সৃষ্টি

বার্ষিক ত্রিভাষিক আলোচনী
পঞ্চদশ সংখ্যা
২০২৬-২৭ বর্ষ

কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থা

ড° ভূপেন হাজৰিকা জন্ম শতবার্ষিকী বিশেষ সংখ্যা

DPG®
group

Say **Good Morning** to Freshnes

The journey of the esteemed DPG Group started with a dream. Shri Pawan Kumar Goyal migrated to Assam from Village Hansi (Haryana) in the year 1980 with a dream of making a mark in the country.

Group of **Companies**

- Borbil Tea Company
- Jagunbari Tea Company
- Chandraawati Tea LLP
- DPG Energy Ltd.

500+

Happy Customers

Why **Choose Us**

For Transparency

Manufacturing CTC Assam Black Tea the brand DPG Group has become a favoured choice of tea lovers- for its quality and consistency.

Pure Taste

Great tea will have a strong, recognizable taste and mouthfeel

For a Ready Solution

We are devoted towards offering a wide assortment of the best in class CTC Assam Black Tea.

+91 8697818181
exe.ast@dpggroup.com

AJC Tower , 204 , AJC Bose Road,
3rd Floor, Kolkata,
West Bengal 700017

পঞ্চদশ সংখ্যা, ২০২৬-২৭ বৰ্ষ

সম্পাদক

ড° জ্যোতিষ পায়েং

সহঃ সম্পাদক

ডেনী গাম

কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থা

কলকাতা

সৃষ্টি
বাৰ্ষিক ত্ৰিভাষিক আলোচনী
পঞ্চদশ সংখ্যা
২০২৬-২৭ বৰ্ষ
কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থা

প্ৰচ্ছদ প্ৰতিচিত্ৰ পুনৰ্নিৰ্মাণ ও অন্তৰ্ভাগৰ চিত্ৰ অলংকৰণ ঃ উদিত নাৰায়ণ মেছ। শ্ৰী উদিত এগৰাকী উদীয়মান গ্ৰাফিকচ এণ্ড এনিমেচন শিল্পী আৰু ডিজাইনাৰ। এনিমেচন এণ্ড ফিল্ম মেকিঙত স্নাতক শ্ৰী উদিত কেইবা বছৰ ধৰি মুম্বাই আৰু বাংগালুৰুত বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ সৃজনশীলতাৰ ঔদ্যোগীক অভিজ্ঞতা লাভ কৰিছে। শ্ৰী উদিতৰ কলাত্মক প্ৰয়োগত শক্তিশালী আখ্যানাত্মক সংবেদনশীলতাৰ মিশ্ৰণ দেখিবলৈ পোৱা যায়। মূলতঃ অসমৰ যুৱকগৰাকী সম্প্ৰতি এগৰাকী স্বতন্ত্ৰ ফ্ৰীলান্সাৰ হিচাপে কলকাতাত কৰ্মৰত।

অক্ষৰ বিন্যাস ঃ হাচান আলী

মুদ্ৰণ সহযোগী ঃ আলোক হাজৰিকা

বৰঙণি ঃ 200/- টকা

প্ৰকাশক ঃ
কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থা
বি-১, সপ্তনীড় এপাৰ্টমেন্ট, ৪৭৫ পূৰ্বলোক, নিতাই নগৰ
মুকুন্দপুৰ, কলকাতা-৯৯
kaca2008wb@gmail.com

সম্পাদনা সমিতি

সম্পাদক
ড° জ্যোতিষ পায়েং

সহঃ সম্পাদক
ডেনী গাম

সদস্য
দেৱ কুমাৰ ঘোষাল
দেবাংগ ভূষণ হাজৰিকা
ডিম্পল শৰ্মা
আলোক হাজৰিকা
উদিত নাৰায়ণ মেছ
সমাগ্নী বৰুৱা

উপদেষ্টা
ড° নৰমালতী নেওগ চক্ৰৱৰ্তী
ড° খনিন্দ্ৰ পাঠক
ড° সংগীতা শইকীয়া

SRISTI : 15th Edition 2026-27 An annual Trilingual Magazine; Editor: Dr. Jyotish Payeng Associate Editor: Danny Gam. Published and Owned by Kolkata Assamese Cultural Association, Kolkata

সৃষ্টিৰ ৰামধেনু

আহ সমনীয়া কান্ধে কান্ধে ধৰি লৈ,
আগবাঢ়ি যাওঁ সমদলে....
আকাশে উৰুৱাই, অসমীৰে জয় গান
সৃষ্টিৰ ৰামধেনুৰ তলে....

ৰামধেনুৰ ৰং আনিলো ধৰালৈ,
আঁকিলো জীৱনৰ ৰঙীন ছবি...
দুহাতে কৃষ্টিৰ সোপান সাবটি,
ক্লান্ত সৃষ্টিৰ জীপাল পৃথিৱী...

তথাপি হেঁপাহৰ পাৰ নাভাগে,
ক্ষতি নহয় মনৰ পখী....
সৃষ্টিৰ ৰামধেনু, যাত্ৰা অবিৰত
নৰ'বা থমকি....

কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থাৰ শীৰ্ষ গীত

কথাঃ অঞ্জীৱ ৰাজখোৱা

সুৰঃ অঞ্জীৱ ৰাজখোৱা, নীলাভ্ৰ প্ৰতিম বৰা

কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থা
কলকাতা

रमेन डेका
Ramen Deka

लोक भवन, रायपुर
Lok Bhavan, Raipur

सत्यमेव जयते

राज्यपाल, छत्तीसगढ़
Governor, Chhattisgarh

তাৰিখ ঃ ২৮-০৪-২০২৬

শুভেচ্ছা বাৰ্তা

কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থাৰ উদ্যোগত ৰঙালী বিহু ২০২৬ উপলক্ষে প্ৰকাশ পাবলগীয়া বাৰ্ষিক ত্ৰিভাষিক আলোচনী 'সৃষ্টি'-ৰ পঞ্চদশ সংখ্যাৰ বাবে মোৰ আন্তৰিক শুভেচ্ছা আৰু অভিনন্দন জনালোঁ।

ৰঙালী বিহু অসমীয়াৰ জীৱন-সংস্কৃতিৰ এক উজ্জ্বল প্ৰতিচ্ছবি। এই পবিত্ৰ উৎসৱৰ সৈতে সংগতি ৰাখি 'সৃষ্টি'ৰ দৰে এখন ত্ৰিভাষিক আলোচনীৰ নিয়মীয়া প্ৰকাশে আমাৰ ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ সমৃদ্ধি আৰু বিস্তাৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। বিভিন্ন ভাষা-সংস্কৃতিৰ মাজত সেতুবন্ধন গঢ়ি তুলি এই আলোচনীয়ে সৃষ্টিশীল চিন্তা-চৰ্চা আৰু বৌদ্ধিক বিনিময়ৰ এক সুন্দৰ মঞ্চ আগবঢ়াইছে।

মই দৃঢ়ভাবে বিশ্বাস কৰোঁ যে 'সৃষ্টি'-ৰ এই পঞ্চদশ সংখ্যাই পাঠকমণ্ডলীৰ হৃদয়ত বিশেষ স্থান দখল কৰিব আৰু আগন্তুক দিনত ইয়াৰ যাত্ৰা অধিক সফলতা আৰু উৎকৰ্ষৰ দিশে আগবাঢ়ি যাব।

শেষত, এই মহান প্ৰয়াসৰ সৈতে জড়িত সকলোকে আন্তৰিক অভিনন্দন জনাইছোঁ আৰু আলোচনীখনৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যৎ কামনা কৰিলোঁ।

ৰমেন ডেকা

প্ৰস্তাৱনা

কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থা তথা "সৃষ্টি" ত্ৰিভাষিক বাৰ্ষিক আলোচনী লৈ আপোনালোক সকলোকে স্বাগতম জনাইছোঁ। আমাৰ দৃঢ় বিশ্বাস আলোচনীখনে ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ বৈচিত্ৰ্যময় সৃষ্টিশীলতাৰ আখ্যানাত্মক স্পন্দন হিচাপে পাঠকৰ মাজত সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব।

এই সংখ্যাৰ 'সৃষ্টি' সুধাকণ্ঠ, যি এক জনমানসৰ আভ্যন্তৰীণ দৈনদিন জীৱনৰ অংশ হিচাপে পৰিগনিত হৈ পৰাই নহয়-নদী, স্মৃতি আৰু প্ৰজন্মৰ মাজেৰে প্ৰতিধ্বনিত হৈ ৰৈছে, এই আলোচনীখনে তেনে এক কণ্ঠৰ কিংবদন্তিত পৰিণত হোৱা শিল্পী, কবি, সুৰকাৰ, চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাতা, চিন্তাবিদ-আৰু সৰ্বোপৰি মানৱতাৰ দৰদী সূত্ৰধাৰ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে উৎসৰ্গিত।

ড° হাজৰিকাক কেন্দ্ৰ কৰি এখন আলোচনী সৃষ্টি কৰাটো কেৱল এজন ব্যক্তিক উদযাপন কৰাই নহয়; ই হৈছে সমগ্ৰ বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডক সাংস্কৃতিক বিৱৰ্তনৰ সৈতে সংযোজিত কৰা। তেওঁৰ ৰচনাই ভাষা, দেশ আৰু কালৰ সীমা অতিক্ৰম কৰিছে। সংগীত, কবিতা, চিনেমা, গদ্যৰ জৰিয়তে হওঁক তেওঁৰ শিল্প অসমৰ মাটিত গভীৰভাৱে শিপাই, এক সাৰ্বজনীন স্বৰেৰে লক্ষ্য লক্ষ্য শ্ৰোতাজনৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

এই প্ৰকাশনৰ যোগেদি সেই উত্তৰাধিকাৰক সন্মান জনাবলৈ-ইয়াক সোঁৱৰণীৰ কাঁচৰ পেৰাত সযতনে ৰখাই নহয়, বৰঞ্চ ইয়াক উশাহ ল'বলৈ, বিকশিত হ'বলৈ আৰু অনুপ্ৰাণিত কৰিবলৈ সমল প্ৰদান কৰাৰ এক সামূহিক প্ৰয়াসেৰে পাঠকৰ হাতত তুলি দিয়া হৈছে। ক্সসৃষ্টিক্সৰ এই সংখ্যাও কেৱল ড° হাজৰিকাৰ ওপৰতে কেন্দ্ৰীভূত নহয়। 'সৃষ্টি' কবিতা, ৰচনা, কল্পকাহিনী, প্ৰতিফলন, অনুবাদ, দৃশ্য কলা, আৰু পৰীক্ষামূলক লেখাৰ সকলো ৰূপতে সৃষ্টিশীলতাক উদযাপন কৰাৰ এক জীৱন্ত স্থল। আমাৰ বিশ্বাস যে ড° হাজৰিকাৰ সৃষ্টিশীল মনোভাৱৰ প্ৰতি প্ৰকৃত শ্ৰদ্ধাঞ্জলি হৈছে সৃষ্টিশীল কাৰ্যত অবিৰত ভাৱে ব্ৰতী থকাটো।

যি সময়ত আজিৰ পৃথিৱীখনত প্ৰায়ে বিভেদকামী সত্তাৰ অনুভৱ কৰা যায়, সেই সময়ত কলাবোৰ এনে কেইটামান স্থানৰ ভিতৰত একত্ৰিত হৈ থাকে য'ত এতিয়াও নিৰৱে, শক্তিশালী আৰু অৰ্থপূৰ্ণভাৱে মিলা-প্ৰীতিৰ সেঁতু গঢ়ি তুলিব পাৰি। ড° হাজৰিকাই এই কথা গভীৰভাৱে বুজি পাইছিল। তেওঁৰ ৰচনাই প্ৰতিটো সম্প্ৰদায়ৰ মাজত, পৰম্পৰাৰ মাজত, অতীত আৰু বৰ্তমানৰ মাজত সমন্বয়ৰ সেঁতু নিৰ্মাণ কৰিছে। এই আলোচনীখনে সেই সেঁতু নিৰ্মাণক নিজৰ ধৰণেৰে আগুৱাই নিয়াৰ স্বৰ প্ৰদান কৰাত সমল প্ৰদান কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে।

অস্মিতা আৰু অভিজ্ঞতাক গঢ় দিয়াত ভাষাৰ গুৰুত্বও আমি স্বীকাৰ কৰোঁ। ড° হাজৰিকাই যেনেকৈ অসমীয়া, বাংলা আৰু হিন্দীত তথা ইয়াৰ উপৰিও বিনম্ৰভাৱে নিজৰ ৰচনা কাৰ্যত আগবাঢ়িছিল, আমিও 'সৃষ্টি'ত বহুভাষিক প্ৰকাশৰ উদযাপন কৰি এক বিশেষ আকৰ প্ৰদানৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। সৃষ্টিশীলতাক আৱদ্ধ কৰি ৰখা উচিত নহয়; ড° হাজৰিকাই নিজৰ গীতবোৰত সঘনাই গোৱা নদীবোৰৰ দৰেই ই মুক্তভাৱে বৈ যাব লাগে।

'সৃষ্টি' আলোচনীখন কোনো শেষ সিদ্ধান্ত নহয়; ই এক আৰম্ভণি। কথা-বতৰাৰ আৰম্ভণি, সৃষ্টিশীল যাত্ৰাৰ অনুভৱ কৰা, চিন্তন আৰু প্ৰকাশৰ অৰ্থ কি পুনৰ আৱিষ্কাৰ কৰি উপস্থাপন কৰাৰ এক মাধ্যম। ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ জন্ম শতবাৰ্ষীকি উদযাপনত আমি সকলোৰে সৃষ্টিশীলতাৰ চিৰ যুগমীয়া মনোভাৱক উদযাপন কৰোঁ আহক।

'সৃষ্টি'ৰ পঞ্চদশ সংখ্যাৰ সম্পাদক ড° জ্যোতিষ পায়েং, সহঃ সম্পাদক ডেনী গাম, সদস্যগণ দেৱ কুমাৰ ঘোষাল, দেবাংগ ভূষণ হাজৰিকা, ডিম্পল বৰুৱা, আলোক হাজৰিকা, উদিত ৰাজ, শ্ৰীমতী সমাপ্তি বৰুৱা আৰু সংস্থাৰ সাধাৰণ সম্পাদক ইন্দুকল্প শইকীয়া, কাৰ্যকৰী সদস্যগণ তথা সমূহ সদস্যলৈ অভিনন্দন জনাইছোঁ। আমি আশা কৰিছোঁ -আলোচনীখনক পাঠক সমাজে আদৰি ল'ব।

অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ অন্যতম সকলোৰে অতিকে প্ৰিয় শিল্পী জুবিন গাৰ্গৰ অকাল বিয়োগত আমি মৰ্মাহত। ইয়াতে আমি কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থাৰ তৰফৰ পৰা শোক ব্যক্ত কৰিছোঁ আৰু শ্ৰদ্ধাঞ্জলি জনাইছোঁ।

সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকা, ভাষা, সাহিত্য আৰু সাংস্কৃতিক প্ৰকাশৰ এই উদযাপনত আমাৰ সৈতে সহযোগ কৰাৰ বাবে সকলোলৈকে পুনৰবাৰ কৃতজ্ঞতা জনাইছোঁ।

আন্তৰিক শুভেচ্ছাৰে,

-হিতেন হাটখোৱা
কাৰ্যকৰী সভাপতি

-খনিন্দ্ৰ পাঠক
সভাপতি

২ মে' ২০২৬
কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থা
কলকাতা

সম্পাদকীয়

শিল্পী মনোৰঞ্জনৰ বাবেহে যে এনে নহয়, শিল্পী মানৱীয় প্ৰমূল্যক অনুপ্ৰাণিত কৰাৰ লগতে মানুহৰ নৈতিক মূল্য গঢ় দিয়াৰ বাবে বহুতো সমল প্ৰদান কৰে। আমাৰ বোধেৰে ড° ভূপেন হাজৰিকা দৃঢ়ভাৱে পিছৰ শ্ৰেণীটোত, যি কেৱল গীত আৰু সুৰতে সীমাবদ্ধ নাথাকি সমাজ জীৱনৰ সংগতি ৰাখি সৃষ্টিৰ সোঁত গঢ়িছে। বিশ্বই তেওঁৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উদ্‌যাপনৰ সময়ত কেৱল এজন মহান গায়ক, গীতিকাৰ আৰু চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাতাৰ স্মৃতিকেই নহয়, তেওঁ গঢ়ি তোলা সৃষ্টিশীল সভ্যতা, যি সভ্যতাই মানুহে মানুহক চিনি পাবৰ বাবে শিক্ষণৰ এক চিৰস্থায়ী উপস্থিতিও উদ্‌যাপন কৰিছে- যি সভ্যতাই ভাৰতীয় প্ৰজ্ঞাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি আৰু মানৱ ঐক্যৰ সাৰ্বজনীন আহ্বানৰ যুগমীয়া স্বৰ প্ৰদান কৰিছে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ কণ্ঠ কেৱল গীত আৰু সুৰতে সীমাবদ্ধ নাহয়; ই হৈছে দাৰ্শনিক স্ৰোত, সাংস্কৃতিক সেতু আৰু নৈতিক আখ্যাৰ জীৱন্ত কেন্দ্ৰ। তেওঁৰ গীতে ভূগোল আৰু ভাষাক অতিক্ৰম কৰি অসমৰ সংস্কৃতি, ভাৰতৰ আত্মা আৰু সকলো মানৱতাৰ আশাক সংবহন কৰিছে। অস্মিতাৰ সংঘাত আৰু মতাদৰ্শগত বিভাজনৰ দ্বাৰা বিচ্ছিন্ন যুগত তেওঁৰ কৰ্মই আমাক মনত পেলাই দিয়ে যে শিল্পই নিজৰ উচ্চতম ৰূপত সীমা অতিক্ৰম কৰি ভাতৃত্ববোধক লালন-পালন কৰিব পাৰে।

১৯২৬ চনৰ ১৮ চেপ্তেম্বৰত অসমৰ শদিয়াত জন্মগ্ৰহণ কৰা ভূপেন হাজৰিকাই লোক পৰম্পৰা, নদীৰ ছন্দ, সাংস্কৃতিক বৈচিত্ৰ্যৰে সমৃদ্ধ অঞ্চলত ডাঙৰ-দীঘল হৈছিল। সৰুৰে পৰাই তেওঁ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ধ্বনি, জনজাতীয় গীতৰ ছন্দ, উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ কাহিনী আদি গ্ৰহণ কৰিছিল। কিন্তু তেওঁৰ চিন্তাৰ যাত্ৰা কেৱল স্থানীয় লোকৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নাছিল। বেনাৰস হিন্দু বিশ্ববিদ্যালয় আৰু পিছলৈ নিউয়ৰ্কৰ কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ত তেওঁৰ অধ্যয়নে তেওঁক বিশ্বব্যাপী ধাৰণাসমূহৰ সৈতে পৰিচিত কৰিছিল, বিশেষকৈ পল ৰ'বছনৰ দৰে আফ্ৰিকান-আমেৰিকান শিল্পী তথা কলা সাধকৰ কামৰ সৈতে।

এই উন্মোচন পৰিৱৰ্তনশীল বুলি প্ৰমাণিত হ'ল, কাৰণ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ এই উন্মোচন পাশ্চাত্যৰ শৈলীৰ অনুকৰণ নাছিল; বৰঞ্চ তেওঁ বিশ্ব সংগ্ৰামসমূহক আভ্যন্তৰীণ কৰি ভাৰতীয় চিন্তাধাৰাৰ জৰিয়তে নতুন ধৰণে ব্যাখ্যা কৰিছিল। কেৱল সংগীতজ্ঞ হিচাপেই নহয়, কলাক সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ আহিলা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতিবদ্ধ চিন্তাবিদ হিচাপে তেওঁ ভাৰতলৈ উভতি আহিছিল। স্থানীয় আৰু বিশ্বৰ এই সংযোজনেই তেওঁৰ "সৃষ্টিশীল সভ্যতা"ৰ ভেটি হৈ পৰিছিল।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ ৰচনাৰ এটা সুকীয়া বৈশিষ্ট্য হ'ল তেওঁ নদী-বিশেষকৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰক- জীৱন, ধাৰাবাহিকতা আৰু ঐক্যৰ উপমা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা। "বিস্তীৰ্ণ পাৰৰে"ৰ দৰে গীতত তেওঁ নদীখনক মানুহৰ দুখ আৰু শক্তিৰ সাক্ষী আৰু অংশ দুয়োটা হিচাপে চিত্ৰিত কৰিছে। নদীখন নিজেই ভাৰতৰ প্ৰতীক হৈ পৰে ঃ বিশাল, বৈচিত্ৰ্যময়, কেতিয়াবা অশান্ত, তথাপিও শেষত এক উমৈহতীয়া ভাগ্যৰ দিশে বৈ যোৱা।

এনে চিত্ৰকল্পৰ জৰিয়তে হাজৰিকাই এনে একতাৰ দৃষ্টিভংগী প্ৰক্ষেপ কৰিছিল যিয়ে মতানৈক্য মচি পেলোৱা নাছিল বৰঞ্চ মিলন ঘটাইছিল। তেওঁৰ জাতীয়তাবাদ একক নহয়, বহুমুখী আছিল, ভাৰতৰ একত্ৰিততাক উদযাপন কৰা দাৰ্শনিক পৰম্পৰাৰ মাজত গভীৰভাৱে শিপাই আছিল। এই অৰ্থত তেওঁৰ সংগীতে "বসুধৈৱ কুটুম্বকম"ৰ প্ৰাচীন ধাৰণাটো প্ৰতিফলিত কৰে-পৃথিৱীখনক এটা পৰিয়াল হিচাপে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ সৃষ্টিশীল সংস্কৃতি বিমূৰ্ত নাছিল; ই সাধাৰণ মানুহৰ বাস্তৱতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ় লৈ উঠিছিল। যিসকলৰ মাত নিজৰ প্ৰাপ্য অধিকাৰৰ বাবে প্ৰায়ে শুনা নাযায়-শ্ৰমিক, নাৱৰীয়া, চাহ বাগিচাৰ শ্ৰমিক, গৃহহীন আৰু বঞ্চিত লোকসকলক তেওঁ স্বৰ প্ৰদান কৰিছে। তেওঁৰ গীতবোৰ যেন প্ৰায়ে অন্যায়, বৈষম্য, শোষণৰ বিৰুদ্ধে এক নীৰৱ কিন্তু শক্তিশালী প্ৰতিবাদী স্বৰ আছিল।

তেওঁক অন্য শিল্পীৰ পৰা যিটোৱে পৃথক কৰি তুলিছে সেয়া হৈছে তেওঁ এই সংগ্ৰামবোৰক যি মৰ্যাদাৰে চিত্ৰিত কৰিছিল। দৰিদ্ৰতাৰ অত্যুক্তি বা ৰোমান্টিককৰণো নাছিল। বৰঞ্চ সহানুভূতি, সংহতি আৰু বিবেকৰ আহ্বান আছিল। তেওঁৰ মতে শিল্পই কেৱল সমাজখনক প্ৰতিফলিত কৰাই নহয়, ইয়াক উন্নত হ'বলৈ প্ৰত্যাহ্বান জনাব লাগে। এনে চিন্তনেৰে তেওঁ নিজকে সৃষ্টিশীলতাক নৈতিক কাৰ্য্য বুলি গণ্য কৰা ভাৰতীয় চিন্তাবিদ আৰু শিল্পীসকলৰ এক দীঘলীয়া পৰম্পৰাৰ সৈতে সংযুক্ত কৰিছে। তেওঁৰ ৰচনাই এনে এখন সভ্যতাৰ নৈতিক পৰম্পৰাক আগুৱাই লৈ গৈছে য'ত কলা আৰু কৰ্তব্য আন্তঃসংলগ্ন

হৈ ৰৈছে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ মানৱ দৰদী আবেদন ভাৰতৰ-বিশ্বৰ বহু কোনে কোনে বিয়পি পৰিছে। বহু ভাষালৈ অনুবাদ কৰা তেওঁৰ গীতসমূহে প্ৰেম, শান্তি, মানৱীয় মৰ্যাদা আদি সাৰ্বজনীন বিষয়বস্তুক সম্বোধন কৰিছে। নাগৰিক অধিকাৰ আৰু সামাজিক ন্যায়ৰ বাবে বিশ্বজুৰি আন্দোলনসমূহৰ সৈতে তেওঁৰ অংশগ্ৰহণ আৰু সমৰ্থনে তেওঁৰ দৃষ্টিভংগীক সমৃদ্ধ কৰি তুলিছে আৰু তেওঁৰ কামক এক অনন্য সাৰ্বজনীন পৰিচয় প্ৰদান কৰিছে। তথাপিও তেওঁ কেতিয়াও নিজৰ মূল শিপাৰ সৈতে সংযোগ বিচ্ছিন্ন কৰা নাছিল। বিশ্বজনীন সমস্যাৰ সম্বোধন কৰাৰ সময়তো তেওঁ ভাৰতীয় উপমা আৰু সাংস্কৃতিক আখ্যানৰ জৰিয়তে তেনে কৰিছিল। অতি স্থানীয় আৰু সঁচাকৈয়ে বিশ্বব্যাপী দুয়োটা হোৱাৰ এই ক্ষমতাই তেওঁৰ ৰচনাক চিৰ যুগমীয়া কৰি তুলিছে। তেওঁ প্ৰমাণ কৰিলে যে পৃথিৱীৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিবলৈ নিজৰ পৰিচয় পৰিত্যাগ কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই; বৰঞ্চ আত্মবোধে অৰ্থপূৰ্ণ সাৰ্থক কথা-বতৰাইহে এইয়া সম্ভৱ কৰি তোলে।

সংগীতৰ উপৰিও হাজৰিকাই ভাৰতীয় চিনেমালৈ বিশেষকৈ অসমীয়া, বাংলা আৰু হিন্দী বোলছবিত উল্লেখযোগ্য অৰদান আগবঢ়াইছে। তেওঁৰ ছবিবোৰ কেৱল মনোৰঞ্জন নহয়; সেইবোৰ হৈছে সামাজিক প্ৰতিফলনৰ আখ্যান। তেওঁ প্ৰব্ৰজন, সাংস্কৃতিক অৱক্ষয়, পৰম্পৰা আৰু আধুনিকতাৰ মাজৰ স্পৰ্শকাতৰ বিষয়বস্তুৰ সন্ধান কৰিছিল।

তেওঁৰ চিনেমাৰ কামখিনি তেওঁৰ সংগীতৰ দৰেই মানৱীয় মূল্যবোধৰ ওপৰতো ধাৰাবাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। তেওঁ আখ্যানাত্মক কথনেৰে চিন্তনশীলতাক যোগোৱাৰ, নীতি-নিয়মক লৈ প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰাৰ আৰু পৰিৱৰ্তনক অনুপ্ৰাণিত কৰাৰ মাধ্যম হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। মাধ্যমসমূহৰ মাজেৰে তেওঁৰ সৃষ্টিশীল ফলাফলে এই ধাৰণাটোক শক্তিশালী কৰে যে তেওঁ সঁচাকৈয়ে আছিল এক 'সৃষ্টিশীল সভ্যতা'- একাধিক কলাত্মক ৰূপৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ কৰা এক ব্যাপক বিশ্বদৃষ্টিভংগী।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ ৰচনাৰ মূলতে ভাৰতীয় প্ৰজ্ঞা দাৰ্শনিক পৰম্পৰাৰ সৈতে গভীৰ সংযোগ নিহিত হৈ আছে। মমতা, সমন্বয়, জীৱনৰ আন্তঃসংযোগ আদি ধাৰণাবোৰ তেওঁৰ গীতত নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে বোৱা হৈছে। কিন্তু এই ধাৰণাবোৰ তেওঁ শিক্ষামূলকভাৱে উপস্থাপন কৰা নাছিল। বৰঞ্চ তেওঁ সেইবোৰক সুলভ, আৱেগিকভাৱে অনুৰণনশীল ৰূপলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিছিল।

গভীৰ ধাৰণাবোৰক অন্তৰংগ অনুভৱৰ সৈতে উপস্থাপন কৰাত তেওঁৰ প্ৰতিভা অতুলনীয়। এজন শ্ৰোতাই তেওঁৰ সংগীতৰ বাৰ্তাৰ সাৰমৰ্ম বুজিবলৈ দৰ্শনত পাকৈত হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। প্ৰজ্ঞাৰ এই গণতান্ত্ৰিকীকৰণ তেওঁৰ অন্যতম বৃহৎ অৱদান। তেওঁ ভাৰতীয় চিন্তাৰ গভীৰতাক মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনলৈ আনিছিল, ইয়াক এক জীৱন্ত, স্বাভাৱিক শ্বাস-প্ৰশ্বাস দৰে বাস্তৱ কৰি তুলিছিল।

আজিৰ পৃথিৱীখনত ড° ভূপেন হাজৰিকাই সহানুভূতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়াটো বিশেষভাৱে প্ৰাসংগিক বুলি গণ্য কৰিব পাৰি। তেওঁৰ গীতবোৰে আমাক আনৰ মাজত নিজকে চাবলৈ, সকলোৰে মাজত মিলি-জুলি থাকিবলৈ আৰু সহজ-সৰল হৃদয়েৰে কোনো বিভেদ নৰখাকৈ মানৱতাক চিনি পাবলৈ আহ্বান জনায়। তেওঁ শ্ৰোতাসকলক উদাসীনতাৰ বাহিৰলৈ গৈ পৃথিৱীৰ সৈতে দয়াশীলতাৰে জড়িত হ'বলৈ প্ৰত্যাহ্বান জনায়।

তেওঁৰ কৰ্মৰ এই নৈতিক মাত্ৰাই ইয়াক শিল্পৰ বাহিৰলৈ নৈতিক দৰ্শনৰ ক্ষেত্ৰখনলৈ উন্নীত কৰে। তেওঁ কেৱল জগতখনৰ বৰ্ণনা কৰাই নহয়, তেওঁ আমাক ইয়াৰ উত্তৰণৰ ক্ষেত্ৰত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ আমন্ত্ৰণ জনায়। এইদৰে তেওঁৰ সৃষ্টিশীল সভ্যতা কোনো এক স্থিতিশীল উত্তৰাধিকাৰ নহয় বৰঞ্চ এক গতিশীল কাৰ্যৰ আহ্বান।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকীত আমি নিজকে প্ৰশ্ন কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ যে ভূপেন হাজৰিকাই আজি আমাৰ বাবে কি অৰ্থ বহন কৰিছে? দ্ৰুতগতিত পৰিৱৰ্তিত প্ৰযুক্তি, সাংস্কৃতিক বিভাজন, ভূ-ৰাজনৈতিক স্পৰ্শকাতৰ পৰিস্থিতিৰ এই সন্ধি ক্ষণত তেওঁৰ ঐক্য আৰু বুজাবুজিৰ বাৰ্তা পূৰ্বতকৈ অধিক গুৰুত্বপূৰ্ণ।

আমি সন্মুখীন হোৱা প্ৰত্যাহ্বানসমূহ-জলবায়ু পৰিৱৰ্তন, প্ৰব্ৰজনৰ সংকট, আৰু সামাজিক বৈষম্য-সামূহিক সঁহাৰিৰ প্ৰয়োজন। আজি সংকীৰ্ণ পৰিচয়ক অতিক্ৰম কৰা বিশ্ব নাগৰিকত্বৰ অনুভূতিৰ দাবী কৰে। হাজৰিকাৰ কামে এনে সঁহাৰিৰ বাবে এক আৰ্হি আগবঢ়াইছে। ই আমাক সোঁৱৰাই দিয়ে যে আমাৰ সময়, কাল আৰু স্থান বেলেগ বেলেগ হ'ব পাৰে যদিও আমাৰ আকাংক্ষা মৌলিকভাৱে একে।

তদুপৰি যেতিয়াই শিল্পক প্ৰায়ে পণ্য বুলি গণ্য কৰা হয়, সেই সময়ত তেওঁৰ জীৱনে শিল্পৰ উচ্চ উদ্দেশ্যৰ কথা মনত পেলাই দিয়ে। তেওঁৰ দৃষ্টিত সৃষ্টিশীলতা কেৱল নিজকে প্ৰকাশ কৰাই নহয়, এটা দায়িত্ব পালন কৰাটোও। ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল মানুহক উন্নীত কৰিবলৈ, একত্ৰিত কৰিবলৈ আৰু বিভেদত মিল কৰিবলৈ আমি নিজৰ স্বৰ ব্যৱহাৰ কৰা।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ উত্তৰাধিকাৰ কেৱল আৰ্কাইভ বা স্মৃতিগ্ৰন্থত আবদ্ধ হৈ থাকিব নোৱাৰে, ই এক প্ৰৱাহমান সত্তাত পৰিণত হৈছে। তেওঁ অনুপ্ৰাণিত কৰা অগণন শিল্পীসকলৰ মাজত, তেওঁ গঢ় দিয়াত সহায় কৰা সাংস্কৃতিক আন্দোলনসমূহত, আৰু তেওঁৰ গীতত এতিয়াও সান্ত্বনা আৰু শক্তি পোৱাসকলৰ হৃদয়ত জীয়াই আছে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ "সৃষ্টিশীলতা" কোনো সম্পন্ন হৈ পৰা বা নিষ্পাদন কৰিবৰ প্ৰকল্প নহয়; ই এক 'সৃষ্টিশীল সভ্যতা' একেৰাহে চলি থকা এক যাত্ৰা। এই যাত্ৰাক যুগমীয়া কৰি ৰখাৰ দায়িত্ব ল'বলৈ- আজিৰ প্ৰত্যাহ্বানবোৰৰ প্ৰেক্ষাপটত ইয়াক পুনৰ ব্যাখ্যা কৰিবলৈ, আৰু ইয়াৰ আত্মাৰ কথা বিশ্বৰ মানুহক জনাবৰ বাবে প্ৰতিটো প্ৰজন্মৰ মানৱ দৰদী প্ৰতিগৰাকী ব্যক্তিৰ ইয়াক আগুৱাই নিয়াৰ সুযোগ আৰু দায়িত্ব আছে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষই আমাক সোঁৱৰাই দিয়া হৈছে যে ভূপেন হাজৰিকা এজন ব্যক্তিতকৈও অধিক আছিল; তেওঁ আছিল এক প্ৰতিষ্ঠান, আন্দোলন, বহুতৰে বাবে আৰু সকলো শ্ৰেণীৰ মানুহৰ বাবে কথা কোৱা... মাত মতা কণ্ঠস্বৰ। তেওঁৰ জীৱনৰ কৰ্মই কেৱল সংস্কৃতিকে নহয়, চেতনাকো গঢ় দিয়া শিল্পৰ শক্তিৰ প্ৰমাণ হিচাপে থিয় দিছে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাক উদযাপন কৰা মানে মানৱীয় অস্মিতাৰে নিজৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে চিন্তা কৰিবলৈ সমাজত ভাগ-বতৰা কৰা সকলৰ বিৰুদ্ধে আহ্বান জনোৱা। আমি মিলা-প্ৰীতিৰ সেতুখন সাজিছোঁ নে নাই? আমি আমাৰ স্বৰবোৰ মুখৰিত কৰিছোঁ নে নিস্তব্ধ হৈ বহি পৰিছোঁ? আমি সহানুভূতিৰ সভ্যতাত অৰিহণা যোগাইছোঁ নে বিভাজনৰ সভ্যতাত?

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ উত্তৰ স্পষ্ট আছিল, আৰু সেয়া ভাষণত নহয়, বা গীততহে আহিছিল এনে নহয় তেওঁৰ লিখনিতো আছিল- এই গীত আৰু লিখনিয়ে দেশ, কাল আৰু স্থানৰ মাজেৰে প্ৰতিধ্বনিত হৈছে, সকলোকে অধিক দয়ালু, সৰ্বাংগীন আৰু সুষম পৃথিৱীৰ দিশে আহ্বান জনাইছে। সেই গীতবোৰ যেতিয়ালৈকে গোৱা হ'ব, তেওঁৰ চিন্তনবোৰ যেতিয়ালৈকে পঢ়া যাব, তেতিয়ালৈকে তেওঁৰ সৃষ্টিশীল সভ্যতাই টিকি থাকিব-ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দৰেই মানৱ ভাতৃত্ববোধে বিশ্বব্যাপি নিত্য বিস্তাৰিত দীগন্তৰ দিশে বৈ থাকিব।

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষই আমাক সোঁৱৰাই দিছে যে- তেওঁ ব্যক্তিতকৈও উৰ্দ্ধত আছিল। তেওঁ আছিল এক অনুষ্ঠান, মানৱীয় সমন্বয়ৰ আন্দোলন... মূলতঃ এক সৃজনশীল সভ্যতাৰ স্ৰষ্টা। তেওঁৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে যুগুতোৱা 'সৃষ্টি'ৰ পঞ্চদশ বিশেষ সংখ্যাই পাঠক সমাজত সমাদৰ পাব বুলি কামনা কৰিলোঁ।

নতুন বছৰ আৰু বিহুৰ শুভেচ্ছাৰে...

- জ্যোতিষ পায়েং

২ মে' ২০২৬, কলকতা

সূচী-পত্ৰ

- শুভেচ্ছা বাণী || ৰাজ্যপাল, চট্টিশগড়
- প্ৰস্তাৱনা || সভাপতি আৰু কাৰ্যকৰী সভাপতি, কলকাতা অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংস্থা
- সম্পাদকীয়

প্ৰৱন্ধ প্ৰবাহ

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ কলমেৰে... || ১৭

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত বিশ্ব-লোকসংগীতৰ প্ৰতিধ্বনি আৰু প্ৰগতিশীল চিন্তাস্ৰোত || ৰঞ্জন কুমাৰ দত্ত || ২৮

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীত ঃ বৈশিষ্ট্য আৰু বৈচিত্ৰ্য || ইছমাইল হোছেইন || ৩২

সুধাকণ্ঠৰ গীতৰ বিচিত্ৰ ৰূপ আৰু গোৰ্খা সমাজত তেওঁৰ গীতৰ প্ৰাসংগিকতা || ৰিজু দেৱী || ৩৭

ভূপেন হাজৰিকাৰ চিন্তাশিল্পত কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাপ || ড° ৰনজিত ভট্ট || ৪২

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত সমাজ চেতনা আৰু বিশ্ব-মানৱতাবোধ || ভাস্কৰজিৎ ফুকন || ৪৫

ভূপেনদা, এম. এফ. হুছেইন আৰু গজগামিনী || কমল কটকী || ৫২

মানুহে মানুহৰ বাবে... || আনভি ভট্টাচাৰ্য্য || ৫৩

Ki Je Chandat Holo Bandi (কিযে ছন্দত হ'লো বন্দী) || Diganta Kumar Kakati || ৫৪

বিৱৰ্তনৰ পথেৰে বিহু || ড° মানিক শইকীয়া || ৫৬

আইনা স্বৰূপ মানৱসত্তা ঃ এক সাধকৰ দৃষ্টিত || ৰেণুকানন্দা হাজৰিকা || ৫৯

শুভ কামনা আৰু শুভ ভাৱনা || সুৰজিৎ গোস্বামী || ৬১

মৃত্যু এক চিৰন্তন সত্য || ডাঃ মৃণাল দাস || ৬৩

অনন্য জুবিন || তৃণেশ বৰুৱা || ৬৪

ভুল কৰেই বোধহয় বড়ো হয়ে গেছি || সুচেতা দাস || ৬৬

Soliloquy of a Song : The birth of Buku hom hom kore... || Emon NC || ৬৮

The Sculptor's Devotion || Pranit Baruah || ৭০

Banaras - A Rejuvenation || Rajdeep Satta || ৭১

An essay on AI and its impact on the Indian economy || Akash Baruah || ৭২

A wondrous sight || Orgha Goswami || ৭৪

গল্প-চ'ৰা

নীতা আম্বানী || অপু ভৰদ্বাজ || ৭৯

জীৱন-নিৰ্জীৱনৰ দহ দিন || নয়নজ্যোতি শৰ্মা || ৮৭

কাঞ্চন নে কাৰ্বন || জুৰি বৰুৱা || ৯১

কবিতা-চ'ৰা

বহুত কোটি নক্ষত্ৰৰ ভৱিষ্যতৰ ভ্ৰমণ || চেনীমাই গগৈ || ৯৭
গালিব || ভূষণ কলিতা || ৯৭
জানো, ফাগুন আহিছে || গংগামোহন মিলি || ৯৮
সী থোৱা তৰাৰে আকাশ সদায় উদাৰ || বৰ্ণালী বৰগোহাঁই || ৯৮
মই জীয়াই থাকিব কিয় নিবিচাৰো || নৰমালতী নেওগ চক্ৰৱৰ্তী || ৯৯
মই কি কৰি আছো || ডেনী গাম || ৯৯
আপুনি এটা 'নম্বৰ' হৈ থাকি গ'ল || পল্লৱ হাজৰিকা || ১০০
কবিতাৰ আৰ্তনাদ || জয়ন্ত দে || ১০০
হে অনন্য! তোমাক প্ৰণাম || আশা শৰ্মা কটকী || ১০১
অগনিৰ পানীগছা || মুনীন্দ্ৰ মহন্ত || ১০১
অস্তিত্বৰ শিখা || তুষাৰ কুমাৰ শৰ্মা || ১০২
প্ৰেম পোহৰ আৰু প্ৰাৰ্থনা || ৰুনুমনি বৰা || ১০২
চাকনৈয়া || শ্যামন্ত পায়েং || ১০৩
মানিবেগ || ৰঞ্জিত পাটগিৰি || ১০৩
ভূপেনদালৈ অশ্ৰু অঞ্জলি || দীপালী হাজৰিকা || ১০৪
RONGALI : Reminiscence of Bihu! || Dr. Nirza Saikia || ১০৫
Pages of Adventure || Prisha Bhattacharjee || ১০৫
The Beauty of Riverbed || Rajiv Lakra || ১০৬
The window, The Feathers and The Eyes || Anaya Bharali || ১০৬

'সৃষ্টি'ত প্ৰকাশিত লেখাসমূহৰ বক্তব্য বা তথ্য সংশ্লিষ্ট লেখকসকলৰ নিজা।
ইয়াৰ বাবে সম্পাদনা সমিতি দায়বদ্ধ নহয়।

প্ৰবন্ধ প্ৰবাহ

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ কলমেৰে...

এই শিতানত ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ কলমেৰে নিগৰিত বিভিন্ন কাকত-আলোচনীত প্ৰকাশিত কেইটামান লেখ পাঠকলৈ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। যিখিনি ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ চিন্তন-মনন, সমাজৰ প্ৰতি থকা চেতন বিবেকশীলতা আৰু দায়িত্ববোধৰ এক জীৱন্ত সাক্ষী। ড° ভূপেন হাজৰিকা দেশ, সমাজ আৰু বিশ্বৰ অন্তিমজনৰ সুখ, শান্তি আৰু অধিকাৰৰ বাবে যেন এক যুগমীয়া সূত্ৰধাৰ আৰু অক্লান্ত যোদ্ধা। বাস্তৱিকতে এগৰাকী গায়ক, শিল্পী, কবি, সংগীতকাৰ, চলচ্চিত্ৰ নিৰ্দেশক-নিৰ্মাতা, শিক্ষাবিদ, ৰাজনীতিজ্ঞ আৰু চিন্তাবিদ, এই সকলোবোৰৰ সংমিশ্ৰণৰে গঢ়া তেওঁ আছিল এগৰাকী মানৱ দৰদী মহান মণিষী। আজিৰ নৱ প্ৰজন্মৰ পাঠক সমাজে যাতে ড° হাজৰিকাৰ সৃষ্টিশীলতা আৰু মানৱীয় চিন্তনশীলতাক অনুশীলন আৰু ধাৰণ কৰি চিন্তন-মননৰ মাধ্যমেৰে আগবঢ়াই নিব তাৰে কামনাৰে এইয়া প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। — সম্পাদক, 'সৃষ্টি'

ব'হাগ ঃ অসমৰ শিল্পী ঃ শাসকগোষ্ঠী

'ৰাতি বাৰ বজাত, যামে তোৰে তালৈ, বাটৰে নঙলা খুলি, কুকুৰে ভুকিলে, লাহেকৈ মাতিবি, ক'ত কি দেখিছ বুলি।'

আজিও ব'হাগত 'আমাৰে পথাৰত পাইপ লাইন জিলিকে, লুইতত সাজিছে সাঁকো, তোমাৰে আঙুলিত টৌ ফুটি যাব, নেলাগে চলাব মাকো' বুলি চিঞৰিবৰ হয়তো মন যায়। চিঞৰেও মাইক্ৰফোনেৰে পিচে, ৰাতি বাৰ বজাত বাটৰ নঙলা নোখোলে। দিনৰ বাৰ বজাতে ৰাজহুৱা বিহু পেণ্ডেলত শ্ল' চাইকেল ৰেচত জয়লাভ কৰি নিৰ্ভীকভাবে ইজনে সিজনক অৰেঞ্জ স্কোৱাছ যাচি মেটিনী চাবলৈ যায়। কোনে কামুৰিব ? মানুহেই লাই নেপায় কুকুৰ- কোন কুটা ? - সমাজৰ গতি আছে। শতকৰা এশভাগ বিহুৱা ৰসিকতা যেন লাগিছে নেকি এই কথাখিনি ? পণ্ডিত নেহৰুৱে কিছুদিন আগতে সদৌ ভাৰত বাতৰিকাকতৰ সম্পাদক সন্মিলনীত বৰ্ত্তমানৰ প্ৰায়বোৰ বাতৰি কাকতৰ সম্পাদকীয়ৰ নপুংসকতা আৰু ব্যক্তিত্ববিহীনতাৰ মাৰ্জ্জিত ব্যঙ্গ কৰিয়েই বোধ কৰো কৈছিল, "আজিকালিৰ কাকত পঢ়োঁ, পিচে, সম্পাদকসকলৰ নাম নেজানো!" ব্ৰিটজ্ কাকত সম্পাদক কাৰাড়ীয়া চাহাবে কথাটো মানি লৈ উত্তৰ দিছিল, "জানিব কেনেকৈ, পণ্ডিতজী, আজিকালি প্ৰায়বোৰ কাকততে 'গভৰ্নমেন্ট'ৰিয়েল' বা 'প্ৰ'পাইট ৰিয়েল হে লিখা হয়, এডিট'ৰিয়েল' লিখাৰ সাহ ক'ত এডিটৰৰ ?" কথাটো বহু অংশে সঁচা বেছিভাগ সম্পাদকৰ কলমৰ লেকাম থাকে চৰকাৰৰ বিজ্ঞাপন বিভাগৰ হাত কিম্বা কাকতৰ মালিকৰ ব্যক্তিগত ভালপোৱা বেয়াপোৱাত। মালিক গোষ্ঠীৰ ডিঙিৰ লেকাম থাকে শাসকগোষ্ঠীৰ হাতত। এই অপ্ৰিয় সত্যই হয়তো আমাৰ অসমৰ গুণী সম্পাদক, মালিক কেবাজনৰো মনত আঘাত দিব। তেখেতসকলৰ মৌন অসহায়তাক শ্ৰদ্ধাপূৰ্ণ পুটৌ নকৰি উপায় নাই। 'গতি'ক শিল্পীসকলৰ বাবে বাস্তৱবাদী আৰু কাৰ্য্যকৰী সম্পাদকীয় থকা অসমৰ একমাত্ৰ 'নিৰ্ভীক আৰ্ট জাৰ্নেল'

বুলি ৰাইজ বহুতে কৰা মৰমৰ মন্তব্যৰ (এই আত্মবিশ্বাসটো ৰাইজে দিয়া; প্ৰমাণ- আমাৰ মেজত থকা অসংখ্য চিঠি) যুক্তি আছে, নে নাই নেজানো। পিচে, এই আলোচনীক 'সমাজমুখী সাংস্কৃতিক আলোচনী' কৰি তোলাই আমাৰ উদ্দেশ্য। আৰু সেয়েহে, 'গতি'য়ে অসমৰ সংস্কৃতিৰ গতি বিশ্লেষণ আৰু অসমৰ সংস্কৃতিৰ সৃষ্টি আৰু উন্নতি যাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে, সেই অগণন শিল্পী-সাহিত্যিক আৰু আন সাংস্কৃতিক কৰ্ম্মীৰ সুখ, দুখ, হাঁহি- কান্দোন, সমস্যাদি প্ৰকাশ কৰি আহিছে। কৰি থাকিবও। তাকো নিৰ্ভীকভাৱে। তাত শাসকগোষ্ঠীয়ে বিজ্ঞাপন দিয়ে-নিদিয়ে, তাৰ বাবে 'গতি'ৰ ভ্ৰূক্ষেপ নাই। ৰাইজে মৰম কৰিলে, শিল্পীয়ে মৰম কৰিলে, সাহিত্যিকে মৰম কৰিলে 'গতি'ক মাৰে কোনে ? 'গতি' বাচি থকা মানে শিল্পীৰ কলিজাৰ প্ৰকাশ বাচি থকা।

অসমীয়া শিল্পী আৰু শাসকগোষ্ঠীৰ চক্ৰান্ত

সাধাৰণ অসমীয়া ৰাইজে ভাবে, অসমৰ সাংস্কৃতিক কৰ্ম্মীসকল সমাজৰ এটি অতি আৱশ্যকীয় অঙ্গ। শাসক গোষ্ঠীয়ে ভাবে, একে কথা। অথচ, অন্য ধৰণে। সেই গোষ্ঠীয়ে ভাবে, শিল্পীসকল পুতলা নাচৰ পুতলা বুলি। চৰকাৰে হঠাতে উপায় নেপাই যেতিয়া গাঁৱৰ সঁচা শিল্পীক বুটলি নি (যদি ৰাজধানীৰ কলা-জগতৰ ৰাজ পাৰিষদবৰ্গই মান বচাব নোৱাৰে) দিল্লীৰ বা কটকৰ বাটত কোনোবা দিৱসত নচুৱায়, তেতিয়া হয়তো চিগাৰেট খাই নতুনকৈ যোধপুৰী কোট পিন্ধিবলৈ শিকা শাসকগোষ্ঠীৰ তথাকথিত প্ৰতিনিধিকেইজনে আন প্ৰদেশৰ স্বগোত্ৰীয় প্ৰতিনিধিক কয়, "দেখিছেনে, এয়ে আমাৰ অসমৰ কালচাৰ, আমি এই মহান অসমৰে।" আনহাতে, গাঁৱৰ সঁচা শিল্পীসকলে আন প্ৰদেশৰ শিল্পীক, "দেখিছানে, এয়ে আমাৰ শাসকগোষ্ঠীৰ প্ৰতিনিধি, তেওঁলোকৰ অসমৰে আমি" বুলি নিশ্চয় গৌৰৱ অনুভৱ নকৰে। পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাৰ প্ৰচাৰ, সমবায়ৰ প্ৰচাৰাদি কৰিবলৈ হ'লে মিঠাকৈ ক'ব, "আহক শিল্পীসকল, আমি লিখা থিয়েটাৰ কৰকহি, গীত ৰচকহি, এয়া দেশৰ কাম।" টুৰিষ্ট ট্ৰেফিকৰ বিষয়ে সভা হ'ব "হেৰা, অমুক ওজা, ঢোল বজোৱাঁহি।" সেইখন সভাতে 'কালচাৰ'ৰ বিষয়ে ভাষণ দিবলৈ কোনোবা সাহিত্যিকক মন্ত্ৰীয়ে ক'ব, "আপোনাৰ ভাষা বৰ ভাল, দিয়কচোন অসমৰ সংস্কৃতিৰ কথা লিখি।" সভাত মানুহ গোটাবলৈ হ'লেই 'সাংস্কৃতিক সভা' এখন মূল সভাত সাঙুৰি, দেখাত নিস্বাৰ্থ, কিন্তু আওপকীয়াভাৱে ভোট বিচাৰি তাতে কণ্ঠ কঁপাই ভাষণ দিবহি। মনে মনে শাসক-গোষ্ঠীয়ে সংস্কৃতিৰ শক্তি মানি লৈছে। নল'ব কেনেই? প্লেটো, এৰিষ্টটল, প্লুট'নিয়াছে মানি লৈছে, আমাৰ এওঁলোক কি! মানি লৈছে, কিন্তু স্বাৰ্থপৰভাৱে, merely as a means to their end- তেওঁলোকৰ উদ্দেশ্য সিদ্ধিৰ বাহক হিচাপেহে। উদ্দেশ্য সিদ্ধি হ'লে, সেই শিল্পীৰ কেন্চাৰ হ'ল, নে যক্ষ্মা হ'ল, নে ভোকত মৰিল, তাৰ প্ৰতি কাণসাৰ নাই। ৰক্ষণশীল আদৰ্শক বচাবৰ বাবে, ৰাইজৰ মৰম পোৱা অৰাজনৈতিক সৃজনী প্ৰতিভাকো এই গোষ্ঠীয়ে পোনপটীয়া ৰাজনীতিৰ বাহক বুলি মিছা দোষাৰোপ কৰি ধ্বংস কৰিব খোজে। জেৰোমৰ ভাষাত: "The bulk of the nation's cultural forces. potential creators of great novels, poems, dramas, music, art, which could enrich the life of the people are sacrificed on the altar of the monopolist brute-out." সম্ভাৱনাপূৰ্ণ সৃজনী প্ৰতিভাৰ ডিঙি এই দৈত্য দানৱবোৰৰ বলিশালত ৰখা হয়।

এই ব'হাগতে চাওক। পৃথিৱীৰ সকলো দেশৰ লোকেই বসন্তক, নতুনক আদৰে । কিন্তু অসমীয়া জাতিৰ দৰে ব'হাগত নতুনতাৰ বাবে ইমান বলিয়া হোৱা জাতি বিৰল। অসমীয়াৰ এই স্বতঃস্ফূৰ্ত নতুনতা-প্ৰেমক আজিকালি বিকেন্দ্ৰীকৰণ নকৰি কেন্দ্ৰীকৰণ কৰা হৈছে পেণ্ডেলত। নিৰ্ম্মল হৈ থাকিলে, এই কেন্দ্ৰীকৰণ অতি ভাল। বিৰাট সামূহিক প্ৰকাশ হৈছে, একতা বাঢ়িছে। কিন্তু আনফালে হৈছে কি? শাসকগোষ্ঠীয়ে মিঠা মিঠা কথাৰে আৰৰি তিতা তিতা ভুৱাৰে অহা নিৰ্বাচনত ক্ষমতাৰ বাবে, ভালৰি বোলাবলৈ এই বিহু পেণ্ডেল কিছুমানত বৰমতা হৈ সংস্কৃতিৰো লেকাম টনাৰ সপোন দেখিছে। ৰাইজে লাহে লাহে বুজি আহিছে এই চক্ৰান্ত। বিহু উৎসৱ ৰাইজৰ। ৰাইজৰ পৱিত্ৰ কামত শাসক গোষ্ঠীয়ে কলুষতা সনাৰ চেষ্টাক দুপতীয়াতে বাধা দিয়ক।

অসমৰ শিল্পী আৰু অহা নিৰ্বাচন

যুগে যুগে শাসকগোষ্ঠীৰ ৰক্ষণশীলতাৰ সৈতে সংঘাতৰ ফলত গণতান্ত্ৰিক সমাজ বিচৰা, ৰাইজক সেৱা কৰা, সাংস্কৃতিক কৰ্ম্মীৰ সৃজনী প্ৰতিভা বাঢ়ি গৈ থাকে। ৰাইজে বঢ়ায়। শাসকগোষ্ঠীয়ে যিমানেই নিজকে বুধিয়ক বুলি নেভাবক, ৰাইজ সজাগ হৈ আহিছে। যথেষ্ট উদাহৰণো আছে। অসমৰ জাতীয় নাট্যশালা এটি পাতি দিব লাগে বুলি, নাট প্ৰযোজনাৰ হেঙাৰ গুচাবলৈ আমোদ কৰৰ বেমেজালি উঠাই দিব লাগে বুলি, ১৯৫৮ চনতে চিত্ৰ প্ৰয়োজকৰ সম্মিলনীত গৃহীত প্ৰস্তাৱ মতে বহিৰ্দৃশ্য গ্ৰহণৰ বাবে বোলছবিৰ যন্ত্ৰকেইটা কিনো বুলি (মুখ্য মন্ত্ৰী চলিহাদেৱে প্ৰতিজ্ঞা কৰাৰ পাচতো) ইমানদিনে নিকিনি নিলাজ ফাঁকি দিয়া হ'ল কেলেই বুলি, অসমীয়া ন-পুৰণি সংস্কৃতিৰ বৈজ্ঞানিক সংৰক্ষণ, প্ৰসাৰ আৰু প্ৰচাৰৰ বাবে ৰাইজে হিয়া ভুকুৱাই চিঞৰি বিচাৰি থকা ষ্টুডিঅ টিৰ নিৰ্ম্মাণ কাৰ্য্য (আমি শুনিছো, স্পীকাৰ মহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰীদেৱ ষ্টুডিঅ'ৰ বিশেষজ্ঞ হ'ব!) আৰম্ভ কৰা হোৱা নাই কেলেই বুলি, শাসকগোষ্ঠীৰ বা আন কোন দলৰ কেইজন প্ৰতিনিধিয়ে এছেম্বলী বা পাৰ্লিয়ামেণ্টত টানকৈ দু-আষাৰ প্ৰশ্ন সুধিছে? যদি সোধেও ভেন্তে লোকক দেখুওৱা সেমেকা সেৰেঙা প্ৰশ্ন। টানকৈ প্ৰশ্ন নকৰে- আৰ্ট বৃদ্ধি নেপায় বাবে আৰু ক'ৰবাত পাৰ্টিৰ Boss-এ বেয়া পায় কিজানি! নকৰে এই বাবেই যে এই কামবোৰ সঁচাকৈয়ে হ'লে যে শিল্পীৰ আৰ্থিক অলপ উন্নতি হ'ব, এইবোৰ যে শিল্পী বাচি থকাৰ মাধ্যম। শাসকগোষ্ঠীৰ মতে- শিল্পীসকলক ভালকৈ নুখুৱাই, কামত খটুৱাই থাকিব, মৰোঁ মৰোঁকৈ বাচি থাকিলেহে যেতিয়াই তেতিয়াই কৰ বুলি কামত লগাব পাৰিব। দাৰিদ্ৰৰ হেঁচাৰে শিল্পীক শাসন কৰি থাকিব

পাৰিব।! গতিকে, অহা নিৰ্ব্বাচনলৈকে ষ্টুডিঅ' আদি দিম দিম বুলি ফাঁকি দি থাকিলেই হ'ব।! আমাৰ অসমৰ 'গণ্যমান্য' কাকতকেইখনেও এই বিষয়ে টানকৈ লিখে কেনেকৈ? তেওঁলোকৰ বাবে সংস্কৃতি এটা ছেকেণ্ডাৰী বস্তু; আচল বস্তু হ'ল টিনপাট!

সেয়েহে, এইবাৰ ১৯৬২ চনৰ অহা নিৰ্বাচনত অসমৰ শিল্পী আৰু সাংস্কৃতিক কৰ্ম্মীসকলক 'গতি'য়ে শ্ৰদ্ধাৰে আৰু মৰমেৰে সতৰ্ক কৰিছে, যেন তেওঁলোকক ঠগি অহা শাসকগোষ্ঠীয়ে ভোটৰ মিটিং কৰি, মানুহ গোটাবলৈ ভুচুং-পছ কৰি, লেকাম লগাই নচুৱাব, গোৱাব, ভাওনা কৰাব নোৱাৰে। অসমৰ জাতি-ধৰ্ম্ম নিৰ্ব্বিশেষে পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ শিল্পীসকলে একতাবদ্ধ হৈ, থিয় দি দৃঢ়-মুষ্টি দেখুৱাই, শাসক- গোষ্ঠীয়ে ভোট বিচাৰি আহিলে যেন মুক্তকণ্ঠে ঘোষণা কৰে 'শিল্পীৰ বিবেক আৰু কিমান দিন কিনিবা বেচিবা? আমি তোমালোকক চিনিলোঁ। আমি বতাহ খাই বাচি থাকিব নোৱাৰোঁ।'

তেওঁলোকৰ কোনো কোনোৱে ভালকৈ মাতৃভাষা অসমীয়া ক'বও নেজানে, লিখিবও নেজানে। তেওঁলোকক ইংৰাজী ভাষাৰে ক'ব, "You cannot always make us your weapon to maintain yourself in power, Sir." গণতান্ত্ৰিক ৰাইজসেৱী সংস্কৃতিয়ে যে জোৱাৰৰ দৰে প্ৰতিঘাত কৰি সেই গোষ্ঠীৰ মিছাক ওফৰাব পাৰে, সেইটো অসমৰ শিল্পীসমূহে প্ৰমাণ কৰিব পাৰিব। শেষত, ব'হাগৰ নতুন দিনত আপোনাসৱলৈ হাতযোৰ কৰিছোঁ।

(গতি ঃ বসন্ত সংখ্যা ঃ ১৯৬১ চন)

সেই মৃত্যু অপৰাজেয়

১৯৬২ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহ। ইমান কোবেৰে, নোখোৱা নোবোৱাকৈ এই নিশা এইখন ক'লৈ আহিলোঁ? কোনোবা ভূতৰ দেশৰ ফেৰফেৰীয়া বতাহ দেখোন যখিনী হৈছে। নিষ্ঠুৰ বাহ্নীৰ আগত তাইবৰফৰ পানী সানি আনিছে। সেই বাহ্নীৰে আমাৰ জীপখনৰ ভিতৰত থকা চাৰিজন প্ৰাণীৰ কামী হাড়বোৰ খুচি খুচি, চুই চাই আমাক কঁপাই কঁপাই 'ডেন্টিষ্টৰ দৰে খিল্ খিলাই হাঁহি, মৃত্যুৰ দৰে উঁচা এন্ধাৰৰ চুলিবোৰ মেলি দেওধনি নাচি, চাৰিওফালে বিভীষিকা দলিয়াই যেন কিৰিলি পাৰি আমাৰ ফালে চিঞৰিছে ঃ যুদ্ধক্ষেত্ৰত কাব্য বিচাৰি আহিছ? লাজ নেলাগে?

আক্ষেপে যেতিয়া কলিজা বিন্ধে

পাগলী যখিনীজনীৰ কথা সঁচা। কেতিয়াবা আক্ষেপ হয় সেই আক্ষেপে অন্তৰখনক কাঁড়বিদ্ধ চৰাই কৰি তোলে। অন্তৰখন তেতিয়া বিধায়। প্ৰকাশৰ ভাষা বিচাৰি ফুৰাটো তেতিয়া প্ৰহসন যেন লাগে, সেই বিষয়টোৰ উপস্থিতিটোক সত্য বুলি মানি লৈ, গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰি ক্ষণিকৰ বাবে শিল্প হৈ যাবৰ মন যায়। হৈছিলোঁও। শিল হৈ অলপ ভাবিছিলোঁ। এইমাত্ৰ কেইমাহমান আগতে তেজপুৰলৈ গীত গাবলৈ আহোঁতে আমাৰ বিশাল দেশ ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাজ্যৰপৰা অহা উজ্জ্বল মুখৰ ডেকা সামৰিক বিষয়া কতই নিমন্ত্ৰণ কৰি কৈছিল "হাজৰিকা, আহক এবাৰ ব'মডিলালৈ। আমি আপোনাৰ গীত শুনিম।" তেতিয়া মোৰ 'সময়' নহ'ল তেতিয়া মই 'ব্যস্ত' হ'লোঁ!! এতিয়া বিনা নিমন্ত্ৰণে হাবাথুৰি খাই আহিছোঁ, এতিয়া কাক গীত শুনামগৈ? সেই গীত শুনিব খোজা যোৱানসকল এতিয়া পামগৈনে? এই আক্ষেপে মোক খুলি খুলি খাইছে। অলপ থমকি ৰ'লোঁ। কিনা ভঙাৰ শব্দ। ঘৰ ভাঙিছে। চেণ্ট্ৰেল কমিটী অব ডিফেন্স আৰু ইষ্টাৰ্ন ইণ্ডিয়ান মোশন পিকচাৰ্ছ এছ'চিয়েশ্বনৰ হৈ অসম আৰু নেফা অঞ্চলৰ ৰাইজৰ মনোবলৰ বিষয়ে কৰিবলৈ অহা ডকুমেণ্টৰী ফিল্ম ইউনিটৰ অন্যতম সভা কলিকতাৰ আশুতোষ নাগ আৰু তেজপুৰৰপৰা জীপ চলাই আমাক সহায় কৰা পৰিবেশক গামা প্ৰসাদ আগৰৱালাই চীনা দুৰ্বৃত্তই ভাঙি থৈ যোৱা ঘৰ এটিৰ কিছু অংশত জুই একুৰা জ্বলাই হাত সেকিছে। মই আৰু কেমেৰামেন বিজয় দেই ভাবিছোঁ, এবাৰ ওচৰ চাপিলে পুনৰ জাৰৰ সন্মুখীন হোৱা টান। পৰি ৰ'লোঁ জীপখনত। মৌনতাই পৰিৱেশ গ্ৰাস কৰিছে। কালি চৌবিশ ডিচেম্বৰত আছিলোঁ ছুৰেটাৰ পিন্ধিব নলগা কলিকতাত। আজি এক ডজন ছুৰেটাৰেও কাম নিদিয়া কামেং সীমান্তৰ চাকোত। ঘড়ীটো কোনোমতে উলিয়াই চালোঁ- নিশা আঢ়ৈ বাজিছে মাথোঁ চাৰি ঘণ্টা আগতে তেজপুৰৰ চাৰ্কিট হাউছত ৰাজ্যপাল, মুখ্য মন্ত্ৰী, নগৰাধ্যক্ষ, নেফা প্ৰশাসনৰ বৰমুৰীয়া, সামৰিক বিভাগৰ উচ্চকৰ্ম্মচাৰী সকলে কোৱা মনত পৰিছে- "৫-৩০ বজাতে প্ৰেছ কনভয় এটি গ'ল। আপোনালোকৰ অহাত পলম হ'ল। এতিয়া নিশা চাৰে ন বাজিছে। বাট বেয়া। সামৰিক নিয়ম-কানুন বহুতো। কনভয়ক লগ ধৰিব পাৰিব জানো?" ইত্যাদি-। বিজুলী বেগে ৰঙাপাৰা ফুটহিলছ আদি পাৰ হৈ আমি প্ৰেছ কনভয়ক অকল লগ ধৰাই নহয় চেৰ পেলালোঁ। এতিয়া অলপ থমকি ৰৈছোঁ। দুঘণ্টামান কটাওঁ। জীপ আমাৰ আকৌ চলিল - সু-উচ্চ পাহাৰৰ পিনে -হিমচেঁচা বতাহ আৰু এন্ধাৰ ফালি ফালি গৈ আছোঁ।

আমাৰ জীপৰ টায়াৰৰ তলত হঠাৎ কৰ-কৰ্‌কৈ শব্দ এটি হ'ল। আমি কিবা ভাঙিলোঁ। গাড়ীৰ লাইটৰ পোহৰত দেখিলোঁ, বাটত পৰি থকা এটি হেলমেট্। তাৰ পাচত দেখিলোঁ আৰু কিছু হেলমেট্। তাৰ পাচত দেখোঁ অসংখ্য হেলমেট্। গুলীবিদ্ধ জীপ, টেঙ্ক মৌন হৈ আছে।

টেলিগ্ৰাফৰ খুটাবোৰ চীনা দস্যুৱে ভাঙি নিৰ্লজ্জ চোৰৰ দৰে ইনছুলেটৰবোৰ লৈ গৈছে। দুই-এটি ছুৰেটাৰ, দুই-এটা এলুমিনিয়ামৰ পাত্ৰ, টৰ্চলাইট--। কোন সুন্দৰ জোৱানে তেল ঘঁহি, সৰু ফণিৰে মূৰ ফণিয়াই, তাৰ ওপৰত সেই হেলমেটো হয়তো পিন্ধিছিল। সেই শিৰৰ মুকুট হেলমেটৰ ওপৰেদি আমাৰ জীপ গাড়ীৰ টায়াৰ যোৱাৰ নিষ্ঠুৰতাই আমাক লাজ দিছে। আমি ডাঙৰ পাপ কৰিলোঁ। সেই মৃত জোৱানজনলৈ শ্ৰদ্ধা জনাই আমি নিজকে ক'লোঁ, "আৰু এনে নকৰোঁ।" ষ্টিয়াৰিং কাটি কাটি সাৱধানে আমাৰ ভাৰতীয় জোৱানৰ প্ৰতীকসমূহ চাই চাই যাওঁতে আমাৰ অন্তৰত চীনা দস্যুৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিহিংসাৰ জুই দপদপকৈ জ্বলি আমাৰ কামীহাড় কঁপোৱা জাৰবোৰ ক'ৰবালৈ খেদি পঠাইছে। ৰাতি পুৱালে। তুষাৰ শৃঙ্গত ৰ'দ পৰিছে এঠাইত অমৃত বাজাৰ পত্ৰিকাৰ চিত্ৰ-সাংবাদিক গণেশ সিংহই চিঞৰি উঠিছে - "ভূপেন দা, শট্ নিন, এই হ'লো মেকমেহন লাইন।" চাই পঠিয়ালোঁ, সীমাৰেখা। আমাৰ বাটত ময়দাগুড়িৰ দৰে বৰফ। গোটেই লেণ্ডস্কেপটি যেন এখন বিৰাট চেঁচা খ্ৰীষ্টমাছ কাৰ্ড। চাৰিওফালে বৰফ, তাৰ তলতেই এশাৰী পৰ্ব্বত। তাত চীনা দস্যুহঁত আছেই চাগৈ। সিহঁত কাপুৰুষ। পশুৰ দৰে লুকাভাকু খেলিছে, আমাৰ মাটিত। আমাৰ 'জুম লেন্স'ৰ দৃষ্টিয়েও নোৱাৰে সিহঁতৰ শিয়াল গাঁতত সোমাব। সিহঁত এন্ধাৰৰ লগৰী। আমাৰ টেলিফটোৰ লেন্স আমি অপবিত্ৰ নকৰোঁ। আমাৰ জীপ গৈ আছে দহ হেজাৰ ফুট ওপৰলৈ, মাজে মাজে নামি গাড়ী ঠেলিব লগীয়া হৈছে। পৰি থকা শুকুলা বৰফৰপৰা ডাঙৰ শিলাখণ্ড দাঙি হেজাৰ ফুট তললৈ নামি আহিব খোজা জীপৰ চকাত পিচফালৰপৰা ঠেকা দি ঠেলিছো। আমাৰ নিশ্বাসত ভাগৰৰ কুঁৱলী হাঁওফাওৰ ধ্বনি উঠিছে। এইবাৰ বুজিলোঁ, এই বতৰত আমাৰ জোৱানসকলে কিমান শাৰীৰিক কষ্ট সহি যুক্তিবলগীয়া হৈছিল। আমাৰ উদ্দেশ্য ব'মডিলা -পিচে সৌৱা কি?

আমাৰ তেলেৰে আমাক পুৰিলে নেকি?

বহু হেজাৰ ফুট ওপৰৰপৰা দেখিছোঁ, সৌৱা তলত টেঙাভেলি। এখন সামৰিক নগৰ। শাৰী শাৰী ঘৰ- অফিচাৰ্চ মেছ, বহু জীপ, বহু বাহন, বহুতো টেঙ্ক, বিশাল পেৰেড গ্ৰাউণ্ড। ওপৰৰপৰা যেন মনৰ কাণেৰে শুনিছোঁ, হেজাৰ হেজাৰ জোৱানে ভলীবল খেলি আছে - লাহে লাহে তললৈ নামি আমি টেঙাভেলি সোমাওঁ -দেখোঁ, সকলো নীৰৱ, নিমাত। মহামৃত্যুৱে তাত যেন একচ্ছত্ৰী ৰজা হৈ ৰাজপাট খাইছে। অলপ আগুৱাই গৈ জীপৰপৰা নামি চালোঁ। দেখিলোঁ, চীনা ৰাক্ষসহঁতে নিষ্ঠুৰভাৱে পিচপিনৰপৰা অতৰ্কিতে আহি হত্যা কৰা অসংখ্য মৃতদেহ। জেনেভা কনভেনচনৰ মতে মৃতদেহৰ সৎকাৰ কৰা সভ্যতা সিহঁতৰ নাই। আমাৰ জোৱানসকলৰ মৃতদেহ কেতবোৰক অৱশ্যে সিহঁতে অসভ্য ধৰণে 'সম্মান?' কৰিছে, পেট্ৰলেৰে পুৰি মুখ চিনিব নোৱৰা কৰি, শিলগুটি কেইটিমান জাপি দি চিনিব নোৱৰা কৰি, পেকিং বক্সৰ কাঠৰ টুকুৰাত চীনা আখৰেৰে কিবাকিবি লিখি থৈ গৈছে।

প্ৰথমতে ভাবিলোঁ, সেয়া মৃত চীনা শতৰুৰ দেহ। পিচে, চাই মেলি এলে লাগিল যেন সেই বটলগ্ৰীন সাজ পিন্ধা দেহ আমাৰ জোৱানৰে। অলপ দূৰত দেখিলোঁ, কেইটিমান পাহাৰী কুকুৰে আঁজুৰি কেংকেঙাইছে। সেয়া কেইটামান জোৱানৰ শৱ। হয়তো সেই জোৱানেই এদিন সেই কুকুৰকেইটাক পুহি বিস্কুট খুৱাই মৰমেৰে হাত ফুৰাই কিবা নামকৰণো কৰিছিল। আমাৰ বুকুত প্ৰতিহিংসাৰ জুই এইবাৰ এশ গুণে দপদপালে। -অলপ গৈ দেখিলোঁ, আমাৰ সৈন্যই ভাত খোৱা পাত্ৰ আগ্নেয়াস্ত্ৰৰ তাপত গলি গোট মাৰি গৈছে। বুটলি ল'লোঁ। ওচৰতে জবাকুসুম তেলৰ বটল। তাৰ ওচৰতে চীনা বুলেট। এটি চীনা ক্ৰীম। তাৰ ওচৰতে দেখিলো, কেইটিমান বটল। পানীৰ। হুমি চালোঁ। নহয় পানী। সেয়া পেট্ৰল। অৰ্দ্ধদগ্ধ জোৱানৰ শ দেখি বুজিলোঁ, আমাৰ অসমৰেই পেট্ৰ'লেৰে অসম ৰাইফলছৰ আৰু আন আন ৰেজিমেণ্টৰ জোৱানসকলক সংকাৰ কৰিলে। জেনেভা কনভেনচন দস্যুহঁতে মানিলে অদ্ভুত ধৰণে। চৌ-এন-লাইৰ দিনৰ এই অসভ্য চীনাচাম, আগৰ 'সভ্য' চীনৰ দেখদেখকৈ জাৰজ সন্তান।

সৰু সৰু আশা ঃ সৰু সৰু ভাষা এটি মাখি

যুদ্ধক্ষেত্ৰত আমাৰ বীৰ ল'ৰাহঁতে যিমান পাৰিলে, বীৰৰ দৰে যুঁজিলে। প্ৰায় ঠাইতে অতৰ্কিতে মাজনিশা আমাৰ ল'ৰাহঁতক আক্ৰমণ কৰাৰ দৰে লাগে। চীনা দুৰ্বৃত্তহঁতে কিমান বছৰৰপৰা যে বন্ধুৰ মুখা পিন্ধি এই ধ্বংসলীলাৰ আঁচনি কৰিছিল, তাক কামেং সীমান্ত দেখিলেই ধৰিব পাৰি। আমাৰ জোৱানৰ মৃতদেহৰ ওচৰত পৰি থকা চিঠিপত্ৰ বোটলোঁ বুলি পোষ্টকাৰ্ড এখনলৈ হাত মেলি চাওঁ, এটি মাখি বহি আছে। সি ওচৰৰে মৃতদেহৰপৰা বহুতো খাদ্য পাইছে নিশ্চয়। পেট ভৰাই খোৱা সেই নীলা মাখিটোক লাহেকৈ ঠেলি কাৰ্ডখন পঢ়ি চাওঁ, আম্বালা কেন্টনমেন্টৰপৰা কোনোবা ভাগিনে লিখিছে-"পূজ্য মামাজী, নিৰেদন হ্যায় কি য়ঁহা চব কুশলপূৰ্ব্বক হ্যাঁয় -আপকী কুশল।" এই জোৱান মামাজীজন জানো কুশলে আছে? আৰু এখন কাগজ পালোঁ। তাত কোনোবা জোৱানে লিখিছিল-"মেগাজীন ইচ্ তৰহা খালি কিয়া যায়ে কি ৰখে হয়ে এক ৰাউণ্ড কে চাথ কিচি দুচৰি ৰাউণ্ড—।" এওঁ নিশ্চয় ৰাইফল চলোৱা শিক্ষাৰ সদব্যৱহাৰ কৰি চীনা দলৰ কিছুমানক মাৰি অৱশেষত মাতৃভূমিক চুমা খাই ৰণত পৰিছে। চীনা মৰাশৰ চিন-চাব নোহোৱা কৰি যোৱাটোৱেও প্ৰমাণ কৰে শতৰুৰ বহুদিনীয়া

আঁচনিৰ কথা।

আৰু এখন চিঠি হাতত ল'লোঁ- কোনোবা চেট্টিলৈ লিখা। দাক্ষিণাত্যৰপৰা লিখিছে। তামিল বুজি নাপাওঁ। পিচে, সৰু সৰু কুশল বাৰ্ত্তাৰ ভাষা বুজি পালোঁ। কোনোবা এজন উৰ্দু জনা মৃতকে মাজে মাজে আজৰি সময়ত বোধ হয় হিন্দী শিকিছিল। আধাপোৰা কাকত এখনত কাঠ পেঞ্চিলেৰে বাওঁফালে লিখিছে -এইকেইটা শব্দ -বীৰ, সেনানী, গৌৰৱ, আদৰ্শ; আৰু তাৰ বাওঁফালে উৰ্দু অৰ্থ। ভাৰতৰ জাতীয় ঐক্যৰ প্ৰতীক এই কাকতখন।

তাৰ পাচত দেখিছোঁ- এখন বেটুপাত পৰি আছে ওচৰতে। অসমীয়াত লিখা আছে 'প্ৰেমৰ পৰশ- প্ৰেমনাৰায়ণ।' কোনোবা অসমীয়া জোৱানৰ আজৰি সময়ৰ পাঠ্য সাহিত্য। সেই মৃতকজনে জানো সৰু জীৱনটোত প্ৰেমৰ পৰশ পালে? বৰফৰ সৰু সৰু নিজৰাবোৰত ৰ'দ পৰিছে। তেতিয়া আৰু আমাৰ দুচকুত কাব্যিক সৌন্দৰ্য্য ধৰা পৰা নাই। মোৰ সহকৰ্ম্মী শ্ৰীনাগে কৈছে; "হাজৰিকা, চীনৰ প্ৰতি এসময়ত মোৰ বুকুত থকা শ্ৰদ্ধাৰ আদৰ্শও গলি আহিছে। ইহঁত পশু -ইহঁত পশু।"

আনৰ ঘৰত কোন সোমায় ডকাইতহে ঃ চলিহা

দিনৰ চাৰে দহমান বজাত যুদ্ধই থকা-সৰকা কৰা ব'মডিলা পালোঁ। পাই দেখোঁ, মুখ্য মন্ত্ৰী আৰু ৰাজ্যপালে নিজ নিজ গাঁৱলৈ উভতি অহা জনজাতীয়সকলক সম্বোধি কৈছেঃ "আনৰ ঘৰত কোন সোমায়? ডকাইতহে, বদমাচ আৰু বেয়া মানুহহে -। আমি খাবলৈ পালে, আপোনালোকেও পাব। এইখন দেশ ভৈয়ামৰ আৰু পাহাৰৰ মানুহৰ দেশ। -- আমি ভাই ককাইৰ দৰে।" ৰাজ্যপালে দৃঢ়ভাৱে কৈছেঃ "আমি আপোনালোকৰ পুনৰ্বসতি আৰু উন্নতিৰ বাবে সকলো কৰিম।" জনজাতীয়সকলৰ চকুত উজ্জ্বল জ্যোতি। - সেই জ্যোতি আশা। বিশ দিন ধৰি বন্দী কৰি থোৱা, মৃত্যু হোৱা বুলি ওলোৱা দিবঙৰ শিক্ষক শ্ৰীনৰেন শৰ্ম্মাই সেইদিনা চীনাৰ হাতৰপৰা মুক্তি পাই আমাৰ কাষ চাপিছেহি। এটা মনপা কিশোৰে চুচৰি আহি নেফাৰ কৰ্ম্মচাৰীসকলে ৰন্ধা খিচিৰি খাই চোলাটো দাঙি দেখুৱাইছে এটি গুলীৰ আঘাত। অলপ চুণ দি থৈছে। মুখভ তেতিয়াও বিষৰ প্ৰকাশ। আমাৰ অসমীয়া কৰ্ম্মচাৰী শ্ৰীহেৰম্ব নাথৰ ঘৰত চীনাহঁত শুই গৈছে। বাহিৰত লিখি থৈ গৈছে-"গৃহস্থ নাই। নোসোমাবা।" হেৰম্বই কাকতখন চুটকেছও চুভেনিৰ কৰি ৰাখিছে। চাৰিওফালে ৰঙালাও দলিয়াই থৈ গৈছে। শিয়ালৰ গীতৰ দৰে অসংখ্য গাঁত খান্দি গৈছে চৌ এন লায়ে শিকোৱা বান্দৰহঁতে বমডিলা ক্লাবত থকা বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ বাষ্টটো পেলাই নাকটো ভাঙি থৈ গেছে ইমানদিনে আমি মৰম দেখুওৱা চীনা কালচাৰ্ডহঁতে। অথচ, এই ৰবীন্দ্ৰনাথেই চীনৰ ওপৰত জাপানৰ বৰ্ব্বৰ আক্ৰমণৰ প্ৰতিবাদ কৰি লিখিছিল তেওঁৰ জাপানৰ কলি বন্ধু নগুচিলৈ, চীনাহঁতে ব'মডিলাত সেই শুভেচ্ছাৰে প্ৰতিশোধ ল'লে !"

তেতিয়াও ব'মডিলাৰ আশে-পাশে আমাৰ শ্বহীদ জোৱানৰ সকলো মৃতদেহ সৎকাৰ কৰি অঁটোৱা নাই। আমাৰ ত্ৰিৰঙ্গ পতাকা আকাশৰ তলত তেতিয়া সগৌৰৱে উৰি আছে। এতিয়া উভতি যোৱা নেফাৰ সৰু-বৰ সকলো অসামৰিক কৰ্ম্মচাৰীয়ে চীনা দস্যুহঁতৰ সঙ্গীনৰ সমুখা-সমুখি হৈ নিৰ্ভীকভাৱে জনজাতীয়সকলৰ পুনৰ্বসতিৰ কামত ব্যস্ত। সুখ-সন্তোগ তেওঁলোকৰ নাই। তেওঁলোকলৈ শ্ৰদ্ধাৰে মূৰ দোঁৱাওঁ। -চিঞৰি উঠিলোঁ —'বিশ্ববিজয়ী ন জোৱান' 'সাৰে জাহাসে আচ্ছা হিন্দুস্তান হামাৰা-।' ৰাজ্যপাল, মুখ্য মন্ত্ৰী, জোহৰী, শ্ৰীমতী জোহৰীকে আদি কৰি জনজাতীয় সকলোৱে মোৰ গীতৰ লগে লগে হাতচাপৰি বঙালে। গীত জীৱনত বহুতো গালোঁ, পিচে আজি গীত গাই যেন কিবা বেলেগ উপলব্ধি --- আজিহে যেন গীত গোৱা সাৰ্থক হ'ল। গা শিয়ৰি উঠিল কিবা এটি প্ৰতিশোধৰ উত্তেজনাত -- যি উত্তেজনাই চীনাহঁত লুকাই থকা টাৱাঙৰ সেই পাহাৰকেইটিৰ পিনে আমাক যেন মৰিবলৈ, মাৰিবলৈ লৈ যাবগৈ।

চাঙ্গে চিৰুং, খুইতাম কামা, থাং চিঙৰ বীৰত্ব হিমালয়তকৈ শক্তিশালী

সেইদিনা লগ পালোঁ চাঙ্গে চিৰুঙক। দিৰাং জঙৰ তেওঁ। বয়সীয়া ধৰ্ম্মযাজক। দেখিলেই ভক্তি ওপজে। তেওঁ শ্ৰীচলিহাক এখন বুদ্ধদেৱৰ প্ৰেম আৰু বন্ধুত্বৰ বাণী থকা SCROLL উপহাৰ দিলে। এই সুপুৰুষ গাঁওবুঢ়াজনে যুদ্ধক্ষেত্ৰত আঘাত পোৱা জোৱানসকলক বাট দেখুৱাইছিল আৰু তেওঁৰ সকলো খাদ্য, ধন আৰু ঘোঁৰা আদিৰে সহায় কৰিছিল। এতিয়া তেওঁ নিজেই দৰিদ্ৰ। এওঁ জানো সৈনিক নহয়?

আৰু লগ পালোঁ -- জুৰমি গাঁওবুঢ়া- খুইতামক। উন্নত শিৰৰ ব্যক্তি। খাদ্য-পানী যোগাই আমাৰ আহত জোৱানক লৈ আহিছিল আমাৰ সীমাৰ ফাললৈ। কালি ২৫ ডিচেম্বৰৰ দিনা (১৯৬২ চন) ভাৰতীয় বাহিনীৰপৰা কাঢ়ি নিয়া ৮ টা ষ্টেনগান, ১৬ টা ৰাইফল, ৪টা ব্ৰেনগান আনি নেফাৰ শাসকসকলক দিছেহি ৰ

—টাৱাঙ স্কুলৰ ডেকা চকীদাৰ কাৰমাৰ সৈতে কথা পাতি জানিলোঁ, একুৰি দিন আমাৰ এজন আহত জোৱানক বোকোচাত লৈ ব'মডিলালৈ আনিছে। নিজে একোকে নোখোৱা-নোবোৱাকৈ। ১৭ বছৰীয়া বীৰ থাংচিং কি নিৰ্ভীক! তেওঁ মিজি অঞ্চলৰ জং গাঁৱৰ। তিনিজন আহত জোৱানক বাট দেখুৱাই নিৰাপদ ঠাইলৈ আনিছে আন এজন আহতক কঢ়িয়াই মৃত্যুৰ মুখৰপৰা বচাইছে। এই চাঙে, খুইতাম,

কামা, থাংচিং নেফা সীমান্তৰ বহুতৰে মাথোঁ কেইজনমান। এওঁলোকৰ বীৰত্বৰ তুলনা নাই। এওঁলোক ভাৰতৰ সঁচা সীমান্ত প্ৰহৰী অসামৰিক। এওঁলোক হিমালয়তকৈ অধিক শক্তিশালী।

-আমাক সহায় কৰা নেফাৰ সকলো কৰ্ম্মচাৰীক কৃতজ্ঞতা জনাই যেতিয়া আমি উভতি আহোঁ (আমাৰ জীপৰ তেল শেষ হোৱাত একুৰি লিটাৰ পেট্ৰ'ল দিছিল এওঁলোকেই), তেতিয়া মাথো ভাবিছিলোঁ- চীনা দস্যুহঁতে এই বাটেৰেই যে আকৌ নাহিব, তাৰ কি ঠিকনা? পিচে, এইবাৰ আকৌ আহিলে - গম পাব, শান্ত, সৌম্য অহিংস ভাৰতৰ আনটো ৰূপ মহাৰুদ্ৰৰূপ, মহাশক্তিমানৰূপে তাণ্ডৱৰ তমোহৰদেৱৰ ৰূপ। আমি উভতিছোঁ।

লাগে চিৰজাগ্ৰত এটি বাহিনী

খন্তেক থমকি ৰৈ শ্বহীদ জোৱানসকললৈ চাই পঠিয়াওঁতে নিঃকিন গীতিকাৰ হিচাপে মাথোঁ সৰল ভাষাৰে এটি গীত মোৰ বুকুৰপৰা আপোনা-আপুনি নিগৰি ওলাইছিল। হাতৰ গ্ল'ভছযোৰ খুলি লিখিবলৈ লৈছিলোঁ-

কত জোৱানৰ মৃত্যু হ'ল
কাৰ জীৱন যৌৱন গ'ল ?
সেই মৃত্যু অপৰাজেয়
তেনে মৃতক নহ'লোঁ মই কিয় ?

সঁচাকৈয়ে তেতিয়া নিজকে জীৱন্ত অৱস্থাত দেখি তেনে ভাবেই ওপজে

কত পিতৃ পুত্ৰহাৰা হ'ল।
কত মাতৃৰ বুকু শুদা হ'ল।
ৰঙা সেন্দুৰ কাৰ মচা গ'ল?
কাৰ বাসনা অপূৰ্ণ ৰ'ল?

পিচে, ভাৰতৰ সহস্ৰ মাতৃয়ে এতিয়াও মাতৃভূমিৰ বাবে একেটি পুত্ৰকো দান কৰিবলৈ সাজু হৈ আছে। ভূগোলৰ শিক্ষকৰ কি দোষ? আমি তাহানি শুনিছিলোঁ, হিমালয় উত্তৰে প্ৰহৰী হৈ আছে যেতিয়া আমাৰ ভয় কিহৰ মিছা কথা। চীন তেতিয়া সভ্য আছিল। আজিৰ চীনাহঁতৰ নেতাহঁতে চীনৰ ৰাইজৰ নৈতিকতা কাঢ়ি নিলে। গতিকেই আমাক লাগে এটি দিনে নিশাই সজাগ সৈনিক বাহিনী -শ্বহীদ জোৱানৰ চিঞৰ -।

হেনো হিমালয় ভাৰতৰ প্ৰহৰী,
তাহানি শুনিছিলোঁ কাহিনী,
পিচে শ্বহীদ জোৱানসৰে চিঞৰিছে
"লাগে চিৰজাগ্ৰত এটি বাহিনী।"
আমি আৰু কি দিম বাৰু ?
আজি কামেং সীমান্ত দেখিলোঁ।
দেখি শত্ৰুৰ পশুত্ব চিনিলোঁ,
আৰু মৃত মৌণ শত জোৱানলৈ
মোৰ অশ্ৰু অঞ্জলি যাচিলোঁ।

-আমি উভতিছোঁ- আমাৰ জোৱানসৰৰ ছেদেলি ভেদেলি হৈ থকা, তেজ লগা বেণ্ডেজ, বুটজোতা আদিৰ মাজত পৰি থকা আধাপোৰা গোমধান এটি চোবাই ইয়াক গৰৰ নোমৰ পাঁচডাল টিকনি থকা টুপী পিন্ধি, শুদা ভৰিৰে এইটি কোন? এটি ছয়-সাতবছৰীয়া মন্‌পা শিশু। সেই শিশুটিয়ে আমাক দেখি হাঁহিছে। ওচৰতে তিনিটি ইয়াক গৰুৰে ধ্বংসলীলাৰ মৌন সাক্ষী হৈ থিয় দি আছে। সিহঁতৰ লগত ইয়াককেইটাকো চীনা ৰাক্ষসহঁতে ভক্ষণ কৰি গৈছে। সেই শিশুটিৰ মুখলৈ পুনৰ হাঁহি উভতি আহিছে কিয়? আমাক মিতিৰ মিতিৰ লাগিছে নিশ্চয়। সেই শিশুটিৰ দৰে সহস্ৰ ভাৰতীয় শিশুৰ ভবিষ্যৎ আমি নিৰাপদ কৰিবই লাগিব। সেই হাঁহিটি সত্য। সেই হাঁহিটি আমাৰ এৰিফ্লেক্স মুভী কেমেৰাটিত আৰু লগতে মানসপটত চিৰদিনলৈ আঁকি ল'লোঁ। - - আমাৰ জীপ তেজপুৰ অভিমুখী --।

খান ঃ এটি ভঙা চুটকেছ

অলপ দূৰত দেখিলোঁ, আমাৰ কোনোবা জোৱানৰ ছুটকেছ এটি ভাঙি সকলো বস্তু চীনা চোৰহঁতে লৈ গৈছে। ছুটকেছটিত লিখা আছে - "খান গোৱালিৰ"। এওঁৰ নাম দেখি মনত পৰিছে কি? অসমৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামী মণিৰাম দেবানকো। মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ (চাৰে জাহাসে আচ্ছাৰ হিন্দুস্তান হামাৰা' গীতৰ কবি ইকবালৰ সম্প্ৰদায়ৰে) যোদ্ধা বাহাদুৰ গাঁওবুঢ়া আৰু ফৰ্মুদ আলীৰ দেশপ্ৰেমৰ কথা। ভাৰতৰ জাতি ধৰ্ম্ম নিৰ্বিশেষে সকলোৰে আজি 'ভাৰত মাতৃৰ কথা ভাবিবই' লাগিব। নহ'লে নেফা সীমান্তত নিৰজ্জীৱ হৈ পৰি থকা সেই গোৱালিয়ৰৰ - ভাৰতীয় জোৱান -- খানক অপমান কৰা নহ'ব জানো?

এখন নিলিখা চিঠি হ'ল সাহসৰ অনন্ত সিন্ধু

আৰু অলপ দূৰত এটি খাকী অ'ভাৰ কোটৰ ওচৰতে পৰি আছে এখন Forces Air Letter একো নিলিখা চিঠি। কোনোবা সিং, কোনোবা খান, কোনোবা বাগচী, কোনোবা চেট্টীয়ে হয়তো কোনো পিতৃ, কোনো ভাই-ভনী বা প্ৰেয়সীলৈ উত্তৰ দিবলৈ সেই

এয়াৰ লেটাৰখন আনিছিল। নে সেই নিলিখা চিঠিত মোৰ মনৰ চকুৰে দেখিছোঁ যেন লিখা আছে— "ভাৰতবাসী, তোমালোকৰ একতা দেখি আমি মৰিও সাহস পাইছোঁ। আমি হয়তো আজি মৃত্যুবৰণ কৰিলোঁ। পিচে, সমগ্ৰ ভাৰতৰ জনসাধাৰণৰ সুন্দৰ ভৱিষ্যতৰ বাবে আমি আমাৰ বৰ্ত্তমান সপিলোঁ-অদূৰ বা সুদূৰ ভৱিষ্যতত যাতে এছিয়াৰ এই নৰৰক্তলোলুপ, পৰৰাজ্যলোলুপ চীনা ঘৰিয়ালটিয়ে উপদ্ৰৱ কৰিব নোৱাৰে আমাৰ মাতৃভূমিৰ সীমা অতিক্ৰম কৰিব নোৱাৰে।

শ্বহীদ জোৱানৰ ৰক্ত ব'মডিলাত আৰু কামেং সীমান্তত দেখিলোঁ -পিচে, সেই ৰক্ত দেখি আমি চকুলো টুকিলে শ্বহীদসকলে দুখ পাব, লাজ পাব। হিমালয়ে আমাক প্ৰহৰী হৈ সহায় কৰিব নোৱাৰিলে -পিচে, আপুনি, আমি, তেওঁ, খেতিয়ক, বনুৱা, বুদ্ধিজীৱী, শিল্পী, সাহিত্যিক সকলোৱে একোজন আকাশলম্ভী হিমালয় হৈ গাওঁ আহক—

'প্ৰতি জোৱানৰ ৰক্তৰে বিন্দু
হ'ল সাহসৰ অনন্ত সিন্ধু
সেই সাহসৰ দুৰ্ব্বেয় লহৰে
যাচিলে প্ৰতিজ্ঞা জয়ৰে।'
পৰাজয় আমাৰ অসত্য অসভ্য আক্ৰমণকাৰীৰ
আমাৰ জোৱানৰ মৃত্যু অপৰাজেয় ।

তেনে সুন্দৰ মৃত্যু পাব পৰা সৌভাগ্যৱান মৃতক মই নহ'লোঁ কিয় ?

(অসম বাণী ঃ জানুৱাৰী ১৯৬৬)

নাওবৈচাৰ মথাউৰি বাস্তৱ নাটক

শিল্পীৰ পৃথিৱীলৈ যোৱাৰ আগতেই মাজে মাজে কেনে বাস্তৱত সোমাব লাগে, শুনক।

নাওবৈচা সমষ্টি। আজি ২৫ মে', ১৯৬৯ চন। 'চিক্‌মিক'ৰ শ্বুটিং শেষ কৰি, কিছু সম্পাদনা কৰি মই লৱৰি আহিছোঁ মোৰ নাওবৈচা সমষ্টিলৈ। আহিয়েই ৰচ তাৰিখৰপৰা এই কেইদিন ৰঙানদী, শিঙৰা, পাভ, দিক্ৰং আদি নৈৰ মথাউৰিসমূহ চাই ফুৰিছোঁহি। শ্ৰীবাচী (E. & D- S.D.O.) আৰু S.O. শ্ৰীবৰুৱা (নবীন বৰদলৈৰ নাতি) মোৰ সৈতে আছিল। যোৱাবাৰ এই ৰঙানদী আৰু দিক্ৰঙে তাণ্ডৱ নৃত্য কৰাৰ কথা ৰাইজে জানেই। এইবাৰ উজনি মিৰিগাঁও, কমলাবৰীয়া মৌজাৰ সেই ভয়াৱহ ১৪ কিলোমিটাৰ, ১৬ কিলোমিটাৰলৈ গ'লোঁ। দেখিলোঁ, আগৰ ক্ষয় যোৱা মথাউৰিৰ ঠাইত নতুন স্পাৰ দিয়া হৈছে ৰক্ষাৰ কাৰণে আৰু ছেকেণ্ড লাইন অৱ্ ডিফেন্স স্বৰূপে গজগজীয়া নতুন মথাউৰি কৰা হৈছে। ৰাইজৰ দুই-চাৰিজনক পাই সুধিলোঁ, কেনে লাগিছে? এজনে ক'লে, "এইবাৰ ৰঙানদী ৰ'বঁগে যেন লাগিছে।" এতিয়াও কাম চলি আছে। গাঁৱৰ মানুহেও শ্ৰম কৰি দুপইচা পাইছে। অসমীয়া গাঁৱৰ ৰাইজে মাটি কটা কাম নকৰিলেও ঘাঁহৰ কামবোৰ কৰি থকা চকুত পৰিল। ১৬ কিলোমিটাৰৰ ভয়াৱহ মথাউৰিটো S.D.O. শ্ৰীবাচীয়ে ২৪ মাৰ্চত আৰম্ভ কৰি ৩ এপ্ৰিলত শেষ কৰাইছে দিনে-নিশাই কাম কৰি। বাৰিষা আহিলেই। তাৰ আগতে এই কাম শেষ কৰাটো সুন্দৰ কথা হৈছে।

তাৰ পাচত চালোঁগৈ, শিঙৰা নদীৰ বান্ধ আৰু উজনি মিৰি গাঁৱৰ ৰঙানদীৰ বান্ধ। পিচৰ টুকুৰা ঠাইতে যোৱাবাৰ হেলিকপ্টাৰেৰে বানপানী-বিধ্বস্ত লোকক ৰক্ষা কৰিবলগীয়া হৈছিল। শিঙৰা নৈৰ দুয়ো পাৰ বেছ শক্তিশালীকৈ সজা দেখিলোঁ। পিচে, শিঙৰা নৈৰ সোঁফালৰ বান্ধটো পাত নৈৰ মথাউৰিৰে মিলাই দিবলৈ প্ৰস্তাৱ এইবাৰ পঠালে বৈজ্ঞানিক কথা হ'ব বুলি বিশেষজ্ঞৰ সৈতে কথা পাতিলোঁ। এইবাৰ টকা নাই। গ'লোঁগৈ পাভ নদীৰ মথাউৰিৰ ২৫ কিলোমিটাৰৰপৰা ৩০ কিলোমিটাৰ চাবলৈ। যোৱাবাৰ পানী বাগৰি ওচৰৰ ৰাইজৰ বহুতো ক্ষতি কৰিছিল। এইবাৰ তিনি ফুট ওখকৈ মথাউৰি দিয়াত ৰাইজে ভাল পাইছে। এজন প্ৰতিনিধিয়ে কলৈ যে এইবাৰ পাৰ বাগৰিব নোৱাৰে যেন লাগিছে। পিচে, উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ নৈকেইখনৰ মতি-গতি বুজাই টান। এইবাৰ লোৱা সতৰ্কতামূলক ব্যৱস্থাখিনি বৰষুণৰ আগতে এতিয়াই হোৱাত মানুহে E & D-ক ভাল বোলা উচিত হ'ব। S. DO. বাচীয়ে লৰালৰিকৈ কাম কৰোৱাত সিদ্ধহস্ত যেন লাগিল। তেওঁ অহা মাথোঁ আঠ মাহমানহে হৈছে। মই সুধিলোঁ, জুন মাহত যেতিয়া পানী বাঢ়িব, তেতিয়া নিশা পহৰা দিবলৈ কি ব্যৱস্থা কৰিছে? ৰানাৰৰ ব্যৱস্থা কৰা বুলি ক'লে। পিচে, এইবোৰ কালান্তক নৈৰ পাৰত ফোনৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰিলে বাৰিষা বৰ ভাল হয় বুলি বহুতৰ ধাৰণা। এইবাৰ বিধানসভাত এনে প্ৰস্তাৱ দাঙি ধৰিব পৰা যাব বুলি ক'লোঁ। গড়কাপ্টানী বিভাগৰ তলত নাও কিছু বেছিকৈ এইবাৰ ৰখা হব্বব বুলি সেই বিভাগৰ কৰ্ম্মচাৰী এজনে মোক জনালে। যোৱাবাৰ নাৱৰ অভাৱত বৰ অসুবিধা হোৱাটো সকলোৱে জানে। এই বিষয়ে যোৱা বানপানীৰ পাচত আমি বিধানসভাত সমালোচনাও কৰিছিলোঁ। পকনীয়াৰ বান্ধ ই. এণ্ড ডিয়ে ল'লেহে ভাল হ'বগৈ, নহ'লে গড়কাপ্টানী বিভাগে বলে পৰা নাই। গাভৰু নদীৰ মথাউৰিৰ Estimate কৰা হৈছে বুলি জানিলোঁ। অহাবাৰ কাম আৰম্ভ কৰাবই লাগিব।

কিছু সতৰ্কতামূলক মথাউৰি বাৰু হ'ল। কিন্তু নতুন মথাউৰি সাজিবলৈ দিয়া খেতিৰ মাটিৰ গৰাকীসকলক নতুন পট্টা দিয়া সত্বেও এবছৰে নতুন মাটিত বহিবলৈ নিদিয়া গাফিলতিও কিছু

দেখি ছেটলমেন্ট অফিচাৰ শ্ৰীযুত সোণোৱালৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলোঁ। গড়কাপ্টানী বিভাগৰ হতুৱাই যোৱা বছৰ গ্ৰহণ কৰোৱা বিখ্যাত বাট-পথ কেইটামানত একো কাম নোহোৱা দেখি (বিলতিয়া, কনকেশ্বৰ দত্ত, আহমদপুৰ বাট, ফুলবাৰী বাট আদিৰ কাম টকা Sanction হোৱা সত্বেও নাই হোৱাগ্ন বৰ আঘাত পাইছে ৰাইজে। ই স্বাভাৱিক। এই বিষয়ে কৰ্তৃপক্ষৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰেঁাগৈ। কিছু বন্যাবিধ্বস্ত স্কুলে প্ৰাণ্ট পালে, কিছুৱে নাই পোৱা। ছাপ্লিমেন্টৰী লিষ্ট এখন কৰাতো মই আজিৰপৰা লাগি যাবগৈ লাগিব। এম. এল. এ. হৈ কিছু গাঁৱত দেখা দি, আন এখনত নিদিলেও লাগে লেঠা। গতিকে, সামূহিক কামবোৰ চাই লোৱাই ভাল প্ৰথমতে।

কালি লালুক হাইস্কুলৰ মেনেজিং কমিটীৰ প্ৰেছিডেণ্ট হৈ স্কুলৰ নতুন ঘৰ এটি ৰাইজৰ সহায় লৈ আৰু কণ্ঠশিল্পৰূপে গীত গাই পইচা তুলি কিছু অংশ কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত লৈ অহা হৈছে।

আজি ধাৰাসাৰ বৰষুণ। এতিয়া সমষ্টিৰ পিনে পুনৰ ওলাই যাওঁগৈ। ই জানো বাস্তৱ নাটক নহয়। গুৰু শব্দৰদেৱে সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ হৈও টেম্বুৱানী জান বন্ধাৰপৰা বিৰত আছিল জানো? শিল্পীৰ সমাজৰ প্ৰতিও কৰ্ত্তব্য আছে। আকাশত চাং পাতি কঠোৰ বাস্তৱলৈ ভয় কৰাৰ দিন আৰু নাই বুলি আমাৰ বিশ্বাস ।

(আমাৰ প্ৰতিনিধি ঃ ১ম বৰ্ষ ১০ম সংখ্যা ঃ জুন, ১৯৬১)

নতুন পুৰুষলৈ এখনি সৰু চিঠি

মৰমৰ নতুন পুৰুষ,

আজি ২৬ জানুৱাৰীৰ দিনা (১৯৭১ চন) দুটি কথা পাতো একেলগে বহি ।‘নতুন পুৰুষ’ শব্দ দুটি ‘নীলাচল’ পত্ৰিকাৰ সুন্দৰ আৱিষ্কাৰ। New Generstion- অৰ অনুবাদ মোৰ ভাল লাগে। ভাল লাগে এই বাবেই যে শব্দ দুটাই আমাৰ মানসপটলৈ আনে এখনি নতুন মুখ। এই শব্দ দুটা শুনিলেই, সহস্ৰ সহস্ৰ নতুন মুখ সামুহিকভাৱে গোখোঁ সঁচা; কিন্তু তাৰ মাজৰপৰাই আপোনাৰ এখন মুখ মোৰ সন্মুখলৈ আহে। আপোনাক ‘আপুনি’ বুলিছোঁ, আপুনি এতিয়া পূৰ্ণবয়স্ক নাগৰিক বাবে। মৰমেৰে ‘তুমি’ বুলি সম্বোধন কৰিলে আপুনি ক্ষুব্ধ নহয় বুলিও আমি জানো। কিয়নো, এতিয়াও অসমৰ নতুন পুৰুষৰ ৰুচি মাৰ্জ্জিত। ওচৰৰ ৰাজ্য এখনৰ নতুন পুৰুষৰ দৰে নিজৰ পিতৃ বা উপাধ্যক্ষক পিচফালৰ পৰা চুৰী মাৰি মাৰি হত্যা কৰাক বা অন্য মতাৱলম্বী যুৱকৰ মূৰৰ লাওখোলা বোমাৰে চূৰ্ণ কৰাটো মহাবিপ্লৱ বুলি অসমৰ আপুনি অন্ততঃ এতিয়াও ভবা নাই। হয়তো কোনোৱে ভাবিছে। তেওঁলোকৰ সংখ্যা নিচেই কম। এইটোও জানো যে নতুন পুৰুষ খঙাল হৈ উঠিছে। এইটোও জানো যে পুৰণি পুৰুষৰ কাৰ্য্যকলাপ, মূল্যবোধ সকলোবোৰতে আপুনি কেৰোণ পাইছে। পুৰণি পুৰুষৰ মাজত যদি কিছু ‘ভাল’ আপুনি পাইছিলে, তথাপি ‘বেয়াখিনিৰ’ অনুপাতে ই ইমান কম যে আপুনি সেই ভালকণক গণ্য কৰিবলৈ স্বাভাৱিকতে টান পাইছে। নতুন পুৰুষে এই কথা উপলব্ধি নকৰিলেও নম্ৰভাৱে সোঁৱৰাই দিয়া ভাল হক্কৱ যে পুৰণি পুৰুষৰ মাজতো এনে অসংখ্য পুৰুষ আছে- যি নতুন পুৰুষৰ এই খঙক সন্মান কৰে। কাৰণ, সেই পুৰণি পুৰুষসকলৰ বিশ্লেষণ-জ্ঞানত এতিয়াও মামৰে ধৰা নাই আৰু আপুনি আজিৰ নতুন পুৰুষ। কাইলৈ আপুনিও হৈ যাব পুৰণি পুৰুষ, আপোনাতকৈ সৰু ভাই-ভনীচামৰ চকুত ।এতিয়া থকা ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ মতি-গতি, কাৰ্য্যকলাপ দেখিও নতুন পুৰুষ হতাশ হয়। বাকী থাকেগৈ ৰক্তাক্ত বিপ্লৱৰ বাবে হত্যাৰ পথ। আকৌ বুৰঞ্জী মনত পৰে।

১৯২৪ চনৰপৰা ১৯৪৬ চনলৈ সুদীৰ্ঘ একুৰি দুবছৰ ৰাইজক শিকাই শিকাই মাও চে তুঙে চীনত বিপ্লৱৰ বিস্ফোৰণ আনিলে। তাকো সম্ভৱপৰ হ’ল চীনৰ সমগ্ৰ চৰকাৰী সৈন্যবাহিনীক তেওঁৰ পাৰ্টিয়ে হাত কৰি পেলোৱাৰ পাচতহে।

এনে গ্ৰেট মাৰ্চ বা বৃহৎ সমদল এটা মণিপুৰৰপৰা দ্বাৰকালৈ ভাৰতত এতিয়াই হ’ব পৰা অৱস্থা হৈছেগৈ বুলি সকলো বাস্তৱবাদী ৰাজনৈতিক বিশেষজ্ঞই এতিয়াও ভাবি উঠিব পৰাগৈ নাই। ভাবিব পাৰি মাথোঁ এইটোহে যে নতুন পুৰুষে ভাৰতৰ এই দুৰৱস্থা শেষ কৰাত নিশ্চয় আগভাগ লক্কৱ লাগিব। যদি হত্যাৰ পথ আৰু আত্মহত্যাৰ পথ দুটা সকলোৰে বাবে গ্ৰহণযোগ্য নহয় (হোৱাও নাই), তেন্তে সংসদী গণতন্ত্ৰৰ পৰিৱেশত নতুন পুৰুষে মাথোঁ ভোট দি সমাজ সলাব পাৰিব নেকি?

১৮ বছৰ বয়সৰপৰা ভোটাধিকাৰ পোৱা হ’লে ভাৰতৰ নতুন পুৰুষৰ শক্তি বিৰাট হ’লহেঁতেন। ইংলণ্ডৰ দৰে ভাৰতৰ নতুন পুৰুষে এই অধিকাৰ এতিয়াও পোৱা নাই। পাইছে ২১ বছৰ বয়সত পৰা নতুন পুৰুষেছে! ইন্সিটিউট অব পপুলেশ্বন ষ্টাডিজৰ মতে- ভাৰতত এইবাৰ ২৭কোটিজনে ভোট দিব পাৰিব। তাৰে ৪ কোটিজন নতুন পুৰুষ— যাৰ বয়স ২১-ৰপৰা ২৪ বছৰৰ ভিতৰত। এই নতুন পুৰুষৰ অধিক ভাগে ৰোগাক্ৰান্ত সংসদী গণতন্ত্ৰৰ ওপৰত বিশ্বাস বহুখিনি হেৰুৱাইছে, যদিও নিজে ভোটাধিকাৰ পোৱাৰ প্ৰতি সজাগ হৈছে। বিশ্লেষণ কৰিব পৰা নতুন পুৰুষে সেই শক্তিখিনি নিশ্চয় পেলাই নিদিয়ে। যদি পেলাই নিদিয়ে, আমাৰ বিশ্বাস হয়, নতুন পুৰুষে এই নৱলব্ধ গণতান্ত্ৰিক শক্তি ভোটাধিকাৰৰ (পুৰণি পুৰুষৰ বহুতৰে দৰে) নিশ্চয় অপব্যৱহাৰ নকৰে। তেওঁলোকৰ স্মৃতিশক্তিৰ আৰম্ভণিৰপৰা (যাৰ জন্ম ১৯৪৭ চনৰ আশে-পাশে) যোৱা তেইশ বছৰে যি যি সমাজত ঘটা দেখিলে, তাৰ পটভূমিকাত তেওঁলোকে নিজক জুখি চাব

পৰা শক্তি আছে। অসমৰ নতুন পুৰুষৰ বিশ্বদৰ্শনো আছে আৰু থলুৱা দৰ্শনো আছে, দুয়োটাৰ নেতিবাচক সংঘৰ্ষ নোহোৱাকৈ আগুৱাব পৰা মন এটাও নিশ্চয় আছে। আপুনি অসমৰ নতুন পুৰুষ, আপোনাৰ ভাষা, কৃষ্টি, ধৰ্ম্ম বেলেগ বেলেগ হ'ব পাৰে, তথাপি আপুনি আমাৰ নিচেই আপোন। আপোনাৰ নোপোৱাৰ বেদনা, প্ৰকৃত শিক্ষা নোপোৱা, প্ৰকৃত চাকৰি নোপোৱা, প্ৰকৃত মথাউৰি নোপোৱা, প্ৰকৃত উদ্যোগ নোপোৱা, শোষণকাৰীৰ হাতৰপৰা মুক্তি নোপোৱা, প্ৰকৃত প্ৰতিনিধি নোপোৱাৰ এই বেদনাসমূহে আপোনালোকৰ কেঁচা পবিত্ৰ মনত যেনেদৰে দুখ দিয়ে, যিদৰে আপোনালোকৰ ক্ৰোধান্বিত কৰে, যিদৰে ধৈৰ্য্যহীন কৰি তোলে, তাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এই ক্ষুদ্ৰ চিঠিখন লিখিলোঁ।

উদ্দেশ্য ঃ উপদেশ নহয়।

উদ্দেশ্য ঃ এটা Loud thinking-হে। এটা বিশ্লেষণহে। পথ আৰু পন্থা আপোনালোকে নিজেই বাছি লোৱাৰ যোগ্য।

আপোনালোকৰ মাজত এলাহ বা হতাশা দেখা কথাটো আমি ভাবিবই নোৱাৰোঁ। বোধ হয় আমাৰ নিজৰ সৰু ভাই-ভনীহঁতৰ চকুত আমি স্বাভাৱিকতে বিচাৰোঁ আগত দিনৰ বাবে চিৰ-উৎসাহী হাঁহি আৰু চিৰ-উদ্যোগী কাৰ্যাৱলী। কাৰণ, আপোনালোকেই হ'ল দেশমাতৃৰ মনৰ নতুন জ্যোতি আৰু নৱনৰ উজ্জ্বল মণি।

(আমাৰ প্ৰতিনিধি ঃ একাদশ বছৰ ৬ষ্ঠ সংখ্যা ঃ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৭১)

ন-পুৰুষলৈ বুলি

নতুন পুৰুষ নতুন পুৰুষ
তুমিতো নোহোৱাঁ ভীৰু কাপুৰুষ

বৰ্ত্তমানৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দুটি পাৰ দেখি সম্পূৰ্ণ অৰাজনৈতিক মনোভাবেৰে সাধাৰণ সাংস্কৃতিক বনুৱা ৰূপে, সমন্বয়ৰ সেৱক ৰূপে বন্ধ কথা মোৰ মনলৈ আহিছে। 'কোনোবা কাপুৰুষক পুৰুষ কৰিবলৈ জ্যোতিপ্ৰসাদো নাই। অসম মৰিলে আমিও মৰিম- বুলি ক'বলৈ কোনো যে নাই' - এক দশকৰ আগতে লিখিছিলোঁ। 'ক'বলৈ কোনো যে নাই' কথাষাৰ সলাই পেলাবৰ হ'ল। অৱহেলিত, ক্ৰোধান্বিত পূৰ্ব্বভাৰতৰ লক্ষ মনৰ পুঞ্জীভূত নোপোৱাৰ বেদনাৰাশি আগ্নেয়গিৰিসম হ'ল। মনত দিগন্তৰ উদ্‌গিৰণৰ ধোঁৱা, লেলিহান শিখা দিগন্তে উৰা দেখা গ'ল। সঁচাকৈয়ে ব্ৰহ্মপুত্ৰ আজি বহ্নিমান হ'ল। আনকো জীয়াই ৰাখি (আনৰে লগতে অসমীয়া অসমতে যদিহে নেবাচে বাৰু ক'তনো বাচিব? মোৰ আইক ভাল পাওঁ বুলিলে আনৰ আইক জানো ঘিণ কৰাটো বুজাব?), স্ব-নিৰাপত্তাক লক্ষ্য কৰি আগবঢ়া আবাল-বৃদ্ধ বনিতাৰ সংযমী সমদলৰ পদধ্বনি শুনি, হস্তত হিংসাৰ শাণিত খড়্গ লৈ মাথে শৰাইঘটীয়া দেশ-প্ৰেমৰ সাহস লৈ, শ্বহীদ খৰ্গেশ্বৰ শ্বহীদ মুজাম্মিলৰ আৰু ক'তজনৰ আত্ম-জীৱনদানৰ পটন্তৰ দেখি, এতিয়া ক'বলৈ কোনো যে নাই। কথাষাৰ বেছ অযুক্তিসঙ্গত যেন লাগিছে। 'প্ৰতি অসমীয়াই কি কৰা উচিত, উপদেশ দিবলৈ নাই লাচিত!' বুলিও সেই গীতত লিখিছিলোঁ। এতিয়া দেখিছো, উপদেশ দিবলৈ কোনো তথাকথিত বৰ্ত্তমানৰ নেতাৰো আৱশ্যকতা নাই। কাৰণ, লুইতপাৰৰ ডেকাশক্তিয়ে স্ব পৰিচালিত আন্দোলনেৰেই, সমগ্ৰ পূৰ্ব্বভাৰতকে সজাগ কৰি তুলিছে নিজৰ প্ৰাপ্যখিনিৰ বাবে। আৰু কাকেইবা উপদেশ খুজিব? কোন নেতাৰপৰা? সিংহসব কেনিবা লুকালে। যোৱা ডেৰকুৰি বছৰে অধিকসংখ্যক অসমৰ নেতাই নেগুৰুকটা শৃগালসদৃশ- ৰাজসভালৈ গৈ, দিল্লীৰ কোনো ধূতী বা পেটিকোটড ধৰি, কাৰোবাৰ পদলেহন কৰাতেইতো ব্যস্ত..! অথচ মৌন সমদলক কিম্বা ভৱিষ্যত এন্ধাৰ দেখা লুইতপৰীয়া ডেকাশক্তিক দোষ দিয়াৰ অধিকাৰ বা সময় তেওঁলোকৰ আছে জানো? শান্তিপূৰ্ণ আৰু বলিষ্ঠ সংযম লৈ প্ৰকাশ কৰা যুক্তি দেখি সমগ্ৰ পৃথিৱীয়ে এতিয়া বহ্নিমান (মনৰ বহ্নি) ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পিনে ডিঙি মেলি চাইছে চাবলগীয়া হৈছে। শ্বাকধাৰে লিগেল ব্লেঙ্কেট পাই, ৰাজ্যপাল এল পি সিঙৰ অনুৰোধকে উপেক্ষা কৰি, ভাৰতৰ সংবিধানকো লথিয়াই থাকিব খুজিছে যদিও ৰৰটা সমষ্টি তেওঁৰ নিৰ্বাচনী কুচকাৱাজ বন্ধ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছে এই ডেকাশক্তি আৰু সাধাৰণ ৰাইজৰ, জাতি-গোষ্ঠী ধৰ্ম্ম-ভাষা নিৰ্ব্বিশেষে অসমবাসীৰ পণৰ বাবে - গণতান্ত্ৰিক প্ৰকাশৰ বাবে। দিশপুৰৰ সৰ্ব্ব-বিশ্বীয় সৰ্ব্ব-ভাৰতীয় অসমৰ ব্যৱসায়ী ৰাজনৈতিক নেতাসকলে দিশপুৰত পুলিচবেষ্টিত, সৰু সৰু কক্ষত, মুষিকৰ দৰে বহি মাখি মাৰি দিন কটাবলগীয়া হৈছে। যি সমষ্টিৰ ভোট লৈ বিধায়ক হৈছিল, সেই সেই ঠাইসমূহলৈ যাবলৈকো এতিয়া তেওঁলোকৰ মনত ত্ৰাস জাগে। বৰ হাস্যকৰ 'স্থায়ী' মন্ত্ৰীসভা গঠনৰ বিষয়ে বিভিন্ন দলৰ 'গভীৰ প্ৰগতিবাদী আলোচনা'সমূহ যেন তেৰাসকলৰ অবিহনে 'অসম ৰসাতলে যাব'। (এইমাত্ৰ অনাতাঁৰ বাতৰিত শুনিছোঁ, আগতে বহু ভুল কৰি অহা কিছু নেতাৰে গঢ়া এখন খিচিৰি মন্ত্ৰীসভা বোধ হয় দিশপুৰত দুই এদিনতে হ'বই।) যাওক সেইবোৰ কথা। দুটা অনুৰোধ আছে নতুন পুৰুষলৈ।

আমি অসমৰ বাহিৰত ঘূৰি ফুৰোঁ। বাহিৰৰ সংবাদ পত্ৰসমূহত এই আন্দোলনৰ বিকৃত ব্যাখ্যা দিয়া আমাৰ চকুত পৰে। সেই সংবাদ পত্ৰসমূহৰ অসমত থকা ৰিপ'ৰ্টাৰসকলৰো এই নেতিবাচক কাৰ্য্যত যথেষ্ট ইচ্ছাকৃত অৱদান আছে। এই বাতৰিবোৰত ভৌগোলিক সাধাৰণ জ্ঞানৰো অভাৱ দেখা গৈছে। চেৰাপুঞ্জীত ৰামকৃষ্ণ মিছনত 'হামলা', আৰু অসমৰ বকোত বঙালী এম. এল. এ. খুন। গতিকে, দায়ী এই অসমীয়া দুৰ্বৃত্তবোৰ! তেওঁলোকে জনা উচিত যে অসমীয়া ৰাইজৰ (ধৰক) মস্তিষ্ক বিকাৰ হ'লেও ৰামকৃষ্ণ মিছনত কেতিয়াও হামলা নকৰে যেনেকৈ বঙালী ৰাইজৰ মস্তিষ্ক বিকাৰ হ'লেও শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ নামঘৰ নেভাঙে। ভৌগোলিক ভুল

কৰিবই অসম যে এমুৰত । অসম যে একাধিক পৰৰাষ্ট্ৰ-বেষ্টিত হৈ, চৌপাশে কোনো 'বে' নথকা, লক্ষ লক্ষ অনুপ্ৰৱেশকাৰীৰ দ্বাৰা প্ৰাসিত হৈ, ঘৰতে ভগনীয়া হ'বৰ উপক্ৰম হৈছে তেওঁলোকক কোনে বুজাব? ভূগোলৰ কথাহে কৈছোঁ। বহু বছৰ আগতে নেহৰুৱে 'ডিছকভাৰ অব্ ইণ্ডিয়া' গ্ৰন্থ লিখি সমগ্ৰ ভাৰত আৰু বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড 'ডিছকভাৰ' কৰিলে। পাহৰি গ'ল মাথো, প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ- পাহৰি গ'ল, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰৰ সভ্যতাক। তেওঁৰে কন্যাই অৱশ্যে প্ৰাগজ্যোতিষপুৰৰে দুখলগা ভগ্নাৱশেষ 'দিশপুৰ' ডিছকভাৰ কৰিছিল। আহি, কংগ্ৰেছ ছেচন পাতি সাগৰ দেখুৱাব খুজিছিল। উদ্দেশ আছিল অসমৰ সুখ-দুখ বুজাৰ নহয় - উদ্দেশ্য আছিল, পূৰ্ব্বভাৰতৰ ৰাইজৰ প্ৰত্যেকৰে মূৰত একোটাকৈ গান্ধীটুপী পিন্ধোৱা। মহাত্মা গান্ধী টুপীহে। আকৌ কথাত কথা ওলাল, সেইবোৰ যাওক। অসমৰ বাহিৰত, অসমৰ আশা-আকাংক্ষাৰ ভাৱ মূৰ্ত্তিৰ সত্য শুদ্ধ ৰূপ দিয়াৰ মানসে 'পিপলছ ফ'ৰাম' নামকৰণ কৰি এটি অৰাজনৈতিক সংস্থা পতা হৈছে, য'ত অসম আৰু মেঘালয়ৰ বুদ্ধিজীৱী স্কলাৰ, আইনজীৱী, ছাত্ৰ প্ৰতিনিধিৰ সৈতে ভাৰতৰ বিখ্যাত বিখ্যাত অৰাজনৈতিক ব্যক্তিসকলক মুখামুখি কৰি দিয়া হ'ব। তেওঁলোকক আমি অসমলৈ নিমন্ত্ৰণ কৰি আনিম। তেওঁলোকে নিজেই চাওক স্ব স্ব দৃষ্টিভঙ্গীৰে, নিজেই অনুমান কৰক, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰত সকলো সমাজ-বিৰোধী' নে 'ভাল ভাৰতীয়'। মুকলি আলোচনা হওক। মুকলি বিতৰ্ক হওক। প্ৰত্যক্ষদৰ্শীৰ ধাৰণাৰ মূল্য অধিক এই কথা সাৰোগত কৰি 'পিপলছে' অসমলৈ আমন্ত্ৰণ জনাইছে- ভি. ডি. ভাৰ্গিজ, অন্নদাশঙ্কৰ ৰায়, ভি. এম. ভাৰকুণ্ডে. ৰমেশ থাপৰ, নয়নতৰা সায়গল, ৰাজকৃষ্ণ, উমাশঙ্কৰ যোশী (শান্তিনিকেতনৰ চেন্সেলৰ), কুলদীপ নায়াৰ, ৰজনী কোঠাৰী, ইন্দ্ৰজিৎ আদি বিখ্যাত সকলক অলপতে গান্ধী পীচ্ ফাউণ্ডেশ্বনৰ সম্পাদক শ্ৰীৰাধাকৃষ্ণনে অসম চাই বাহিৰত কাছেগৈ Let me express my appreciation of and solidarity with the students' movement which has developed into an unprecedented mass upsurge. It is an accumulated result of indifference and callousness that have characterised the approach of the Government of India to the problems of the region over decades.

'ইলাস্ট্ৰেটেড উইলি অব্ ইণ্ডিয়া'ৰ সম্পাদক শ্ৰীকামাথ আহি অসমৰ সকলো কথা চাই বাহিৰত কৈছেগৈ--

'Assam is more in bewilderment rather than in anger they feel lost ... harmed and neglected people of Assam are soft. peaceful.'

আমি কোৱা নাই, এই ফ'ৰামৰ বৈঠক অকল অসমতে আবদ্ধ থাকি অসম আৰু মেঘালয়ৰ আইনজীৱীসকল, ছাত্ৰসকলক থাক অন্যান্য বৃদ্ধি প্ৰতিনিধিসকলকো মতাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে -যাতে অৰাজনৈতিক লগতে বলিকতাত, দিল্লীত, বোম্বেত, অসমৰ আশা-আকাংক্ষাৰ কথা সম্যকভাবে দাঙি ধৰিব পাৰে। এই প্ৰচেষ্টাত অসমৰ নতুন পুৰুষে নিশ্চয় সহায় কৰিব।

আৰু এটি কথা ভবা হৈছে। আজিৰ অসমবাসীৰ শান্তিপূৰ্ণ গণতান্ত্ৰিক, সংযমী প্ৰকাশক কলঙ্কিত কৰিবলৈ, ঐকভঙা শক্তিৰ সমাজবিৰোধী দালালে এবাৰ সুযোগ লৈ হিন্দু-মুছলিম সংঘৰ্ষ (যি লুইতৰ পাৰত কাহানিও হোৱা নাই। মৃত্যুময় ১৯৬০ চনতো নাই হোৱা) কিম্বা বঙালী- অসমীয়া সংঘৰ্ষ লগোৱাত, হত্যা কৰাত, লোকক গৃহত্যাগী কৰাত ইন্ধন যোগাব পাৰে। যি পৰিস্থিতি দেখা গৈছে - এই আন্দোলন পৰ্যায়ে পৰ্যায়ে বহুদিনলৈ চলি থাকিব লাগিব সমুখত সাংবিধানিক সংঘাত বহুতো আছে সেই কাৰণেই ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰত দূৰ-দূৰণিৰপৰা আহি ইয়াতে জীণ যোৱা সমগ্ৰ অসমবাসীৰ সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ কথা বাৰে বাৰে সোঁৰৰাই থকাৰ আৱশ্যকতা আছে। ইয়াত অসমৰ নানা ভাষী, নানা গোষ্ঠীৰ কবি-সাহিত্যিক আৰু সাংস্কৃতিক কৰ্ম্মীয়ে গভীৰ দায়িত্ব ল'ব পাৰে- লোৱাটো আৱশ্যক বুলি আমাৰ মনে কৈছে। 'নানা জাতি উপজাতি, ৰহণীয়া কৃষ্টি আঁকোৱালি লৈ হৈছিল সৃষ্টি' - এইষাৰ কথা বাৰে বাৰে সোঁৰৰাই থাকিব লাগিব। পৰস্পৰে পৰস্পৰ্ক সন্মান কৰিব লাগিব। জ্যোতিপ্ৰসাদে ১৯৪৮ চনতে কৈছিল- নতুন পোহৰত আমাৰো পুৰণি সংস্কৃতিৰ কিছু এৰিব লাগিব। সেইদৰে আনসকলেও এৰিব লাগিব তেওঁলোকে লগত লৈ অহা পুৰণি সংস্কৃতি। এই পূৰ্ব্বভাৰতীয় সমন্বয়, আন কথাত অসমীয়া সংস্কৃতিৰ নৱ-প্ৰকাশ আমি ৰচনা কৰিব লাগিব। এই পূৰ্ব্বভাৰতীয় নতুন সংস্কৃতি আজি অসমৰ পৰ্ব্বতীয়া ভৈয়মীয়া অসমীয়া আৰু অসমলৈ অহা নৱাগতসকলৰ মাজত ৰূপ লৈ ভৱিষ্যৎ এদিন ফুলে পাতে জাতিষ্কাৰ হৈ মহাভাৰতীয় ভাৰতীয় ভৱিষ্যতৰ মহা-সংস্কৃতি হৈ, নৰতম বিচিত্ৰতাৰে সুন্দৰ কৰি তুলিবলৈ বুলি আশা। এই আশা কামত পৰিণত কৰাৰ প্ৰচেষ্টাৰেই 'পূৰ্ব্বভাৰত সম্প্ৰীতি শিল্পীদল' নামৰ এটি সংস্থা মুকলি কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে বহুতৰে সহায়ত। নতুন পুৰুষৰ শিল্পীসকলে অসমৰ দুয়োটা উপত্যকাৰ, নাগালেণ্ডৰ, মেঘালয়ৰ, অৰুণাচলৰ, মিজোৰামৰ মণিপুৰৰ সাংস্কৃতিক আৰু আনুভূতিক শান্তি-সম্প্ৰীতি ৰখাত বিৰাট বৰঙনি আগ বঢ়াব লাগিব; শান্তি, বলিষ্ঠ সংযম আৰু অহিংসাৰ চিৰজাগ্ৰত প্ৰহৰী হক্সব লাগিব। তেতিয়াহে গন্তব্যস্থান পোৱা হ'ব। নৈতিক শক্তি আকাশলংঘা হয় ইতিবাচক যুক্তি আৰু কাৰ্য্যৰেহে- কটাৰী, বন্দুক আৰু এন্ধাৰৰ লগৰীৰে নহয়।

(আমাৰ প্ৰতিনিধি ঃ ১৯ শ বছৰ ঃ ১২শ সংখ্যা ঃ ডিচেম্বৰ, ১৯৭১)

গীতেৰে যুদ্ধ কৰিবও পাৰি, জিকিবও পাৰি

মানুহৰ মনত এটা উদ্যম দেখি বৰ আশাবাদী হৈ উঠিছোঁ। সেয়া হৈছে সন্ত্ৰাসবাদবিৰোধী এটা দৃঢ় মনৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। বিশ্বৰ মানুহ আজি একগোট হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছে হিংসা, সন্ত্ৰাসৰ বিৰুদ্ধে। মানুহৰ সমাজৰ বাবে কল্যাণকামী শুভ চিন্তা ইয়াতকৈ কি হ'ব পাৰে? মই ২০০২-ত একমাত্ৰ এটাই প্ৰত্যাশা কৰিম - ন-যুৱক- যুৱতীয়ে কৰ্ম্ম-সংস্কৃতিৰ আৰম্ভ কৰি দিয়ক। কৰ্ম্মৰ ক্ষেত্ৰত লাজ কৰিলে নহ'ব। চাকৰি নাই- নালাগে। ৰিক্সা চলাম, বাৰীৰ তামোল-পাণকেইটা বিক্ৰী কৰিবলৈও 'দালাল'ৰ সহায় নলওঁ, নিজে তামোল-পাণ লৈ গৈ বজাৰত বহিম- এয়াই হ'ল আমাৰ ২০০২ ৰ গৰ্ব্ব- আমি অসমীয়া, নহওঁ দুখীয়া বুলি সান্ত্বনা লভিলে নহ'ব । আকৌ কৈছোঁ এবাৰ। মই শ্ৰম কৰা যুৱক-যুৱতীৰ পক্ষত আছোঁ প্ৰমেহে কৰ্ম্মইহে আনিব জোৱাৰ। Development গতি, তেতিয়াহে আহিব। স্বাৱলম্বী তেতিয়াহে হ'ম। কৰ্ম্মৰ আওপুৰণি অচল ধাৰণাবোৰ ভাঙি নতুন দিগন্ত ৰচিব লাগিব। আমাৰ দেশ, আমাৰ মাটি আছে অফুৰন্ত উদ্যম মই গীতেৰে সদায় যুদ্ধ কৰি গৈছোঁ, আৰু দেখিছোঁ গীতেৰে যুদ্ধও কৰিব পাৰি, জিকিবও পাৰি। আচলতে কি কৰিব নোৱাৰি। সকলো পাৰি, ইচ্ছা, উদ্যম আৰু সততাৰে জিকি যাব পাৰি। আমি জিকি যোৱাৰ প্ৰতিজ্ঞা কৰোঁ আহক - মোৰ কাম আৰু পৰিকল্পনাৰ তালিকাৰ জোখত বছৰৰ ৩৬৫ দিন বৰ কম - দিনটোৰ ২৪ ঘণ্টা বৰ কম সময়... এতিয়া কলিকতাত আছোঁ। বোম্বেৰপৰা অহা- যোৱা কৰিছোঁ। কলিকতালৈ এখন ছিৰিয়েলৰ কামত আহিছোঁ। খুব ইণ্টাৰেটিং কাহিনী এটা পাইছোঁ। কল্পনা লাজমীয়ে পৰিচালনা কৰিব খোজা ২৬টা খণ্ডৰ ছিৰিয়েলখন হ'ব হিন্দীত। সঙ্গীত মোৰ। অন্যান্য বহু কামত মই সহায় কৰিব লাগিব। 'আলিপুৰ কলকাতা' নামৰ এই ছিৰিয়েলৰ কাহিনী পেট্ৰিক বিশ্বাস। ৫০-৬০ দশকৰ কলিকতাৰ পটভূমিত হ'ৰ এই সত্য কাহিনীৰ ৰূপ। প্ৰাক্‌স্বাধীনতা কালৰেপৰাই কলিকতাত বসবাস কৰি আহিছে ফ্ৰেন্স, পৰ্তুগীজ, চীনা, এংলʼ ইন্ডিয়ানসকল। তেনেকুৱা এজনী ফ্ৰেন্স ছোৱালীৰ প্ৰেমত পৰিছিল এজন বঙালী ব্ৰাহ্মণ যুৱক। দুয়োৰে প্ৰেম মিলনৰ ফলত জন্ম হ'ল এজন এংল' ইণ্ডিয়ানৰ। আমাৰ কাহিনীকাৰ পেট্ৰিক বিশ্বাস সেই অমৰ প্ৰেমৰ সাক্ষী- অৰ্থাৎ ফ্ৰেন্স আৰু বঙালী ব্ৰাহ্মণৰ সন্তান। নিজৰ জীৱনৰ কাহিনীৰেই পেট্ৰিকে জীৱন্ত কাহিনী তৈয়াৰ কৰিছে ছিৰিয়েলৰ বাবে। সেই সময় আছিল 'নক্সাল আন্দোলন'ৰ যুগ। কানু স্যানালহঁতৰ যুগ। মই নিজেও সেই সময়ত আছিলোঁ কলিকতাত। বহু ঘটনাৰ, ইতিহাসৰ প্ৰত্যক্ষদৰ্শী আছিলোঁ মই। কমিউনিষ্ট বিপ্লৱ- নক্সালবাদ সেই সময়ৰ বহু ঘটনা আহিছে কাহিনীত। তাৰ মাজত এটা ৰোমাঞ্চকৰ প্ৰেম কি সংঘাতেৰে আগবাঢ়িছিল- মই নিজে খুব থ্ৰীলড্ কাহিনী পঢ়িছোঁ। এতিয়া পঢ়া-শুনা, সঙ্গীতৰ কাম ইত্যাদি আৰম্ভ কৰি দিছোঁ। লগে লগেই সঙ্গীত-নাটক একাডেমীৰ কাম, মিটিং-অনুষ্ঠান- মুঠৰ ওপৰত উশাহ ল'বলৈ সময় নাই। ইয়াৰ মাজতে আকৌ যাম গুৱাহাটীলৈ অলপতে। কামৰ ফলাফল সময়ে বিচাৰ কৰি ৰিজাল্ট দি যাব। সংঘাত, তিতা-মিঠা সকলো মিলিয়েইতো জীৱন। মৌৰস সদায় নাপায়- নীলকণ্ঠ হোৱাৰ দীক্ষামন্ত্ৰও জীৱনৰপৰা ল'ব লাগিব। অসমত ৰাজনৈতিক-সামাজিক-অৰ্থনৈতিক সকলো সংঘাতে ৰক্তাক্ত কৰি তুলি 'নীলকণ্ঠ' হোৱাৰ দীক্ষাই দিছে। কিন্তু তথাপিও আমি ক'ম– তথাপিতো হোৱা নাই ক্লান্ত- অভিজ্ঞতাই আমাক শিক্ষা দিছে —

-Try to laugh away the worries of life.

'শীতৰ তুঁহজুই একুৰাৰ
উমি উমি জ্বলি থকা
ৰক্তিম যেন এটি উত্তাপ হওঁ
যেন এটি নিৰাপত্তা হওঁ।'
নিৰাপত্তাই হওক এই শুভ নৱবৰ্ষ আপোনাসৱৰ ।

(সাদিন ঃ ৪ জানুৱাৰী ২০০২)■

সৌজন্য ঃ বহ্নিমান লুইতৰ পাৰে পাৰে -ড° ভুপেন হাজৰিকা, সম্পাদক ৰতিমোহন নাথ

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত বিশ্ব-লোকসংগীতৰ প্ৰতিধ্বনি আৰু প্ৰগতিশীল চিন্তাস্ৰোত

● **ৰঞ্জন কুমাৰ দত্ত**

সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ ব্যক্তিত্বই কেৱল গীত ৰচনা আৰু সুৰাৰোপ তথা পৰিৱেশনৰ মাজেদিয়েই পূৰ্ণতা লাভ কৰা নাছিল, এই কথা এইবাবেই কোৱা হৈছে যে তেখেতৰ ব্যক্তিত্বৰ আটাইবোৰ দিশৰ এতিয়াও গৱেষণা হৈ উঠা নাই তৎসত্ত্বেও ক'ব পাৰি যে গীতেই তেখেতৰ বিশাল ব্যক্তিত্বৰ মূল চালিকা শক্তি আছিল, যাৰ মাজেদি তেখেতে দেশ-দেশান্তৰে বিপুল জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতসমূহ ইমান জনপ্ৰিয় আৰু শ্ৰুতিমধুৰ হোৱাৰ এটা কাৰণ এয়ে যে তেখেতে গীতৰ সুৰাৰোপ কৰোঁতে দেশ-বিদেশৰ লোকসংগীতক যথাৰ্থভাৱে প্ৰয়োগ কৰাৰ সুযোগ কেতিয়াও এৰিব নোখোজে। বিশ্বৰ বিভিন্ন ঠাইলৈ যাওঁতে সেই ঠাইবিলাকৰ সাধাৰণ জনতাৰ মাজত সুপ্ত হৈ থকা লোকসংগীতবোৰ সংগ্ৰহ কৰিবলৈ প্ৰায়েই সুযোগ বিচাৰি ফুৰে আৰু এই কথা তেখেতৰ লেখাসমূহত পোৱা যায়। তেখেতৰ কণ্ঠত বাণীবদ্ধ হোৱা ভালেকেইটা গীতৰ শিপা তেখেতে আমেৰিকাৰ লোকসংগীতৰ পৰা বুটলি আনিছে। ইয়াৰে কেইটামান গীত শ্ৰোতাৰ তেনেই চিনাকি আৰু বহুলভাৱে সমাদৃত।

আনহাতে এই কথাও সত্য যে তেখেতে কাইৰোৰ নীল নদীৰ পাৰত বহিও গীত ৰচনা কৰিছিল আৰু সেই গীতত স্থানীয় সুৰৰ পৰশ দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰিছিল। পিচে আমেৰিকাৰ লোকসংগীতৰ প্ৰতি যেন তেখেতৰ টান কিছু গভীৰ আৰু ব্যপক। ইয়াৰ ভিতৰৰে একাধিক গীতে বিশ্বজোৰা খ্যাতি লভিবলৈও সমৰ্থ হৈছে। অৱশ্যে দুই-এটা গীতৰ প্ৰচলনৰ প্ৰতি তেখেত নিজেই আগ্ৰহী নাছিল বাবে ৰাইজৰ মাজত গীতকেইটাৰ প্ৰভাৱ তুলামূলকভাৱে কম।

আইৰিণ গুডনাইট আৰু মানসী বিদায়:

এইটো গীত তেখেতে ষাঠিৰ দশকতে গাইছিল যদিও পাছলৈ কোনো অনুষ্ঠানত পৰিৱেশন অথবা গীতৰ কেছেট আদিত বাণীবন্ধন কৰাৰ আগ্ৰহ কৰা নাছিল। মৃত্যুৰ কেইবছৰমান আগতে গীতটো 'আমি একেখন নাৱৰে যাত্ৰী' নামৰ এটি কেছেটত নতুনকৈ গাইছিল যদিও তেখেতৰ কণ্ঠত এই গীতটোৰ আগৰ মাধুৰ্য বিচাৰি

পোৱা নগৈছিল। এই গীতটো বহুতো শ্ৰোতা জনতাৰ বাবে আজিও বিশেষ পৰিচিত নহয়।

গীতটো প্ৰথমে গাইছিল আমেৰিকান শিল্পী লীড বেলিয়ে। ১৮৮৯ চন মানতে ৰচিত বুলি অনুমান কৰা এই গীতটো লীড বেলিয়ে গাবলৈ লৈ যথেষ্ট বিবাদত সোমাই পৰিছিল আৰু চৰকাৰৰ ৰোষত পৰিছিল। তেওঁৰ মৃত্যুৰ পাছত উইভাৰ্চ গ্ৰুপে বাণীবন্ধন কৰাত ১৯৫০ চনৰপৰা ই জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছিল। দৰাচলতে এইটো আমেৰিকাৰ এটা লোকগীত আৰু লীড বেলিৰ উপৰি জেৰী লি লুইছ, জনী কেছ আদি বহু শিল্পীয়ে গীতটো বাণীবদ্ধ কৰি গৈছে। অসমীয়ালৈ ভাবানুবাদ কৰাৰ আগেয়ে গীতটো ভূপেন হাজৰিকাৰ

কণ্ঠত বঙালী ভাষাত শুনা গৈছিল এইদৰে-

'মানসী বিদায়
তোমাকে বিদায়
ফুলেৰ মালা চন্দনে,
সাজিয়ে দিলাম চিতায়।'

মূল গীতটিৰ অৱলম্বনত বাংলাত গীতটি ৰচনা কৰিছিল গীতিকাৰ শিৱদাস বন্দোপাধ্যায়ে। এই গীতৰে মূল ভাৱৰ সামান্য সালসলনি ঘটাই অসমীয়ালৈ ৰূপান্তৰ কৰি বাণীবদ্ধ কৰিছিল এইদৰে-

'অনামিকা বিদায়
তোমাক জনাওঁ বিদায়
মিঠা সপোনৰ বিলাস ঘৰ তোমাক লৈয়ে গঢ়াৰ সময় যে নাই।'

পিচে বাংলাৰ 'মানসী বিদায়' গীতটোহে আইৰিণ গুডনাইট গীতটিৰ অধিক কাষ চাপিছে।

যি কি নহওক, হাজৰিকাদেৱে মূল গীতটো পাছলৈ নাগালেও আমেৰিকাৰ লোকসংগীতৰ সোৱাদ সাত সাগৰ তেৰ নদী পাৰ কৰি আমালৈ কঢ়িয়াই আনিবলৈ চেষ্টাৰ ত্ৰুটী কৰা নাছিল।

অল্ডমেন ৰিভাৰ আৰু বিস্তীৰ্ণ পাৰৰে

....

পাৰৰে:

'বিস্তীৰ্ণ পাৰৰে অসংখ্য জনৰে
হাঁহাকাৰ শুনিও নিশব্দে নীৰবে
বুঢ়ালুইত তুমি

বুঢ়ালুইত বোৱা কিয়?–গীতটোৰ অমিয়া পান নকৰা লোক বোধ হয় অসমত বিচাৰি পোৱা নাযাব। এইটো গীতত লুইতৰ দুয়ো পাৰৰ লক্ষ লক্ষ লোকৰ প্ৰাণৰ গাঁথা প্ৰতিধ্বনিত কৰি তেখেতে গীতটোক এক বিশেষ মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। এইটো গীতৰ ধাৰণাটোৱে তেখেতৰ মনত আমেৰিকাত থকা কালছোৱাতে জীপ লৈছিল আৰু ইয়াৰ শিপাডাল আছিল মিচিচিপি নৈৰ পাৰত। ১৯২৭ চনত ৰচিত অস্কাৰ হেমাৰষ্টেইনৰ অমৰ সৃষ্টি 'অল্ড মেন ৰিভাৰ, য়ু ড'ণ্ট ছে নাথিং, জাষ্ট কিপ ব'লিং এল'ন' গীতটো জনপ্ৰিয় কৰিছিল প্ৰগতিশীল কৃষ্ণাংগ শিল্পী পল ৰবছনে। ৰবছনে পিছলৈ দুই-এটি শব্দৰ সালসলনি ঘটাই তেওঁৰ বজ্ৰকঠোৰ কণ্ঠেৰে গীতটোত প্ৰতিধ্বনিত কৰিছিল সেই সময়ৰ মিচিচিপিৰ পাৰৰ মেহনতী জনতাৰ বিদ্ৰোহ আৰু মুকুতিৰ বাবে প্ৰকাশ কৰা আকুলতা। গীতটো শ্ব ব'ট নামে এখন বহুল প্ৰচলিত কথাছবিত ব্যৱহাৰ কৰাৰ পাছত ৰবছনৰ কণ্ঠত বিপুল জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰে। ১৯৪৯ চনত ভূপেন হাজৰিকা আমেৰিকালৈ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে গৈ কেইবাবছৰো থাকোঁতে পল ৰবছনক ওচৰৰ পৰা লগ পায় আৰু চৰকাৰী ৰোষত পৰাৰ ভয়ত পলৰ জেফাৰছন ইনষ্টিটিউটৰ সন্ধিয়াৰ পাঠ গ্ৰহণৰ বাবে লুকাই লুকাই যোৱাৰ অভ্যাস কৰে। পলৰ দ্বাৰা তেওঁ ইমানেই প্ৰভাৱিত হয় যে পলৰ ৰাজনৈতিক বক্তব্যৰ উপৰি বিদ্ৰোহৰ গীতবিলাকৰ মাজত অসম তথা ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ পটভূমি বিচাৰি পায় আৰু 'অল্ড মেন ৰিভাৰ'ৰ দৰে গীতক অস্ত্ৰৰূপে লোৱাৰ বীজ মনত অংকুৰিত হয়। ভাৰতত দিন হাজিৰা কৰি জীৱন নিৰ্বাহ কৰা শ্ৰমিকৰ ঘামৰ গোন্ধে ভূপেন হাজৰিকাক বোধ হয় মনত পেলাই দিছিল অসমৰ মুক্তিকামী লক্ষ জনতাই দুৰ্নীতি আৰু ভ্ৰষ্টাচাৰৰ সৈতে সহবাস কৰাৰ কাহিনী। এইটো গীত হাজৰিকাৰ কেইবাটাও শ্ৰেষ্ঠ গীতৰ ভিতৰত বিশেষভাৱে সমাদৃত। গীতটো হিন্দীলৈ অনুবাদ

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ এক অনুপম বৈশিষ্ট্য এয়ে যে তেখেতে গীত এটা যি ঠাইৰে পৰা বুটলি নানক, তাক সম্পূৰ্ণৰূপে আত্মস্থ কৰি লৈ তাক স্বকীয়ভাৱে পৰিৱেশন কৰে। আনহাতে লোকসংগীতৰ চৰিত্ৰ এনেকুৱা যে ইয়াক কোনো সীমাৰে বান্ধি ৰাখিব পৰা নাযায়। অ'ল্ড মেন ৰিভাৰ'ৰ সুৰটো কোনোবা অংশত ভাৰতীয় ভূপালী বা দুৰ্গা ৰাগৰ সৈতে মিলি যাব পাৰে। একেদৰে 'হেং ডাউন য়'ৰ হেড'ৰ একাংশ কেদাৰ ৰাগৰ সৈতে বা অসমৰ নিচুকনি গীতৰ সৈতে সাদৃশ্য থাকিব পাৰে। দৰাচলতে লোকসংগীত এক চিৰপ্ৰবাহমান সুঁতিৰ দৰে। ই বৈ যাওঁতে যাত্ৰাপথত পোৱা সংস্কৃতিৰ ভালখিনি কঢ়িয়াই লৈ যায় আৰু আন এখন ঠাইৰ সংস্কৃতিক চহকী কৰি তোলে।

কৰিছিল গীতিকাৰ পণ্ডিত নৰেন্দ্ৰ শৰ্মা, গুলজাৰ আদি স্বনামধন্য গীতিকাৰে। গীতটোৰ বাংলা ৰূপান্তৰ 'আমি এক যাযাবৰ' আৰু হিন্দী ৰূপান্তৰ 'The Complete Bhupen Hazarika' নামৰ এলবামটোত উপলব্ধ। বাংলা ৰূপান্তৰ কৰিছে শিবদাস বন্দোপাধ্যায়ে। এই গীতটো তেখেতে পঞ্চাশৰ দশকতে আমেৰিকাত শিকিছিল যদিও ৰচনা কৰে অসমলৈ ঘূৰি অহাৰ প্ৰায় তেৰ বছৰৰ পাছত ১৯৬৫ চনত। আধুনিক প্ৰযুক্তিৰ একো কৌশল নথকা সেইছোৱা সময়ৰো প্ৰায় এটা দশকৰ পাছলৈকে এই গীতটোৰ সুৰ বুকুত সাঁচি ৰাখি প্ৰয়োগ কৰাটো ভাবিব লগীয়া কথা। ইয়াৰ পৰা তেখেতৰ ওপৰত গীতটোৱে কিমান গভীৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল, তাৰ এক অনুমান কৰিব পৰা যায়। এইটো গীত অসমৰ উপৰি ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন ঠাইত সহস্ৰ শ্ৰোতাৰ দ্বাৰা বিপুলভাৱে সমাদৃত।

হেং ডাউন ইয়ৰ হেড আৰু মানুহে মানুহৰ বাবে

....

কুৰি শতিকাৰ শ্ৰেষ্ঠ গীতৰূপে বিবিচিৰ দ্বাৰা স্বীকৃত বাংলা গীত 'মানুষ মানুষের জন্য' গীতটোৰ আবেদন আৰু জনপ্ৰিয়তাৰ কথা সকলোৱে জানে। গীতটি অসমত প্ৰায়বিলাক অনুষ্ঠানৰ শেষত পৰিবেশন কৰাৰ এক পৰম্পৰা ইতিমধ্যেই গঢ় লোৱা দেখা যায়। এইটো গীতৰ শিপাডাল বিচাৰিলে আমেৰিকাৰ নৰ্থ কেৰ'লিনা ৰাজ্যৰ এটা প্ৰচলিত লোকগীত 'হেং ডাউন য়'ৰ হেড টম ডুলে'লৈ মনত পৰে। ১৮৮৬ চনত নৰ্থ কেৰ'লিনাত সংঘটিত এটি হত্যাকাণ্ডৰ ভেঁটিত ৰচিত গীতটো পৰম্পৰাগতভাৱে চলি আহিছে আৰু ৰচয়িতাৰ বিষয়ে বিশদভাৱে জনা নগ'লেও ল'ৰা ফ'ষ্টাৰ নামে এগৰাকী ছোৱালীৰ হত্যাত জড়িত থকাৰ বাবে টমক ফাঁচি দিয়াৰ সময়ত ৰচিত বুলি অনুমান কৰা হৈছে। গীতটো Kingston trio-কে ধৰি কেইবাটাও বেণ্ড আৰু ভিন ভিন শিল্পীয়ে বাণীবদ্ধ কৰিছে। দুয়োটি গীতৰ কথা একে নহয় আৰু সুৰো সম্পূৰ্ণ নিমিলে। ভূপেন হাজৰিকাই এই লোকগীতটোৰ সুৰৰ নিৰ্যাস আহৰণ কৰি স্বকীয় ৰূপ দিয়াৰ উপৰি ইয়াৰ যোগেদি বিশ্ব মানৱতাৰ হকে এক সবল বাৰ্তা বিয়পাবলৈ সক্ষম হৈছে। গীতটোৰ এটি উল্লেখযোগ্য দিশ হ'ল উক্ত লোকগীতটোত টমক ফাঁচি দিয়াৰ কাহিনী থকাৰ বিপৰীতে অসমীয়া গীতটোত মানৱতাবাদৰ মহামন্ত্ৰ উচ্চাৰিত হৈছে। এইটো গীত ইতিমধ্যে ইংৰাজী, বাংলা, হিন্দী, নাগামিজ, সংস্কৃত আদি কেইবাটাও ভাষালৈ অনুবাদ কৰি বাণীবন্ধন কৰা হৈছে।

উই আৰ ইন দ্য চেম ব'ট আৰু আমি একেখন নাৱৰে যাত্ৰী

....

নিগ্ৰো লোকগীত 'উই আৰ ইন দা ছেইম ব'ট ব্ৰাদাৰ' হাজৰিকাদেৱে আমেৰিকাত পঢ়িবলৈ যোৱাৰ সময়তে নিগ্ৰো গায়ক পল ৰবছনৰ পৰা শিকিবলৈ সুবিধা পাইছিল আৰু বিশ্ব ভ্ৰাতৃত্বৰ ধ্বনিৰে পুষ্ট এই গীতটো অসমৰ উপৰি দেশে- বিদেশে পৰিৱেশন কৰি বিপুলভাৱে সমাদৃত হৈ পৰিছিল। পল ৰবছনে মূল গীতটো লৈছিল আন এগৰাকী প্ৰখ্যাত শিল্পী লীড বেলিৰ পৰা। গীতটোৰ অসমীয়া ৰূপ 'আমি একেখন নাৱৰে যাত্ৰী' আৰু বাংলা ৰূপ 'মোৰ যাত্ৰী একই তৰণীৰ'- উভয়েই অসম আৰু পশ্চিম বংগৰ উপৰি বাংলাদেশতো যথেষ্ট জনপ্ৰিয়। বৰ্ণ- বৈষম্যৰ বিৰুদ্ধে পল ৰবছন আৰু নেলছন মেণ্ডেলাৰ জীৱনজোৰা সংগ্ৰামক গীতটোৱে সফলভাৱে চিত্ৰিত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। এইখিনিতে উল্লেখ কৰি থোৱা ভাল হ'ব যে হাজৰিকাদেৱে ষাঠিৰ দশকতে বাংলাত 'কৃষ্ণকায়া আফ্ৰিকা মোৰ কৃষ্ণকলি মা' শীৰ্ষক আন এটি গীতেৰে সেই সময়ত আলোড়ন তুলিছিল। এই গীতটো আফ্ৰিকাৰ বৰ্ণবাদ আৰু দুৰ্ভিক্ষৰ লগতে সংগ্ৰামী নেতা নেলছন মেণ্ডেলাৰ ঐতিহাসিক সংগ্ৰামৰ কথাৰ উল্লেখ আছে। যি কি নহওক, মূল গীতটো শুনাৰ পাছত শ্ৰোতাই গীত দুটাৰ গুণগত পাৰ্থক্য সহজে অনুমান কৰিব পাৰিব। লীড বেলিৰ উচ্চাৰণ আৰু গায়কী মুঠেই সন্তোষজনক নহয়। আনহাতে ভূপেন হাজৰিকাৰ বলিষ্ঠ কণ্ঠত সমগ্ৰ ভাৰতৰ চুকে কোণে আনকি বিদেশৰো বহু ঠাইত গীতটিয়ে প্ৰচুৰ সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

কে চেৰা চেৰা:

....

আমেৰিকাৰ অস্কাৰ বিজয়ী জনপ্ৰিয় সমবেত গীত 'কে চেৰা চেৰা' ড° হাজৰিকাৰ কণ্ঠত শুনিবলৈ পোৱা যায়। মূলতঃ ডৰিছ দে'ৰ কণ্ঠত বাণীবদ্ধ এই গীতটো জে' লিভিংষ্টন আৰু ৰে' ইভান্‌ছ যুটিয়ে

১৯৫৬ চনত ৰচনা কৰিছিল আৰু আলফ্রেড হিচককৰ চিনেমা 'দ্য মেন হু নিউ টু মাছ'ত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। গীতটোৰে গীতিকাৰ যুটিলৈ জীৱনৰ তৃতীয়টো অস্কাৰ আঁজুৰি আনিবলৈ সক্ষম হৈছিল। ভূপেন হাজৰিকাৰ কণ্ঠত গীতটো মূল ৰূপ আৰু সুৰতে শুনিবলৈ পোৱা যায়। তেখেতে গীতটো ইংৰাজী আৰু অসমীয়াত একেলগে গাই গৈছে। গীতটোৰ বৈশিষ্ট্য এয়ে যে ই শৈশৱ, কৈশোৰ, যৌৱন, প্রেম আদি কেওটা স্তৰ চুই যোৱাকৈ ৰচনা কৰা হৈছে আৰু আমেৰিকাৰ বহু সমাদৃত গীতৰূপে অসমতো স্বীকৃতি লাভ কৰিছে। অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছিল শিল্পী সদানন্দ গগৈয়ে। এই গীতটোত আমেৰিকাৰ লোকসংগীতৰ সুৰ শুনিবলৈ পোৱা যায়।

বাফেল' চলজাৰ ঃ

....

পাশ্চাত্য লোকসংগীতক নিজা আধুনিক সংগীতৰ লগত সংমিশ্রণ ঘটাই বিশ্ববিখ্যাত হৈ পৰা জামাইকাৰ ৰক শিল্পী বব মার্লিৰ এটি অতি জনপ্রিয় গীত ভূপেন হাজৰিকাৰ কণ্ঠতো শুনিবলৈ পোৱা গৈছিল। বাফেল' চলজাৰ শীর্ষক গীতটি অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছিল শিল্পী সদানন্দ গগৈয়ে। এই গীতটিয়ে ১৯ শতিকাৰ আফ্রিকান-আমেৰিকান যোদ্ধাসকলৰ ইতিহাস আৰু পৰাক্রমক প্রতীকি ৰূপত অতি সুন্দৰকৈ প্রকাশ কৰিছিল।

উই চেল অভাৰকাম আৰু আমৰা কৰব জয় ঃ

....

আমি হ'ম, হ'মেই বিজয়ী অর্থাৎ উই চেল অভাৰকাম শীর্ষক প্রচুৰ জনপ্রিয় এই গীতটি ভূপেন হাজৰিকাই ইংৰাজী আৰু বাংলা দুয়োটি ভাষাতে গাইছিল। মার্টিন লুথাৰ কিঙে জনপ্রিয় কৰা এই গীতটিত প্রকাশিত সাম্যপিয়াসী মানুহৰ বিজয়ৰ স্বপ্নক উদ্দাত্ত কণ্ঠে ভূপেন হাজৰিকাই পৰিবেশন কৰিবলৈ লোৱাৰ পিচত সমগ্র ভাৰতৰ ই এক নিপীড়িত মানুহৰ ওঁঠৰ গান হৈ পৰিছিল। আমেৰিকাৰ চিভিল ৰাইট আন্দোলনৰ প্রার্থনা সংগীত হৈ পৰা গীতটি পিট চিগাৰকে আদি কৰি বহু শিল্পীৰ কণ্ঠতে শুনিবলৈ পোৱা যায়। প্রতিবাদী জনতা আৰু সমতা বিচৰা মানুহৰ ওঁঠৰ গানস্বৰূপ উই চেল অভাৰকাম ভূপেন হাজৰিকাৰ দৰে প্রগতিবাদী শিল্পীৰ কণ্ঠত বাজি উঠাৰ পিচত পশ্চিমবংগকে ধৰি স্বদেশৰ শ্রমিকসকলে মে' দিৱসৰ দিনা এই গীতটি বজোৱা আৰু পৰিবেশন কৰাটো এক পৰম্পৰাত পৰিণত হৈ পৰিছে।

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ এক অনুপম বৈশিষ্ট্য এয়ে যে তেখেতে গীত এটা যি ঠাইৰে পৰা বুটলি নানক, তাক সম্পূর্ণৰূপে আত্মস্থ কৰি লৈ তাক স্বকীয়ভাৱে পৰিৱেশন কৰে। আনহাতে লোকসংগীতৰ চৰিত্র এনেকুৱা যে ইয়াক কোনো সীমাৰে বান্ধি ৰাখিব পৰা নাযায়। অ'ল্ড মেন ৰিভাৰ'ৰ সুৰটো কোনোবা অংশত ভাৰতীয় ভূপালী বা দুর্গা ৰাগৰ সৈতে মিলি যাব পাৰে। একেদৰে 'হেং ডাউন য়'ৰ হেড'ৰ একাংশ কেদাৰ ৰাগৰ সৈতে বা অসমৰ নিচুকনি গীতৰ সৈতে সাদৃশ্য থাকিব পাৰে। দৰাচলতে লোকসংগীত এক চিৰপ্রবাহমান সুঁতিৰ দৰে। ই বৈ যাওঁতে যাত্রাপথত পোৱা সংস্কৃতিৰ ভালখিনি কঢ়িয়াই লৈ যায় আৰু আন এখন ঠাইৰ সংস্কৃতিক চহকী কৰি তোলে। ভূপেন হাজৰিকাৰ বাহিৰেও পল ৰবছনক লগ পোৱা ভাৰতীয় শিল্পী হয়তো আন বহুতো আছিল। পিছে হাজৰিকাৰ দৰে আন কোনো ভাৰতীয় শিল্পীয়ে ৰবছনৰ মাজেদি লাভ কৰা লোকসংগীতৰ স্বাদ ভাৰতবাসীক আস্বাদন কৰোৱাব নোৱৰাই ভূপেন হাজৰিকাৰ সুধাকণ্ঠ অভিধাটোৰ যথার্থতাকে প্রতীয়মান কৰে। মৌ-মাখিয়ে ভিন ভিন ঠাইৰ পৰা ৰস চুহি আনি ৰহঘৰা পূর্ণ কৰাৰ দৰে ভূপেন হাজৰিকায়ো পৃথিৱীৰ চুকে- কোণে সিঁচৰতি হৈ থকা লোকসংগীত চয়ন কৰি কেৱল অসমৰে নহয়, সমগ্র ভাৰতৰ সংগীতৰ ভঁৰাল সমৃদ্ধ কৰি গৈছে। ভূপেন হাজৰিকাৰ পূর্বাপৰ কোনো ভাৰতীয় শিল্পীৰ কণ্ঠত প্রগতিশীল ধাৰাৰ এনে বিশ্বসংগীত আমি শুনিবলৈ নাপাওঁ। এইদিশৰ পৰাও ভূপেন হাজৰিকা একমেবদ্বিতীয়ম। তেখেতে প্রতিবাদী গীতবিলাক যিদৰে বুটলি আনিছিল, ঠিক একেদৰে আইৰিণ গুডনাইটৰ দৰে প্রেমৰ গীতো বুটলি লৈছিল। বিশ্বসংগীতৰ ইতিহাসত তেখেতৰ নাম প্রগতিশীল গায়ক আৰু গীতিকাৰ তথা মানৱতাবাদী শিল্পীৰূপে ইতিমধ্যে লিপিবদ্ধ হৈছেই।■

লেখকৰ পৰিচয় ঃ ভূপেন্দ্রসংগীতৰ গৱেষক, গায়ক, গীতিকাৰ

ফোন: ৭০০২৯১৩১১৮

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীত ঃ বৈশিষ্ট্য আৰু বৈচিত্ৰ্য

● ইছমাইল হোছেইন

অসমীয়া আধুনিক গীতৰ সৰ্বকালৰ অবিসম্বাদী সম্ৰাট ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতসমূহ বাস্তৱিকতে কি আছিল— ছন্দোবদ্ধ কাব্যিক যোজনাৰ গীত নে গদ্যক কাব্যিক ব্যঞ্জনাৰে সজাই তোলা গীত, নে ব্যক্তিগত চিন্তাক নিজৰ ভাষা আৰু সুৰেৰে সজাই তোলা গীত নে নিজৰ চিন্তাক সামূহিকতালৈ ৰূপান্তৰ কৰি কথা আৰু সুৰক শিল্পৰ ৰূপ দিয়া গীত? হাজৰিকাৰ গীতবোৰ যিয়ে বুজি পায়, যাৰ হৃদয়ত তেওঁৰ ৰচিত, সুৰ-আৰোপিত আৰু কণ্ঠদান কৰা গীতে ভাৱনা আৰু চেতনাৰ হেন্দোলনি তোলে— তেওঁৰ মনত নিশ্চয় উপৰি উক্ত ধৰণে প্ৰশ্নৰ উদয় হ'বই। তেনে ধৰণৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ সেইজনেই দিব পাৰিব যিয়ে হাজৰিকাৰ গীতৰ মাজৰ তত্ব-দৰ্শন, প্ৰেক্ষাপট আৰু উপযোগিতা বিচাৰ কৰিব পাৰিব।

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ বৈশিষ্ট্য আৰু বৈচিত্ৰ্যৰ বিচাৰ কৰিবলৈ যোৱাৰ আগতে তেওঁ নিজৰ গীত সম্পৰ্কে কি কৈছিল সেই কথাবোৰ শুনা উচিত। এই সন্দৰ্ভত আমি ভূপেন হাজৰিকাৰ নিজৰ উক্তিৰ উপৰি বিভিন্নজনে লোৱা সাক্ষাৎকাৰৰ উত্তৰত কোৱা কথাবোৰ বিশ্লেষণ কৰি চাব পাৰোঁ। ১৯৮৬ চনত 'ৰূপকাৰ' আলোচনীৰ হৈ ৰত্ন ওজাই লোৱা সাক্ষাৎকাৰত ড° ভূপেন হাজৰিকাই নিজৰ গীত সম্পৰ্কে কৈছিল—"মোৰ গীতত, মোৰ সুৰত, মোৰ কণ্ঠত অসমৰ মাটিৰ সুৰৰ সুগন্ধ আছে। অসমৰ মাটিৰ সুৰৰ সুগন্ধ থকাৰ কাৰণেই অসমৰ বাহিৰৰ শ্ৰোতা-দৰ্শকে মোৰ সংগীতক আদৰি লৈছে। যিদিনাই সেই সুগন্ধ মোৰ কণ্ঠৰ পৰা হেৰাই যাব সিদিনাই দেশ-বিদেশৰ জনগণৰ মনৰ পৰা মই হেৰাই যাম।" (ভূপেন হাজৰিকা ৰচনাৱলী, তৃতীয় খণ্ড, পৃষ্ঠা ঃ ১৭৬৯) একেই সাক্ষাৎকাৰত ৰত্ন ওজাই ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতসমূহৰ মাজৰ শ্ৰেষ্ঠ গীত কোনটো সেই সন্দৰ্ভত প্ৰশ্ন কৰাত শিল্পীগৰাকীয়ে কৈছিল—"মোৰ দেউতা স্বৰ্গীয় নীলকান্ত হাজৰিকাৰ দহটা সন্তান-সন্ততিৰ প্ৰত্যেকেই যেনেকৈ প্ৰিয় আছিলোঁ, মোৰো প্ৰতিটো গীতেই মোৰ প্ৰিয়।"

সেই প্ৰিয় গীতসমূহৰ মাজৰ 'সবাতোকৈ প্ৰিয়' গীত সন্দৰ্ভত পৰিপূৰক প্ৰশ্ন কৰাত ড° হাজৰিকাই কৈছিল— "সাগৰ সঙ্গমত' গীতটো মোৰ ইমান প্ৰিয় যে মোৰ মৃত্যুৰ পাচত আয়োজন কৰা শৱযাত্ৰাত যদি আন শোক-সঙ্গীত নবজাই 'সাগৰ সঙ্গমত' গীতটি বজোৱা হয়, তেনেহ'লে মোৰ আত্মাই শান্তি লাভ কৰিব।" (ঐ গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠাঃ ১৭৭০)

ড° ভূপেন হাজৰিকাই প্ৰতিটো গীত ৰচনা কৰোঁতে সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ কথা চিন্তা কৰিছিল। এই সন্দৰ্ভত ড° হাজৰিকাৰ অনুলিখিত আত্মজীৱনী 'মই এটি যাযাবৰ'ত উল্লেখ কৰিছে— "এটা কথা ভাবি ভাল লাগে যে মই লিখা গীতবোৰত মানুহে সদায় মৰম কৰি অহা দেখিছোঁ। গীত লিখাৰ সময়ত কেতিয়াও মই সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ কথা পাহৰি যোৱা নাই। মই মানুহৰ গান গাওঁ, মানৱতাৰ দোহাই দিওঁ। সেই কাৰণেই ১৯৬০ চনতে মই লিখা 'মানুহে মানুহৰ বাবে' গীতটিৰ বাংলা ৰূপান্তৰ 'মানুষ মানুষেৰ জন্য' গীতটো বি. বি. চি.ৰ বেঙ্গলী শাখাই কুৰি শতিকাৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ গীত বুলি আনুষ্ঠানিকভাৱে ঘোষণা কৰিলে। এই ঘোষণাই মোলৈ কঢ়িয়াই লৈ আহিলে মোৰ গীতিকাৰ-জীৱনৰ এক চৰম সাফল্যৰ বতৰা। মই এটা কথাই জানো— সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ সকলো মানুহৰে সুখ-দুখ, হাঁহি-কান্দোনৰ ভাব আৰু ভাষা একেটাই।" (ঐ গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা ঃ১৬৯২)

সূক্ষ্ম পৰ্যবেক্ষণ কৰিলে দেখা যায় যে ড° ভূপেন হাজৰিকাই নিজে ৰচনা কৰা, সুৰ আৰোপ কৰা আৰু কণ্ঠদান কৰা গীতসমূহত কণ্ঠেৰে ছবি আঁকে, সুৰেৰে শিল্প-ভাস্কৰ্য নিৰ্মাণ কৰে আৰু একো একোটা শব্দ প্ৰক্ষেপ কৰোঁতে বন্দুক চালনা কৰাৰ দৰে পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা কৰে। বহুতে গীত লিখাৰ পিছত সুৰ সংযোজন কৰে। কিন্তু ভূপেন হাজৰিকাই গীত ৰচনা কৰি যাওঁতে সুৰ সংযোজন কৰে। সুৰে নাটানিলে তেওঁ শব্দ, বাক্যসজ্জা আদি বৰ্জন কৰে। সেয়ে দেখা যায় যে হাজৰিকাৰ প্ৰায়বোৰ গীত ব্যক্তি-ৰচনা হোৱাৰ পিছতো শ্ৰোতাৰ মন আৰু মগজুৰ সম্পদ হৈ পৰে। হাজৰিকাই গীত এটাক পূৰ্ণাঙ্গ ৰূপ দিয়াৰ আগতে তাৰ প্ৰচ্ছদপট এটা নিৰ্মাণ কৰি লয়। তেওঁ কোনো এটা জনগোষ্ঠী, কোনো এখন নৈ, কোনো এটা ঘটনা, কোনো এটা ঐতিহ্যময় ঠাই আদিৰ বিষয়ে গীত ৰচনা কৰোঁতে তাৰ প্ৰেক্ষাপটৰ কথাবোৰ খৰচি মাৰি জানি লয়। সেইবাবেই হাজৰিকাৰ অনেক গীতে ইতিহাসৰ কাহিনী, জনগোষ্ঠীয় ঐতিহ্য, ভৌগোলিক দৃশ্যাৱলী, প্ৰকৃতিৰ অনেক জীৱ-জন্তু, ব্যক্তি-বিশেষৰ অৱদান আদিক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাই তেওঁৰ বেছিভাগ গীততেই নিজে সুৰ দিছে যদিও জীৱনৰ প্ৰথম সুৰ দিছে নিজৰ পিতৃৰ গীতত। পিতৃ নীলকান্ত হাজৰিকাই ৰচনা কৰা 'অ' মইনা কেতিয়া আহিলি তই' শীৰ্ষক গীতটিত হাজৰিকাই সুৰ দিয়াৰ পিছত ভগ্নী কুইন হাজৰিকাৰ (সুদক্ষিণা শৰ্মা) কণ্ঠত বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভাৰ পৰিচালনাত ১৯৩৪ চনত 'চেন'লা কোম্পানী'ত বাণীবদ্ধ হৈছিল। গীতটিৰ হুবহু পাঠ আছিল এনেধৰণৰ—

'অ' মইনা কেতিয়া আহিলি তই
অহাৰে লগতে বননিৰ মাজতে
ফুলে বৰণীয়া জাঁই।।
মলয়া বতাহো লগতে আনিলি
গা নো শাঁত পৰি যায়
শুৱলা গীত এটি গায়।।
আজলী হৰিণী অতিকৈ শুৱনি
নিজৰাৰে পানী খায়।
এখুজি দুখুজি থমকি থমকি
ঘূৰি ঘূৰি চৰি খায়।
মোৰ মইনা ঘূৰি ঘূৰি চৰি খায়।।'

আনহাতে হাজৰিকাই নিজে ৰচনা কৰা প্ৰথম গীতটি আছিল শঙ্কৰদেৱ বিষয়ক। ১৯৩৭ চনত তেজপুৰ হাইস্কুলৰ হাতে লিখা আলোচনীত গীতটি প্ৰকাশ পাইছিল। তেতিয়া হাজৰিকাৰ বয়স আছিল মাত্ৰ এঘাৰ বছৰ। গীতটিৰ হুবহু পাঠ আছিল এনেধৰণৰ—

'কুসুম্বৰ পুত্ৰ শ্ৰীশঙ্কৰ গুৰুৱে
ধৰিছিল নামৰে তান
নামৰে সুৰতে আনন্দত নাচিছিল
পৱিত্ৰ বৰদোৱা থান মোৰ গুৰু ঐ,
পৱিত্ৰ বৰদোৱা থান।।
অশেষ যাতনা ভূঞ্জিলা শ্ৰীশঙ্কৰ
ধৰমৰ নামতে তুমি
সকলো দুখলৈ পিঠি দিলা গুৰু, ধন্য অসম ভূমি
মোৰ গুৰু ঐ, ধন্য অসম ভূমি।।
নামঘৰ সাজিলা, ৰাইজক থাপিলা
একতাৰ আসনত আনি
ভাওনা সোণতে বৰগীত সুৱগা
প্ৰচাৰিলা দেববাণী মোৰ গুৰু ঐ,
প্ৰচাৰিলা দেববাণী।।
এটুপি দুটুপি চকুলো সৰে মোৰ
দুখনি চৰণক পাই
অসমৰ আকাশত দুখৰ ৰোল উঠিছে
আজি শ্ৰীশঙ্কৰ নাই মোৰ গুৰু ঐ,
আজি শ্ৰীশঙ্কৰ নাই।।'

সেই যে ১৯৩০ চনত মাত্ৰ চাৰি বছৰ বয়সত ভূপেন হাজৰিকাৰ কণ্ঠৰ যাত্ৰাৰ পিছত ২০১১ চনলৈকে এই একাশীটা বছৰৰ গীত সাধনাত শিশু গায়কগৰাকীয়ে শিল্পী পৰিচয় পোৱালৈকে যি যাত্ৰা, সেয়া মুঠেই সহজ নাছিল, কঠিনৰো কঠিনতম আছিল। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভা, জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, শোণিতকোঁৱৰ গজেন বৰুৱা আদিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি লতা মঙ্গেশকাৰ, প'ল ৰ'বছন আদিলৈকে অনেক জ্যেষ্ঠ বৰেণ্যৰ সান্নিধ্য পোৱা ভূপেন হাজৰিকাই গীতৰ সৈতে কেতিয়াও ধেমালি কৰা নাছিল। লতা মঙ্গেশকাৰক প্ৰিয় সংগীত-শিল্পীৰ শীৰ্ষ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰা হাজৰিকাই ১৯৯৩ চনত অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি নিৰ্বাচিত হোৱাৰ পিছত 'অগ্ৰদূত'ত সুকুমাৰ পাঠকে লোৱা এক সাক্ষাৎকাৰত 'আপুনি আপোনাৰ গীতৰ বিষয়ে কি বুলি ভাবে' শীৰ্ষক প্ৰশ্নৰ উত্তৰত কৈছিল— "ভাবো, মই ফাল্টু গীত এটাও লিখা নাই নেকি? পেলাই দিবলগীয়া গীত বুলি ভাব আহিলে, তেতিয়া পেলাই দিওঁ। এবাৰ গালে, মানুহে ভাল নাপালে, মই পেলাই দিম। মই বেছি গীত লিখা নাই। আজি বিচাৰ-খোচাৰ কৰি দেখিলোঁ যে ৪৫০ টা গীতাৱলীত দিছোঁ আৰু কিছু গান আছে, দেখিয়েই মোৰ গা-চা শিয়ৰি যায়। কি লিখিছিলোঁ। সেইবিলাক মোৰ হাতৰ আখৰত আছে। মোৰ ভাই-বোৱাৰীজনীয়ে আজি ৩০ বছৰে সাঁচি থৈছিল। দেখি চকুপানী ওলাইছে। এইবোৰ গানৰ চেহেৰাই বেলেগ, ৰাইজে দেখাই নাই।"

ড° ভূপেন হাজৰিকাই কিদৰে সংগীতৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা লৈছিল সেই বিষয়ে ভাবিলে ভয়েই লাগে। 'উৰণীয়া জীৱন'ৰ অধিকাৰী এইগৰাকী আজন্ম শিল্পীয়ে তেওঁৰ সঙ্গীত সাধনাৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা সন্দৰ্ভত সোধা এক প্ৰশ্নৰ উত্তৰত 'অগ্ৰদূত'ৰ একেই সাক্ষাৎকাৰত কৈছিল— "তেওঁলোকৰ আশীৰ্বাদ পালোঁ। মোৰ নিজৰ কিবা আছিল বোধহয়। তেতিয়াই হঠাৎ মই অনুভৱ কৰিলোঁ, ভাৰতীয় শাস্ত্ৰীয় সংগীতৰ ব্যাকৰণ নাজানো। তাৰ পাছত কটন মহাবিদ্যালয়লৈ আহি ফাঁচি বজাৰত বংশীলাল পাণ্ডেক লগ পাওঁ। মাহে দুটকা লয়। শিকাই দিছিল, যেনে— 'ইমন কল্যাণনো কি', এইবোৰ শিকাই দিছিল। তেওঁ তাল শিকাই দিছিল। চৌতাল কোনটো, ত্ৰিতাল কোনটো এইবোৰ শিকাই দিছিল। গান নহয় কিন্তু। কটন মহাবিদ্যালয়ত আই এ. পঢ়ো। চাইকেলেৰে যাওঁ। ভৰলুমুখৰ পৰা আহোঁ। কেতিয়াবা মাক দুটকা খুজিলে সোধে— এই দুটকাৰে কি কৰিছ? মই কওঁ- তাল শিকিছোঁ ৰ'। পাছত বি. এ., এম. এ পঢ়িবলৈ বেনাৰসলৈ গ'লোঁ। কাশীলৈ গ'লোঁ। তেতিয়া কাশী হিন্দু বিশ্ববিদ্যালয়ত এটা সংগীত ভৱন আছিল। সেই সংগীত ভৱনত ডাঙৰ ডাঙৰ মানুহ আহি বিনা পইচাই শিকাই গৈছিল। মই পঢ়ো ৰাজনীতি দৰ্শন। তাতো মোৰ এখন চাইকেল আছিল। চাইকেলখন লৈ মই বৰ ডাঙৰ ডাঙৰ মানুহৰ ঘৰলৈ গৈছিলোঁ। গৈ বিনা পইচাত গান শুনিছিলোঁ আৰু শিকিছিলোঁ। তেওঁলোক হ'ল বিছমিল্লা খান, সিদ্ধেশ্বৰ বাঙ্গ আদি। কিন্তু সংগীত ভৱনত মই ব্যাকৰণখিনি বিনা পইচাই চাৰি বছৰত পালোঁ। পইচা নাছিলতো।

তাতেই মই এদিন আখৰা কৰি আছিলোঁ। কিবা এটা ভজন। তাতে হাৰমনিয়াম লৈ, তানপুৰা লৈ চিঞৰ-বাখৰ কৰি থাকে। তাতে মই এদিন অকলে গাই আছিলোঁ। গাই থাকোতে পাছফালে এজন মানুহ থিয় হ'ল। চাও যে মাৰোৱাৰী মানুহ। মূৰত পাগুৰি আছে আৰু নাগ্ৰা পিন্ধি আছে। পিছফালৰ পৰা মনে মনে শুনি আছে। মোক সুধিলে— "বেটা তুমহাৰা ঘৰ কাহা হ্যায়?" মই ক'লোঁ— "অসম"ত। "ক'ত পঢ় ইয়াত? থাক ক'ত ইয়াত?" "বিৰলা হাউচত থাকোঁ।" "কিমানদিন হ'ল শিকিবলৈ?" "নাই বেছি দিন হোৱা নাই। ব্যাকৰণখিনি ইয়াতে শিকিছোঁ।" তেতিয়া ৫০ টকা উলিয়াই দিলে। পুৰস্কাৰ হিচাপে দিলে। মানুহজন গুচি যোৱাৰ পাছত সুধিলোঁ— "মানুহজন কোন আছিল?" "ঘনশ্যাম দাস বিৰলা। তেওঁ সদায় আহে। এইখন 'বিৰলা হোষ্টেল' তেওঁ দিয়া। মদন মোহন মালব্যৰ লগত বন্ধুত্ব আছিল। তেতিয়াই মই প্ৰথম ৫০ টকা পাইছিলোঁ। ৫০ টকা তেতিয়া ভীষণ টকা। এতিয়া দুহেজাৰমান টকা হ'ব।"

ভূপেন হাজৰিকাই গীতৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা সম্পৰ্কে যিখিনি কথা কৈছে তাৰ মাজেৰে ধাৰণা হয় যে তেওঁ কৈশোৰৰে পৰা গীত, জীৱনৰ অগ্ৰগতি আৰু সংগ্ৰামক সমান্তৰালভাৱে গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছিল। সাধনা নহ'লে যে কোনো কামতেই অগ্ৰগতি লাভ কৰিব নোৱাৰি সেই কথা তেওঁ সঙ্গীত সাধনাৰ ক্ষেত্ৰতো স্বীকাৰ কৰি 'অহোপুৰুষাৰ্থ' শব্দটিত গুৰুত্ব দিবলৈ নতুন প্ৰজন্মলৈ পৰামৰ্শ দি থৈ গৈছে। সহজতে 'আৰ্টিষ্ট' হোৱাৰ ধাৰণাকো তেওঁ 'অহোপুৰুষাৰ্থ'ৰ মাজতে সাঙুৰি লৈছে।

ভূপেন হাজৰিকাই পাঁচ বছৰ বয়সৰ পৰাই সঙ্গীতৰ জগতখনত যি অহোপুৰুষাৰ্থ কৰি আহিছে তাৰেই ফলশ্ৰুতি হ'ল তেওঁৰ জীৱিত কালত ভূপেন্দ্ৰ সঙ্গীতৰ আয়োজন কৰাটো। হাজৰিকাৰ আত্মজীৱনীমূলক গ্ৰন্থ 'মই এটি যাযাবৰ'ত তেওঁ উল্লেখ কৰিছে যে যোৰহাটৰ বিষ্ণুজ্যোতি সঙ্গীত মহাবিদ্যালয়ে ১৯৮২ চনমানত প্ৰথমবাৰৰ বাবে ' ভূপেন্দ্ৰ সঙ্গীত'ৰ এক প্ৰতিযোগিতাৰ আয়োজন কৰিছিল। একে চনতে নগাৱৰ কিশলয় সাংস্কৃতিক গোষ্ঠীয়ে ভূপেন্দ্ৰ সংগীতৰ যি যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিছিল তাৰ মাজেৰে হাজৰিকাৰ গীতে এক গণ ৰূপ লাভ কৰিছিল।

ড° ভূপেন্দ্ৰ হাজৰিকাই ৫৬ বছৰ বয়সত তেওঁৰ নামেৰে গীতৰ নামকৰণ কৰি প্ৰতিযোগিতাৰ আয়োজন কৰা দেখিছিল। ১৯৯৩ চনত হাজৰিকাৰ বয়স হৈছিল ৬৭ বছৰ। সেইবাবে সাংবাদিকে তেওঁৰ গীতৰ 'ভূপেন্দ্ৰ সংগীত' নামকৰণ কৰি জনোৱা সন্মান সম্পৰ্কে সোধা প্ৰশ্নৰ উত্তৰত কৈছিল— "অলপ লাজ লাগিছেহে। কিন্তু ৰাইজৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতা আছে। মোৰ কিবা এটা ধাৰা পাইছে কাৰণে কৰিছে। এইয়াতো মোৰ কাৰণে কৰা নাই। ভৱিষ্যৎ চামৰ বাবে বচাই ৰাখিবলৈ কৰিছে। মোক দায়িত্বপূৰ্ণ কৰি তুলিছে। মই আগতে আকাশলৈ দলি মাৰি গান গাই দিছিলোঁ। এই গানটো যাতে ২০ বছৰ পাছত পুৰণি নহয়, সেই কথাময়ো জনা নাছিলোঁ। মোৰো এটা দায়িত্ব বাঢ়িছে যে মই এনেকুৱা যুগজয়ী গান লিখিব লাগিব, যাতে এওঁলোকক সন্মান কৰা হয়। মোৰ দায়িত্ব বাঢ়িল।"

এই যে 'অলপ লাজ লাগিছে' বোলা কথাষাৰ, ইয়াৰ মাজতেই ভূপেন হাজৰিকাৰ শিল্পীসত্তা লুকাই আছে। সৃষ্টিশীল, নিৰহংকাৰী এনে স্বভাৱৰ বাবেই হাজৰিকাই সঙ্গীত- সাধনাৰ শ্ৰেষ্ঠ মুকুট পৰিধান কৰি অসমীয়া সঙ্গীতৰ ঐতিহ্যক শীৰ্ষতম স্থানলৈ নিয়াত সহায় কৰিছে।

বহুতো গায়কে ভূপেন হাজৰিকাৰ গায়ন-ভংগীক অনুকৰণ কৰে 'জুনিয়ৰ ভূপেন হাজৰিকা' নাম পায়। তেনে কনিষ্ঠ গায়কসকলে যাতে অন্ধ অনুকৰণতকৈ নিজস্ব প্ৰভিভাৰ বলত স্বকীয় গায়নশৈলীৰে আগবাঢ়ি যাব পাৰে তাৰ বাবে হাজৰিকাই তেনে গায়কক গীতৰ শব্দৰ, সুৰৰ লালিত্য আদি সন্দৰ্ভত গুৰুত্ব দিবলৈ কৈ এনেদৰে পৰামৰ্শ দিছিল—"মোৰ গান গালেও নিজৰ

সত্তা দি গায় যদি ভাল কথা। কিন্তু কেৰিকাছাৰ যিসকলে কৰে, মই কেনেকৈ থিয় হওঁ, কেনেকৈ কথা কওঁ আদি যদি অক্ষম অনুকৰণ কৰে তেতিয়া মানুহে হাঁহিবই। ভাল পায় কাৰণেহে গাইছে। আৰু কিছুমানৰ মিল থাকিলেও তেওঁলোকে নিজৰ সত্তাত গাব লাগিব আৰু অলপ মোক অধ্যয়ন কৰিলে ভাল হয়— মই কেনেকৈ উচ্চাৰণ কৰোঁ, মই কেনেকৈ ঠিয় হওঁ— সেইটো নকল নকৰি, কেনেকৈ গাওঁ, এটি শব্দত কেনেকৈ প্ৰাণ দিওঁ, সুৰৰ কি কাৰুকাৰ্য দেখুৱাওঁ, যিটো দেখুৱাব নালাগে নেদেখুৱাওঁ আৰু হৃদয়লৈ কেনেকৈ পট্‌ক যাব লাগিব, মাতটো কেনেকৈ 'থ্ৰ' কৰিব লাগিব, সেইবিলাকত সাধনাৰ দৰকাৰ। মোৰ সাধনাখিনি যদি অলপ অনুকৰণ কৰিব বিচাৰে তেতিয়া সুখী হ'ম।"

ড° ভূপেন হাজৰিকাই তেওঁৰ একাধিক লেখাত স্বীকাৰ কৰিছে যে তেওঁক গীতৰ জগতলৈ উলিয়াই অনাত মূল ভূমিকা আছে জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা আৰু বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভাৰ। পৰৱৰ্তী সময়ত হেমাঙ্গ বিশ্বাসেও তেওঁক লগ দিয়ে। ভাৰতীয় গণনাট্য সংঘৰ মাজেৰে ঘনিষ্ঠ হৈ পৰা হেমাঙ্গ বিশ্বাসে জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱলাৰ প্ৰসঙ্গৰে 'ভূপেন সংগীত' শীৰ্ষক লেখাত ভূপেন হাজৰিকা সম্পৰ্কে কৈছে— "জ্যোতিপ্ৰসাদৰ অবিহনে ভূপেন হাজৰিকাৰ কথা কিম্বা আন কাৰোৰে কথা ভাবিব নোৱাৰি। কিয়নো 'It is a product of art movement. Bhupen Hazarika is also a talented talent. Bhupen is also grown from Assam soil. It is not grown from Bengal or Orissa soil." সেয়ে অসমৰ বিশেষজ্ঞ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ মহৎ অৱদানে, জ্যোতি সংগীতে ভূপেনৰ জীৱনলৈ পোহৰৰ ৰেঙণি বোৱাই আনিছিল।"

ভূপেন হাজৰিকাই জ্যোতিপ্ৰসাদৰ অনেক গীত গাইছে, হেমাঙ্গ বিশ্বাসে যিবোৰ গীতক 'National Song' বুলি অভিহিত কৰিছে। বিশ্বাসে জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ গীতৰ দৰেই ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতকো এক সুকীয়া বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ গীতৰ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰি তাক 'ভূপেন সংগীত' নাম দিছে। 'ভূপেন সংগীত' শীৰ্ষক লেখাত হাজৰিকাক গীতৰ বৈশিষ্ট্যৰ বিচাৰ কৰিবলৈ গৈ হেমাঙ্গ বিশ্বাসে লিখিছে- "ভূপেনৰ গীত কিন্তু পপ চং নহয়। ত্ৰিপিকেল পপ চং বুলি যিটো কোৱা হয় সেয়াও ভূপেনৰ গীতত পৰিস্ফুট নহয়। কিন্তু ভূপেনে নিজস্ব বৈশিষ্ট্যৰ এটা বস্তু তৈয়াৰ কৰে সেইটোৰেই হ'ল ভূপেন চং। ক'ৰবাত যেন তেওঁৰ গীতত অসমীয়া সুৰ আছে সেইটো নহয়; তেওঁৰ মাতত যে কিবা আছে সেইটোও নহয়। তেওঁৰ সুৰত আশ্চৰ্যজনক এটা মিঠা সুৰ আছে, যিটো কাৰণে ভূপেনৰ গীত ভূপেন সংগীত। সময়ত নিশ্চয় ই স্বীকৃতি পাবই। কিন্তু আমি পূৰ্ণ বিকাশৰ কাৰণে ইয়াৰ মূল ভেটিৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিবই লাগিব। ক্ৰিয়েটিভ আৰ্টিষ্টৰ কাৰণে ই অতি দৰকাৰী নিক্ষেপ।

হেমাঙ্গ বিশ্বাসৰ সৈতে ভূপেন হাজৰিকাৰ প্ৰথম সাক্ষাৎ হয় ১৯৫০ চনত। ভাৰতীয় গণনাট্য সংঘৰ (আই.টি.এ.) জৰিয়তে গঢ় লৈ উঠা সেই সম্পৰ্ক সন্দৰ্ভত হেমাঙ্গ বিশ্বাসে একেই লেখাত কৈছে—

"১৯৫০ চনত আই. পি. টি. এ. ৰ জৰিয়তে ভূপেনৰ লগত মোৰ যোগসূত্ৰ আৰম্ভ হয়। তেতিয়াই ভূপেনে লিখা 'বৰ বৰ মানুহৰ দোলা' গীতটি মোক গাই শুনাইছিল। মোৰ খুউব ভাল লাগিছিল। মোৰ ভাল লগাৰ এটা বিশ্লেষণ আছে। কাৰণ, সেই সময়ত বঙ্গত পাল্কী চলে। সেয়েহে ভূপেনৰ সুৰত এটা বাস্তৱিক পৰিৱৰ্তন ঘটিছিল। এই দোলা গানটোক লৈ এটা বিতৰ্কৰ সৃষ্টি হোৱাত ভূপেনৰ লগত এই সম্পৰ্কত এটা চিৰিয়াচ ডিস্কাচন হৈছিল। ভূপেনৰ এটা ভাল গুণ আছিল— চিৰিয়াচ ডিচ্‌কাচন হ'লে খুউব ধৈৰ্য সহকাৰে শুনাটো। এই গানটোৰ সম্পৰ্কত ময়েই যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰিছিলোঁ। কাৰণ, গানৰ পজিটিভ চাজেচনৰ কাৰণে যি যুক্তি উত্থাপন হৈছিল, সেইটো কৰিলে গানৰ স্প্ৰিট নষ্ট হৈ যাব পাৰে। সেইটো তেতিয়া এটা ফ'ৰ্চ কম্প'জিচনহে হ'ব।"

ড° ভূপেন হাজৰিকাই তেওঁৰ গীত সন্দৰ্ভত নিজেই স্বীকাৰোক্তি দি কৈছে যে তেওঁ 'কথা প্ৰধান গীত' লিখে, সুৰ তেওঁৰ বাবে 'ছেকেণ্ডাৰী'। তৎসত্বেও তেওঁৰ গীতত ইমান মনোমোহাকৈ কিয় সুৰৰ ব্যঞ্জনা তুলিবলৈ সক্ষম হয়? ইয়াৰ অন্যতম কাৰণ হ'ল শিল্পীগৰাকীৰ গীতত মাটিৰ মানুহৰ জীৱনৰ প্ৰকাশ, লোক-সমাজৰ হৃদয় চুব পৰাকৈ সুৰৰ মিঠা আলোড়ণ আৰু সৰ্বোপৰি অসম তথা পূৰ্বাঞ্চলৰ জনগোষ্ঠীসমূহৰ ঐতিহ্য সামৰি লৈ তেওঁলোকৰ কণ্ঠৰ ভাষাক নতুন সুৰলৈ পৰিৱৰ্ত্তন কৰি নতুন গায়নশৈলীৰ উদ্ভাৱন। সেইবাবেই দেখা যায় যে অৱধাৰিতভাবে ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত লুইতপাৰৰ জীৱন গাথা, অনেক ঐতিহাসিক ঘটনা, আহোম ঐতিহ্য, মিচিংসকলৰ মিৰি জীয়ৰীৰ লোকগাথা, নগালেণ্ডৰ আধুনিক ডালিমী, চিয়াঙৰ গালং, লোহিতৰ খামতি, ডিফুৰ কাৰ্বি, গৌৰীপুৰীয়া গাভৰু, চিলঙৰ মনালিছা লিংডো, চীনা যুদ্ধত ভাৰতীয় সেনাৰ বীৰত্ব, কাজিৰঙাৰ গৌৰৱগাথা, বিহুৰ ঐতিহ্য, ব'হাগৰ বৈচিত্ৰ্যতা, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ গৌৰৱ, দিচাংমুখৰ ডেকা-গাভৰুৰ সপোন, চৰ অঞ্চলৰ কৃষকৰ যন্ত্ৰণাদগ্ধ জীৱন, চাহ বাগিছাৰ গাভৰুহঁতৰ কথা ইত্যাদি বিষয়ে নৱ নৱ সুৰেৰে জিলিকি উঠিছে। সেইবাবেই হাজৰিকাৰ গীত অসমৰ সীমান্ত পাৰ হৈ ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাজ্য আৰু আন্তৰ্জাতিক পৰ্যায়তো বিভিন্ন ভাষাত উজ্বলি উঠিছে। সেয়েহে বঙ্গৰ সমালোচক এগৰাকীয়ে 'ভূপেন হাজৰিকা গানৰ ঈশ্বৰ' বুলি দ্বিধাহীন স্বীকাৰোক্তি দিছিল।

'ঈশ্বৰো কেতিয়াবা ভুল হয়' বুলি কথা এষাৰ আছে। ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ দুই-এটা গীততো বিষয় আৰু ভাৱনাৰ কিছু বিসঙ্গতি ঘটা দেখা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে, ড° ভূপেন হাজৰিকাই এটা গীতত আংলং মানে কাৰ্বি বুলি কৈছে। আচলতে কাৰ্বি মানে মানুহ, আংলং মানেহে পাহাৰ হ'ব লাগে। আনহাতে এটা গীতত 'পদ্মানদীৰ ধুমুহাই উৰুৱাই নিছিলে' বুলি কৈছে। নদীত ধুমুহা নাহে, টোহে আহে। এটা গীতত বিয়াৰ পিছত মিলনৰ কথা ক'বলৈ গৈ নৱপত্নীক 'বিয়াৰ নিশাৰ এপাহি ৰজনীগন্ধা' বুলি কৈছে। আচলতে বিয়াৰ তৃতীয় নিশাতহে যৌন মিলন হয়। এটা গীতত 'খায় মৰা শ টানি' বুলি উল্লেখ কৰিছে। 'মৰা' মানে মৃত আৰু 'শ' মানেও মৃত। আচলতে 'শ' বা 'মৰা' হ'ব লাগে আৰু নান্দনিক অৰ্থত 'শৱদেহ' বা 'মৃতদেহ' বুলি ক'ব লাগে।

এনেধৰণৰ ব্যাকৰণগত ভুল থাকিলেও ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ সুৰ, বক্তব্য আৰু ব্যঞ্জনাই সেইবোৰ তল পেলাই তেওঁৰ গীতক আকাশৰ উচ্চতালৈ অৱতৰণ কৰাবলৈ সক্ষম হৈছে। 'শিল্পীৰ পৃথিৱী' আলোচনীৰ এক সাক্ষাৎকাৰত ড° হাজৰিকাই তেওঁৰ গীতৰ ব্যাকৰণ আৰু ক্ষেত্ৰ সম্পৰ্কে কৈছিল— "মোৰ সঙ্গীত শিক্ষা ব্যাকৰণমূলক নাছিল। ব্যাকৰণমূলক শিক্ষা লোৱাৰ সুযোগ পোৱা নাছিলোঁ। তেনেকুৱা ওস্তাদো পোৱা নাছিলোঁ। পাছত Benaras Hindu University ত B.A., M.A পঢ়ি থাকোঁতে প্ন্যানতম যিখিনি ভাৰতীয় শাস্ত্ৰীয় সঙ্গীতৰ জ্ঞান লাগে সেইখিনি আহৰণ কৰিছিলোঁ। কাৰণ, মই জানো মই সৃষ্টি কৰিব লাগিব, পানিনি নহ'লেও সাধাৰণ ব্যাকৰণৰ জ্ঞান নাথাকিলে কোনেও সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে। মই শিকিছোঁ সাধাৰণ মানুহৰ পৰা, শিকিছোঁ নাৱৰীয়াৰ পৰা, শিকিছোঁ গাড়োৱানৰ পৰা আৰু শিকিছোঁ চাহ বাগিচাৰ বনুৱাৰ পৰা—শৈশৱত। তেনেদৰে আহৰণ কৰা হৈছে। কোনো শিক্ষাকেন্দ্ৰত শিকা নাছিলোঁ, কাৰণ মোৰ শিক্ষাৰ ধৰণেই সেইটো নাছিল।"

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীত অনেক পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাৰ মাজেৰে সৃষ্টি হৈছে বাবেই তেওঁৰ গীত বৈশিষ্ট্যৰে উজ্জ্বল হৈ উঠিছে, তেওঁ জনসাধাৰণৰ পৰা শিকিছিল বাবেই তেওঁৰ গীত বৈচিত্ৰ্যৰে সমৃদ্ধ হৈছে। ■

সুধাকণ্ঠৰ গীতৰ বিচিত্ৰ ৰূপ আৰু গোৰ্খা সমাজত তেওঁৰ গীতৰ প্ৰাসংগিকতা

● ৰিজু দেৱী

গীত বুলি ক'লেই আমাৰ হৃদয়-মন প্ৰফুল্লিত হৈ উঠে। তাতে এটি সুন্দৰ গীতে জীৱনত মধুৰতম আমেজ সানি দিয়াৰ লগতে গীতৰ যাদুকৰী শব্দ বিন্যাসে প্ৰাণৰ অভ্যন্তৰত খলকনি তোলে। গীতৰ কোনো সুকীয়া ভাষা নাই, নাই কোনো পৰিধি। এজন গীতিকাৰ বা গায়কে নিজৰ লগতে অন্য ভাষা-ভাষীৰ গীত লিখি বা গাই শ্ৰোতা জনগণৰ হৃদয় জিনিব পাৰে। বিশ্বত আলোড়ন সৃষ্টি কৰিব পাৰে। যিদৰে আমাৰ হিয়াৰ আমঠু জুবিন গাৰ্গ আৰু সুধাকণ্ঠ ভূপেন হাজৰিকাই গীতৰ মাজেৰে গোটেই বিশ্ববাসীকে মোহাচ্ছন্ন কৰি তুলিছে। নিজৰ অভূতপূৰ্ব শিল্পী সত্বাৰে জগত জিনিবলৈ সক্ষম হৈছে। তাৰোপৰি এইখন অসমতে প্ৰয়াত জয়ন্ত হাজৰিকা, খগেন মহন্ত, অৰ্চনা মহন্ত, দিপালী বৰঠাকুৰ, ৰাজিৱ শদিয়া, গায়ত্ৰী হাজৰিকাৰ দৰে মহান শিল্পীসকলে সংগীতৰ ক্ষেত্ৰখনক চিৰসেউজ কৰি তুলি গৈছে। সেই কথা কোনেও নুই কৰিব নোৱাৰে যে তেওঁলোকৰ গীতৰ মূৰ্চ্ছনাই আজিও আমাৰ মনক আৱৰি ৰাখিছে। এই গীতৰ প্ৰসংগৰ মাজতে, গীত-মাততে সমস্ত বিচাৰি পোৱা, গীত-মাতৰ যোগেদিয়েই সমগ্ৰ জনগনক সজাগ-সক্ৰিয় কৰি একতাৰ ডোলেৰে বান্ধি ৰখা মানৱতাৰ শিল্পী সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ মাজত থকা বিচিত্ৰ ৰূপ আৰু সমাজত এইবোৰৰ প্ৰাসংগিকতাৰ বিষয়ে আজি এই লিখনিত কিছু আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছোঁ।

১৯২৬ চনৰ ৮ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে অসমৰ পূব প্ৰান্ত শদিয়াত জন্মগ্ৰহণ কৰা জনতাৰ শিল্পী তথা সুৰ সম্ৰাট ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ পিতৃ-মাতৃৰ নাম আছিল ক্ৰমে নীলকান্ত হাজৰিকা আৰু শান্তিপ্ৰিয়া হাজৰিকা। ভূপেন হাজৰিকাই ঘৰতে পিতৃ- মাতৃৰ তত্ত্বাৱধানত অ আ ক খ শিকি লৈ এবছৰ বয়সতে প্ৰাথমিক শিক্ষা সমাপ্ত কৰিছিল বুলি আমি জানিবলৈ পাওঁ। তেওঁ ১৯৪২ চনত কটন কলেজৰ পৰা আই. এ, ১৯৪৪ চনত স্নাতক আৰু ১৯৪৬ চনত স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লৈ পুনৰ ১৯৪৯ চনৰ চেপ্তেম্বৰ মাহত আমেৰিকাৰ কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ত নাম লগাই জনসংযোগ বিভাগত এম. এ পঢ়িবলৈ লৈছিল আৰু গৱেষণাতো মন মেলিছিল। এনেদৰে তেওঁৰ শিক্ষা জীৱন আৰম্ভ হৈ বিভিন্ন কলেজ, বিশ্ববিদ্যালয়ত অধ্যাপক হিচাপে কৰ্মৰত হৈ পুনৰ সংগীতৰ মাজলৈ ঢাপলি মেলি অন্ত পৰিছিল।

যিহেতু সুধাকণ্ঠ ভূপেন হাজৰিকাই গীতৰ মাজেদিয়ে জনগনৰ হৃদয়ৰ মাজত বিশেষ স্থান দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল, সেই হেতুকে আমি আজি সুধাকণ্ঠৰ ভিন্ন ভাৱ, ৰস আৰ মানৱীয় প্ৰমূল্যৰে ভৰা গীতৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। উল্লেখ্য যে সৰুকালৰ পৰাই অতি প্ৰতিভাসম্পন্ন ভূপেন হাজৰিকাই মাত্ৰ ৬ বছৰ বয়সতে কটন কলেজিয়েট হাইস্কুলৰ বছৰেকীয়া উৎসৱত গীত গাই সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ আশিষ লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থবান হৈছিল। জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভা, পাৰ্বতী প্ৰসাদ বৰুৱা, কমল নাৰায়ণ

চৌধুৰী, অম্বিকাগিৰী ৰায় চৌধুৰী, ফণী শৰ্মা, হেমাংগ বিশ্বাসৰ দৰে মহান ব্যক্তিসকলৰ পৰা পোৱা উৎসাহ আৰু অনুপ্ৰেৰণাৰে উদ্বুদ্ধ হৈ আৰু বিশ্ববৰেণ্য পল ৰবছনৰ আদৰ্শৰে অনুপ্ৰাণিত হৈ সমাজৰ মাজত জাতীয় চেতনা জগাই, সম্প্ৰীতিৰ বতৰা বিলাই সমগ্ৰ বিশ্বক ভাতৃত্বৰ বান্ধোনেৰে বান্ধিবলৈ শিকোৱা এইগৰাকী ভাৰতৰত্নৰ গীতৰ তুলনা নাই। যুগ যুগ ধৰি তেওঁৰ গীতৰ সুৰভিয়ে সকলোকে মোহিত কৰি আহিছে।

সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিলে আমাৰ কেইবাটাও বৈশিষ্ট্য দৃষ্টিগোচৰ হয়। সেইকেইটা হৈছে-

১। মানৱতা আৰু বিশ্বজনীন ভাতৃত্ববোধ

২। সামাজিক সচেতনতা

৩। আঞ্চলিকতা ও সংস্কৃতিৰ জয়গান

৪। প্ৰেম ও প্ৰকৃতি

৫। সৃজনশীলতা

তেওঁ কেৱল গায়কেই নাছিল লগতে আছিল গীতিকাৰ, সুৰকাৰ, লেখক, চলচিত্ৰ নিৰ্মাতা। তেওঁৰ সৃজনীপ্ৰতিভা আছিল অসাধাৰণ। অপৰূপ শব্দ সংযোজন, সহজ-সৰল তথা চিনাকি চিত্ৰকল্প আৰু প্ৰতীকৰ সুপ্ৰয়োগ, আশাপূৰ্ণ দৃষ্টিভংগী য'ত নাই নিৰাশাৰ স্থান, সমাজৰ সকলো লোক, সকলো জাতীয় সমস্যা, ন ন বিষয় বস্তুক গীতৰ জৰিয়তে জীৱন্ত ৰূপ দিয়া, কঠিন আৰু কোমল সুৰৰ ব্যৱহাৰ আদিয়ে গীতবোৰক অতি হৃদয়স্পৰ্শী কৰি তুলিছে।

নিজৰ দেশ আৰু জাতিৰ বাবেই তেওঁ আজীৱন গীত লিখি থৈ গৈছে। 'বিস্তীৰ্ণ পাৰৰে অসংখ্য জনৰে', 'মানুহে মানুহৰ বাবে', 'সাগৰ সংগমত কতনা সাঁতুৰিলোঁ', 'জিলিকাব লুইতৰ পাৰ', 'অ' বিদেশী বন্ধু', 'আকাশী গংগা বিচৰা নাই', 'মোৰ গান হওক', 'আকৌ যদি যাব লাগে শৰাইঘাটলে', 'অ' মোৰ ধৰিত্ৰী আই', 'মেঘে গিৰ গিৰ কৰে', 'বিমূৰ্ত মোৰ নিশাটি যেন', 'কত জোৱানৰ মৃত্যু হ'ল', 'নতুন পুৰুষ নতুন পুৰুষ', 'আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া' আদি গীতবোৰত নিজৰ জাতীয় চেতনাবোধ, দেশপ্ৰেম, সমাজ জীৱনৰ নিভাঁজ চিত্ৰ ফুটি উঠা আমি দেখিবলৈ পাওঁ। তেওঁৰ গীতত দেশ-জাতিৰ মানুহক ভালপোৱাৰ কথা, বৰলুইতৰ দুয়োপাৰ উজ্বলাই তোলাৰ কথা, খাটি খোৱা মানুহৰ জীৱন সংগ্ৰামৰ কথা, প্ৰেম তথা একতাৰ ডোলেৰে জাতি-জনগোষ্ঠীক বান্ধি ৰখাৰ কথা অকপট ৰূপত আছে। তাৰোপৰি অসমৰ প্ৰাকৃতিক মানচিত্ৰ, সামাজিক-অৰ্থনৈতিক সমস্যা, মহাপুৰুষ শংকৰ-মাধৱ, চুকাফা-লাচিত, মণিৰাম-মুলাগাভৰু, কুশল কোঁৱৰৰ কথাও তেওঁৰ গীতত আছে।

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ বিষয়ে বিশিষ্ট সাহিত্যিক মামনি ৰয়চম গোস্বামীয়ে কৈছিল-'ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত ওপজা মাটিৰ গোন্ধ আছে, এক আধ্যাত্মিক ভাব আছে। তেওঁৰ কণ্ঠত এক যাদু আছে। সকলোবোৰ গীততে কণ্ঠৰ গভীৰতাৰ লগতে আৱেগৰ যি সংযোগ সি অপূৰ্ব।' ঠিক সেইদৰে অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি ৰংবং তেৰাঙে ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ বিষয়ে এবাৰ এনেদৰে কৈছিল- 'জনগোষ্ঠীয় সুৰ আৰু ভূপেন হাজৰিকাৰ সুৰ একাকাৰ। তেওঁ নিজেই এটি মধুৰ গীত, য'ত কথা, ভাব, সুৰ আৰু তালৰ মহামিলন ঘটে।' শব্দ চয়নত তেওঁ আছিল অতিকৈ সিদ্ধহস্ত।

কোৱা হৈছে যে তেওঁৰ গীতবোৰ বিষয়বিহীন কল্পনা নহয়, প্ৰত্যেক গীতবোৰতে আছে একোটাকৈ সুন্দৰ বাৰ্তা। গীতবোৰৰ বিষয়বস্তু আৰু বৈচিত্ৰ অনুসৰি তেওঁৰ গীতবোৰক এনেদৰে শ্ৰেণীবিভাগ কৰা দেখা গৈছে-

১। অসম প্ৰেম বা জাতীয় প্ৰেমমূলক গীত

২। মানৱতাৰ জয়গান কৰা গীত

৩। প্ৰেমৰ বৈচিত্ৰ প্ৰকাশক গীত

৪। জনগোষ্ঠীয় জীৱনৰ প্ৰতিচ্ছবি

৫। বিদ্ৰোহী অন্তৰৰ উচ্ছাস প্ৰকাশক গীত

৬। লোকগীতৰ আধাৰত ৰচিত গীত

৭। সমসাময়িক বিষয়ৰ মূৰ্ত প্ৰকাশ

৮। শিশু বিষয়ক গীত।

সুধাকণ্ঠৰ গীতবোৰত জাতীয়প্ৰেম, দেশপ্ৰেম জলজল পটপটকৈ ভাঁহি থকা দেখিবলৈ পোৱা যায়। অসমৰ ঐতিহ্য আৰু সংস্কৃতি, মানৱতাবাদ, অসমীয়া জাতিৰ সত্তা আৰু জাতি-ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে একতা গঢ়াৰ ওপৰত আছিল তেওঁৰ প্ৰবল হেঁপাহ আৰু গীতবোৰত আমি তাকে বিচাৰি পাওঁ।

'দেশৰ চৌপাশৰ গড়
সুপৰিকল্পিতভাৱে
ৰক্ষা নকৰিলে
দেশৰ চন্দ্ৰমা
এন্ধাৰে আবৰে আৰু
তেতিয়াই আমাৰ বুকু হমহমায়-

'অসম আমাৰ ৰূপহী, গুনৰো নাই শেষ ভাৰতৰে পূৰ্ব দিশৰ সূৰ্য উঠা দেশ....

পাহাৰ ভৈয়াম একে কৰা ৰামধনুৰেই দৰে
তোমাৰ ভাষাৰ মৰমবোৰে মিলন সেতু গঢ়ে'-

এই গীতবোৰ শুনিলে হিঁয়া জুৰ পৰি যায়। যিমানেই সমস্যাৰ সন্মুখীন নহওক কিয়, তেওঁ সদায় অসমীয়াৰ পক্ষত থিয় হৈ গাইছিল- 'আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া বুলি সান্ত্বনা লভিলে নহ'ব! আজিৰ অসমীয়াই নিজক নিচিনিলে অসম ৰসাতলে যাব'... আদি গীত। প্ৰতিটো গীতৰ মাজত নিজৰ দেশ আৰু অসমী আইক অগাধ ভালপোৱা আমি দেখিবলৈ পাওঁ। 'জোনাকৰে ৰাতি অসমীৰে মাটি!

জিলিকি জিলিকি পৰে! মলয়াৰ এছাটি দুহাতে সাৰটি! ধুনীয়া মালতী সৰে! আমাৰে দেশৰ বোঁৱতী সুঁতিক! বাধা দিব কোনে পাৰে?! আগলতি কলাপাত লৰেচৰে! মনৰে পখিটি মোৰ উৰে উৰে !কোন চিফুঙৰ সুৰে সুৰে।'

সুধাকণ্ঠৰ গীতৰ আন এক বৈশিষ্ট হ'ল মানৱতাৰ জয়গান। তেওঁৰ গীতত দুখীয়া, হোজা, কৃষক, শোষিত-পীড়িত শ্ৰমিকসকলৰ হা-হুতাশ শুনিবলৈ পোৱাৰ উপৰিও জাতি-ধৰ্ম- ভাষা পৰিহৰি সকলোৰে মাজত ঐক্য আৰু সদ্ভাৱৰ বতৰা বিলোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়। মানৱীয় অনুভূতি, প্ৰেম, ক্ষোভ, যন্ত্ৰনা আদিও গীতবোৰত সমান্তৰালভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। 'নৈতিকতাৰ স্খলন দেখিও! মানৱতাৰ পতন দেখিও! নিৰ্লজ্জ অলসভাৱে বোৱাঁ কিয়?! জ্ঞানবিহীন নিৰক্ষৰৰ! খাদ্যবিহীন নাগৰিকৰ! নেতৃবিহীনতাত নিমাত কিয়?' সকলোৰে বাবে ন্যায় আৰু সমানাধিকাৰৰ পোষকতা কৰে তেওঁৰ গীতবোৰে। 'ব্যক্তি যদি ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক! সমষ্টি যদি ব্যক্তিত্বৰহিত! তেনে শিথিল সমাজক নাভাঙা কিয়?' গীতবোৰত মানুহৰ চিৰন্তন প্ৰেম, আনন্দ, দুখ আৰু যন্ত্ৰনাৰ গভীৰ অনুভূতিৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি আৰু সদ্ভাৱনাৰ প্ৰতিফলন ঘটা গীতবোৰত অসম, পশ্চিমবংগ আৰু বাংলাদেশৰ জনগনৰ মাজত বিশেষ সমাদৰ লাভ কৰাৰ উপৰিও জাতি, বৰ্ণ, ভাষা, ধৰ্মৰ উৰ্ধত সকলো লোকৰ মাজত মিলনৰ বাৰ্তা প্ৰেৰণ কৰিছে। 'অ'মোৰ প্ৰিয় জনগণ! মই গাওঁ তোমাৰেই গান! কণ্ঠ মোৰ আছে য'ত দিন! কথা দিলোঁ ততদিন...।' তেওঁৰ গীতত থকা খাচি, মিচিং, কাৰ্বি তিৱা, গোৰ্খা, গালং, নক্তে, মিজো, বড়ো, সোনোৱাল, কুৰী, ডিমাছা আদি সকলো জনগোষ্ঠীয় শব্দ আ-অলংকাৰ, খাদ্যাভ্যাস, অন্যান্য লোকাচাৰ আদি থকাটোৱে মানৱতা আৰু সমন্বয়ৰ কথাটোকে সোঁৱৰাই দিয়ে।

সুধাকণ্ঠৰ গীতত প্ৰেমৰ বিচিত্ৰ ৰূপ দেখিবলৈ পোৱা যায়। 'জিলিকাব লুইতৰে পাৰ! এন্ধাৰৰ ভেটা ভাঙি! প্ৰাগজ্যোতিষত বয়! জেউতি নিজৰাৰে ধাৰ! শত শত বন্তিৰে! জ্ঞানৰ দীপালীয়ে !জিলিকাব লুইতৰে পাৰ।' গীতত লুইতৰ সৈতে মানুহৰ প্ৰেম, মানৱতাবাদ, সাম্যবাদ, সমাজ সংস্কাৰৰ লগত প্ৰেমিল অনুভূতিৰ লগতে চাওঁতালী, গৌৰীপুৰীয়া গাভৰুৰ ৰূপ লাৱন্যৰ এক মনোৰম বৰ্ননাৰ ছবি তেওঁৰ গীতত ফুটি উঠা দেখা যায়। 'গৌৰীপুৰীয়া গাভৰু দেখিলোঁ! হাতী ধৰিবলৈ গৈ! হাতীও ধৰিলোঁ তাইকো মুহিলোঁ! সাতুৰি গদাধৰ নৈ হে।' ঠিক একদৰে' গাছেৰ মাজে তুলসী, পাতেৰ মাজে পান! আৰে নাৰীৰ মাজে চামেলী পুৰুষ সাৰধান! দেখ গৌৰী, গৌৰী, খোপা বান্ধে খাসেকাৰি! হাতে শাঁখা চুড়ি লক্কাৰি! ৰাজহংসী চালে চলে গৌৰী' আদি গীতবোৰ তেওঁ ৰচনা কৰিছে।

ভাৰতৰত্ন ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ মাদকতাই সুকীয়া। তেওঁৰ গীতবোৰ প্ৰতিটো জাতি-জনগোষ্ঠীৰ প্ৰাণৰ কোঁহে কোঁহে বিদ্যমান। তেওঁৰ গীতত গ্ৰাম্য জীৱনৰ ছবি, জনগোষ্ঠীয় জীৱনৰ সুন্দৰ প্ৰকাশ, সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক চিত্ৰায়নৰ লগতে লোকগীত, লোকসংস্কৃতি আৰু বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয় সমাজৰ গীতৰ প্ৰভাৱ দেখা যায়। যিয়ে অসমৰ সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ এক সুন্দৰ প্ৰতিচ্ছবি দাঙি ধৰিছে। 'চিয়াঙৰে গালং! লুইতৰে খামটি! টিৰাপৰে বাংচুৰে মোক! কিয় মাতিছে।'.. টিৰাপ সীমান্ত! ৰূপৰ নাই অন্ত! নক্তে, ৱাংচু, টাংচা যুগলিৰ! দেখিলোঁ মনৰ সেউজ দিগন্ত। 'উপৰোক্ত গীতত অসম, অৰুণাচল, মিজোৰাম, নাগালেণ্ড, মেঘালয় আদি বিভিন্ন ৰাজ্যৰ মাজত থকা ঐক্য আৰু সমন্বৰ বান্ধোন ফুটি উঠিছে। তেওঁৰ গীতত ইতিহাস, ভূগোল, বিজ্ঞান, সমাজনীতি সকলো আছে।'

তেওঁ বৰ্ণ-বৈষম্যবাদৰ ঘোৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। জাতি, বৰ্ণ-ধৰ্মৰ বিৰোধিতা কৰি কেৱল তেওঁ গীত লিখি গৈছিল এইদৰে- 'হৰিজন পাহাৰী, হিন্দু- মুছলিমৰ! বড়ো, কোচ চুতীয়া কুমাৰী আহোমৰ! অন্তৰভেদী মৌ বোৱাম! ভেদাভেদৰ প্ৰাচীৰ ভাঙি সাম্যৰ সৰগ ৰচিম...।'

দেশত হোৱা অন্যায়, অবিচাৰ, দুৰ্নীতি, শোষণ আৰু অৰাজকতাৰ বিৰোধিতা কৰি নতুন পুৰুষ তথা ডেকা-গাভৰুক উৎসাহিত কৰিছিল এনেদৰে- 'নতুন পুৰুষ, নতুন পুৰুষ! তুমিতো নোহোৱাঁ আৰু ভীৰু কাপুৰুষ! হাতে কামে আজি যদি নোহোৱা পুৰুষ! কাইলৈ হক্সবা তুমি পুৰণি পুৰুষ।' দেশত হোৱা সস্খলন আৰু ভ্ৰষ্টাচাৰৰ বিৰুদ্ধে তীব্ৰ হুংকাৰ তেওঁৰ গীতত শুনিবলৈ পাওঁ এইদৰে- 'বিস্তীৰ্ণ পাৰৰে! অসংখ্য জনৰে! হাহাকাৰ শুনিও! নিশব্দে নিৰৱে! বুঢ়া লুইত তুমি! বুঢ়া লুইত বোৱাঁ কিয়।' আকৌ দুষ্টাচাৰৰ প্ৰতি জনতাক সজাগ কৰি তেওঁ লিখিছে-' আহ! আহ! ওলাই আহ! সজাগ জনতা! আহ! আহ! ওলাই আহ! পোহৰ আনোতা! ৰামৰে দেশতে থকা ৰাৱন বধোঁতে! যায় যদি যায় জীৱনটো যাক।'

নিজৰ দেশৰ প্ৰতি উৎসৰ্গিত সৈনিক-জোৱানসকলৰ প্ৰতিও আছে তেওঁৰ সমানে দৰদ আৰু সন্মান। ১৯৬২ চনৰ চীন-ভাৰতৰ যুদ্ধৰ সময়ক কেন্দ্ৰ কৰি তেওঁ লিখিছিল- 'প্ৰতি জোৱান ৰক্তৰে বিন্দু! হ'ল সাহসৰ অনন্ত সিন্ধু! সেই সাহসৰ দুৰ্জ্জেয় লহৰে! যাচিলো প্ৰতিজ্ঞা জয়ৰে!! আজি কামেং সীমান্ত দেখিলোঁ! দেখি শত্ৰুৰ পশুত্ব চিনিলোঁ! আৰু মৃত মৌন শত জোৱানলে! মোৰ অশ্ৰু-অঞ্জলি যাচিলোঁ।'

পোন্ধৰশতকৈ অধিক গীত ৰচনা কৰি শ্ৰোতা জনগনৰ হৃদয় জয় কৰা সুধাকণ্ঠৰ গীতত মাতৃ জাতিৰ প্ৰতিও আছে প্ৰেমানুভূতি। মাতৃৰ প্ৰেম, মাটিৰ টান, সামাজিক প্ৰেম, অসমীয়া চহা জীৱনৰ গাঁথা আদিয়েই হৈছে তেওঁ গীতৰ সাৰ। 'আকাশ বিশাল সাগৰ বিশাল তাতোকৈ বিশাল মাতৃ-হৃদয় পশু-পক্ষী বা নৰ-নাৰীৰ মাতৃৰ স্নেহমায়া চিৰ মধুময়।' আকৌ 'বিশ্বপ্ৰেম বিনন্দীয়া বুলি অনুভৱ কৰা প্ৰতিজন অসমীয়া তুমিওতো জানা এটি কথা আপোন মাতৃৰ অশ্ৰু নমচিলে বিশ্বপ্ৰেম হ'ব বৃথা' বুলি তেওঁ লিখিছে। উল্লেখযোগ্য যে তেওঁ নাৰী হৃদয়ৰ প্ৰেম,

মৰ্ম-বেদনাক বাৰুকৈ বুজি পাইছিল বাবে বহুকেইটা নাৰীমনৰ বেদনা সিক্ত ভাৱ প্ৰকাশক গীত লিখিছিল। সেই গীতবোৰ হ'ল ক্ৰমে-'অ' অভিমানী বন্ধু', 'অ'য় অ'য় আকাশ শুব', 'জীৱন ঘড়ীৰ প্ৰতিটো পল', 'হাৱা নাই বাতাস নাই', 'চেনাই মোৰ ঐ', আদি।

তেওঁৰ কেইবাটাও গীতত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উল্লেখ আছে। ব্ৰহ্মপুত্ৰ কেৱল নদী নহয়, ই হ'ল প্ৰত্যাশাৰ সঞ্জীৱনী শক্তি, সাহসৰ অনন্ত সুধা আৰু মিলন সাগৰ। 'মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ, মহামিলনৰ তীৰ্থ কত যুগ ধৰি আহিছে প্ৰকাশি সমন্বয়ৰ অৰ্থ' বুলি তেওঁ ব্ৰহ্মপুত্ৰক মহামিলনৰ তীৰ্থ বুলি কৈছে যদি আনফালে তেওঁ গীতত শংকৰদেৱ, আজান ফকীৰ, টেগবাহাদুৰ, ৰবীন্দ্ৰনাথ আদিৰ দৰে গুণীজন, সমাজ সংস্কাৰক আৰু সন্তসকলৰ কথা উল্লেখ কৰি এই পৱিত্ৰ ভূমিৰ মান আৰু বৃদ্ধি কৰিছে। ভেদা-ভেদ ৰহিত সমাজ গঢ়োঁতা, জগতগুৰু মহাপুৰুষ শংকৰদেৱক লৈয়ো তেওঁ অতি সুন্দৰ গীত লিখিছে- 'শংকৰে সিঁচে নামৰ কঠিয়া! অসমীয়া হ'ব বুলি ৰখীয়া।' পুনৰ লিখিছে তেওঁ 'সুদূৰ কান্যকুঢ়ৰে পৰা বাৰভূঞা আহিছিলে সেই বংশতে শংকৰদেৱ ইয়াতে জনমিলে। মৰুৰ দেশৰে আজান ফকীৰে মধুৰ জিকিৰ ৰচিলে দিল্লীৰ দিলৰাৰে আহি হস্তী পুথি আঁকিলে পঞ্চনদীৰ টেগ বাহাদুৰে ধৰমৰ সেঁতু গঢ়িলে সমন্বয়ৰ দেখুৱালে স কত প্ৰকাশ স্বতঃস্ফূৰ্ত।' মহাত্মাৰ গুনগান কৰি তেওঁ লিখিছে 'মহাত্মাই হাঁসি বোলে ৰাম ৰহিম বান্ধ ৰাম ৰহিম একেলগে একে সঙ্গে বান্ধৱ পাতিম হায় হায় ৰাম ৰহিম....।' তেতিয়াৰ সমসাময়িক পৰিবেশ, সমাজ ব্যবস্থা, হত্যা, অপহৰণ, ধৰ্ষণৰ অশান্তময় পৰিবেশে সুধাকণ্ঠক অতিকৈ মৰ্মাহত কৰি তুলিছিল আৰু তেওঁ লিখিছিল এনেকৈ- 'সুখ নাই দুখ নাই একো যেন নাই হাঁহি নাই চকুলো শুকাই নৈ আছে পানী নাই! সৰু বৰ ঢৌ নাই'....।

অমৃত কণ্ঠৰ গৰাকী ভূপেন হাজৰিকাই শিশু গীতো ৰচনা কৰিছিল। যিবোৰ গীতে সকলোৰে অন্তৰ জয় কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। আন গীতবোৰৰ দৰে শিশু গীতবোৰো আছিল বৰ শ্ৰুতিমধুৰ আৰু কৰ্ণপ্ৰিয়। লোকগীতৰ আধাৰত লিখা তেওঁৰ যুগজয়ী গীত হৈছে- 'আমাৰ মইনা শুইছে বাৰীতে বগৰী ৰুইছে বাৰীৰে বগৰী পকি সৰা নাই তৰু-তৃণ ধুমুহাই ভাঙিছে ....নেলাগে মোক সোণৰ চপৰা লুভিয়াই নিব তাক হৰি।' শিশুসকলৰ অকৃত্ৰিম মনক বুজি পাইছিল তেওঁ। 'চিৰযুগমীয়া ঢৌ তুলি, জিলমিলীয়া ঢৌ তুলি' গীতৰ যোগেদি শিশুসকলৰ আলসুৱা মনত আশাৰ ৰেণুবোৰ উপচাই দিছিল। ঠিক সেইদৰে 'ৰং কিনিবা কোনে অ' ৰং কিনিবা কোনে? মোনা ভৰাই ৰং আনিছোঁ কিনা মোনে মোনে' বুলি এই গীতটোত শিশুৰ কোমল অন্তৰত কৌতুহল সৃষ্টি কৰি প্ৰকৃতিৰ সুকোমল বুকুত সৃষ্টিৰ নতুন ৰূপৰ বেহা পাতিছে। শিশুসকলক সুন্দৰৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ জীৱনটো উপভোগ কৰিবলৈ অনুপ্ৰেৰণা আৰু উৎসাহ জগাইছে। 'ভূপেন মামাৰ গীত মাত অ আ ক খ', 'অ মোৰ চেনেহৰ অকণি বীৰ', 'কাজিৰঙা কাজিৰঙা', 'আমি অকণি ওলামেই', 'কঁহুৱা বন মোৰ অশান্ত মন' আদি শিশু গীতবোৰ অমৰ সৃষ্টি। 'অ' ডিফুৰে ভন্টি আৰু শদিয়াৰ ভাইটি কোকৰাঝাৰৰ ৰাভাৰ স'তে লোহিত মুখৰ কণটি ইমান সোপা আমি আছোঁ কিমান যে স্ফূৰ্তি ঢং ঢং শুনা ঘটি ডাঙৰে যি কৰে আমি কৰিম কাম এটি একেলগে চবেই মিলি সজাম দেশৰ ঘৰটি।' - 'চেনেহৰ অকণি বীৰ' শীৰ্ষক এই গীতটো ১৯৪৮ চনত গুৱাহাটী অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰৰ পৰা 'অকণিৰ মেলা' অনুষ্ঠানত পৰিৱেশন কৰা হৈছিল বুলি জানিব পাৰি।

তেওঁৰ এনে কিছুমান গীতো আছে যিবোৰ গীত শুনিলে এনে লাগে যে জীৱিতকালত তেওঁ আত্মীয়-পৰ আৰু সমাজৰ পৰা বহু মানসিক বেদনা, কষ্ট আৰু প্ৰৱঞ্চনা আদিও পাইছিল। বিবাহ বিচ্ছেদ হৈ পলে পলে নিসংগ অনুভৱ কৰিছিল। শুনিবলৈ অপ্ৰিয় যেন লাগিলেও কথাটো একেবাৰে সঁচা। জীৱিতকালত দুই এজনৰ বাদে আন সকলো শিল্পী- সাহিত্যিকৰে জীৱন আৰু কৰ্মৰ উচিৎ মূল্যাংকন নহয়। সামান্য ভুল হ'লেও সমাজে সুদৃষ্টিৰে নাচায়। মৃত্যুৰ পিছতহে সমাজে তেওঁৰ মৰ্ম বুজি পায়। এয়া যেন সমাজৰ দস্তুৰেই হৈ পৰিছে। নিসংসতা আৰু অকলশৰীয়া অনুভৱ কৰি সুধাকণ্ঠই লিখিছিল- 'মহা মহা সাগৰে !কতনা লহৰ লেখিলোঁ মহা মহা নগৰীতে কতনা বাট হেৰুৱালোঁ মৰম জ্যোতিৰ পম খেদি খেদি বোলালোঁ গুপুতে অশ্ৰুধাৰ নিষ্ঠুৰ জীৱনৰ সংগ্ৰামত বিচাৰোঁ মৰমৰ মাত এষাৰ।' তাৰোপৰি তেওঁ লিখিছে 'মই যেতিয়া এই পৃথিৱীৰ মায়া এৰি গুচি যাম আশা কৰোঁ মোৰ চিতাৰ কাষত! তোমাৰ সহাঁৰি পাম। নেলাগে মোৰ সোঁৱৰণী সভা নেলাগে মিছা নাম তোমাৰ এটুপি চকুলো পালেহ মই পাম মোৰ দাম।'

উল্লেখযোগ্য যে গোৰ্খাজনগোষ্ঠীৰ মাজতো আছিল তেওঁৰ সমানে ঐক্য প্ৰেম। গোৰ্খা সম্প্ৰদায়ৰ অঞ্জু দেৱীৰ লগত তেওঁ গীতো গাইছিল এনেদৰে-' চাঁৱ ভৈ আয়ো কপিলী পাৰী কোন গোৰ্খালী তৰুণীলে প্যাৰী গাইলাই হৰাই।' আকৌ তেওঁ অসমীয়াতো গাইছে এইদৰে- 'ফুটগধূলীতে কপিলী খুটিত কোন গোৰ্খালী গাভৰুৱে গাইজনী হেৰাল সেই গাইজনীনো কেনে তুলনা যে নাই হেনো সেই চাপৰিত তাইৰমান গাখীৰতী নাই।' অঞ্জু দেৱীৰ লগত তেওঁ 'ডোকো হে ডোকো' গীততো কণ্ঠদান কৰিছে। এই প্ৰসংগতে আৰু এটা কথা উল্লেখ কৰিব বিচাৰোঁ। সুধাকণ্ঠই মৃত্যু পৰ্যন্ত মূৰত পৰিধান কৰা গোৰ্খা টুপিৰ বিষয়ে আমি জানিবলগীয়া এষাৰ কথা আছে। গোৰ্খা টুপি সুধাকণ্ঠক কোনে, ক'ত, কেনেকৈ পিন্ধাই দিছিলে এই বিষয়ে অনুসন্ধান কৰোঁতে গম পোৱা গৈছে যে, যুগকবি তথা গীতিকাৰ হৰিভক্ত কটোৱালৰ লগত আছিল সুধাকণ্ঠৰ অতি সুমধুৰ সম্পৰ্ক। এবাৰ হৰিভক্ত কটোৱালক তেওঁৰ 'য়ো জীন্দগী খৈ কে জীন্দগী' শীৰ্ষক কবিতাটিৰ বাবে নেপাল ৰাজদৰবাৰৰ পৰা 'ৰজত কমল' পুৰস্কাৰ

প্ৰদান কৰাৰ বাবে আমন্ত্ৰণ জনোৱা হৈছিল। সেই তেতিয়া সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাও আমন্ত্ৰণ ক্ৰমে হৰিভক্ত কটোৱালৰ লগতে নেপালৰ ৰাজসভালৈ যাওঁতে অতিথি ৰূপে আৰু এজন বিশ্ব বৰেণ্য শিল্পী হিচাপে তেওঁক সন্মানেৰে অন্য উপহাৰৰ লগতে গোৰ্খা টুপি পিন্ধাই দিয়া হৈছিল। সেই তেতিয়াৰ পৰা মৃত্যু পৰ্যন্ত তেওঁ এইটুপিক সন্মান সহকাৰে অনবৰতে পিন্ধিছিল। এনেকুৱাই আছিল আমাৰ অতিকৈ মৰমৰ, অতিকৈ শ্ৰদ্ধাৰ সুধাকণ্ঠ। উল্লেখ্য যে ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ দুটি গীত "মানুহে মানুহৰ বাবে" আৰু "বুকু হম হম কৰে" লিখক ওম প্ৰকাশ বস্নেতে নেপালী ভাষাত অনুবাদ কৰি নিজৰ কণ্ঠতো বাণীবদ্ধ কৰি ইউটিওবত প্ৰচাৰ কৰি দিয়াৰ পিছত শ্ৰোতাৰ বিপুল সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। পিছলৈ বুকু হম হম কৰে (মুটু ঢুক ঢুক গৰ্চ) লেখিকা-গায়িকা ৰিজু দেবীয়েও কভাৰ গীত হিচাপে গাই থৈছে। হেমন্তী কৌশিক, সুৰেখা ছেত্ৰী, ওম প্ৰকাশ বস্নেত, ৰিজু দেৱী, নৰবাহাদুৰ দৰ্জী, কুমাৰী কাৰ্কীৰ লগতে গোৰ্খা সম্প্ৰদায়ৰ অন্য গায়ক-গায়িকাসকলেও সততে সুধাকণ্ঠৰ চিৰসেউজ গীতবোৰ গাই আহিছে। কে কে প্ৰোডাক্সন অৰ্থাৎ কমল কৃষ্ণ প্ৰোডাক্সনে চাৰিবছৰ আগতে 'শ্ৰদ্ধাঞ্জলী' নামৰ এটা এলবাম প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াইছিল। য'ত 'মই এটি যাযাবৰ', 'সাগৰ সংগমত', 'শীতৰে সেমেকা ৰাতি', 'মোৰ গীত হওক', 'বিমূৰ্ত মোৰ নিশাটি যেন', 'গুপুতে গুপুতে' আদি সুধাকণ্ঠৰ গীতসমূহ ডাঃ কমল ছেত্ৰী আৰু বিশিষ্ট সাহিত্যিক প্ৰয়াত লীলবাহাদুৰ ছেত্ৰীদেৱে নেপালী ভাষাত অনুবাদ কৰিছিল আৰু এই অনুদিত গীতসমূহত কণ্ঠদান কৰিছিল ক্ৰমে নৰবাহাদুৰ দৰ্জী, ৰখানন্দ আৰু নেপালৰ সুকণ্ঠী গায়িকা কুন্তী মোক্তানৰ লগতে অন্য গায়কসকলে।

সঁচা কথা ক'বলৈ হ'লে গোৰ্খা সমাজত তেওঁৰ স্থান অতি উচ্চ আৰু গীতৰ মৰ্যাদাও বহুত বেছি। তেওঁৰ গীত ভাল নোপোৱা ব্যক্তিয়েই নাই সমাজত। গোৰ্খা সমাজে সুধাকণ্ঠৰ জন্ম-মৃত্যু দিৱস পালন কৰি অহাৰ লগতে দিৱসৰ লগত সংগতি ৰাখি গোৰ্খা শিল্পীসকলে তেওঁৰ গীত গোৱাৰ লগতে বিভিন্ন সময়ত তেওঁক স্মৰণ কৰাৰ লগতে শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰি আহিছে। বহু লেখক-লেখিকাই তেওঁৰ বিষয়ে লিখা লিখনিবোৰ কিতাব আকাৰত প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছে। ঠিক সেইদৰে সুধাকণ্ঠৰো আছিল গোৰ্খাসকলৰ লগত আন্তৰিক মিলাপ্ৰীতি। আনকি সুধাকণ্ঠৰ পৰিয়ালৰ লগত গোৰ্খাসকলৰ পৰিয়ালকেন্দ্ৰীক সম্পৰ্কও গঢ়ি উঠিছে বিবাহ কৰ্মৰ যোগেদি। সুধাকণ্ঠৰ ভাতৃ সমৰ হাজৰিকাদেৱে সন্মানীয়া শোভা শৰ্মাক বিবাহ কৰাৰ ওপৰিও কোহলি হাজৰিকাই চিত্ৰ বাহাদুৰ থাপাৰ লগত বিবাহ পাশত আবদ্ধ হোৱা বুলি আমি জানোঁ। এয়া এক সমন্বয়, আত্মীয়তা আৰু সু-সংস্কৃতিৰ পৰিচায়ক। এই আত্মিক সম্পৰ্ক আৰু তেওঁৰ গীতৰ প্ৰাসংগিকতা যেন যুগ-যুগান্তৰলৈকে ব্ৰতি থাকে।

সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকা আছিল অত্যন্ত সাহসী, বজ্ৰসম দৃঢ় আৰু প্ৰবল সংগ্ৰামী সত্তাৰ অধিকাৰী। গোটেই বিশ্বতে উচ্চ-নীচ ভেদ-ভাৱ পৰিহৰি শান্তি প্ৰতিষ্ঠা কৰা আৰু সাম্য-মৈত্ৰীভাৱেৰে, সম্প্ৰীতিৰ এনাজৰীৰে সকলোকে বান্ধি সমাজখন সংস্কাৰ কৰি বিশ্ব দৰবাৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰা এয়াই আছিল তেওঁৰ জীৱনৰ লক্ষ্য আৰু গীতৰ মূলমন্ত্ৰ। তেওঁৰ গীতবোৰত বিশ্বমানৱতাৰ চিত্ৰ ফুটি উঠিছে। জীৱিতকালত বিভিন্ন অপযশ, লাঞ্চনা আদি পায়ো অসম মাতৃক আৰু গোটেই অসমবাসীক হিঁয়াৰ মাজত সযতনে ৰাখিছিল আৰু গাইছিল এনেদৰে— 'গোটেই জীৱন বিচাৰিলেও, অলেখ দিৱস ৰাতি! অসম দেশৰ দৰে নেপাওঁ ইমান ৰসাল মাটি।' গোটেই অসমীয়া-ডেকা গাভৰুক সদা সচেতন কৰি লিখিছিল- 'তুমি নতুন পুৰুষ, তুমি নতুন নাৰী! অনাগত দিনৰ জাগ্ৰত প্ৰহৰী। কেঁচা জীৱন সোঁতক সিঞ্চন কৰি! সজাবা সমাজ নিজ হাতেৰে গঢ়ি। এন্ধাৰ গলিত আলোক-বৰষাৰ! ঢালিবা তুমি উচ্ছল বাৰি।'

উপসংহাৰত ক'বলৈ হ'লে এইটোকে ক'ব লাগিব যে কেৱল কল্পনাৰ সাগৰত বুৰ নগৈ যথাৰ্থবাদী বিষয়-বস্তুক লৈ লিখা সুধাকণ্ঠৰ গীতবোৰত ভিন্ন বিচিত্ৰতাৰ লগতে আছে অমোঘ আকৰ্ষণ। যি আকৰ্ষণে সদায়ে বিশ্ববাসীক মোহাচ্ছন্ন কৰি ৰাখিব। প্ৰতিটো স্পন্দনত সুধাকণ্ঠৰ গীতৰ ঝংকাৰ হ'ব। সুধাকণ্ঠই জাতি-মাটি-ভেটিক লৈ লিখা গীতবোৰত থকা প্ৰেম, সংস্কাৰ, সমন্বয়, হুংকাৰ, সততা আৰু মানৱীয়তা আৰু লৌকিকতাই যুগে যুগে সমন্বয়ৰ সংস্কৃতি গঢ়াত সহায় কৰাৰ লগতে অসমীয়া জাতিকো সদায় জীয়াই ৰাখিব। ■

সংগ্ৰহ-

১। যুগে যুগে ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ প্ৰাসংগিকতা (লেখা) - ধীৰেণ শইকীয়া

২। সমন্বয় আৰু সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ ৰূপৰেখা (প্ৰবন্ধ সংকলন) - ৰিজু দেৱী

৩। সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ চুপাৰ হিট গীত— সংগ্ৰাহক শ্ৰী গোপাল

৪। ৱিকিপিডিয়া

৫। ধৰোহৰ (প্ৰবন্ধ সংকলন) -ৰিজু দেৱী

লেখকৰ ঠিকনা ঃ ঢেকিয়াজুলী, শোণিতপুৰ, অসম

ভূপেন হাজৰিকাৰ চিন্তাশিল্পত কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাপ

● ড° ৰনজিত ভট্ট

প্ৰাক কথন ঃ

১৯৪৬ চন। ভূপেন হাজৰিকা ওলাই আহে বেনাৰস হিন্দু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা ৰাজনীতি বিজ্ঞানৰ এম. এ. ডিগ্ৰীটো লৈ। তাকো Youngest M. A. জন হৈ। বুকুত কঢ়িয়াই আনে Chancellor মদন মোহন মালব্যদেৱৰ সেই আশীৰ্বাদ বাণী— "যাহাঁ যাৰ, মহকতে যাৰ, যেইছে গোলাপ কে ফুল।"

বেনাৰসৰ পৰা ঘূৰি অহা ভূপেন হাজৰিকাৰ সন্মুখত পাৰিবাৰিক দাৰিদ্ৰ। পিতৃ নীলকান্ত হাজৰিকাৰ মাহেকীয়া দৰমহা ১৪৫.০০ টকাৰে দহোটি সন্তানৰ পৰিয়ালটিক নাটে.বৰ-পো হিচাপে, ভূপেন হাজৰিকাৰ দায়িত্ব বাঢ়ে। কিছু সকাহ দিব পৰা যায় নেকি... ? তেওঁক এটা চাকৰি লাগে। পায়। প্ৰথমে সন্দিকৈ কলেজত অস্থায়ী অধ্যাপকৰ চাকৰি, তাৰ পাছত বি বৰুৱা কলেজ... তাৰ মাজতে এদিন ড° সুনীতি চট্টোপাধ্যায় আৰু ড° সূৰ্য কুমাৰ ভূঞাই— Department of Antiquarian and Historical Studiesত গৱেষণাৰ জলপাণি এটা আগবঢ়ায়— মাহেকত ৭৫.০০ টকাকৈ। ভূপেন হাজৰিকাই কিছু আৰ্থিক সকাহ পায়।

এনেদৰেই সোমাইহি ১৯৪৮ চন। অসমত স্থাপন হয় All India Radio Shillong-Guwahati শাখা কেন্দ্ৰটি। ভূপেন হাজৰিকাই তাত চাকৰি এটি পায়— Programme Assistantৰ। ভূপেন হাজৰিকাই ৰেডিঅ'ত প্ৰগ্ৰেম কৰে, শিল্পী গোটায়। আব্দুল, মালিক, পদ্ম বৰকটকী, পুৰুষোত্তম দাস, জ্যোতিপ্ৰসাদ, বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভাহঁতৰ গীতবোৰ গায়। নিজেও লিখে, গায়। তাৰ মাজতে ভূপেন হাজৰিকাই দেখে সপোন— বিদেশত উচ্চ শিক্ষা লোৱাৰ। মাক-দেউতাক আহি কয়— "তই গুচি যা, উভটি আহি কি কৰ কৰিবি।" ভূপেন হাজৰিকাৰ হাতলৈ আহে এটা চৰকাৰী জলপাণি— আমেৰিকাত গৱেষণা কৰাৰ। তাৰ উদ্দেশ্যে যাৱতীয় নথি-পত্ৰ সংগ্ৰহৰ চলে প্ৰস্তুতি। আৰম্ভ হয় অনেকবোৰ চৰকাৰী ৰঙাফিটাৰ মেৰপেচ। ইবোৰৰ মাজতে, তদানীন্তন মুখ্যমন্ত্ৰী গোপীনাথ বৰদলৈ, শিক্ষা সঞ্চালক সূৰ্য কুমাৰ ভূঞা আদিয়ে আগবঢ়ায় সহায়ৰ হাত। মুৰকত এদিন লাভ কৰে—

Certificate of Admission
Overseas Scholarship (Provisional)

This is to certify that Mr. Bhupendra Kumar Hazarika has been selected by the Government of Assam as a stipendary student for Advanced study in Audio-Visual Education in Teachers College, Collombia University, New York, USA...

Secy. Education
29/07/1949

ভূপেন হাজৰিকা ওলায়... কলম্বিয়া অভিমুখে...

কলম্বিয়া গমন ঃ

১৯৪৯ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহ। নিজৰা পাৰৰ ভূপেন হাজৰিকাজনে আৰম্ভ কৰে আমেৰিকা যাত্ৰা— প্ৰথমে গুৱাহাটীৰ পৰা কলিকতালৈ... ডাকোটা বিমানৰ ৫৫.০০ টকীয়া ভাড়াৰে। এয়াৰপ'ৰ্টত বিদায় জনায় পিতৃ— নীলকান্ত হাজৰিকা, মাতৃ- শান্তিপ্ৰিয়া হাজৰিকা, ভাতৃ- জয়ন্ত হাজৰিকা আৰু ভগ্নী-সুদক্ষিণা শৰ্মাহঁতে। সংগ দিয়ে— আব্দুল মালিক, শৈলবৰুৱাহঁতে।

কলিকতাৰ দমদম এয়াৰপ'ৰ্টত ভূপেন হাজৰিকাক

আদৰে— বন্ধু ভবেন দাসে। ...কলিকতাৰ পৰা বিশাখাপট্টনম। ১৯৪৯ চনৰ ১১ চেপ্টেম্বৰত বিশাখাপট্টনমৰ পৰা কলম্বো যাত্ৰা। তাৰ পাছত জাহাজেৰে গৈ এডেন বন্দৰ, কাইৰো বন্দৰ মাৰছাই বন্দৰ। এইবাৰ ৰে'ল যাত্ৰা— পেৰিছ অভিমুখে। পেৰিছৰপৰা আকৌ এৰ'প্লেনেৰে আমেৰিকালৈ বুলি...।

২২ ছেপ্টেম্বৰত উপস্থিত আইলীন ৱাইড এয়াৰপৰ্টত। তেনেতে ঘটি যায় ঘটনাটো! ইমিগ্ৰেচন ডিপাৰ্টমেণ্টৰ পুলিচ এজনে আহি কয়— "মোৰ লগত আহা।" ভূপেন হাজৰিকা যায়। তেওঁক লৈ যোৱা হয় ইলিচ আইলেণ্ডলৈ। তাতেই সাতোটা দিনৰ বাবে কাৰাবন্দী কৰি থোৱা হয় ভূপেন হাজৰিকাক। পিছে কিয়? ভূপেন হাজৰিকাই হেনো 'Temple of Freedom' নামৰ কিতাপ এখন লিখিছে— গণমুক্তি বিষয়ক। লেঠাটো তাতেই। এৰা! অসমৰ বিষ্ণুৰাভা নামৰ লোকজনৰ কিতাপ 'মুক্তি দেউল'। সেই কিতাপৰ যুক্ত সম্পাদক— ভূপেন হাজৰিকা। সেই মুক্তি দেউলেই Temple of Freedom হৈ পৰিল। কাজেই, ভূপেন হাজৰিকা অপৰাধী। তাৰবাবেই সেই কাৰাবাস। ...সপ্তম দিনটোত ভূপেন হাজৰিকা মুক্ত হয়। খোজ পেলায়— কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়লৈ বুলি।

কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয় ঃ

প্ৰাৰম্ভিকতে ভূপেন হাজৰিকাৰ থকা-মেলাৰ ব্যৱস্থা হয় International Houseত। তাৰ ওচৰতেই কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চৌহদ। তিনি-চাৰি মিনিটৰ বাট। International Houseৰ দ্বিতীয় মহলাৰ এটা কোঠাই হয় ভূপেন হাজৰিকাৰ ঠিকনা। তাতে তেওঁ লগ পায় কেইগৰাকীমান ভাৰতীয় ল'ৰাক— শান্তিলাল কোঠাৰী, বনবিহাৰীলাল মেহতা, জয় প্ৰকাশ সাই, ধৰমপাল উপাধ্যায়, অচ্যুত দাসগুপ্ত আদিক।

লাহে লাহে ভাৰতীয় ছাত্ৰ সমাজৰ মাজত পৰিচিত হৈ পৰে ভূপেন হাজৰিকা। ইফালে, ভূপেন হাজৰিকাই গান গায় আৰু কম দিনৰ ভিতৰতে জনপ্ৰিয় হৈ একেবাৰে হিৰ' হৈ পৰে।

এটা সময়ত আৰম্ভ হয় গণসংযোগ বিষয়ক ক্লাছবোৰ। International Houseত এদিন ড° অমিয় চক্ৰৱৰ্তীয়ে উপদেশ দিয়েহি— "Ph. D. কৰাৰ আগতে এম. এ. পাছ কৰি লোৱা।" ভূপেন হাজৰিকাই তাকে কৰি অটায়। Students of other land হিচাপে Refresher Course এটাও সামৰে। গৱেষণাৰ গাইড হিচাপে আগবাঢ়ি আহে— ড° পল উইট আৰু ড° চেষ্টাৰ ব্ৰান্স।

১৯৫২চন। কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ত ভূপেন হাজৰিকাৰ গৱেষণা শেষ। 'Role of Mass Communication in India Adult Education' বিষয়ক Thesis খন জমা দিয়ে। তাৰ পাছত ওভটনি যাত্ৰা। ...আফ্ৰিকা হৈ ঘূৰি-পকি... স্বদেশলৈ।

কলম্বিয়াত ভূপেন্দ্ৰ-ৰূপান্তৰ ঃ

কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ত উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণৰ বাবে যোৱা ভূপেন হাজৰিকাই নিজকে কেৱল মাত্ৰ গৱেষণাৰ কামতেই আবদ্ধ কৰি ৰাখিব নোৱাৰে। তাতেই বিস্তৃতি লাভ কৰে তেওঁৰ জীৱনবোধৰ চেতনা, সৃষ্টিশীলতাৰ ভাবনা ইত্যাদি। বিদ্যায়তনিক কাম-কাজৰ সমান্তৰালকৈ তেওঁৰ চিন্তাত পোখা মেলে— জীৱন বীক্ষণ আৰু সমাজ-সাংস্কৃতিক দৰ্শনবোৰেও—

শ্ৰমৰ মৰ্যাদা ঃ

চৰকাৰী জলপানিৰ সীমিত ধন গৱেষণা ছাত্ৰ ভূপেন হাজৰিকা দৈনন্দিন জীৱনক জোৰা মাৰিব নোৱাৰে। সেই নাটনি দূৰীকৰণৰ বাবে তেওঁ বাছি লয় কিছু অৰ্থ উপাৰ্জনৰ পথ— International House ৰ Lift manৰ কামত সোমায়। ঘণ্টাত চাৰি ডলাৰকৈ উপাৰ্জন কৰে। গৰমৰ বন্ধত যায় হলিউডলৈ। তাত কাঠৰ বাকচত আপেল ভৰোৱা অস্থায়ী কামত নিয়োজিত হৈ কিছু উপাৰ্জন কৰে। চুইমিং পুলৰ পাৰত পহৰা দিয়া কাম এটা কৰিও ওপৰঞ্চি ধন ঘটাৰ প্ৰয়াস চলায়। এনেদৰে বিভিন্ন মেনুৱেল লেবাৰৰ জৰিয়তে উপাৰ্জন কৰে কিছু অতিৰিক্ত ধন। সমান্তৰালকৈ শিকি পেলায় 'শ্ৰমৰ মৰ্যাদা' বিষয়টিও। (পৰৱৰ্তী কালত তাৰেই প্ৰভাৱী সৃষ্টি তেওঁৰ সেই 'অট'ৰিক্সা চলাওঁ আমি দুয়ো ভাই' আদি গীতবোৰ)।

মহান ব্যক্তিসত্ত্বাৰ সান্নিধ্য ঃ

'Great persons are those, whose accompany gives you the feelings of greatness.'

ভূপেন হাজৰিকাৰ মহান ব্যক্তিত্বও অনেকবোৰ মহান মনীষাৰ সান্নিধ্যৰে সম্পৃক্ত। আমেৰিকাত অধ্যয়নৰত অৱস্থাত তেওঁ কাষ চাপে— হাৱাৰ্ড ফাষ্ট, পাৰ্ল বাৰ্ক, মাৰ্গাৰেট মিড, অহিজেন হাৱাৰ, ৰবাৰ্ট ড্ৰেচ আদিৰ দৰে প্ৰখ্যাত লোকসকলৰ। ভূপেন হাজৰিকাৰ চিন্তা-কৰ্মৰ কোনোবা স্তৰত তেনে লোকৰ ব্যক্তিত্বৰ সুঘ্ৰাণক নুই কৰিব পৰা নাযায়।

পূৰ্ণাংগ জীৱনৰ সন্ধান ঃ

কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়লৈ যোৱাৰ পূৰ্বে জ্যোতিপ্ৰসাদে ভূপেন

হাজৰিকাক কৈছিল— "ভূপেন, সেই দেশলৈ গৈ মাত্ৰ হলিউড চাই নাহিবা, ক'লা মানুহৰ মাজতো বহু বিস্ময়কৰ প্ৰতিভা লুকাই আছে, সেইবোৰকো চাই আহিবা।"

তাকেই কৰি পেলায় ভূপেন হাজৰিকাই। পাঠ শিকে, 'কলা আৰু জীৱন', 'নাটক আৰু জীৱন', 'সংগীত আৰু জীৱন' ইত্যাদিবোৰ। Suggestion school of Social Science আদিত গৈ পাঠ লয়। ...সান্নিধ্যলৈ আহে বিস্ময়কৰ কৃষ্ণাংগ পুৰুষ পল ৰবচনৰ। আমেৰিকাত প্ৰচলিত উগ্ৰ ৰক্ষণশীলতা আৰু শ্বেতাঙ্গসকলৰ আধিপত্যৰ ধাৰণাৰ বুজ লয় পল ৰবচনৰ ছাঁত বহি। পল ৰবচনে দাঙি ধৰে প্ৰতিবাদী সংগীতৰ ধাৰা। গীটাৰখনক তুলি ধৰে সমাজ ৰূপান্তৰৰ হাথিয়াৰ হিচাপে। পল ৰবচনৰ সান্নিধ্যত আমেৰিকাত বিচৰণ কৰা ভূপেন হাজৰিকাৰ মনত পোখা মেলে এক নতুন দৃষ্টিভংগী। এক মানৱতাবাদী, গণমুখী তথা প্ৰতিবাদী চিন্তাৰ উকমুকনি ঘটিবলৈ ধৰে ভূপেন হাজৰিকাৰ দৃষ্টিভংগীত।

কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয় এৰি ভূপেন হাজৰিকাই প্ৰত্যাৱৰ্তন কৰে স্বদেশলৈ— এগৰাকী ৰূপান্তৰিত ভূপেন হাজৰিকা হৈ।...

তাৰ পাছৰখিনি... পঞ্চাশ-ষাঠি দশকৰ সৃষ্টিশীল ভূপেন হাজৰিকাৰ এক বৰ্ণিল ইতিহাস। সেই ইতিহাস শিল্পী ভূপেন হাজৰিকাজনতকৈয়ো ওখ এক প্ৰোজ্জ্বল সৃষ্টি শিল্পত্বৰ ইতিহাস...।■

লেখকৰ ঠিকনা ঃ ধেমাজি, অসম, ফোন ঃ ৯১০১১৯১৪৪৭

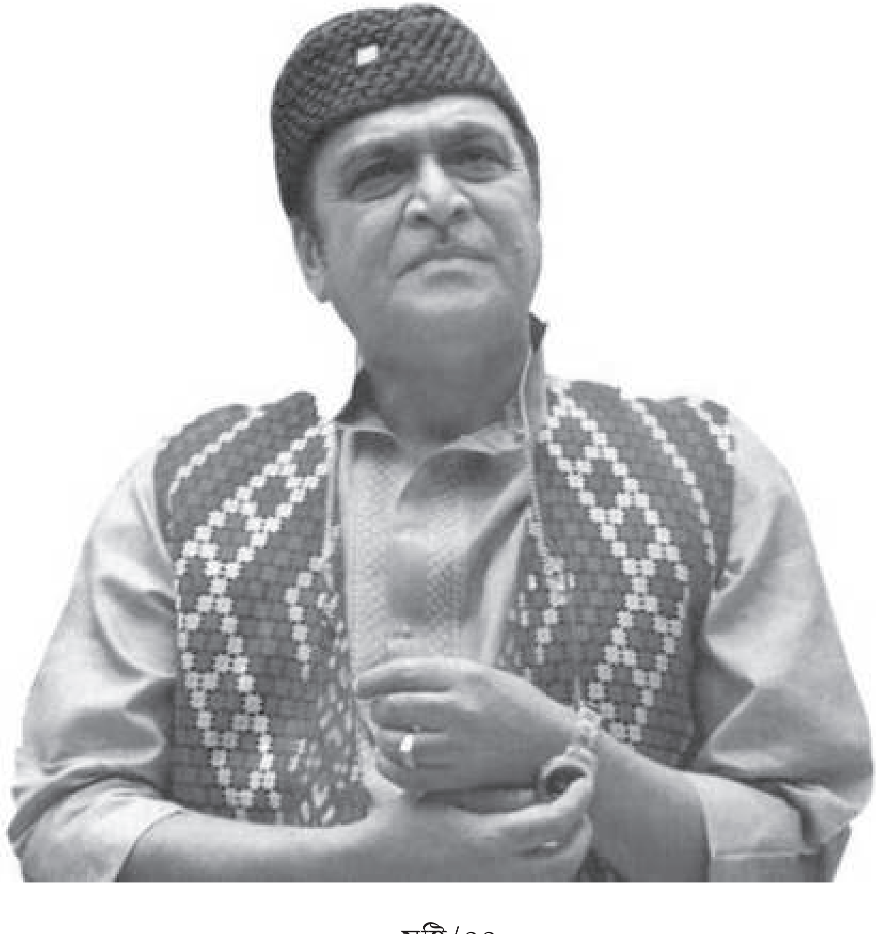

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত সমাজ চেতনা আৰু বিশ্ব-মানৱতাবোধ

● ভাস্কৰজিৎ ফুকন

০.০ আগকথা ঃ

..ছাত্ৰসকলৰ সভাত এটি অতি কমবয়সীয়া ল'ৰাই (শিশু বুলিলেই হয়) হাৰমনিয়ামৰ সহায়ত সুন্দৰকৈ এটি গান গাইছিল। মই মুগ্ধ হৈ আসনৰপৰা উঠি সভাতে ল'ৰাটিৰ গালত এটি চুমা খালোগৈ। তাহানি কলিকতাত 'মাষ্টাৰ মদন' বোলা তেনেকুৱা গান গোৱা ল'ৰা এটিৰ গান শুনিছিলো। আজি অসমীয়া 'মাষ্টাৰ মদন'ক দেখি বৰ সন্তোষ পালো।

— সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা

বিশ্বশিল্পীৰ স্বকীয় সত্বাৰে সীমাহীন সৃষ্টি বৈচিত্র্যময় ভাৱনাক মানৱৰ জয়গানলৈ ৰূপান্তৰ কৰা বিশ্বশিল্পী হ'ল সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকা। এগৰাকী বিদ্বান ব্যক্তি, এগৰাকী গৱেষক। তেখেতৰ প্ৰতিটো সৃষ্টিৰ গভীৰৰো গভীৰত লুকাই আছে সূক্ষ্ম বিশ্লেষণ, সুকোমল অনুভূতি, প্ৰখৰ সামাজিক চেতনা, সুতীব্ৰ ৰাজনৈতিক বিশ্লেষণ, গভীৰ জীৱনবোধ, মানৱতাবোধ, নিভাঁজ দেশপ্ৰেম প্ৰভৃতি বিষয়সমূহ। স্বদেশ আৰু স্বজাতিৰ মংগলৰ হকে তেখেতে যেন অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিব খোজে। সামাজিক দায়বদ্ধতা যেন তেখেতৰ ধমনীৰ স্পন্দন। তেখেতে যেন জগতৰ প্ৰতিটো ধূলিকণাকে দাৰ্শনিক দৃষ্টিৰে ওচৰৰ পৰা জুমি চাইছে, পাঠোদ্ধাৰ কৰিছে পুৰণি মন্দিৰ ধ্বংসস্তুপৰ গুপ্ত ৰহস্যৰ। *ভাবিলে এনে লাগে যেন— গীত ৰচনাক তেখেতে জীৱনৰ সমস্ত অভিজ্ঞতা উপলব্ধিৰ প্ৰকাশৰ মাধ্যম হিচাপে বাছি লৈছে। কেতিয়াবা তেখেতৰ একো একোটা গান যেন এটি চিন্তাশীল প্ৰবন্ধ।* ১

০.১ বীজশব্দ ঃ ভূপেন হাজৰিকা, সংগীত, জীৱন, ঐতিহ্য, সমাজ চেতনা, সমন্বয়, বিশ্ব-মানৱতাবোধ আদি।

১.০ ভূপেন হাজৰিকাৰ সংক্ষিপ্ত জীৱন-প্ৰৱাহ ঃ

অসমৰ সংগীত জগতত জীৱনকালতেই কিম্বদন্তিস্বৰূপ সৰ্বপৰিচিত শিল্পীগৰাকীয়েই হৈছে ড° ভূপেন হাজৰিকা। বহুমুখী প্ৰতিভাৰ গৰাকী ড° হাজৰিকা একেধাৰে গায়ক, গীতিকাৰ, সুৰকাৰ, সাহিত্যিক, সাংবাদিক, কলা-সমালোচক, বোলছবি পৰিচালক, কাহিনীকাৰ আৰু এজন ৰাজনীতিবিদ।

১৯২৬ চনত শদিয়াত হাজৰিকাৰ জন্ম। পিতৃ নীলকান্ত হাজৰিকা আৰু মাতৃ শান্তিপ্ৰিয়া হাজৰিকা। নাজিৰাৰ আমোলাপট্টিত নীলকান্ত হাজৰিকাৰ আচল ঘৰ আছিল যদিও চাকৰিসূত্ৰে অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত ঘূৰি ফুৰিব লগা হৈছিল। পৰিয়ালৰ দহোটা সন্তানৰ জ্যেষ্ঠ আছিল ভূপেন হাজৰিকা।

গুৱাহাটীৰ ভৰলুমুখৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষা জীৱন আৰম্ভ কৰাৰ পাছত তেজপুৰৰ গৰৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলৰপৰা ১৯৪০ চনত প্ৰৱেশিকা, ১৯৪২ চনত কটন কলেজৰ পৰা ইণ্টাৰমিডিয়েট, ১৯৪৪ চনত বেনাৰ্চ হিন্দু বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা স্নাতক আৰু ১৯৪৫ চনত ৰাজনীতি বিজ্ঞানৰ স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰে। তেওঁ কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা *Role of Mass Communication in India's Adult Education* শীৰ্ষক বিষয়ত ডক্টৰেট ডিগ্ৰী লাভ কৰে।

১৯৯৩ চনত অসম সাহিত্য সভাৰ ৫৯ তম শিৱসাগৰ অধিৱেশনৰ সভাপতিৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে। ভাৰত চৰকাৰৰ দ্বাৰা ১৯৯২ চনৰ দাদা চাহেব ফাল্কে বঁটা লাভ কৰে।

ভাৰত চৰকাৰৰ পৰা ৰাষ্ট্ৰীয় সন্মানসূচক পদ্মভূষণ উপাধি লাভ কৰে।

২০১১ চনৰ ৫ নৱেম্বৰত মুম্বাইৰ কোকিলাবান ধীৰুভাই আম্বানি হস্পিতালত এইজনা শিল্পীৰ মৃত্যু হয়।

২০১২ চনত মৰণোত্তৰভাৱে ভাৰত চৰকাৰে পদ্মবিভূষণ আৰু ভাৰতৰত্ন সন্মান প্ৰদান কৰে।

২.০ মূল বিষয়ৰ পৰ্যালোচনা ঃ

.১ ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত সমাজ চেতনা ঃ

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতসমূহ কথা, সুৰ, ভাব আৰু বিষয়ৰ বৈবিধ্যৰে সমৃদ্ধ। তেওঁৰ গীতত আছে আঞ্চলিক চেতনা; যাৰ দ্বাৰা উদ্বুদ্ধ হৈ তেওঁ অসমৰ জাতি মাটি প্ৰকৃতিৰ গীত গায়। তেওঁৰ গীতত আছে ৰাষ্ট্ৰীয় চেতনা; য'ত প্ৰতিফলিত হৈছে ভাৰতবৰ্ষৰ ঐতিহ্য, গুণ-গৰিমা। তেওঁৰ গীতত আন্তৰ্জাতিক চেতনায়ো সহাৱস্থান কৰিছে। আকৌ শিল্পী হাজৰিকাই শোষিত মানুহৰ মুক্তিৰ কামনাৰে গীত গাইছে, সমাজৰপৰা বৰ্ণ বৈষম্য দূৰ কৰাৰ গীত গাইছে। গীত গাইছে বিজ্ঞান মানসিকতাৰে সমাজত পৰিৱৰ্তনৰ জোৱাৰ অনাৰ, মানুহক মহামানৱতাৰ মহাসাগৰত অৱগাহন কৰোৱাৰ। এই ভূপেন হাজৰিকাই আকৌ উৰণীয়া মৌ হৈ যৌৱন-বাসনাৰ উন্মত্ত বানৰ গীতো গাইছে। স্বদেশপ্ৰেম, প্ৰতিবাদৰ উদাত্ত কণ্ঠৰে 'অগ্নিযুগৰ ফিৰিঙতি' বুলি কোৱা গীতিকাৰজনে ধৰাৰ দিহিঙে-দিপাঙে যাযাবৰ ৰূপে মানুহৰ মাজে মাজে লৰৰি ফুৰে। এনেদৰে তেওঁৰ গীতত বহু বিচিত্ৰ ভাৱৰ প্ৰকাশ ঘটিছে।

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত প্ৰতিভাত হোৱা বিবিধ দিশৰ ভিতৰত জিলিকি থকা দিশটি হৈছে সমাজ চেতনা। এই সমাজ চেতনাই তেওঁৰ গীতক সমাজমুখী তথা গণমুখী আবেদনেৰে সিক্ত কৰিছে। সাহিত্য, সংগীত অথবা কলা জীৱনৰ লগত সম্পৰ্কিত। অন্যহাতে জীৱন আকৌ সমাজৰ লগত সংপৃক্ত। সেয়ে সকলো যুগৰ গীত-সাহিত্যতেই সমাজ চেতনা আৰু সামাজিক দায়বদ্ধতা নিহিত হৈ থাকে। মাথোঁ যুগ আৰু ৰচক ভেদে তাৰ স্বৰূপ ভিন্ন হয়। ভূপেন হাজৰিকায়ো সেয়ে কৈছে— *সমাজে যেনেকৈ কলাত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে ঠিক তেনেকৈ কলায়ো সমাজৰ ওপৰত অতিৰিক্তভাৱে প্ৰভাৱ পেলোৱা উচিত।*[২]

২.১.১ সমাজ সংস্কাৰৰ গীত ঃ

যুগ সচেতন কবি গীতিকাৰ ড° ভূপেন হাজৰিকাই কেৰোণ ধৰা সমাজখনৰ দোষ-গুণ আঙুলিয়াই নতুন সমাজ গঢ়াৰ কাৰণে সকলোকে আহ্বান জনালে। য'ত শোষণকাৰীৰ শোষণ নাথাকিব, য'ত ধনী-দুখীয়াৰ প্ৰভেদ নাথাকিব; য'ত উচ্চ-নীচৰ ভেদাভেদ নাথাকিব, সকলোৱে শ্ৰমৰ মৰ্যাদা বুজিব; পৰ্বত-ভৈয়ামৰ মাজত প্ৰীতিৰ এনাজৰীডাল কটকটীয়া হ'ব, তেতিয়াহে সমাজ সংস্কাৰ সাধিত হ'ব। সেয়ে হাজৰিকাদেৱে জাতি-বৰ্ণ, উচ্চ-নীচৰ প্ৰাচীৰ ভাঙি ওলাই অহা নতুন প্ৰজন্মক স্বাগতম জনাইছে আৰু আশীৰ্বাদ দি কৈছে—

মহাশূন্য উপগ্ৰহ সাজি
এইয়া গণ-সংযোগ কৰোৱাৰ যুগ
আৰু আনৱিক শক্তিক
দানৱৰপৰা আনি
মানৱৰ সেৱাত লগোৱাৰ যুগ

তাৰ পাছত আশাবাদী হাজৰিকাই আকৌ গাইছে—

চাবলৈ আছো বাট চাই
মনৰ পথাৰ বহল কৰি
প্ৰেমৰ ৰসেৰে জীপাল কৰি
এয়া মানৱতা কঠীয়া সিঁচাৰ যুগ।[৩]

আকৌ 'মদাৰৰে ফুল' শীৰ্ষক গীতত সৰু সৰু মানুহৰ প্ৰতি সমাজৰ অৱহেলা সহিব নোৱাৰি কবিয়ে লিখিছে—

সঁচা সৰু মানুহ যদি
ৰঙা মদাৰ হয়
মদাৰৰে শিখা যদি
হাতে হাতে লয়
তেতিয়াহে সমাজ-আকাশ জ্যোতিৰে ভৰিব
জ্যোতি লাগে এন্ধাৰকে নাশ কৰিবলে।

আজিৰ সমাজত বলীয়ে দুৰ্বলীৰপৰা চান কাঢ়ি আনি সকলো আত্মসাৎ কৰিছে। দুৰ্নীতিয়ে সমাজ-আকাশ চানি ধৰিছে। তথাপি পিছে এমুঠিমান মানুহৰ মাজত নৈতিকতা জীয়াই আছে। হাজৰিকাই নিজেই তেনে এক প্ৰতিনিধি হৈ কৈছে—

আনৰে সোণ লুকুৱাবলৈ— পিতায়ে শিক্ষা নিদিলে
সমাজৰ ধন চান কাঢ়িবলৈ— আয়ে শিক্ষা নিদিলে
কুবেৰৰো পো নহ'লোঁ দিবলৈ সোণ গহনা
(পিছে) পাহাৰ বগাই ধৰি আনিম এটি জীয়া মইনা মইনা
মইনা
নেকান্দিবা কইনা।

সেয়ে সকলো কুসংস্কাৰ আৰু দুৰ্নীতিৰ বিৰুদ্ধে উঠি-পৰি লাগিবলৈ নতুন পুৰুষ আগবাঢ়ি আহিব। নতুন পুৰুষে চকু মেলিলেহে সমাজ পৰিষ্কাৰ হ'ব। কিয়নো —

তুমি নতুন পুৰুষ
তুমি নতুন নাৰী
অনাগত দিনৰ
জাগ্ৰত প্ৰহৰী
কেঁচা জীৱন সোঁতক
দ্বিগুণ কৰি
সজাবা সমাজ নিজ হাতেৰে গঢ়ি

এন্ধাৰ গলিত আলোক বৰষাৰ
ঢালিবা তুমি উজ্জ্বল কৰি।

এনেদৰে গীতৰ মাজেৰে সংস্কাৰৰ পাতনি তৰিলে ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱে। এই দিশলৈ লক্ষ্য কৰি মহেন্দ্ৰ বৰাদেৱেও কৈছিল— *হাজৰিকাৰ মনৰ ঘোঁৰাটো কোনোবাই আগচি ধৰিলে, সি প্ৰাণ-পণে আগুৱাই যায়- সি তেতিয়া তেজ কদমত ঢাপলি মেলিবলৈ লয়। এইটো হাজৰিকাৰ ব্যক্তিত্বৰ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ দিশ।... তেওঁৰ গীতৰ কথা আৰু সুৰৰ সৰণিত উপচি উঠিল, সামাজিক অন্যায়-অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে এক তীব্ৰ প্ৰতিবাদৰ ৰুদ্ৰ-নিৰ্ঘোষ কণ্ঠস্বৰ।*[৪] এই এক শিল্পীসুলভ, পৰিশীলিত প্ৰতিবাদী চেতনাৰ মাজেৰে তেখেতে উজ্জ্বল আশাবাদৰ চানেকি দেখুৱাই আৰু সমাজখনক প্ৰগতিৰ পথত আগুৱাই নিয়াৰ বাবে প্ৰেৰণা যোগাই থৈ গৈছে।

২.১.২ সাম্যবাদৰ গীত ঃ

ভূপেন হাজৰিকায়ো শোষণ জৰ্জৰ, নিপীড়িত জনগণৰ পক্ষত থিয় হৈ গালে—

অগ্নিযুগৰ ফিৰিঙতি মই
নতুন অসম গঢ়িম
সৰ্বহাৰাৰ সৰ্বস্ব পুনৰ ফিৰাই আনিম
নতুন ভাৰত গঢ়িম।

অসমৰ পৰিসীমা অতিক্ৰমী ভাৰতীয়সকলৰো কাষ চাপি গৈ তেওঁ দধিচিৰ হাড়েৰে অস্ত্ৰ নিৰ্মাণৰ প্ৰক্ৰিয়াত নামি পৰিছে। শোষণকাৰীৰ বিৰুদ্ধে সাধাৰণ জনগণক একত্ৰিত কৰি কবি গীতিকাৰ হাজৰিকাই সাম্যৰ মন্ত্ৰ উচ্চাৰিছে—

হৰিজন, পাহাৰী, হিন্দু, মুছলিমৰ
বড়ো, কোচ, চুটিয়া, কছাৰী, আহোমৰ
অন্তৰ ভেদি মৌ বোৱাম
ভেদাভেদৰ প্ৰাচীৰ ভাঙি
সাম্যৰ সৰগ ৰচিম।[৫]

হাজৰিকাই অসম, ভাৰতৰ চাৰিসীমাতে থমকি নৰৈ বিশ্বৰ জনগণৰো কাষ চাপি গৈছে। পৃথিৱীৰ সকলো দেশতে দুৰ্বলৰ ওপৰত বলীৰ শোষণ চলিছে। মানৱ সমাজত কেৱল দুটা শ্ৰেণীৰ সৃষ্টি হৈছে— শোষক আৰু শোষিত। কাৰ্লমাৰ্ক্সেও দেখুৱাই গৈছে,

By organising and directing the struggle of working class against the capitalist and their associates and by interlinking with this struggle in certain quite possible ways the struggle of the poor peasents and tenant-farmers against the landlords... and change the system.[৬]

এই অনুভৱ যেন হাজৰিকাৰ হৃদয়তো প্ৰচণ্ড শক্তি হৈ জাগি উঠিল। সেয়ে তেওঁ গালে—

ভাঙ
শিল ভাঙ
ভাঙ ভাঙ ভাঙ শিল ভাঙোতা
তোৰ ঘাম ভৰা নঙঠা পিঠি তপত ৰ'দত যায় ফাটি
কোমল ভৰিৰ তলুৱাত জ্বলে তাতে ৰঙা ৰঙা মাটি
তথাপিও তোৰ নাই গুণ গাওঁতা।

২.১.৩ ঐতিহ্য সচেতন গীত ঃ

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত সমাজ চেতনা আৰু দায়বদ্ধতাই এটা বিশেষ দিশত আত্মপ্ৰকাশ কৰা দেখা যায়। সেই দিশটো হ'ল ঐতিহ্য-প্ৰীতি আৰু অতীত ঐতিহ্য গৰিমাৰ অৱক্ষয়ত ক্ষোভ। হাজৰিকাই বহু গীতৰ মাজেৰে অসম তথা ভাৰতৰ অতীত ঐতিহ্য গৰিমাক জিলিকাই তুলিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। তেওঁৰ জীৱনৰ প্ৰথম গীতটিয়েই আছিল অসমৰ গৌৰৱ প্ৰকাশক গীত। 'কুসুম্বৰ পুত্ৰ শ্ৰীশংকৰ গুৰুৱে ধৰিছিল নামৰে তান' এই প্ৰশস্তিমূলক গীতটি অসমৰ ঐতিহ্য গৰিমা বিজড়িত শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ মহান সৃষ্টি কৰ্মৰ বন্দনা স্বৰূপ আছিল। ঠিক সেইদৰে 'শংকৰ মাধৱৰ মহা মহা সৃষ্টিৰে উজ্বল লুইতৰে পাৰ' গীতত অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সাধকসকলক স্মৰণ কৰি অসমীয়াৰ গৌৰৱ ঘোষণা কৰিছে। 'আজিৰ ঈদ মজলিছতে', 'মহাবাহুব্ৰহ্মপুত্ৰ মহামিলনৰ তীৰ্থ', 'জিলিকাব লুইতৰে পাৰ', 'আকাশী যানেৰে উৰণীয়া মনেৰে', 'গোদাবৰী নৈৰ পাৰৰে পৰা', 'গংগা আমাৰ মা পদ্মা আমাৰ মা' আদি অনেক গীতত অসম তথা ভাৰতৰ গৌৰৱ গৰিমা প্ৰকাশ পাইছে। ঠিক সেইদৰে বিশেষ উপলক্ষ্যত ৰচনা কৰা কেইটামান গীতত একোটা অঞ্চলৰ ঐতিহ্যৰ শক্তিশালী উপস্থাপন ঘটিছে। 'মঙ্গলদৈ তোমাৰে নাম হওক মঙ্গল

তোমাৰ', 'টিহু হ'ল তোমাৰে নামে হওক আনন্দ তোমাৰ' আদি তেনেধৰণৰ গীত। সমগ্ৰ অসমৰ বন্দনা কৰি তেওঁ গাইছিল *অসম আমাৰ ৰূপহী গুণৰো নাই শেষ, ভাৰতৰে পূৰ্ব দিশত সূৰ্য উঠা দেশ।*

সাম্প্ৰতিক সময়ত বিভিন্ন কাৰণত পূৰ্বৰ ঐতিহ্য, গৌৰৱ, গৰিমা ম্লান পৰিবলৈ ধৰিছে। অতীতৰ শৌৰ্য-বীৰ্য নোহোৱা হৈছে। সৰ্বত্ৰ এক ক্ষয়িষ্ণু ৰূপ দেখা গৈছে। হাজৰিকাই অতীতৰ তুলনাত বৰ্তমানৰ এনে স্বকীয় ৰূপ দেখি গভীৰ ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰিছে। সেয়ে তেওঁ গাইছে—

আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া
বুলি সান্ত্বনা লভিলে নহ'ব আজিৰ অসমীয়াই
নিজক নিচিনিলে
অসম ৰসাতলে যাব।

'গোদাবৰী নৈৰ পাৰৰ' গীতটিত অসমৰ লগতে গোদাবৰীৰ পাৰৰ বীৰ শিৱাজী, মহান তিলক আৰু চাৰভাৰকাৰকো শ্ৰদ্ধাৰে সুঁৱৰিছে। অসমৰ সকলো জাতি-জনজাতিৰ মাজত সমন্বয়ৰ সেঁতু তৈয়াৰ কৰিবলৈ গৈ 'টিৰাপ সীমান্ত' গীতটিৰ এঠাইত কৈছে —

আহোম স্বৰ্গদেউৰ দিনতে/ লোণ বান্ধি নামিছিল
নক্তে/তাহানি শ্ৰীশ্ৰীৰাম আতাই নক্তে নৃপতিক
দিছিল শৰণ/ কৰি নক্তে শিষ্যৰ নামকৰণ/
নৰৰো উত্তম 'নৰোত্তম' কৈছিল মানুহ হ'লৈ
ইজনে সিজনক সাবটিলে/ নহয় জাতি-কুল ভ্ৰষ্ট।
৭

২.১.৪ অসম তথা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সমন্বয় সাধনৰ গীত ঃ

১৯৯১-৯২ চনৰ অসম সাহিত্য সভাৰ শিৱসাগৰ অধিৱেশনৰ সভাপতিৰ ভাষণত তেওঁ কৈছিল— *অসম ৰাজ্যৰ বৰাক উপত্যকা আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ মাজত অতীজৰে পৰা থকা মিলন সেঁতুত যদি আজিৰ ৰাজনীতি জনিত আৱেগিক ভাঙোন ধৰিছে, তাক পুনৰ নিৰ্মাণ কৰি ল'ব লাগিব। সমান্তৰালভাৱে ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু বৰাক বৈ যাওক- আনন্দৰে- অসম নামৰ ভৌগোলিক মানচিত্ৰত- কোনেও যাতে কোনো ফালৰপৰা সংস্কৃতিত আৰু ভাষিক আগ্ৰাসন বুলি মনত আঘাত নেপায়।*[৮]

সুধাকণ্ঠ ভূপেন হাজৰিকাৰ সমাজ চেতনা আৰু দায়বদ্ধতাক বৈচিত্ৰ্য আৰু বৈবিধ্য প্ৰদান কৰিছে সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি আৰু পাহাৰ ভৈয়ামৰ সম্প্ৰীতিৰ প্ৰতি থকা হাবিয়াহে। অসমৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়েহে এখন মহান অসমৰ সৃষ্টি সম্ভৱ বুলি তেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল আৰু চতুৰ্বিংশতিতম নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ মূল সাংস্কৃতিক সন্ধিয়াৰ উদ্বোধনী ভাষণত কৈছিল— *সংস্কৃতি আৰু সংস্কৃতি মিলি গৈ বৰ লুইতত একাকাৰ হওক আৰু বৰ লুইতৰো কৰ্তব্য আছে জান-জুৰি উপনদীবিলাকক সকলোৰে আমি পৰস্পৰক সন্মান জনাই, পৰস্পৰক বুজিবলৈ চেষ্টা কৰি একত্ৰিত হ'ব লাগিব। গঢ়ি তুলিব লাগিব সমন্বয়ৰ এখন মহান অসম।*[৯]

নক্তে, ৱাঞ্চ, লুংচাং, চাংচাং, খুনচা, য়ুগলি, চাংলাং আদি জনগোষ্ঠী অধ্যুষিত অৰুণাচলৰ টিৰাপ অঞ্চলৰ কলা-সংস্কৃতি, জীৱন-ধাৰণৰ প্ৰণালী আদিৰ বিস্তৃত বিৱৰণৰ লগতে পৰ্বত-ভৈয়ামৰ সম্প্ৰীতিৰ ছবি ফুটি উঠিছে 'টিৰাপ সীমান্ত' শীৰ্ষক গীতটোত এনেদৰে লিখিছে—

টিৰাপৰে বস্তি চাংলাং/ তাতে সৰল জনজাতি লুংচাং
সৌৱা টিৰাপ নৈৰে বুকুৰে/ বাঁহৰ ওলোমা সাঁকোৰে
টাংচা খেতিয়ক পাৰ হৈ/ সৌৱা দেখোঁ দলে দলে নামিছে
পিঠিত হোৰা লৈ নামিছে।

ভূপেন হাজৰিকাৰ বিশ্বাস 'পাহাৰ ভৈয়ামত শাৰদী নিশা ঢালে একেই জোনাক, দুয়োৰেই বাঁহীত প্ৰকাশে একেই সুৰ'। সেয়ে বিভেদ ক'ত ? বিভেদ নাই। পাহাৰৰ বিবিধ জনগোষ্ঠীৰ মাজত মিলন সাঁকো ৰচনাৰ হেঁপাহেৰে গাইছে— *চিয়াঙৰে গালঙ/ লুইতৰে খামতি/ টিৰাপৰে ৱানচুৱে/ মোক কিয় মাতিছে/ অসমৰ পদুলি উদুলি যে মুদুলি/ মৰম চেনেহৰ হাট বহিছে।* ইয়াৰ উপৰি 'হে হে ঢোলে দগৰে', 'শিলঙৰে গধূলি', 'লিয়েন মাকাও', 'কহিমাৰে আধুনিকা ডালিমী', 'অ' মিচিং ডেকাটি', 'টিৰাপ সীমান্ত ৰূপৰ নাই অন্ত' আদি অনেক গীতত পাহাৰ-ভৈয়াম, জাতি-জনজাতিৰ মিলনৰ ভাব প্ৰকাশ পাইছে।

২.২ ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত বিশ্ব-মানৱতাবোধ ঃ

মানৱতাবাদ হৈছে এক দৃষ্টিভংগী বা চিন্তা-চেতনা, যি দৃষ্টিভংগীত বা চিন্তা-চেতনাত জাতি-বৰ্ণ, ধৰ্ম-সম্প্ৰদায়ৰ ঊৰ্ধ্বত নিৰ্বিশেষে মানুহৰ মহামহত্ত্ব উদ্ভাসি উঠে। মানৱতাবাদী দৃষ্টিভংগীত স্থান-কাল অথবা সামাজিক পৰিস্থিতি নিৰ্বিশেষে সকলো মানুহৰ মানৱীয় প্ৰমূল্য বা মৰ্যাদা একে অৰ্থাৎ সমান।

মানৱতাবাদৰ জয়গান সুধাকণ্ঠগৰাকীৰ গীতৰ এক মহৎ লক্ষ্য। এই মানৱতা বিশ্ব-মানৱতা। মানুহেই তেওঁৰ গীতৰ ঘাই বিষয়। বংগীয় কবি চণ্ডীদাসে কোৱাৰ দৰে 'সবাৰ ওপৰে মানুহ সত্য তাহাৰ ওপৰ নাই' অথবা অসমীয়া ৰোমাণ্টিক কবি চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাই 'মানুহেই দেৱ মানুহেই সেৱ, মানুহেই পৰাপৰ' বুলি মানুহৰ ওপৰত গভীৰ আস্থা ৰখাৰ দৰে অসম সন্তান ভূপেন হাজৰিকায়ো মানৱৰ কল্যাণৰ সপোন দেখিছিল তথা মানুহে মানুহৰ প্ৰতি দয়া, মৰম, চেনেহ কৰাৰ আশা পোষণ কৰিছিল। দেশ-জাতিৰ প্ৰতি থকা গভীৰ প্ৰেমৰ আধাৰতেই মানৱপ্ৰেমৰ বন্দনা কৰা গীতিকাৰজনে ৰচনা কৰিছিল বহুবোৰ চিৰযুগমীয়া গীত। এনে গীতৰ ভিতৰত 'মানুহে মানুহৰ বাবে' গীতটোৰ নামেই প্ৰথমে ল'ব পাৰি। ১৯৬০-৬১ চনত হোৱা ভাষা

আন্দোলনৰ সময়ত সকলোকে মানৱপ্ৰেমত উজ্জীৱিত কৰিবলৈ তেওঁ ৰচনা কৰিছিল এই গীতটি এনেদৰে—

মানুহে মানুহৰ বাবে
যদিহে অকণো নাভাবে
অকণি সহানুভূতিৰে
ভাবিব কোনেনো কোৱা ? সমনীয়া ?...

ধৰাৰ দিহিঙে-দিপাঙে ভ্ৰমি ফুৰা যাযাবৰী শিল্পীজনৰ বাবে জগতৰ মানুহেই সকলোতকৈ প্ৰিয়। সেয়ে তেওঁৰ মানৱদৰদী হিয়াখনে বিহাৰৰ কোনোবা খেতিয়কৰ দুখ দেখি অথবা প্ৰিয় বন্ধুৰ দুখ উপলব্ধি কৰিও কান্দি উঠিব খুজিছিল। সহশিল্পীৰ হৃদয়ৰ দুখ-বেথা আঁতৰাই মন ৰঙচুৱা কৰিবলৈকে তেওঁ গাইছিল—

যদি জীৱনে কান্দে নাই নাই বুলি
যদি দুখতে উৰে ধৰণীৰ ধূলি
নিৰাশাই আশাবোৰ ভাঙিব খুজিলে
মই গোৱা গীতটি গাবা।[১০]

ভূপেন হাজৰিকা কেৱল অসমৰে নহয়, ভাৰতৰে নহয়, পৃথিৱীৰে প্ৰাণ। তেওঁৰ কৰ্মবহুল সংগ্ৰাম, ব্যতিক্ৰমী চিন্তাদৰ্শ, অনবদ্য সৃষ্টি আৰু বিৰল অসমপ্ৰীতিয়ে সকলোকে মুগ্ধ কৰি তোলে। সামন্ত যুগৰ আভিজাত্যৰ প্ৰতীক দোলাৰ ভিতৰত চহকী লোকৰ পাটকাপোৰৰ তিৰবিৰণিয়ে বিলাসী জীৱনৰ বিপৰীতে দোলাভাৰীজনৰ দুখ-বেদনাৰে পূৰ্ণ কৰুণ জীৱন গাথা সজীৱ ৰূপত আঁকিছে,

মোৰ হে ল'ৰাটিক   এইবাৰ বিহুতে
নিদিলোঁ সূতাৰে চোলা।
চকুলো ওলালেও   মনটি নেভাঙো
কঢ়িয়াই লৈ যাওঁ দোলা।[১১]

১৯৬২ চনত আন্তঃ ৰাষ্ট্ৰীয় সীমা উলংঘন কৰি প্ৰতিবেশী ৰাষ্ট্ৰ চীনে নেফা (এতিয়া অৰুণাচল প্ৰদেশ) দখল কৰাৰ উদ্দেশ্যে মৰ্মে সীমান্ত পায়হি। চীনৰ এই অপ্ৰৰোচিত আক্ৰমণত বহুসংখ্যক ভাৰতীয় সৈন্য নিহত হৈছিল। স্বদেশৰ বাবে

প্ৰাণাহুতি দিয়া বীৰ সৈনিকসকলক স্মৰণ কৰি সুধাকণ্ঠই গাইছিল— *কত জোৱানৰ মৃত্যু হ'ল/ কাৰ জীৱন যৌৱন গ'ল/ সেই মৃত্যু অপৰাজেয়। তেনে মৃতক নহ'লো কিয় ?*

স্বাধীন ভাৰতৰ প্ৰথম প্ৰধানমন্ত্ৰী জৱাহৰলাল নেহৰুৰ মৃত্যুৰ বাতৰি শুনি ভূপেন হাজৰিকাই প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰিছিল এনেদৰে— *জেঠৰে তেৰৰে বুধৰ দুপৰীয়া দেওবৰীয়া/ ঊনশ এসত্তৰ চন/ বাতৰি আহিলে জৱাহৰ নাই/ অবিশ্বাস কৰিবৰ মন।*[১২]

ভাৰতৰ তৃতীয়জন প্ৰধানমন্ত্ৰী লালবাহাদুৰ শাস্ত্ৰীৰ আকস্মিক বিয়োগত মৰ্মাহত গীতিকাৰ ভূপেন হাজৰিকাৰ কলমেৰে নিগৰিছিল এই গীত— *নাই নাই নাই হেনো আমাৰ আপোন শাস্ত্ৰী/ তাছখণ্ডতে হ'ল শান্তি পথ যাত্ৰী।*[১৩]

সুধাকণ্ঠই ভাল পাইছিল ক্ৰীড়া ক্ষেত্ৰখনকো। খেল ভালপোৱা গীতিকাৰ ভূপেন হাজৰিকাই লিখিছিল এই বিখ্যাত গীতটো— *এই পৃথিৱী এক ক্ৰীড়াংগন/ ক্ৰীড়া হ'ল শান্তিৰ প্ৰাংগণ/ এই পৃথিৱী এক ক্ৰীড়াংগন, ক্ৰীড়াংগন/ যৌৱন য'ত আজি জ্যোতিৰ্ময়-জ্যোতিৰ্ময়।*[১৪]

সমাজ জীৱনত মানুহে মানুহক কৰা শ্ৰেণীবিভাজন দেখি বিশ্ব-মানৱতাবাদী শিল্পীজনৰ মন ব্যথিত হৈছে,

প্ৰথম নহয় দ্বিতীয় নহয়
তৃতীয় শ্ৰেণীৰ যাত্ৰী আমি
জীৱন-ৰেলৰ দবাত আমি
প্ৰথম নহয় দ্বিতীয় নহয়
তৃতীয় শ্ৰেণীৰ যাত্ৰী আমি।[১৫]

সমালোচনাৰ বিষয়ে হাজৰিকাৰ আছে এক সাৰ্বজনীন ভাব। আনৰ সঁচা-মিছা সমালোচনাত বিব্ৰত হ'বলৈ কি আছে। আমাক যদি কোনোবাই সমালোচনা কৰিছে তেন্তে আমাক উন্নত কৰিছে। আমাৰ সৃষ্টিত ক'ৰবাত ভুল হ'লে আমি সমালোচিত হওঁ,

ভুল যদি হয় সৃষ্টিত মোৰ
তুমি হোৱা চিন্তিত
সমালোচনাৰ অগনিৰে পুৰি
মোকো কৰা উন্নত।[১৬]

আৰু তুচ্ছ-তাচ্ছিল্য ? ভুৱা অপবাদ। এইবোৰ কি ? এইবোৰ জীৱনৰ সৌন্দৰ্য (Beauty of life)। অথবা জীৱনৰ আনন্দ (Pleasure of life)। জীৱন এক যাত্ৰা। জন্মৰ পৰা মৃত্যুলৈ নিৰন্তৰ যাত্ৰা। অহা-যোৱাৰ পথত যে কিমান হেঙাৰ, কিন্তু—

উৰন্ত মনে মোৰ
নামানে হেঙাৰ
হেঙাৰেই কৰে মোক
মিঠা উপকাৰ।[১৭]

গণশিল্পীয়ে সদায় মানুহৰ মুকুতিৰ কথা চিন্তা কৰে। মুক্তিকামী লক্ষ্যজনৰ চিন্তাত তেওঁৰ অনুভৱ প্ৰচণ্ড শক্তি হয়। সেই শক্তিৰে তেওঁ অসম, ভাৰতৰ পৰিসীমা অতিক্ৰমি পৃথিৱীৰ মানুহকো আপোন কৰি লৈছিল। মানুহৰ মাজত দেখি থকা প্ৰভেদ, শ্ৰেণী বিভাজন, সবল-দুৰ্বল, নিৰ্যাতন, নিপীড়নৰ ছবিখনে তেওঁৰ মনত সদায় দোলা দি গৈছিল। সেয়ে তেওঁ 'অমিত সংকল্প'ক দৃঢ় বিশ্বাসৰ বাহক কৰি লৈ মানুহক একত্ৰিত কৰিছিল। তেওঁৰ গানেৰে শোষণৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ জনগণৰ 'অমিত সংকল্প'ক আন কোনো শক্তিয়ে ৰুধিব নোৱৰাৰ বিশ্বাসেই হ'ল তেওঁৰ এই গীত —

বিক্ষুব্ধ বিশ্বকণ্ঠই অহোৰাত্ৰি চিঞৰে, চিঞৰে

প্ৰচণ্ড অগ্নিপিণ্ড; জ্বালাময়ী হৈ উৰে,
কিয় উৰে?

....

অমিত সংকল্প
প্ৰতিৰোধৰ পদাঘাতে
পাশৱিকতাৰ দম্ভৰ
অকাল মৃত্যু মাতে।
সুদূৰপ্ৰসাৰী মানৱ সভ্যতাই
প্ৰতি মানৱৰ আগ্নেয়গিৰি আত্মাই
নৱবিপ্লৱ নিতে গঢ়ে।

৩.০ উপসংহাৰ ঃ

আজিৰ অসমৰ সংস্কৃতিৰ নৱ আন্দোলনে, নৱ অভ্যুত্থানে স্বকীয় প্ৰকাশেৰে জ্যোতিস্মান হৈ সৰ্বভাৰতীয় হৈ, সৰ্বভাৰতীয় সংস্কৃতিলৈ বৰঙণি যোগাই, বিশ্বৰ সংস্কৃতিৰ আকাশৰ তৰাৱলীৰ এটি উজ্জ্বল তৰা হওক— এয়েই বুকুৰ কামনা।[১৮]

'ৰাইজ আজি ভাৰৰীয়া', 'শীতৰে সেমেকা ৰাতি', 'প্ৰথম নহয় দ্বিতীয় নহয় তৃতীয় শ্ৰেণীৰ যাত্ৰী আমি', 'ভৰ বাৰিষাৰ বানে', 'ধৰিত্ৰী আই মোৰ', 'লুইতত ভোটোঙাই ওলাল শিহু', 'মেঘে গিৰ গিৰ কৰে', 'এন্ধাৰ কাতিৰ নিশাতে' আদি অনেক গীতত সমাজৰ দৰিদ্ৰ অৱহেলিত জনৰ জীৱন যন্ত্ৰণা আৰু জীৱন স্বপ্ন প্ৰকাশ পাইছে। দৰিদ্ৰজনৰ দুখ-যন্ত্ৰণা দূৰ কৰিবলৈকে শিল্পীজনাই 'ৰক্তিম যেন উত্তাপ' হোৱাৰ কামনা কৰিছে আৰু কৈছে— 'মই যেন এটি নিৰাপত্তা হওঁ'। সেইবাবেই তেওঁ গাইছিল—

মুমূৰ্ষ মানৱক
জীৱনৰ বিদ্যুৎ
কিঞ্চিতো যদি দিব পাৰোঁ
আকাশ ধুমুহা আৰু বজ্ৰক
তাৰবাবে শতবাৰ প্ৰণিপাত কৰোঁ।

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ ৰূপ-ৰস-সৌন্দৰ্য ব্যাপক। তেওঁৰ গীতসমূহ বিভিন্ন দিশৰ পৰা অধ্যয়ন কৰিব পৰা যায়। গীতসমূহৰ বিষয় বৈশিষ্ট্য, কথা, সুৰ, ভাষা, ইত্যাদি দিশসমূহৰ গৱেষণাধৰ্মী অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আধুনিক অসমীয়া সংগীতৰ অনেক অনুদ্ঘটিত দিশ উন্মোচিত হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে। ঠিক সেইদৰে শিল্পীজনাৰ সমাজ সচেতনতা আৰু দায়বদ্ধতা প্ৰকাশক গীতসমূহো বিভিন্ন দিশেৰে অধ্যয়নৰ পূৰ্ণ সম্ভাৱনা আছে। আকৌ একে ভাবাপন্ন অন্য প্ৰান্তৰ যেনে, বংগৰ নজৰুল ইচলাম বা পল ৰবছন আদি গীতিকাৰসকলৰ সৈতে ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ এটি তুলনামূলক অধ্যয়নেৰে সৰ্বভাৰতীয় বা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰেক্ষাপটত তেওঁৰ গীতৰ মূল্যায়ন কৰিব পৰা যায়। ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিভংগীৰেও গীতসমূহৰ অধ্যয়ন কৰি ভাষিক বৈশিষ্ট্যসমূহ পোহৰলৈ আনিব পৰা যায়। গীতসমূহৰ সমাজতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰো অনেক সম্ভাৱনা আছে। এনেদৰে ভিন্ন দৃষ্টিৰে এই গীতসমূহৰ অধ্যয়ন কৰিব পৰা যায়। অসমীয়া গীতি সাহিত্যৰ এইলানি গীত বিষয় বৈচিত্ৰ্য, ভাবৰ বৈবিধ্য, সুৰৰ অভিনৱত্ব ইত্যাদি অনেক গুণেৰে সমৃদ্ধ আৰু একক তথা অনন্য। শিল্পীজনাৰ অসামান্য প্ৰতিভা, সাধনা, গভীৰ জীৱনবোধ, সূক্ষ্মদৃষ্টি, সংবেদনশীলতা, মানৱতাবোধ, বিশ্বমুখী চেতনা ইত্যাদিয়ে গীতসমূহক সমকালৰেই নহয় সৰ্বকালৰ শ্ৰেষ্ঠ আৰু প্ৰাসংগিক কৰি তুলিছে। গীতসমূহৰ মাজেৰে শিল্পীজনাৰ চিন্তা, আদৰ্শ, স্বপ্ন সকলো প্ৰতিফলিত হৈছে।

টীকা ঃ

১ অনিল শইকীয়া ঃ 'ভূপেন হাজৰিকাৰ দুটিমান গীতৰ সুৰবিন্যাস', পৰমানন্দ ৰাজবংশী (মুখ্য সম্পা.), *ড০ ভূপেন হাজৰিকা জীৱন আৰু সংগ্ৰাম,* ১৭
২ প্ৰাণজিৎ বৰুৱা ঃ 'ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত সমাজ চেতনা আৰু দায়বদ্ধতা', তাপস বৰুৱা (সম্পা.), *সমন্বয়,* ১৪১
৩ অৰ্চনা পূজাৰী ঃ 'অসমীয়া গীতি-সাহিত্য আৰু ড০ ভূপেন হাজৰিকাৰ গীত', পৰমানন্দ ৰাজবংশী (মুখ্য সম্পা.), পূৰ্বোল্লিখিত, ১০৪
৪ উল্লিখিত, ১০৬
৫ উল্লিখিত, ১০০
৬ উল্লিখিত, ১০০
৭ উল্লিখিত, ১১৩
৮ ৰমানন্দ দাস ঃ 'অসম তথা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সমন্বয়ৰ প্ৰতীক ড০ ভূপেন হাজৰিকা', তাপস বৰুৱা (সম্পা.), পূৰ্বোল্লিখিত, ৭২
৯ প্ৰাণজিৎ বৰুৱা ঃ পূৰ্বোল্লিখিত, ১৪৭
১০ দীপামণি বৰুৱা দাস ঃ 'ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত মানৱতাবাদ ঃ এটি আলোচনা', বিনীতা বৈশ্য (সম্পা.), *অসমীয়া গীতি-সাহিত্য সমীক্ষা,* ৪৭২
১১ উল্লিখিত, ৪৭০
১২ বাবুল শৰ্মা ঃ 'ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত সময়ৰ বাৰ্তা', খগেশ্বৰ পেগু (মুখ্য সম্পা.), *বাৰ্তাপখিলী,* ১৫
১৩ উল্লিখিত, ১৫
১৪ উল্লিখিত, ১৫
১৫ দীপামণি বৰুৱা দাস ঃ পূৰ্বোল্লিখিত, ৪৭৩
১৬ অনিল শইকীয়া ঃ 'ভূপেন হাজৰিকা এক দুৰ্জেয় শক্তি', তাপস বৰুৱা (সম্পা.), পূৰ্বোল্লিখিত, ৬২
১৭ উল্লিখিত, ৬৩
১৮ 'পৰিশিষ্ট ঃ অসম সাহিত্য সভাৰ ৫৯ তম শিৱসাগৰ অধিৱেশনৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ ঃ ড০ ভূপেন হাজৰিকা', পৰমানন্দ ৰাজবংশী (মুখ্য সম্পা.), পূৰ্বোল্লিখিত, ৩৪৭।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

মুখ্য উৎস ঃ

হাজৰিকা, সূৰ্য (সম্পা.), *ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীত সমগ্ৰ*, এছ এইছ শৈক্ষিক ন্যাস, ২০১০

গৌণ উৎস ঃ

গ্ৰন্থ ঃ

আহমেদ, কুতুবুদ্দিন আৰু ৰাজশ্ৰী হাজৰিকা (সম্পা.), *অসমৰ সংগীত ঐতিহ্য আৰু পৰম্পৰা*, অসম সাহিত্য সভা, যোৰহাট, প্ৰথম সংস্কৰণ, ২০১৬

গোস্বামী, লোকনাথ, *অসমীয়া আধুনিক সংগীতৰ ইতিহাস*, ৰেখা প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০১৬

বৈশ্য, বিনীতা (সম্পা.), *অসমীয়া গীতি সাহিত্য সমীক্ষা*, পূৰ্বায়ণ প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ডিচেম্বৰ, ২০২২

ভূঞা, বিদ্যুৎ কুমাৰ, *প্ৰসংগ ভূপেন হাজৰিকা*, ৰেখা প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, নৱেম্বৰ, ২০১৯

ৰাজবংশী, পৰমানন্দ আৰু অন্যান্যসকল (সম্পা.), *ড° ভূপেন হাজৰিকা জীৱন আৰু সংগ্ৰাম*, অসম সাহিত্য সভা, যোৰহাট, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০১২।

আলোচনী ঃ

পেগু, খগেশ্বৰ আৰু অন্যান্যসকল (সম্পা.), *বাৰ্তাপখিলী*, বিশাল প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, (ত্ৰিশ বছৰ, দ্বিতীয় সংখ্যা), নৱেম্বৰ, ২০২৪।

স্মৃতিগ্ৰন্থ ঃ

বৰুৱা, তাপস, *সমন্বয়*, ভূপেন হাজৰিকা সাংস্কৃতিক ন্যাস, গুৱাহাটী, (৯৭ সংখ্যক জন্মজয়ন্তী উপলক্ষত সমন্বয় দিৱসৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ, গোলাঘাট), ৭ ছেপ্টেম্বৰ, ২০২৩।

লেখক গৱেষক ছাত্ৰ, অসমীয়া বিভাগ আউনীআটী বিশ্ববিদ্যালয়

ভূপেনদা, এম. এফ. হুছেইন আৰু গজগামিনী

● কমল কটকী

বিগত ইং ২০০০ চনৰ কোনোবা এটা তাৰিখত ভূপেনদা শ্বিলঙত আছিল। হঠাতে বহুদিনৰ বিৰতিৰ পিছত ভূপেনদাই এটা ফোন পালে পুৰণি বন্ধু যশস্বী চিত্ৰশিল্পী এম. এফ. হুছেইনৰ পৰা "ভূপেনজী, আপকো আচমান মে ধুন্দা, জমীনমে ধুন্দা, লেকিন মেঘ-আলয় মে মিলা বহুত কৌশিশোকে বাদ।"

ভূপেনদা আৰু এম. এফ. হুছেইনৰ বন্ধুত্ব বহু পুৰণি। ভূপেনদা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধ্যাপনা কৰা সময়ৰ কথা। ১৯৫৫ চনত ফিনলেণ্ডৰ হেলছিংকিত আয়োজন কৰা 'বিশ্ব শান্তি সন্মিলন'ত ভাৰতবৰ্ষৰ এজন প্ৰতিনিধি ৰূপে ড° মেঘনাদ সাহা সমন্বিতে এটি দলৰ সদস্য হৈ ভূপেনদা আৰু এম. এফ. হুছেইনেও অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। সেই উপলক্ষে আয়োজন কৰা এটি ভোজমেলৰ সন্ধ্যাত ভূপেনদাই এটি কবিতাৰে সকলোকে আপ্যায়িত কৰিছিল। সেই ভোজমেলতেই এজন দীৰ্ঘদেহী ক্ষীণকায় ডেকাই খাবলৈ দিয়া ভিন ভিন ব্যঞ্জনৰ পৰা ভিন ভিন ৰং বুটলি লৈ পদিনাৰ চাট্‌নিৰ সেউজীয়া, ডাইলৰ হালধীয়া আদি ৰঙেৰে এখন বগা নেপকিনত বৰ্গাক্ষেত্ৰকাৰ আকাৰৰ অগতানুগতিক এখন ছবি আঁকি উপহাৰ দিছিল। সেই চিত্ৰকৰজনেই আছিল এম. এফ. হুছেইন। চিত্ৰকলাৰ প্ৰতি দুৰ্বলতা থকা ভূপেনদা তেওঁৰ চিত্ৰকৰ্মৰ প্ৰেমত পৰিল আৰু ভূপেনদাৰ কবিতাৰ প্ৰেমত পৰিল এম. এফ. হুছেইন। সেয়াই যি আৰম্ভণি। এক চিৰস্থায়ী নিঃস্বাৰ্থ বন্ধুত্বই গঢ় ল'লে দুয়োৰে মাজত। ভূপেনদাৰ গীতৰ গভীৰ অনুৰাগী হুছেইন চাহাব পৰৱৰ্তী সময়ত এদিন এখন অটোৰিক্সা লৈ ভূপেনদাৰ নিজৰাপাৰৰ ঘৰটো চাবলৈ ওলাইছিলহি ভূপেনদা নথকা অৱস্থাত।

শ্বিলঙত ভূপেনদাই সুধিলে— "হুছেইন চাহাব, কওকচোন মই কি সহায় কৰিব পাৰোঁ আপোনাক।" আন কোনো কথাৰ অৱতাৰণা নকৰাকৈ হুছেইন চাহাবে "ভূপেনজী, মই 'গজ গামিনী' নামৰ এখন হিন্দী কথাছবি নিৰ্মাণ কৰিবলৈ ওলাইছোঁ। আপুনি ছবিখনৰ সঙ্গীত পৰিচালনা কৰিব লাগে।"

ৰসিক ভূপেনদাই "আপোনাৰ ছবিত মাধুৰী দীক্ষিত নায়িকা হিচাপে থাকিবনে নাই?" বুলি সোধাত একে আষাৰে হুছেইন চাহাবে — নিশ্চয় থাকিব। মাধুৰী মোৰ ছবিৰ নায়িকা'— বুলি জনোৱাৰ লগে লগেই ভূপেনদাইও ঃ "তেতিয়াহ'লে মই আপোনাৰ ছবিৰ সঙ্গীত পৰিচালনা কৰিম"— বুলি সন্মিতি প্ৰদান কৰিলে কোনোধৰণৰ ব্যৱসায়িক দিশ যেনে মাননি সম্পৰ্কীয় কথা-বতৰাৰ অৱতাৰণা নকৰাকৈ। সেইখিনি সময়ত মুম্বাইৰ ছবি জগতত হুছেইন চাহাব মাধুৰী দীক্ষিতৰ প্ৰেমত বন্দী বুলি মুখৰোচক গুজব ওলাইছিল।

বহু বছৰৰ আগতে হুছেইন চাহাবে এযোৰ জোতাৰ ওপৰত এখন ছবি নিৰ্মাণ কৰিছিল। সুদীৰ্ঘ বিৰতিৰ পিছত 'গজ গামিনী' নিৰ্মাণ কৰিবলৈ পৰিকল্পনা কৰি ভূপেনদাক সঙ্গীত পৰিচালকৰ দায়িত্ব দিবলৈ ওলোৱাত ভূপেনদাই সুধিলে— "হুছেইন চাহাব, মুম্বাইৰ ছবি জগতত ইমান নামী-দামী মহান সঙ্গীত পৰিচালক থাকোঁতে আপোনাৰ ছবিৰ বাবে মোক কিয় নিৰ্বাচন কৰিলে?" প্ৰত্যুত্তৰত হুছেইন চাহাবে ক'লে— "ভূপেনজী, আপুনি গীতেৰে ছবি আঁকে আৰু মই ছবিৰে গীত গাব খোজোঁ সেইবাবে।"

গুণীয়ে গুণীৰ মূল বুজি পোৱাৰ এক জ্বলন্ত উদাহৰণ আছিল এই ঘটনাটি। ভূপেনদাই প্ৰাণ ঢালি 'গজ গামিনী'ৰ মুখ্য গীতটিত কণ্ঠ নিগৰালে আৰু মাধুৰী দীক্ষিতে গীতটিৰ তালে তালে নৃত্য কৰিলে—

"গজ গামিনী! প্ৰিয়া! প্ৰিয়া
তু হ্যায় মনমোহিনী
চঞ্চলসী কোমলসী
তুহি তো হ্যায় গগন
তুহি হ্যায় ধৰতী
অঙ্গ অঙ্গ তেৰে
সময় সৃষ্টি
তুহি ভোৰ তুলি যামিনি...।"

দুয়োৰে বন্ধুত্বৰ এনাজৰীডাল দৃঢ়ৰ পৰা দঢ়তৰ হ'ল পুনৰ 'গজগামিনী'ৰ জৰিয়তে। ইং ২০০১ চনৰ আঠ চেপ্টেম্বৰত মুম্বাইৰ অসম এছ'চিয়েশ্বনে উদ্‌যাপন কৰা পয়সত্তৰ বছৰীয়া ভূপেনদাৰ জন্মদিনত সোঁশৰীৰে উপস্থিত হৈ জন্মদিনৰ ওলগ জনাই একেলগে ভূপেনদাৰ স'তে কেক্ কাটিছিলহি বিশ্ব বিশ্ৰুত চিত্ৰশিল্পী এম. এফ. হুছেইন চাহাবে।

ভূপেনদাৰ জন্ম শতবৰ্ষত দুয়োজন মহান শিল্পীক শ্ৰদ্ধাৰে সুঁৱৰিলোঁ।■

মানুহে মানুহৰ বাবে...

● আনভি ভট্টাচাৰ্য্য

মানুহে মানুহৰ বাবে
যদিহে অকনো নেভাবে
অকনি সহানুভূতিৰে
ভাবিব কোনেনো কোৱা সমনীয়া ?

These iconic opening lines are from Dr. Bhupen Hazarika's timeless song "Manuhe Manuhor Babe". It was penned, composed and sung by the Bharat Ratna awardee in the 1960s, at a time when Assam went through its clamorous language movement. At its core, the song is a timeless anthem, advocating for unity,humanity and compassion.

While we celebrate and extol Dr. Hazarika's life and works, one begs to consider the questionÊ, for all our admiration, do we really follow what he preaches?

"Manuhe Manuhor Babe" presents a simple messageÊ. be kind to your fellow humans, help those in need and be good people. On paper, deceptively simple to follow. In practice? Not so much. Kindness is, in fact, a lost art. It is tough to find decency in the humdrum of everyday life. In the first paragraph of the song, Dr. Hazarika brings up an important question, if man himself does not think for his fellow humans, who will? Who will be kind to us as a society, if not us? He doesn't ask for much, no earth-shattering feats. Just simple, basic respect and kindness. Is that too much?

The song provides perhaps the simplest criticism of capitalism. If we are only interested in the monetary value of the other person, if we focus on the financial benefits offered by others, is that not an empty way to live? Have our history books not shown us the devastation that occurs when money is placed above people? Across time periods, in multiple continents, with varied dynasties, it has never ended well. What use is knowing our past if we cannot learn from it? When all is dust, can we eat money?

Dr. Hazarika also asks, what do we have to lose if we help someone in need? Is it not a beautiful feeling to help one purely because we are able to? Do our gods, saints and holy books across the world not preach just that? Kindness is instinctual, we are all born good. It is our life experiences that shape our behaviour and ideals. We must strive to be decent, at the very least.

"Manuh Jodihe Nohoi Manuh", if we do not act as humans ourselves, what can we expect from others? If animals are more humane than us, is it not something to be ashamed about?

Discussions about Dr. Bhupen Hazarika's works will always continue, as they should. His brilliant mark on Assamese literature, culture and history will never be dulled. His plethora of songs, plays, and films will continue to enrich the lives of people. In all this, we must also remind ourselves what Dr. Hazarika has always wanted from mankindÊ, a good, uplifting and helpful society. Going forward, we should practice what Dr. Hazarika has always preached, and be good people.■

Ki Je Chandat Holo Bandi

কিযে ছন্দত হ'লো বন্দী

● Diganta Kumar Kakati

This song by Dr. Hazarika bears autobiographical elements, reflecting some of the most difficult times in his life. It was written on March 10th, 1993, in Kolkata, (Dr. Bhupen Hazarikar Geet Samagra, edited by Surya Hazarika, pg.Ê. 159) when he found himself struggling to move forward in life. He had left behind a relatively comfortable life, one that was at least financially secure, when he worked as a professor at Gauhati University. After resigning from his position, which paid a salary of Rs. 650 per month, he had very little income. Despite this, he still had to support his parents, as well as his siblings, wife, and son.

Dr. Hazarika often made life decisions that felt like swimming against the current. For instance, after completing his PhD in the USA, he could have easily stayed there, secured a university job, obtained American citizenship, and settled down comfortably. Alternatively, with some compromises, he could have continued his position at Gauhati University and lived a comfortable life. When he was preparing to move to Kolkata, he had only Rs. 35 in his pocket (Pg-163 - Moi Eti Jajabor).

Dr. Hazarika could have sought financial assistance from his wife Priyam's family or even taken a job as a Public Relations Officer with Air India International, thanks to the help of Priyam's maternal uncle, B.R. Patel, offering a monthly salary of around Rs. 10,000. It was mainly due to acute financial crisis that led Dr. Hazarika to send his wife Priyam, son Tez, and his younger sister Queen to Priyam's home in Baroda. Despite these options, Dr. Hazarika was a man of strong principles who never compromised in life. He made decisions that led to immense suffering and struggle, all because he refused to take an easier path.

Dr. Hazarika often reflected that he had made it a principle to swim against the tide. He questioned himself, wondering how he had found himself in such a challenging situation, ultimately shaping the course of his life. The song captures this sentiment:

"Ki je chandat halo bandi
Eeha Janamto pai
Nejano kiman bhramido lagibo
Sangi kono je nai"
(কিযে ছন্দত হ'লো বন্দী
ইহ জনমটো পায়
নেজানো কিমান ভ্ৰমিব লাগিব
সঙ্গী কোনো যে নাই।)

Dr. Hazarika reflects on the one life he has, having trapped himself in a difficult situation of constant struggle. He doesn't know how far he will have to go on this road, filled with hurdles. Yet, he faces this journey alone, with no companion in the race of life. As Robert Frost said in his poem The Road Not Taken :

"And I took the one less travelled by,
And that has made all the difference."

All the miseries, struggle and hardships in his life are because of his choice of the road less travelled by other people.

"Longhan koriba nowara niyam
Longhan kariye hay
Oniomoke karilo niyam
Pamne lakhya thai"
(লংঘন কৰিব নোৱাৰা নিয়ম
লংঘন কৰিয়ে হায়!
অনিয়মকে কৰিলোঁ নিয়ম
পামনে লক্ষ্য ঠাই।)

It is always easier to follow a path that many others have already taken and reach the destination.

However, it is much more difficult to create a new path as you move forward and still reach your goal. Dr. Hazarika, too, wonders whether, by setting his own unbreakable rules, he will ever be able to reach his destination.

There is a saying that a lotus blooms amidst the mud. Similarly, to attain that lotus, we must wade through the mud. In other words, achieving great success in life requires struggle and persistent effort. However, there are always people who mock such efforts, ridiculing the pursuit of success.

The last Stanza says -

"Ananta akash gabhir sagar
Iyato logori nai
Nachiye phuricho Seyehe tandava
Dundubhi bajai"
(অনন্ত আকাশ গভীৰ সাগৰ
ইয়াতো লগৰী নাই
নাচিয়ে ফুৰিছোঁ সেয়েহে তাণ্ডৱ
দুন্দুভি বজায়।)

He has travelled alone, but not as a defeated soul. Instead, he dances like Lord Shiva's Tandava, with his presence felt everywhere. His remarkable achievements have astonished people, leaving them in awe of his journey.

This song shows the mental strength, resolution and determination of the author. Only an exceptionally courageous and stubborn man can go against the whole world. This song aptly reminds us about the famous lines of John Milton in the poem Paradise Lost.

"It is better to reign in hell Than to serve in heaven"

His spirit is indomitable. It can be broken, not defeated. The theme of Samudra Manthan, the churning of the ocean to obtain the elixir of eternal life, is presented in this song. This story, a major episode in Hindu mythology, is described in the Vishnu Purana and Bhagavat Purana. The irony lies in the fact that not everyone involved in the Samudra Manthan is successful. Along with the elixir, poison also emerges from the ocean. While the gods (Devas) receive the share of the Amrita, the demons (Asuras) are left deprived and ridiculed. Similarly, the author, too, faced deprivation and mockery many times. Yet, he never accepted defeat. Ultimately, he succeeded, and his critics were silenced.

This is a short song, expressed in simple yet elegant language. The sonority of his voice shines through, and the composition, set to Dadra Taal, with its sweet melody and beautiful rhythm, is a true blessing for the listeners. ■

বিৱৰ্তনৰ পথেৰে বিহু

●ড° মানিক শইকীয়া

আদিম কালৰে পৰা মানৱ সমাজে পালন কৰি অহা আটাইবোৰ উৎসৱ-অনুষ্ঠানৰ মূল উদ্দেশ্য দুটা বুলি ঠাৱৰ কৰি পাৰি। এটা হৈছে শস্য বৃদ্ধি কামনা আৰু আনটো হৈছে সন্তান বৃদ্ধিৰ বাসনা। অঘৰী জীৱনৰ সামৰণি মাৰি নদী উপত্যকাত বসতি স্থাপন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰা মানুহৰ বাবে খাদ্যশস্যৰ প্ৰয়োজন আছিল অপৰিসীম। আনহাতে সেইসকল আদিম মানুহে পৃথিৱীক মাতৃ হিচাপে গণ্য কৰিছিল। গতিকে অধিক পৰিমাণৰ শস্য পাবৰ বাবে মাতৃস্বৰূপা আই ধৰিত্ৰীক সন্তুষ্ট কৰিবৰ অৰ্থে বিভিন্ন যাদুমূলক কৃত্য সমাপন কৰিছিল। স্বাভাৱিকভাৱেই এই যাদুমূলক কৃত্যসমূহ সমজুৱাভাৱে উদ্‌যাপন কৰা হৈছিল, কাৰণ সেই সময় পৰ্যন্ত একক আৰু ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক চিন্তা মানুহৰ মনলৈ অহাই নাছিল বুলিব পাৰি। সেই কাৰণে,ওচৰ-চুবুৰীয়া গঞা-জ্ঞাতিসকল সমবেত হোৱা বাবে অনুষ্ঠানবোৰ উৎসৱমূখৰ হৈ পৰিছিল।

মন কৰিলগীয়া যে,বহুবোৰ আচাৰ-নীতিয়ে ওপৰভাগ আগুৰি থাকিলেও বিহু,আলি আই লৃগাং,কৰম পূজা, দুৰ্গা পূজা আদি উৎসৱসমূহৰ অন্তৰালত শস্যবৃদ্ধিৰ আকাংক্ষাই মূল কাৰক হিচাপে কাম কৰি আছে। আনহাতে,নানানটা প্ৰতিকূল পৰিস্থিতিৰ মাজত জীৱন-নিৰ্বাহ কৰিবলগীয়া হোৱা আদিম মানৱৰ বাবে জনসংখ্যা বৃদ্ধি হোৱাটোও অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয় আছিল। অথচ তেওঁলোকে সন্তান জন্মৰ প্ৰক্ৰিয়াটো কেনেদৰে বাস্তৱায়িত হয় সেইটোও বুজি পোৱা নাছিল। সেই কাৰণেই হয়তো এক অলৌকিক শক্তিক জন্মৰ অধিকাৰী হিচাপে কল্পনা কৰি পূজা-পাতল কৰিছিল।

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ ঘাইকৈ মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ বিভিন্ন বসন্ত উছৱৰ ভিতৰত অন্যতম বিহু অসমীয়াৰ বাপতি সাহোন স্বৰূপ। এসময়ৰ সকলো ফালৰ পৰা সমৃদ্ধ অসমীয়া জাতিৰ,প্ৰাণ চঞ্চলতা আৰু জীৱনী শক্তিৰ প্ৰতীক বিহু সময়ৰ অগ্ৰগতিৰ লগে লগে কিছু পৰিমাণে নিষ্প্ৰাণ আৰু নিস্তেজ হৈ পৰিছে বুলিলে নিশ্চয় অত্যুক্তি কৰা নহ'ব।

অসমীয়াসকলৰ বাপতি সাহোন স্বৰূপ বহাগ বিহুৰ লগত কৃষিৰ উৰ্বৰতা বৃদ্ধি, নতুন বছৰ সোমোৱাৰ আনন্দ আৰু আই বসুমতীয়ে ন-ৰূপ লাভ কৰাত অনুভুত হোৱা বসন্তকালীন উলাহ — এই তিনিওটাৰে সমাহাৰ ঘটিছে। এই বসন্ত কালতে অসমৰ বড়োসকলে বৈশাগু,মিচিংসকলে আলি আই লৃগাং,দেউৰীসকলে বিচু, তিৱাসকলে ছগ্ৰামিছাৱা,আদিসকলে মপিন,ৰাভাসকলে বায়খো আদি উৎসৱ পালন কৰে

এসময়ৰ সকলো ফালৰ পৰা সমৃদ্ধ অসমীয়া জাতিৰ প্ৰাণচঞ্চলতা আৰু জীৱনী শক্তিৰ প্ৰতীক স্বৰূপ বিহু সময়ৰ অগ্ৰগতিৰ লগে লগে কিছু পৰিমাণে নিষ্প্ৰাণ আৰু নিস্তেজ হৈ পৰিছে বুলিলে নিশ্চয় সত্যৰ অপলাপ কৰা নহ'ব। **দৰাচলতে সাম্প্ৰতিক কালত অসমীয়া জাতীয় জীৱনেও শ্ৰীবৃদ্ধি হেৰুৱাই সংকীৰ্ণ আৰু ঠেৰুছিগা ৰূপ পাইছেগৈ। স্বকীয়তা হেৰুৱাই পৰনিৰ্ভৰশীল হোৱা,স্বাধীনভাৱে একো চিন্তা কৰিব নোৱৰা এটা জাতিৰ জাতীয় উৎসৱত প্ৰগতি কিম্বা সমৃদ্ধিৰ বতৰা বিচৰাটোও বৰ বেছি সমীচীন কথা নহয়।** উল্লেখ কৰাই হৈছে যে,উৰ্বৰা বিশ্বাসৰ প্ৰতীক স্বৰূপ বিহু আছিল মূলতঃ কৃষি উৎসৱ। কিন্তু সাম্প্ৰতিক কালত অসমৰ কৃষি অৰ্থনীতিৰ ৰাজহাড় ভাগি পৰিছে। চিৰি লুইতৰ পাৰৰ,চটাই পৰেৰতৰ কাষৰ অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনে অতীতৰ সমৃদ্ধি হেৰুৱাই মুখ ঠেকেচা খাই পৰিছে। যেনেকুৱা উদ্যম আৰু উদ্যোগেৰে গছৰ তলত চ'তৰ বিহুত অসমীয়া ডেকা-গাভৰুৱে আপোন-পাহৰা হৈ বিহু মাৰিছিল তেনে পৰিৱেশ-পৰিস্থিতি এতিয়া নাই উৰ্বৰা বিশ্বাসৰ প্ৰতীক বিহু আছিল মূলতঃ কৃষি-উছৱ। 'লাও খা, বেঙেনা খা, বছৰি বাঢ়ি যা' বুলি

চিঞঁৰ-বাখৰ কৰাটোও বিড়ম্বনা স্বৰূপ হৈ পৰিছেগৈ। আৰ্থিকভাৱে স্বচ্ছল যি দুই এক কৃষকৰ ঘৰত বিহু পাতিব পৰা পৰিৱেশ এটা ৰৈছেগে সেইসকলে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লৈছে যান্ত্রিক সঁজুলি। গতিকে, স্বাভাৱিকভাৱেই, সেইবোৰ পৰিয়ালত গৰু বিহুতকৈ 'বিশ্বকৰ্মা'ৰ প্ৰাসংগিকতা বাঢ়িছে।

নাম দি লৈছে। দেউৰী আৰু চুতীয়াসকলৰ বিচু (বি = অতি, চু= আনন্দময়),তিৱাসকলৰ বিচু বা পিচুৰ অৰ্থও অধিক আনন্দ উপভোগ কৰা। ডিমাচাসকলৰ বিচুৰ অৰ্থ দান ল'লেও হেঁপাহ নপলোৱা,বড়োৰ বৈছাগা বা বৈশাগুৰ অৰ্থ নতুন বছৰৰ জন্ম। এই সকলোবোৰ নতুন বছৰৰ আদৰণি জনাবলৈ আদিম অষ্ট্রিক-মংগোলীয় প্ৰজাতিয়ে দিয়া নাম। তাই আহোমসকলে সৌমাৰত প্ৰৱেকৰাৰ পাছত চ'তৰ সংক্ৰান্তিৰ সময়ত গৰুক গা-পা ধুৱাই খাবলৈ দিয়া উৎসৱটোৰ নাম দিলে বৈহু বা পৈহৰু। যিহেতু অসম নামটোৱেই অবাৰ্চীন,গতিকে কালক্ৰমত উৎসৱটোৰ নামটোও বিহুলৈ সলনি হ'ল। অৰ্থাৎ বিহু,সমন্বয়ৰ মাজেদি গঢ়ি উঠা নতুন নাম। প্ৰদেশখন আৰু জাতিটোক বুজাবলৈ ব্যৱহৃত অসম আৰু অসমীয়া শব্দ দুটাৰ নিচিনাকৈ পুৰণি উৎসৱটোৰ নতুন নামটোৱেই বিহু।

মঞ্চত উঠাৰ লগে লগে বিহুৰ নৃত্যগীত প্ৰদৰ্শনযোগ্য হোৱাটোৱে অধিক গুৰুত্ব লাভ কৰিলে। মনত পেলাব পাৰি, পুৰণি কালত ডেকা-গাভৰুৱে মনৰ উলাহত মৰা গছতলৰ চ'তৰ বিহুত প্ৰদৰ্শনযোগ্য হোৱা-নোহোৱাটো মূল কথা নাছিল। প্ৰদৰ্শন যদি কৰিবই লাগে সেয়া আছিল দলটোৰ মাজতে সীমাবদ্ধ। মঞ্চৰ নাচনীয়ে ৰভাতলী গিজগিজাই থকা দৰ্শকৰ সন্মুখত নচাৰ লগত দেখাদেখিকৈয়ে তাৰ পাৰ্থক্য আছিল। প্ৰদৰ্শনযোগ্য হোৱাটোৱেই অত্যধিক গুৰুত্ব লাভ কৰাৰ পাছত বিহু-সংস্কৃতিয়ে আৰু এটা ঢাপ আগুৱাবলগীয়া (নে পিছুৱাবলগীয়া) হ'ল। সেয়া হৈছে প্ৰতিযোগিতাৰ কথা। বিহুৰ গীত-বাদ্য-নাচৰ বিষয়ে কৰ্মশালা আদিৰে পুহ-মাঘৰ পৰাই প্ৰস্তুতি আৰম্ভ হ'বলৈ ধৰিলে। দৰাচলতে সৰহ সংখ্যকেই পিঠা-পনা, গামোচা, শাক-পাচলি, গৰুৰ বাবে নতুন পঘা আদি বজাৰৰ পৰাই সংগ্ৰহ কৰিবলগীয়া হয়। প্ৰকৃতাৰ্থত বিহুৰ বাবে,বিহুৰ আনন্দ-উলাহৰ বাবে নহ'লেও কেইবামাহো আগৰে পৰা বিহুগীত,বিহুনাচ সম্পৰ্কীয় বিভিন্ন যা-যোগাৰত ব্যস্ত হৈ পৰে। দৰাচলতে এই লোকসকল বছৰৰ বাৰমাহেও বিহুৰ লগত পাকে প্ৰকাৰে ব্যস্ত হৈ থাকে বুলিলেও সত্যৰ অপলাপ কৰা নহয়।

বিহু গ'লে বিনাবা কাক

অসমীয়া সমাজ জীৱনলৈ ধীৰে ধীৰে নামি অহা এনেবোৰ পৰিৱৰ্তনৰ উপৰিও ভূতৰ ওপৰত দানহৰ দৰে আহি পৰিছে— উগ্ৰপন্থীৰ সমস্যা, পুলিচ-মিলিটেৰী অত্যাচাৰ। অপহৰণ, হত্যা, ধৰ্ষণ, লুণ্ঠন, বলাৎকাৰ নিত্য-নৈমিত্তিক ঘটনা হৈ পৰিছে অসমৰ ৰাইজৰ বাবে। তাৎপৰ্যপূৰ্ণভাৱে এইবাৰ গৰুবিহুৰ আগদিনাৰ দৈনিক কাকত সমূহত প্ৰকাশিত দুটা বাতৰিৰ কথা মনত পেলাব পাৰি। এটা বাতৰি হ'ল '১৭ মাহে দৰমহা নেপাই বকোত শিক্ষকৰ আত্মহত্যা' আৰু আনটো হৈছে 'কোকৰাঝাৰত দিন দুপৰতে জনসমক্ষত সেনাৰ দ্বাৰা যুৱতী ধৰ্ষণ।' সমাজৰ আটাইতকৈ শ্ৰদ্ধাৰ পাত্ৰ শিক্ষকে পুত্ৰ, কন্যা, পৰিবাৰৰ ভোকাতুৰ মুখলৈ চাই থাকিব নোৱাৰি চিৰদিনৰ বাবেই চকু মুদাৰ ব্যৱস্থা কৰি ল'ব লগা হৈছে। আনহাতে হাতত এটা মাৰমাস্ত্ৰ থকাৰ বাবেই প্ৰকাশ্য দিবালোকত পশুৱৎ আচৰণত লিপ্ত হৈ, ভাৰতীয় সেনা বাহিনীয়ে অসমীয়া জাতিটোক যেন চিৰদিনৰ বাবে অপমান কৰিলে। মনত পেলাব পাৰি যে,এইসকল বীৰ-পুংগবেই, চৈনিক আক্ৰমণৰ সময়ত ব'মডিলাৰ পৰা নেগুৰ ডাঙি পলাইছিল। সি যিকি নহওক,আমি ভাবো গণতান্ত্ৰিকভাৱে নিৰ্বাচিত অসম তথা ভাৰতবৰ্ষৰ চৰকাৰ দুখনৰ এয়াই আছিল অসমৰ জনসাধাৰণলৈ ৰঙালী বিহুৰ ৰংচঙীয়া উপহাৰ।

তথাপি অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত এইবাৰো উলহ-মালহেৰে ৰঙালি-বিহু উদ্‌যাপিত হৈছে। হ'বই। কাৰণ বিহুৰ লগত অসমীয়া মানুহৰ প্ৰাণৰ সম্পৰ্ক আছে। শত লাঞ্চনা কিম্বা অভাৱ-অভিযোগৰ মাজতো অসমৰ ৰাইজে বিহু বুলিলে খন্তেকৰ বাবে হ'লেও পাহৰি থাকিব খোজে দৈনন্দিন জীৱনৰ সমস্যাৰাশি।

কোনেও নজনা নহয়। সংস্কৃতিৰ চৰিত্ৰ বোৱতী নৈৰ নিচিনা। বোৱতী নৈৰ দৰে সংস্কৃতিও একেঠাইতে ৰৈ থাকিব নোৱাৰে। পৰিৱৰ্তনৰ বতাহে কোবাই সংস্কৃতিৰ স্বৰূপ-চৰিত্ৰও সলনি কৰিবই। সেইকাৰণেই একালৰ পথাৰৰ গছ তলৰ পৰা বিহু আহি 'দেউতাৰ পদূলি' গছকি চোতাল পাইছিলহি। আৰু তাৰ পিছত, চোতালৰ পৰা মঞ্চ পাবলৈও বেছি দিন লগা নাছিল।

মঞ্চলৈ অহাৰ লগে লগে বিহুৰ নৃত্যগীত প্ৰদৰ্শনযোগ্য হোৱাটোৱে বেছি গুৰুত্ব লাভ কৰিলে। মনত পেলাব পাৰি, ডেকা-গাভৰুৱে মনৰ উলাহত মৰা গছতালৰ চ'তৰ বিহুত প্ৰদৰ্শনযোগ্য হোৱা-নোহোৱাটো মুখ্য কথা নাছিল। প্ৰদৰ্শন যদি কৰিবই লাগে, সেয়া আছিল দলটোৰ ভিতৰতে সীমাবদ্ধ। মঞ্চৰ নাচনীয়ে ৰভাতলি গিজগিজাই থকা দৰ্শকৰ নচাৰ লগত দেখাদিখেকৈয়ে তাৰ পাৰ্থক্য আছিল। তাৰ উপৰিও আহি পৰিল প্ৰতিযোগিতাৰ কথা। প্ৰতিযোগিতাই স্বীকৃতি পোৱাৰ লগে লগে নীতি-নিয়ম কিছুমানো ঠিক থাক কৰি ল'ব লগা হ'ল।

অৱশ্যে প্ৰতিযোগিতা যে আগতে নাছিল তেনেকুৱা নহয়। কিন্তু সেই প্ৰতিযোগিতা আছিল ঢুলীয়াৰ লগত নাচনীৰ কিম্বা এখন

গাঁৱৰ নামতীৰ লগত আন এখন গাঁৱৰ নাচনীৰ। বহু সময়ত বিজয়ীজনে লাখটকীয়া পুৰস্কাৰেই লাভ কৰিছিল। কোনোবা ঢুলীয়াই যদি কোনোবা নাচনীক হৰুৱাই যুৱীয়া জীৱনৰ পাতনি মেলাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল— সেই পুৰস্কাৰ লাখটকীয়া নহয়নো কি?

দহগাঁও ৰজনজনাই যোৱা পাহোৱাল ডেকাৰ ধিনিকি ধিন দাওঁ ঢোলৰ চাপৰ, ভৰিৰ গিৰিপনিয়ে পৃথিৱী কঁপোৱা যৌৱনমতী গাভৰুৰ নাচোনৰ লহৰেৰে প্ৰতিযোগিতা আছিল স্বাস্থ্যোজ্জ্বল, উদ্দীপ্ততেজা ডেকা-গাভৰুৰ উদ্যম আৰু উদ্যোগৰ প্ৰতীক। বোপা ককাৰ দিনতো মনৰ আনন্দত বিহুগীত এযাৰ গাই নোপোৱা, পুৰস্কাৰৰ বাবেই প্ৰতিযোগিতালৈ অহা আজিৰ বিহুৱা-বিহুৱতীৰ লগত সেইবাবেই তেওঁলোকৰ স্পষ্ট পাৰ্থক্য আছিল।

এসময়ত পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰে শিক্ষিত এচাম অসমীয়া মধ্যবিত্তই ইতৰ শ্ৰেণীৰ লোকে পালন কৰা অশ্লীল নৃত্য-গীতৰ অনুষ্ঠান বুলি নিলগাই থ'ব খোজা বিহু সাধাৰণ মানুহৰ বুকুৰ উমেৰে জীপাল হৈ দুটামান দশকৰ আগলৈকে সজীৱ আৰু প্ৰাণৱন্ত হৈ চলি থাকিল। কিন্তু সাম্প্ৰতিক কালত হজুৱা অসমীয়াৰ প্ৰাণৰ উছৱ হৈ থকাৰ পৰিৱৰ্তে ই মধ্যবিত্ত অসমীয়াৰ কৃত্ৰিম আনন্দ প্ৰকাশৰ মাধ্যমলৈ পৰিণত হ'বলৈ ধৰিছে। কাৰণ গাঁৱে-ভূঞে হুচৰি, মুকলি বিহু, জেং বিহু বুলিবলৈ নাইকিয়া হ'ল। গতিকে বিহু মানে মঞ্চৰ বিহু হৈ পৰিল। কিন্তু কোনো সাধাৰণ লোকৰ পুত্ৰ-কন্যাই এমাহ-ডেৰমাহ আগৰ পৰা প্ৰশিক্ষণ লৈ, নিয়মাৱলী মুখস্থ কৰি, হেজাৰটকীয়া কাপোৰ পিন্ধি প্ৰতিযোগিতাত অৱতীৰ্ণ হোৱাৰ অৱসৰ নিশ্চয় নাপাব। আমি ভাবো তথাপি বিহু থাকিব। আগতে জানিবা সাধাৰণলোকে বিহু মাৰিছিল, ডাঙৰীয়াসকলে চাইছিল আৰু এতিয়া ডা-ডাঙৰীয়াৰ ললনাহঁতে নাচিব-হজুৱা অসমীয়াই ভেবা লাগি চাব পাৰ্থক্য ইমানেই।

লাহে লাহে জনা লোকসকলৰ পৰা বিহুৰ বিষয়ে দু-আষাৰ শুনাৰ সুবিধাও নাইকিয়া হৈ আহিছে। কাৰণ বিহুতলীসমূহত কোনো বিখ্যাত ব্যক্তিৰ দ্বাৰাহে পুৰস্কাৰবোৰো দিওৱাৰ ব্যৱস্থা হৈছে। যাতে বিহুৰ বিষয়ে 'লেকচাৰ' শুনি ৰাইজ 'ব'ৰ হ'বলগীয়া নহয়। সঁচাকৈয়ে বাৰু উদীয়মান নতুন প্ৰজন্মৰ বিহুৰ বিষয়ে জানিব-শুনিবলগীয়া কথা নাইকিয়াই হ'লনেকি?

ইতিমধ্যে ৰঙিলী-পমিলী, ৰহদৈ-বগীতৰাক ৰেহাই দি গীতাঞ্জলি, জানমণি, নীলিমাহঁতক বিহুনাচ-বিহুনাম নায়িকা কৰি লোৱা হৈছে। বিহুনামেও ৰূপ সলাই 'দুখন ৰিক্সা কেলৈ লাগে, একেখনতে দুয়ো যাম'ৰ পৰ্য্যায় পাইছেগৈ। নাচৰ ক্ষেত্ৰতো দেখা গৈছে,হাত দুখন বিভিন্ন ধৰণে নচুৱাই,হাত চাপৰি বা ঢোলৰ ছেৱে ছেৱে আঁঠু ভাঙি ঘূৰি ফুৰা নাচ এটা জনপ্ৰিয় হৈছে। (ভৰিৰ গিৰিপানিৰে সৈতে ককাল ভাঙি নাচিবলৈ যথেষ্ট দম লাগে কাৰণে।) আনহাতে,কাঁহি, জাপি আদি সঁজুলিৰ লগতে দৰ্শকে দেখি ভালপোৱা কিটিপ-কৌশল কিছুমানো ব্যৱহাৰ কৰি বিহুনাচক যথেষ্ট কৃত্ৰিম কৰি পেলোৱা হৈছে। এনেবোৰ কৌশল আয়ত্ত কৰা অথচ ককালটোকে ভালকৈ নভঙা নাচনীয়ে পুৰস্কাৰ পোৱাতো সহজ হৈ পৰিছে। অসমৰ বাহিৰত প্ৰদৰ্শনৰ বাবেও এনেবোৰ দলেই সুবিধা লাভ কৰিছে। কিন্তু আমি ভাবো-পঞ্জাব চণ্ডীগড়ৰ মানুহে ভাল দেখক বুলিয়েই স্বকীয়তা বিসৰ্জন দি কৃত্ৰিম ভংগী কিছুমান আমদানি কৰি থাকিলে এটা সময়ত এইবিধ লোকনৃত্যই স্বকীয় পৰিচয়কৈ হেৰুৱাই পেলাব।

এযাৰ কথা নক'লেও হয় যে, সঁচা অৰ্থতেই বিহু আছিল অসমৰ গাঁওবাসী কৃষিজীৱী অসমীয়াৰ বাপতি সাহোন। কিন্তু এতিয়াৰ বিধি-ব্যৱস্থাবোৰ এনেকুৱা হৈছেগৈ যে, এইসকল লোকেই মঞ্চ বিহুৰ বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতাবোৰ আও-ভাও নোপোৱা হৈ আহিছে। হয়তো কেইবছৰমানৰ পিচত কৃষিজীৱী গ্ৰাম্য অসমীয়াই সঁচা-সঁচিকৈয়ে গাবলগীয়া হ'ব — বিহু থাকে মানে/বিহুকে বিনাবা/বিহু গ'লে বিনাবা কাক?"

ঠিকনাঃ যোৰহাটঃ অসম

আইনা স্বৰূপ মানৱসত্তা ঃ এক সাধকৰ দৃষ্টিত

● ৰেণুকানন্দা হাজৰিকা

‘আৰ্চী’, শব্দৰ অৰ্থ হ’ল আইনা বা দৰ্পণ। আৰু সেই আইনাত প্ৰতিটি মানুহে নিজৰ প্ৰতিমূৰ্তি দৰ্শন কৰে আৰু, এই দৰ্শনৰ মাধ্যমেৰে মানুহে নিজৰ সত্তা, পৰমসত্তাক, নিজ অস্তিত্বক দেখিবলৈ পায় অৰ্থাৎ নিজৰ মনৰ ভিতৰত অবস্থিত মানবসত্ত্বাক চিনিব পাৰে। সেয়েহে তেওঁ ‘আৰ্চীনগৰ’ বুলি আমাৰ মানৱী শৰীৰটোক অভিহিত কৰিছে। ইয়াৰ পৰা স্পষ্ট বুজিব পাৰি যে বাংলাৰ বাউল গীতৰ শ্ৰেষ্ঠ শ্লোক(পদ) ৰচয়িতা, বাউল সাধনাৰ প্ৰজ্ঞ ভাষ্যকাৰ লালন ফকীৰে ‘আৰ্চীনগৰ’ অন্তৰাত্মাক বুজাইছে, অৰ্থাৎ তাতেই ঈশ্বৰৰ অৱস্থান। মানৱতাবাদ বিশ্বাসী, অসাম্প্ৰদায়িক চেতনাৰ উৰ্দ্ধত, জাতি, ধৰ্ম, কুল, বৰ্ণ, ভাষা, লিঙ্গ অনুসৰি মানুহৰ ভেদাভেদ বিশ্বাস নকৰা, ধৰ্মীয় গোড়ামী আৰু সামাজিক ভেদাভেদৰ বিৰোধী। ধৰ্মহীন মানৱতাৰ সাধক, আধ্যাত্মিক বাউল গীতৰ প্ৰধান গুৰু ও, সাধক, দাৰ্শনিক, সমাজ সংস্কাৰক, গীতিকাৰ সুৰকাৰ, বহুমুখী প্ৰতিভাসম্পন্ন, মানৱদৰদী কিংবদন্তি ব্যক্তি বাংলাৰ আকাশৰ আধ্যাত্মিক ধ্ৰুবতৰা, হিন্দু পৰিয়ালত জন্ম হৈ মুছলিম পৰিয়ালত পালিত, মুক্ত মনৰ মানুহ বাউল সাধক লালন ফকীৰ। নাৰীক তেওঁ বিশ্ব জগতৰ মাতা বুলি সম্বোধন কৰিছিল, কাৰণ তেওঁৰ মতে নাৰী নেথাকিলে সন্তান জন্ম দিয়া আৰু পালন-পোষণ অসম্ভৱ আৰু সেয়েহে পৃথিৱীৰ সকলো নাৰীৰ মাজত মাতৃত্বৰ ভাব জাগি উঠে। লালন সাঁইৰ গানেবোৰেই আছিল জীৱনবোধ সাধনাৰ সুত্ৰ আৰু আত্ম প্ৰকাশৰ মাধ্যম। অৰ্থাৎ দেহ কেন্দ্ৰিক। ধৰ্মহীন মানৱতাৰ সাধক, আধ্যাত্মিক বাউল গীতৰ প্ৰধান গুৰু ও, সাধক, দাৰ্শনিক, সমাজ সংস্কাৰক, গীতিকাৰ সুৰকাৰ, বহুমুখী প্ৰতিভাসম্পন্ন, মানৱদৰদী কিংবদন্তি ব্যক্তি বাংলাৰ আকাশৰ আধ্যাত্মিক ধ্ৰুবতৰা, হিন্দু পৰিয়ালত জন্ম হৈ মুছলিম পৰিয়ালত পালিত মুক্ত মনৰ মানুহ। তেওঁ ফকীৰ লালন, লালন সাঁই, লালন শাহ, মহাত্মা লালন ইত্যাদি নামেও পৰিচিত। সকলোকে তেওঁ আপোন কৰি ল’ব পাৰিছিল বাবে সকলো ধৰ্মৰ মানুহৰ লগত মধুৰ সম্পৰ্ক আছিল, আৰু তেওঁৰ আচাৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে সকলোৱে তেওঁক তেওঁলোকৰ ধৰ্মৰে লোক বুলি ভাবি লৈছিল। সেয়েহে লালনক কিন্তু এজন ইসলাম ধৰ্মী হিচাবে ভাবিলে ভুল কৰা হ’ব, তেওঁ কায়স্থ কুলত জন্ম বেঙ্গলী আধ্যাত্মিক সাধক। প্ৰকৃততে তেওঁ হিন্দু মুছলমান

সম্প্ৰীতিৰ জলন্ত প্ৰতীক। সেইবাবে তেওঁ ইসলাম ধৰ্মীয় সকলো ৰীতি-নীতি মানি চলা নাছিল। তেওঁ মত পোষণ কৰিছিল যে অশ্ৰু জলেৰ আল্লা,অৰ্থাৎ ঈশ্বৰৰ ভৰি কিয় ধুৱাব লাগে? ঈশ্বৰ তো নিৰাকাৰ, নিৰঞ্জন। তেওঁৰ কোনো শৰীৰ নাই।

আমি জানো যে ঈশ্বৰৰ বিশেষ কৃপাত, মানৱ জাতিৰ কল্যাণৰ বাবে, সমাজৰ কল্যাণ সাধিবলৈ যুগে যুগে বহু মহাপুৰুষ,মহৎ ব্যক্তি মহান পণ্ডিত, সাধক পৃথিৱীলৈ আহে আৰু তেওঁলোকৰ কৰ্ম সাধনাৰে মানুহক আলোকৰ পথ দেখুৱাই থৈ যায়। সেই দৰে ১৪০০খৃঃত এলাহবাদত ৰামানন্দ, ১৪৪৯ খৃঃত অসমত শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ, আৰু বাণাৰসীত ভক্ত কবীৰ, ১৪৬৯ ত লাহোৰত নানক, ১৪৭৯ ত দক্ষিণ ভাৰতত বল্লভাচাৰ্য, ১৪৮৬ ত বাংলাত শ্ৰী চৈতন্যদেৱ, ১৪৯৮ ত ৰাজস্থানত মীৰাবাঈ, ১৫৩২ ত উত্তৰ প্ৰদেশত তুলসীদাস আৰু ১৭৭৪ চনত পশ্চিমবঙ্গত লালন ফকীৰ আদি আধ্যাত্মিক, মানৱতাবাদী, সেৱক, সাধক, এই মহান ব্যক্তিসকলে জনম লৈছিল প্ৰকৃতিৰ দেৱভূমি ভাৰতবৰ্ষত

আৰু ভক্তিৰ বাণী প্ৰচাৰ কৰি তেওঁলোকে সহজেই মানুহৰ মন স্পৰ্শ কৰিছিল। অসমৰ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ আৰু বঙ্গৰ ফকীৰ লালনৰ সাধনা তত্ত্ব ও দৰ্শন বাণী সংগীতৰ মাধ্যমেৰে প্ৰচাৰ কৰিছিল। কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত বহুমুখী প্ৰতিভাসম্পন্ন শ্ৰীশঙ্কৰে একাঙ্কিকা নৃত্যনাট্য (অঙ্কীয়া নাট), বৰগীত, সত্ৰীয়া নৃত্য, নাম-প্ৰসঙ্গ ইত্যাদিৰে আকৰ্ষিত কৰি ভগবৎ প্ৰেমৰ ধাৰা জাতি ধৰ্ম বৰ্ণ ভাষা নিৰ্বিশেষে জনসাধাৰণৰ হৃদয়ত বোৱাইছিল। নামঘৰত সমবেত ৰাইজৰ মাজত নাম-প্ৰসঙ্গৰ মাধ্যমেৰে ঈশ্বৰৰ গুণানুকীৰ্তন প্ৰথাও প্ৰবৰ্তন কৰে। কিন্তু লালন সাঁই স্বভাৱ কবি। তেওঁৰ সৃষ্টি স্বতঃফূৰ্ত। সাধাৰণ স্কুলীয়া শিক্ষা নোপোৱা, সাধাৰণ আৰু জীৱনৰ পৰা পোৱা উপলব্ধিয়েই তেওঁক ঐশ্বৰিক চিন্তাৰ জগতখনত প্ৰৱেশ কৰায়। এই মানৱদৰদী জনৰ বিশ্বাস যে সকলো মানুহৰ দেহাৰ মাজত এজন মনৰ মানুহ, ভাবনাৰ মানুহ থাকে আৰু আমাৰ সেই মনৰ মানুহজনক আত্ম সাধনাৰ দ্বাৰা উপলব্ধি কৰিব পৰা যায়। তেওঁ মানৰ দেহৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিছিল আৰু কৈছিল যে মানৱীদেহৰ মাজতেই সকলো আছে। তেওঁ তিনি হাজাৰৰ অধিক গীত ৰচনা কৰিছিল আৰু এই গীতসমূহত আধ্যাত্মিক ও সামাজিক দৰ্শন পৰিস্ফুট হৈছিল। লালন ফকীৰৰ গীতসমূহ দেহকেন্দ্ৰীক বুলি জনা যায়, তেওঁৰ গীতসমূহ সাধাৰণতে মানৱী দেহাক লৈহে গোৱা। লালনৰ গীতৰ এক বৈশিষ্ট্য হ'ল বিজ্ঞানসন্মত চেতনাৰ বৰ্হিঃ প্ৰকাশ। লালন গীতে বাংলা সংস্কৃতিৰ ওপৰত এক গভীৰ প্ৰভাব পেলাইছিল। দুই দশকৰো অধিক কাল তেওঁৰ গীতে বেঙ্গলীৰ আধ্যাত্ম ক্ষুধা আৰু ৰস তৃষ্ণা দূৰ কৰি আহিছিল। সেয়েহে কবিগুৰু ৰবীন্দ্ৰনাথ আৰু কাজী নজৰুল ইছলাম অন্নদাশঙ্কৰ সহ বহুলোকক অনুপাণিত কৰিছিল।

মই আগতেই উল্লেখ কৈছিলো যে মানৱতাবাদী লালন ফকীৰে মানৱধৰ্ম বিশ্বাস কৰিছিল। তেওঁৰ বাবে হিন্দু মুছলিমৰ বেলেগে কোনো স্থান নাই। তেৱেঁই কৈছিল আমি সকলোৱে পৃথিৱীত মানুহ হৈ জন্ম গ্ৰহণ কৰিছো, সমাজত এনে কিছুমান মানুহ আছে যি কেৱল জাত পাত, ধৰ্ম, সংস্কৃতিৰ ভিন্নতা বিচাৰে কিয় ? আমি তেতিয়া হলে সকলো বেলেগ বেলেগ গ্ৰহৰ বাসিন্দা নেকি ? তেওঁ এনে সমাজব্যৱস্থাৰ বিৰোধীতা কৰিছিল। তেওঁ ধৰ্মীয় গোড়ামী আৰু সামাজিক ভেদাভেদৰ বিৰোধী আছিল, আৰু জীৱন আৰু দৰ্শনৰ মাজেৰে সাম্য বাণী প্ৰচাৰ কৰিছিল। তেওঁৰ ধৰ্মৰ মূল নীতি হ'ল কোনো মানুহে কাৰো প্ৰতি হিংসাদ্বেয় কৰিব নোৱাৰিব, কেৱল মানুহে মানুহক ভাল পাব লাগিব। তেওঁৰ গীতসমূহ ইংৰাজী, ফৰাচী, ইতালী, জাপানী, জাৰ্মান ভাষা অনুদিত হৈছে।

সামৰণিত কওঁ প্ৰকৃততে মহাত্মা লালনৰ গীতৰ শৈক্ষিক বৈশিষ্ট্য হ'ল উচ্চ্যঙ্গ দৰ্শন, সমাজ সচেতনতা, শ্ৰেণী বৈষম্য বিৰোধিতা আৰু প্ৰৱল ভাবে মানৱিক আবেদন। সেয়েহে বাংলাৰ শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যিক সকলৰ লগতে বিদেশৰ এডৱাৰ্ড চি, ডিমককে ক্যেৰল চলোমন আদি কৰি ভালে সংখ্যক ব্যক্তি লালনৰ গানত আকৰ্ষিত। ১৮৯০ চনৰ ১৭ অক্টোবৰত কুষ্টিয়াৰ কুমাৰখালীৰ (ছেউৰিয়াৰ) নিজৰ আখৰাত তেওঁ দেহত্যাগ কৰে। তেওঁৰ সেই আখৰাটি ভক্তসকলৰ তীৰ্থস্থান হিচাপে পৰিচিত আৰু তাত প্ৰতি বছৰ তেওঁৰ মৃত্যুবাৰ্ষিকীত মেলা বহে।■

লেখকৰ ঠিকনা ঃ কলকাতা

শুভ কামনা আৰু শুভ ভাৱনা

সুৰজিৎ গোস্বামী

আমি দৈনন্দিন জীৱনত বিভিন্ন উপলক্ষত এজনে আনজনক শুভ কামনা জনাওঁ। আপোনাৰ 'ভাল হওঁক' বা আপুনি 'সফল হওঁক' বুলি কোৱা এটা সৰল কথাই আন এজনৰ মনত নতুন উৎসাহ আৰু আত্ম বিশ্বাস জগাই তোলে। বৰ্তমান ব্যস্ত জীৱনত মানুহে বহু সময়ত অনুভূতি প্ৰকাশ কৰিবলৈ পাহৰি যায়। কিন্তু শুভ কামনাৰ দৰে সৰু অথচ মূল্যৱান আচৰণে সমাজখন অধিক সুন্দৰ আৰু মানৱিক কৰি তুলিব পাৰে।

মানৱ সমাজত সৌহাৰ্দ্য, সহানুভূতি আৰু ভাতৃত্ববোধ গঢ়ি তোলাত শুভ কামনাৰ ভূমিকা অপৰিসীম। এজন মানুহে আন এজনৰ মংগল, সুখ আৰু সফলতাৰ বাবে যি আন্তৰিক আকাংক্ষা প্ৰকাশ কৰে, তাকেই শুভ কামনা বোলা হয়। শুভ কামনা মানুহৰ মানসিকতাৰ এক উৎকৃষ্ট প্ৰকাশ, যিয়ে ব্যক্তিগত আৰু সামাজিক জীৱন দুয়োটাকেই ইতিবাচক দিশে আগুৱাই নিয়ে।

> মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীয়ে কৈছিল – "মানুহৰ মনত শুভ ভাৱনা জগাই তুলিব পাৰিলে, সমাজ আপোনা-আপুনি সলনি হয়।"

শুভ কামনাৰ মূল শক্তি নিহিত থাকে ইতিবাচক চিন্তাত। মানুহে যেতিয়া আনৰ উন্নতিত সুখ অনুভৱ কৰে আৰু দুখত সহমৰ্মিতা দেখুৱায়, তেতিয়াই সমাজত মানৱীয় মূল্যবোধ দৃঢ় হয়। প্ৰসিদ্ধ চিন্তাবিদ এলবাৰ্ট শ্বৰাইৎজাৰে কৈছিল- "মানৱতা মানে কেৱল নিজৰ সুখ নহয়, আনৰ সুখৰ প্ৰতিও এক দায়িত্ববোধ।"

এই দায়িত্ববোধৰেই এক সুন্দৰ ৰূপ হৈছে "শুভ কামনা"।

জীৱনৰ বিভিন্ন পৰ্যায়ত শুভ কামনাৰ প্ৰয়োজন অনুভৱ কৰা যায়। জন্মদিন, বিবাহ, উৎসৱ- পাৰ্বন, নৱবৰ্ষ, পৰীক্ষা, চাকৰি লাভ বা নতুন দায়িত্ব গ্ৰহণ আদি সকলো উপলক্ষতেই শুভ কামনা জনোৱাটো সামাজিক আচৰণৰ অংগ। এনে শুভেচ্ছাই মানুহৰ মনত আত্মবিশ্বাস বৃদ্ধি কৰে ।

কবি গুৰু ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ মতে- "মানুহৰ প্ৰতি মানুহৰ বিশ্বাসেই হৈছে জীৱনৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ শক্তি।" শুভ কামনাই এই বিশ্বাস অধিক মজবুত কৰে। শুভ কামনা কেৱল আনন্দৰ মুহূৰ্ততেই সীমাবদ্ধ নহয়; দুখ-কষ্ট , ব্যৰ্থতা বা কঠিন সময়তো ইয়াৰ তাৎপৰ্য অধিক গভীৰ হয়। এনে সময়ত আন্তৰিক শুভ কামনাই মানুহক মানসিক শক্তি প্ৰদান কৰে আৰু আশাবাদী হৈ আগবাঢ়ি যাবলৈ সহায় কৰে। এনে সময়ত আনৰ সদিচ্ছাই হতাশা আতৰাই আশাৰ পোহৰ দেখুৱায়। এইদৰে শুভ কামনাই ব্যক্তি-জীৱনত ইতিবাচক প্ৰভাৱ পেলোৱাৰ লগতে সমাজত শান্তি আৰু সহমৰ্মিতাৰ পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰে।

আমি যদি পৌৰাণিক মহাভাৰতৰ কুৰুক্ষেত্ৰ যুদ্ধৰ কথা লক্ষ্য কৰোঁ - সেই যুদ্ধ কেৱল অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰৰ সংঘৰ্ষ নাছিল, ই আছিল ধৰ্ম আৰু অধৰ্মৰ মাজৰ এক মহাযুদ্ধ। এই যুদ্ধত পাণ্ডৱসকলে বাহ্যিক শক্তিৰ লগতে বহুজনৰ পৰা শুভ ভাৱনা, আশীৰ্বাদ আৰু নৈতিক সমৰ্থন লাভ কৰিছিল। এই শুভ ভাৱনাই তেওঁলোকৰ জয়ৰ পথ সুগম কৰিছিল। শ্ৰীকৃষ্ণই যদিও প্ৰত্যক্ষ যুদ্ধত অংশগ্ৰহণ কৰা নাছিল শ্ৰীকৃষ্ণ পাণ্ডৱসকলৰ সৰ্বাধিক শুভচিন্তক আছিল। ভগৱদ্গীতাৰ উপদেশৰ বাণীৰে পাণ্ডৱসকলক ধৰ্মযুদ্ধত স্থিৰ থাকিবলৈ অনুপ্ৰাণিত কৰিছিল। পিতামহ ভীষ্ম কৌৰৱৰ পক্ষত থাকিলেও অন্তৰৰে পাণ্ডৱসকলৰ মঙ্গল কামনা কৰিছিল। তেওঁ যুধিষ্ঠিৰক যুদ্ধনীতি আৰু ৰাজধৰ্মৰ বিষয়ে উপদেশ দিছিল আৰু শেষ পৰ্যায়ত পাণ্ডৱসকলৰ জয় নিশ্চিত হ'ব বুলি আৰ্শীবাদ দিছিল। সেইদৰে গুৰু দ্ৰোণাচাৰ্য যদিও কৌৰৱৰ পক্ষত আছিল পাণ্ডৱসকলক নিজৰ শিষ্য আৰু পুত্ৰসদৃশ বুলি গণ্য কৰিছিল। তেওঁলোকৰ প্ৰতি তেওঁৰ অন্তৰৰ শুভ ভাৱনা স্পষ্ট আছিল। সেইদৰে মহামতি বিদুৰৰ নৈতিক সমৰ্থন আৰু শুভ ভাৱনা পাণ্ডৱসকলৰ প্ৰতি আছিল। সামগ্ৰিকভাৱে ক'বলৈ গ'লে, কৌৰৱৰ পক্ষে বৃহৎ সৈন্য বাহিনী থাকিলেও পাণ্ডৱৰ লগত আছিল ধৰ্ম, ন্যায়, আশীৰ্বাদ আৰু শুভকামনা। এই শুভ ভাৱনাৰ নৈতিক শক্তিয়ে পাণ্ডৱ সকলৰ বিজয় সুনিশ্চিত কৰিছিল।

মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীয়ে কৈছিল - "মানুহৰ মনত শুভ ভাৱনা জগাই তুলিব পাৰিলে, সমাজ আপোনা-আপুনি সলনি হয়।" শুভ কামনা বা শুভ ভাৱনা হৈছে সমাজ জীৱনৰ এক অত্যাৱশ্যকীয় নৈতিক মূল্যবোধ। ই মানুহক মানুহৰ লগত সংযোগ ঘটায় আৰু সমাজত শান্তি, সহযোগিতা আৰু সৌহাৰ্দ্য স্থাপন কৰে। সেয়ে প্ৰতিজন শিক্ষিত আৰু সচেতন নাগৰিকে নিজৰ জীৱনত শুভ কামনাৰ চৰ্চা কৰা উচিত। শুভ কামনাৰে সমৃদ্ধ সমাজেই হ'ব এখন সুস্থ, সুন্দৰ আৰু মানৱিক সমাজ।

আধুনিক যুগত প্ৰযুক্তিৰ বিকাশৰ লগে লগে শুভ কামনা প্ৰকাশৰ মাধ্যম সলনি হৈছে। আগতে মুখে মুখে বা চিঠিৰ জৰিয়তে যি শুভেচ্ছা জনোৱা হৈছিল, আজিকালি সেইবোৰ মোবাইল বাৰ্তা, সামাজিক মাধ্যম বা ই-মেইলৰ জৰিয়তে প্ৰেৰণ কৰা হয়। যদিও মাধ্যম সলনি হৈছে, তথাপি শুভ কামনাৰ আন্তৰিকতা আৰু মানৱীয় মূল্য সদায় অটুট থাকিব লাগে। আন্তৰিকতা নাথাকিলে শুভ কামনা কেৱল আনুষ্ঠানিকতাত সীমাবদ্ধ হৈ পৰে।

হৃদয় শক্তিশালী হ'লেহে শুভ ভাৱনাত আন্তৰিকতা থাকে। স্বামী বিবেকানন্দই কৈছিল- "যি হৃদয়ত সকলো প্ৰাণীৰ প্ৰতি শুভ কামনা আছে, সেই হৃদয়েই প্ৰকৃত শক্তিশালী"।

সমাজৰ পৰা ঘৃণা, ঈৰ্ষা অমঙ্গল আদি শুভ ভাৱনাই নাইকিয়া কৰিব পাৰে। ভগৱান বুদ্ধই শিষ্যসকলক কৈছিল - "ঘৃণা ঘৃণাৰে কেতিয়াও শেষ নহয়, শুভ ভাৱনাইহে ঘৃণাৰ অন্ত কৰে।" সেয়ে আমি সকলোৰে প্ৰতি শুভ ভাৱনা ৰখা উচিত।

হিটলাৰ এজন অতি বিতৰ্কিত ঐতিহাসিক ব্যক্তি আছিল তেওঁৰ চিন্তা ধাৰা অলপ পৃথক, তেওঁৰ মতে কেৱল শুভ কামনাই সফলতা আনিব নোৱাৰে, বাস্তৱিক পৰিশ্ৰম, শৃংখলা আৰু কৰ্মইহে লক্ষ্য পোৱাত সহায় কৰিব পাৰে।

মানুহৰ প্ৰতি শুভ ভাৱনা ৰাখিলে শত্ৰুও এদিন বন্ধু হৈ উঠিব পাৰে। যিদৰে অন্ধকাৰ অন্ধকাৰে দূৰ কৰিব নোৱাৰে, আলোকেহে অন্ধকাৰ দূৰ কৰিব পাৰে। ঘৃণা দূৰ কৰিব পাৰে কেৱল শুভ ভাৱনায়। আমাৰ সৰু সৰু শুভ ভাৱনাই পৃথিৱীখন অধিক সুন্দৰ কৰি তুলিব পাৰে। শুভ ভাৱনা মানৱ জীৱনৰ এক মহৎ গুণ। ই মানুহক মানুহৰ লগত সংযোগ কৰে। সমাজত শান্তি, সৌন্দৰ্য আৰু সহানুভূতি প্ৰতিষ্ঠা কৰে। সেয়ে প্ৰতিজন সচেতন নাগৰিকে আনৰ প্ৰতি আন্তৰিক শুভকামনা পোষণ কৰা এক নৈতিক দায়িত্ব হিচাপে গ্ৰহণ কৰা উচিত।■

ফোন ঃ ৭০০২৮৬৫৯৬৮

মৃত্যু এক চিৰন্তন সত্য

● ডাঃ মৃণাল দাস

মানুহে সাধাৰণতে মৃত্যুক জীৱনৰ অন্তিম সীমা বুলি ভাবে। মৃত্যুৰ নাম শুনিলেই মনত ভয়, দুখ আৰু এক অবোধ অন্ধকাৰৰ অনুভৱ হয়। কিন্তু গভীৰভাৱে চিন্তা কৰিলে বুজা যায়-মৃত্যু কেৱল জীৱনৰ অন্ত নহয়, ই জীৱনৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু অবিচ্ছেদ্য অধ্যায়। জীৱনৰ সম্পূৰ্ণ কাহিনীত মৃত্যু হৈছে এক নীৰৱ অথচ অৰ্থপূৰ্ণ বাক্য, যিয়ে জীৱনৰ গভীৰতাক অধিক উজ্জ্বল কৰি তোলে।

জীৱনৰ বাবে মৃত্যুৰ কোনো কোনো নিৰ্দিষ্ট সময় নাই। ই নীৰৱে আহে-অঘোষিতভাৱে। এই সত্যটো প্ৰকৃতিৰ চিৰন্তন নিয়ম। প্ৰকৃতিৰ এই অনিবাৰ্য নিয়ম স্থগিত কৰিবলৈ পৰা শক্তি কোনো মানুহৰ হাতত নাথাকে।

সময় যেনেকৈ নীৰৱে আগবাঢ়ি যায়, মৃত্যুয়ো তেনেকৈ জীৱনৰ পথত নিশ্চিতভাৱে আগুৱাই থাকে।

তথাপিও, এই সত্যটো জানিও মানুহৰ হৃদয় মৃত্যুক সহজে মানি ল'ব নোৱাৰে। যেতিয়া আমি কোনো আপোনজনৰ মৃত্যুৰ বাতৰি পাওঁ, তেতিয়া অন্তৰ গভীৰ বেদনাৰে ভৰি উঠে। শোকত মন ভাগে আৰু মৃত্যুক ধিক্কাৰ দিবলৈ মন যায়। কিয়নো মানুহৰ হৃদয়ত স্নেহ আৰু বন্ধনৰ শক্তি অত্যন্ত গভীৰ। সেই বন্ধন হঠাতে ছিঙি যোৱাৰ বেদনাক অন্তৰে সহজে সহ্য কৰিব নোৱাৰে। সেয়েহে মৃত্যু আমাৰ হৃদয়ৰ বিৰুদ্ধে যেন এক নীৰৱ প্ৰতিবাদ। আমি সকলো যেন উপায়হীন কাৰণ এই নিয়ম সময় আৰু প্ৰকৃতিৰ দৰে অনিবাৰ্য। কিন্তু মৃত্যুৰ এই অনিবাৰ্যতাই জীৱনৰ গভীৰ অৰ্থ বুজাবলৈ সহায় কৰে। যদি জীৱন কেতিয়াও শেষ নহ'লহেঁতেন, তেন্তে হয়তো সময়ৰ মূল্য, অনুভৱৰ সৌন্দৰ্য আৰু মুহূৰ্তৰ গভীৰতা আমি অনুভৱ কৰিব নোৱাৰিলোহেঁতেন। মৃত্যুৰ উপস্থিতিয়েই জীৱনক অমূল্য কৰি তোলে। সীমাবদ্ধ সময়ৰ মাজতেই জীৱনৰ সৌন্দৰ্য অধিক স্পষ্টকৈ প্ৰকাশ পায়।

"প্ৰকৃতি" এই সত্যৰ এক অন্যতম সুন্দৰ উদাহৰণ। অৰণ্যৰ গছবোৰ যেতিয়া শুকাই যায়, তেতিয়া তাতেই কেৱল শেষ বুলি ক'ব নোৱাৰি। সেই গছৰ ক্ষয়ৰ পৰা মাটিয়ে নতুন পুষ্টি লাভ কৰে আৰু সেই পুষ্টিৰে পুনৰ নতুন গছ, নতুন ফুল, নতুন জীৱনৰ জন্ম হয়। প্ৰকৃতিয়ে যেন নীৰৱ ভাষাত কয়-মৃত্যু ধ্বংস নহয়, ই এক ৰূপান্তৰ। ক্ষয়ৰ মাজতেই সৃষ্টিৰ বীজ লুকাই থাকে।

মানৱজীৱনতো একেই সত্য প্ৰযোজ্য যেন অনুভৱ হয়। মানুহ শাৰীৰিকভাৱে এই পৃথিৱী এৰি যায়, কিন্তু তেওঁলোক সম্পূৰ্ণৰূপে নোহোৱা নহয়। তেওঁলোকৰ চিন্তা, আদৰ্শ, কৰ্ম আৰু স্মৃতিবোৰ মানুহৰ হৃদয়ত আৰু সমাজৰ ইতিহাসত অম্লান হৈ থাকে। এজন মানুহৰ জীৱন শেষ হ'লেও তেওঁৰ কৰ্মৰ প্ৰভাৱ সময়ৰ সোঁতত বহুদূৰলৈ প্ৰসাৰিত হৈ থাকে।

সেয়েহে মৃত্যুৰ ভয়ত পৰি জীৱনৰ পৰা আঁতৰি থকাটো জ্ঞানীৰ লক্ষণ নহয়। মৃত্যু আহিব বুলি ভাবি ভাবি সময় নষ্ট কৰাৰ সলনি, মৃত্যুৰ আগতেই এই পৃথিৱীৰ বাবে কিবা এটা ভাল কৰি যোৱাৰ সংকল্প লোৱা উচিত। যি পুণ্যৰ ফলত আমি এই জীৱশ্ৰেষ্ঠ মানৱীয় জীৱন লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছোঁ, সেই জীৱনৰ মহত্ত্ব উপলব্ধি কৰি ইয়াৰ সন্মান ৰক্ষা কৰাটো আমাৰ দায়িত্ব। মৃত্যুৰ ভয়ত পৰি কৰ্মৰ পৰা বিচলিত হোৱাৰ সলনি, আমি সমাজ, মানৱতা আৰু ভৱিষ্যতৰ শ্ৰীবৃদ্ধিত নিজৰ সাধ্যানুসাৰে অৱদান আগবঢ়োৱা উচিত। কাৰণ সৎ কৰ্মই মানুহক মৃত্যুৰ পিছতো জীৱিত কৰি ৰাখে। মানুহৰ শৰীৰ নাশ হয়, কিন্তু তেওঁৰ আদৰ্শ আৰু কৰ্মৰ পোহৰ বহুদিনলৈ মানুহৰ পথ আলোকিত কৰি থাকে।

দাৰ্শনিক দৃষ্টিৰে চালে, জীৱন আৰু মৃত্যু একে মুদ্ৰাৰ দুইটো পৃষ্ঠা। এটাই আনটোক সম্পূৰ্ণতা দিয়ে। জীৱন মৃত্যু অবিহনে অসম্পূৰ্ণ, আৰু মৃত্যু জীৱনৰ অস্তিত্ব অবিহনে অৰ্থহীন। এই দুয়ো মিলি সৃষ্টি কৰে এক চিৰন্তন চক্ৰ-য'ত সৃষ্টি, বিকাশ, ক্ষয় আৰু পুনৰ উদয় এক অবিৰাম প্ৰবাহৰ দৰে চলি থাকে।

মৃত্যু মানে কেৱল অন্ধকাৰ নহয়, ই পৰিৱৰ্তনৰ এক গভীৰ সজীৱতা। মৃত্যুয়ো যেন সুন্দৰতাৰ ৰূপ লাভ কৰে, যেতিয়া মানুহ নিজৰ জীৱনক সৎ কৰ্ম, জ্ঞান আৰু মানবতাৰ পোহৰে উজ্জ্বল কৰি তোলে। সময় থাকোঁতেই মানুহে নিজৰ কৰ্মত মনোনিৱেশ কৰা উচিত, কিয়নো সময়েই হৈছে জীৱনৰ সৰ্বাধিক মূল্যবান সম্পদ।

মৃত্যু নীৰৱ হ'লেও তাৰ অন্তৰত জীৱনৰ এক সজীৱ স্পন্দন লুকাই থাকে। সেয়েহে জীৱনক ভালপোৱাৰ সৰ্বোত্তম উপায় হৈছে-মৃত্যুৰ সত্যক উপলব্ধি কৰি, সময় থাকোঁতেই এই পৃথিৱীত সৎ কৰ্ম, প্ৰেম আৰু প্ৰেৰণাৰ চাকি জ্বলাই যোৱা।■

লেখকৰ ঠিকনা ঃ জৌতিনগৰ পাঠশালা, ৯৯৫৪৯৪৪১৬৮

অনন্য জুবিন

● তৃণেশ বৰুৱা

২০২৫ৰ ১৯ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখটো অসম,অসমবাসী তথা সমগ্ৰ দেশৰ বাবেই আছিল চৰম দুৰ্যোগপূৰ্ণ আৰু শোকাবহ দিন। এই দিনটোতেই প্ৰাণৰ শিল্পী, হিয়াৰ আমঠু, যুৱপ্ৰজন্মৰ হাৰ্টথ্ৰব জুবিন গাৰ্গৰ সুদূৰ চিংগাপুৰত অনুষ্ঠিত নৰ্থ ইষ্ট ফেষ্টিভেলৰ বাবে সংগীত পৰিৱেশনৰ বাবে গৈ তাত সাগৰত সাঁতুৰি থাকোঁতেই এক দুৰ্ঘটনাত মৃত্যু হৈছিল। এই দুৰ্ঘটনাক কেন্দ্ৰ কৰি অসম,উত্তৰ-পূব ভাৰত তথা দেশ জুৰি যি আলোড়নৰ সৃষ্টি হৈছিল, সেয়া আছিল অভূতপূৰ্ব!

ভাৰতত সংগীত-শিল্পীৰ অভাৱ নাই। আগতেও আছিল, এতিয়াও আছে আৰু হয়তো ভৱিষ্যতেও আগমন ঘটিব পাৰে বহু উচ্চমানৰ শিল্পীৰ। কিন্তু জুবিন একক আৰু অনন্য। বৰ্তমান সময়ত বা পূৰ্বতে ভাৰতত শিল্পী, সাহিত্যিক, দেশনেতাৰ মৃত্যুত এনেধৰণৰ জন সমাগম দেখিবলৈ পোৱা নগৈছিল— দুই একৰ বাহিৰে। কিন্তু জুবিনৰ মৃত্যুৰ পিছত নশ্বৰদেহ চিংগাপুৰৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ অনাৰ সময়ত বৰঝাৰ বিমান কোঠৰ পৰা জুবিনৰ কাহিলীপাৰাৰ ঘৰলৈ অনাৰ সময়খিনিত যি
জনসমাগম তাৰ পূৰ্বৰ নজিৰ নাই। এজন জনপ্ৰিয় শিল্পীৰ মৃত্যুক কেন্দ্ৰ কৰি এনে জনসমাগম বৰ্তমান সময়ত মাইকেল জেকচন পিছতেই জুবিনৰ স্থান।

জুবিনৰ এই জনপ্ৰিয়তা বা তেওঁক এনেদৰে ভালপোৱাৰ কাৰণ তেওঁ এজন গায়ক হিচাপে নহয়,তেওঁক লোকে জাতি,ধৰ্ম,বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে ভাল পাইছিল তেওঁৰ মাজত এনে কিছুমান গুণ আছিল যি অইন কোনো শিল্পীৰ মাজত হয়তো পাবলৈ নাই। সেয়া হ'ল তেওঁৰ প্ৰকৃতি, জীৱ-জন্তু আৰু সাধাৰণ মানুহৰ প্ৰতি থকা অকৃত্ৰিম প্ৰেম। জুবিনে কৈছিল 'মোৰ কোনো জাতি নাই, ধৰ্ম নাই, ঈশ্বৰ নাই। মই কাঞ্চনজংঘা। বামুণ হৈও লগুণ ছিঙি পেলাইছিল কাহানিবাই। হয়তো তেওঁ স্বামী বিবেকানন্দই কোৱা 'জীৱে প্ৰেম কৰে যেইজন সেইজন সেবিছে ঈশ্বৰ 'কথাযাৰ এইদৰেই সাৰ্থক কৰি তুলিছিল।

১৯৭২ চনৰ ১৮নৱেম্বৰ তাৰিখত জন্ম গ্ৰহণ কৰা জুবিনৰ পিতৃ মোহিনীমোহন বৰঠাকুৰ অসম চৰকাৰৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত উচ্চপদস্থ
বিষয়া। অধ্যয়নপুষ্ট মোহিনীমোহন এগৰাকী সুলেখক,কবি তথা গীতিকাৰ। কপিল ঠাকুৰ ছদ্মনামেৰে বহুতো কবিতা লিখিছে।মাতৃ প্ৰয়াত ইলী বৰুৱা আছিল এগৰাকী সুগায়িকা। জুবিনে মাকৰ পৰাই পাইছিল সংগীতৰ এক অপূৰ্ব কণ্ঠ, দেউতাকৰ পৰা পাইছিল কিতাপ পঢ়াৰ অভ্যাস। কিমান ধৰণৰ কিতাপ যে তেওঁ পঢ়িছিল তাৰ হিচাপ নাই। দেউতাকৰো আছে সংগীত প্ৰীতি। সেয়ে তেওঁ পুতেকৰ নাম ৰাখিছিল জুবিন। বিশ্ববিখ্যাত সংগীতশিল্পী জুবিন মেহতা তেওঁৰ প্ৰিয় শিল্পী। জুবিনে তেওঁৰ নিজৰ গোত্ৰ অনুসৰি নিজৰ নামৰ সৈতে গাৰ্গ লগাই লৈছিল। জুবিন মানে আকাশ চুব পৰা মানুহ। জুবিনে নিজ প্ৰতিভাৰে নামটো সাৰ্থক কৰি তুলিছিল।

অসমীয়া লোক সংগীত, ভূপেন হাজৰিকাৰ ৰচনা আৰু সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ পৰম্পৰাৰ সৈতে তেওঁৰ প্ৰাথমিক পৰিচয় হৈছিল। এই পৰিচয়ৰ ফলস্বৰূপে তেওঁৰ সৃষ্ট সংগীত কেৱল মনোৰঞ্জনৰ আহিলা হিচাপে নহয়, বৰং নিজেই জীৱনৰ ৰূপ বুলি বিশ্বাস কৰিছিল। সেয়েহে, ১৯৯২ চনত তেওঁৰ প্ৰথম এলবাম ক্সঅনামিকাক্সই তেওঁক এজন অতি সংবেদনশীল শিল্পী হিচাপে সমগ্ৰ অসমতেই পৰিচিতি আনি দিছিল। ই পৰম্পৰাগত অসমীয়া সুৰক সমসাময়িক সংগীত শৈলীৰ সৈতে লগ লগাই পুৰণি আৰু নতুন প্ৰজন্মৰ মাজত ব্যৱধান
আঁতৰাই দিছিল।

জুবিনৰ আৰম্ভণিৰ গীতসমূহ কাব্যিক সৰলতা আৰু আৱেগিক গভীৰতাৰে পৰৱৰ্তীকালত বিপ্লৱৰ পৰিণত হোৱাৰ ভেটি স্থাপন কৰিছিল। এই সফলতাৰে জুবিন হক্সব পাৰিছিল সবাতোকৈ বিশিষ্ট কণ্ঠশিল্পী। ফলত অসমীয়া চিনেমাৰ সৈতে গভীৰভাৱে জড়িত হোৱাৰ বাটো মুকলি হৈছিল।

জুবিন গাৰ্গৰ অসমীয়া চিনেমাৰ সৈতে সম্পৰ্কৰ আৰম্ভণি নব্বৈৰ দশকৰ শেষৰ পিনে।সেই সময়ছোৱাত জুবিনে সংগীতৰ দিশত অসমীয়া চলচ্চিত্ৰসমূহত আনি দিছিল সতেজতা। নগৰীয়া ছন্দৰ সৈতে লোকশিল্পৰ মিশ্ৰণত ৰচিত গীতসমূহে অসমীয়া চলচ্চিত্ৰৰ সংগীতৰ বাবে এক নতুন যুগৰ সংকেত দিছিল। ইয়াৰ মাজতেই তেওঁ অভিনয়ৰ ক্ষেত্ৰতো আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। তেওঁৰ চৰিত্ৰসমূহত অসমৰ বিদ্ৰোহী, আৱেগিক চৰিত্ৰৰ প্ৰতিফলন দেখিবলৈ পোৱা গ'ল।

সংগীতশিল্পী-অভিনেতা হিচাপে সুখ্যাতি অৰ্জন কৰাৰ

মাজতেই চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাতা হিচাপেও জুবিনে এক দিকদৰ্শী পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা কৰিলে। ২০১৭চনত জুবিনে পৰিচালনা আৰু অভিনয় কৰাইছে চাইনা' নামৰ ছবিখনে অসমীয়া চিনেমাৰ ধাৰণা সলনি কৰিব পাৰিছিল। দুবছৰৰ পাছত নিৰ্মাণ কৰা 'কাঞ্চনজংঘা' নামৰ ছবিখনে জুবিনৰ দৃষ্টিভংগীক আৰু আগুৱাই লৈ গ'ল। পৰিচালনাৰ উপৰি জুবিনে অভিনয় কৰা ছবিখনে অসমৰ দুৰ্নীতি, নিবনুৱা সমস্যা আৰু যুৱক-যুৱতীৰ হতাশাৰ সমস্যাৰ কথা দাঙি ধৰিছিল। ছবিখনৰ নায়কে এটা সম্পূৰ্ণ প্ৰজন্মৰ ক্ষোভ আৰু আকাংক্ষাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল।

অন্তিম ছবি 'ৰৈ ৰৈ বিনালে' আছিল জুবিনৰ সপোনৰ ছবি। ছবিখনে অভিলেখ সৃষ্টিৰ জৰিয়তে ভাৰতৰ ছবিজগতৰ ইতিহাসত নজিৰ বিহীন ঘটনাৰূপে পৰিগণিত হ'ল। জুবিন গাৰ্গ আছিল মনে-প্ৰাণে অসমীয়া। অসমক তেওঁ ইতমানেই ভাল পাইছিল যে বলিউডত সাফল্য লাভ কৰাৰ পাছতো তাৰ ধন, যশ, প্ৰাচুৰ্য আদিৰ মোহ এৰি জুবিন মুম্বাইৰ পৰা অসম আৰু অসমীয়াৰ মাজলৈ ঘূৰি আহিছিল চিৰদিনৰ বাবে। এয়া কেৱল জুবিনৰ বাবেহে সম্ভৱ।

অসমৰ সকলো জাতি-জনগোষ্ঠীক বুকুত সাবটি লৈ বৰ অসম গঢ়াৰ সপোন দেখিছিল জুবিনে। প্ৰতিটো জাতি-জনগোষ্ঠী বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতিৰ একো একোটা অংশ হ'লেও প্ৰতিটো জাতি-জনজাতিৰে আছে নিজা নিজা এক অস্তিত্ব। অসমৰ প্ৰতিটো জাতি-জনগোষ্ঠীৰ প্ৰতি জুবিনৰ আছিল অপৰিসীম শ্ৰদ্ধা আৰু ভালপোৱা। সেয়েহে অসমৰ ভিন ভিন জনগোষ্ঠীক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিবলৈ জুবিনে প্ৰায়েই মঞ্চ আৰু ৰাজহুৱা স্থানত ভিন ভিন ডিজাইনৰ ৰং বিৰঙৰ সাজপোছাক পিন্ধিছিল। জুবিনে অসমীয়া ভাষাৰ গান গোৱাৰ লগতে অসমৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ গানো পৰিৱেশন কৰি সেইবোৰক বৃহত্তৰ অসমীয়া সমাজত প্ৰতিষ্ঠিত কৰি উচিত সন্মান দেখুৱাইছিল। জনগোষ্ঠীয় সংগীত শিল্পীৰ লগতে জনগোষ্ঠীয় বাদ্যযন্ত্ৰ আৰু আধুনিক বাদ্যযন্ত্ৰৰ সমন্বয় ঘটাই এক অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছিল।

জুবিন গাৰ্গে বিচাৰিছিল নানা জাতি,ধৰ্ম,বৰ্ণ ভাষা-ভাষীৰ এক মিলনস্থলী হওক অসমভূমি। তেওঁৰ সেই সপোনৰ প্ৰতিফলন যেন ঘটিছে তেওঁৰ সমাধি স্থলী জুবিন-ক্ষেত্ৰত।

অসমীয়া ভাষাক ভাল পালেও কিন্তু জুবিন অন্য ভাষাৰ প্ৰতি আছিল উদাৰ। শিল্পী হিচাপে জুবিনে নিজক কেৱল অসমীয়া ভাষাৰ

মাজতেই নাৰাখি অন্যান্য ভাষা যেনে বাংলা, হিন্দী, তামিল তেলেগু আদিৰ লগতে আনকি বিদেশী ভাষাতো সুন্দৰকৈ গাব পাৰিছিল। হিন্দী আৰু বাংলা চিনেমাৰ জুবিন আছিল এজন প্ৰতিষ্ঠিত আৰু সৰ্ব-জনপ্ৰিয় গায়ক। সৰ্বমুঠ ৪০টা ভাষাত তেওঁ ৩৮০০০ গান গাইছিল।

প্ৰকৃতিপ্ৰেমী জুবিনৰ আটাইতকৈ প্ৰিয় বন্ধু আছিল গছ। জীৱ-জন্তু ভালপোৱা জুবিনৰ আছিল বহুবিলাক পোহনীয়া জীৱ-জন্তু। সেই বিলাকক সদায় নিজ হাতেৰেই খুৱাইছিল। বহু অনাথ শিশুক পোহপাল দিব ডাঙৰ দীঘল কৰিছিল। কিমান অসহায় মানুহলৈ সহায়ৰ হাত আগবঢ়াইছিল তাৰ হিচাপ নাই। কিতাপ পঢ়ি ভাল পোৱা জুবিন গাৰ্গে কৈছিল কিতাপ নথকা ঘৰত কেৱল গামোচাখনেৰে নুশুৱায়। জুবিন গাৰ্গ আছিল এক মহান আত্মাৰ মানুহ। তেওঁৰ মহিমাৰ কথা শেষ কৰিব নোৱৰা বিধৰ।■

লেখকৰ ঠিকনা ঃ ৫ পঞ্চ বান্ধৱ পথ বেলতলা গুৱাহাটী, অসম

ভুল করেই বোধহয় বড়ো হয়ে গেছি

● সুচেতা দাস

স্কুলে ছোটবেলার দিনগুলোতে হুট করেই বন্ধুত্ব হয়ে যেত। যেই ছেলেটা খেলার সময় চোর হয়ে টানা ৫মিনিট আমার পিছনে ছুটেছিল সেও আমার বন্ধু হয়ে গিয়েছিল। ছোট্ট চুলের মেয়েটা ক্লাস ২ তে একটা চুইংগাম দিয়েছিল, সেদিন সে ও আমার বন্ধু হয়ে গিয়েছিল । পাশের বেঞ্চের ছেলেটা চুপচাপ বসে থাকতো সারাদিন কোনো কারণ ছাড়া সে ও আমার বন্ধু হয়ে গিয়েছিল। আর মারামারি করা সেই গুন্ডা ছেলেটাও অদ্ভুতভাবে আমার বন্ধু হয়ে গিয়েছিল।

এই হুট করে হওয়া বন্ধুত্ব গুলো কিন্তু হুট করে ভেঙে যেত না... ৫ টাকা দিয়ে অনেকগুলো স্টিকার কিনে বন্ধুদের খাতায় লাগিয়ে দেওয়া, বাবুলগাম খেয়ে tatto পেলে বন্ধুদের হতে বসিয়ে দেওয়া কিংবা টিফিন টাইমে ট্রাম্পকার্ড গুলো নিয়ে এক সাথে বসা... কি সহজ, কি সুন্দর সে সব বন্ধুত্ব। সেই বন্ধুত্বে আরি ছিল, রাগ ছিল, মজা ছিল, এক সাথে কান ধরে দাঁড়ানো ছিল, টিফিন নিয়ে মারামারি ছিল, সব ছিল। এখনকার বন্ধুত্বের সব আছে শুধু "সহজ" নামক জিনিসটাই নেই।

এখন আর বন্ধুরা আরি করে না, কিন্তু বাইরে থেকে 'ব্যস্ততা' নামক অজুহাত দিয়ে ভুলে যেতেও সময় নেয় না। এখন বন্ধুরা 'রাগ' করে... কিন্তু রাগ দেখিয়ে দুটো কথা বলে না... 'ignore' করে... যেটা সবথেকে খারাপ। এখন বন্ধুদের মাঝে 'jelousy' থাকে... কিন্তু আগের মত সামনে থেকে ঠেলে ফেলে দেওয়া না ... এখনকার 'jelousy' মানে পিছন থেকে ছুরি মারা নীরবে নিশব্দে এখন বন্ধুরা বন্ধুকে ভুলে যায় 'boyfriend' বা 'girlfriend' নিয়ে জগৎ সাজিয়ে নীরবে জানিয়ে দেয় "এখন আর তোদের দরকার নেই"। এখন ঝগড়া হয়... তবে নীরবে ঝগড়া, যাকে ইংরাজীতে বলে 'cold war'। এই ঝগড়ায় কথাকাটাকাটি নেই, নেই রাগের প্রকাশ, শুধু নীরবতার ছুরি দিয়ে একজন আরেকজন এর ভিতরটাকে টুকরো টুকরো করে দেয়। কেউ এখন সরাসরি কিছু বলে না আগের মতন, কপাল কুঁচকে ও বলে না "তুই আমার স্টিকার নিলি" বা "তুই আমার টিফিন খেলি কেনো"? এখন সবাই বড্ড বেশী mature। সবার বড্ড ego... সবাই সবাইকে "বুঝে নেয়"... বুঝে নিতে গিয়ে ভুল ও হয়ে যায়, ইংরাজীতে যাকে বলে 'missunderstanding' সব কিছু বড্ড বেশীই জটিল হয়ে গেছে... চিন্তা, ভাবনা, কথা, কাজ সব ...। আমরা কেউ কাউকে সরাসরি জিজ্ঞেস করি না, "এটা কেনো করলি?" আমরা মনে মনে ভেবে নিই। 'সে এটা করলো কেনো?' "নিশ্চয়ই"... আঙ্গুলের সাথে আঙ্গুল মিলিয়ে চোখের দিকে তাকিয়ে "আরি" করার দিনগুলোই বোধ হয় ভালো ছিল।... At least বন্ধুত্ব ভেঙে যাওয়ার কারণটা জানতে পারতাম। ছোট্ট বেলার ছোট্ট জামাটাই বেশ ছিল, গাল টিপে আদর খাওয়াটাই বেশ ছিল।

তাইতো এখন হুট করে চোখের সামনে "add friend" বা "unfriend" বানানটা যখন চলে আসে তখন কারণ খুঁজতে খুঁজতে শুধু মনে হয় "ভুল করেই বোধহয় বড়ো হয়ে গেছি"।

কফি হাউসের আড্ডা

দিনটা শুরু হয়েছিল একটু অন্য রকম। হটাৎ একটা ফোন কল (দুই বছর আগের সেই চেনা কণ্ঠস্বর) সব কিছু ওলট পালট করে দিলো হিয়ার।যার সাথে দীর্ঘ দুবছর কোনো যোগাযোগ হয়নি আজ সে কলকাতায় আসছে হিয়ার সাথে দেখা করতে, তাদের

প্রিয় জায়গা কফি হাউসে। ঘড়ির কাঁটায় তখন চারটে বাজে। হিয়া রোহান এর পছন্দের শাড়ি পরে কফি হাউসের সামনে দাঁড়িয়ে আছে। প্রতি বারের মতো আবার ও রোহান দেরি করে আসে। হিয়ার প্রচন্ড রাগ হয়, কিন্তু রোহান কে সামনে থেকে দেখে আর রাগ করে থাকতে পারে না। এরপর দুজন কফি হাউসের ভিতরে ব্যস্ত ভিড়ের মধ্যে মুখোমুখি দাঁড়িয়ে থাকে। পরিস্থিতি সামাল দিতে রোহান শুরু করে তার পাগলামি , হিয়ার মনে পুরনো স্মৃতি ভাসতে থাকে । এর পর তারা তাদের পছন্দের টেবিলে বসে ধোঁয়া ওঠা কফির কাপের সাথে তাদের না বলা কথা আড্ডা শুরু করে। চারিদিকে মানুষের আসা যাওয়া দেখতে দেখতে ঘন্টার পর ঘন্টা কেটে যায়। "কফি হাউসের সেই আড্ডা" গানটার মত যেনো কোথাও গিয়ে এত দিন পর তাদের আড্ডা টাও খুব মাধুর্য্য পূর্ণ হয়ে যায়।

সন্ধ্যার আবেগ ঘন মুহূর্তে কোকিলের কুহু ডাকে যেনো দুজনের মনেই কোথাও গিয়ে বসন্তের অনুভূতি জাগে। তারা দুজন আবার নিজেদের স্বপ্ন বুনতে শুরু করে। কফির সাথে সাথে তাদের আড্ডা যেনো একটা নস্টালজিয়া তৈরি করে। "কফি হাউসের সেই আড্ডাটা আজ আর নেই" কথাটাকে উপেক্ষা করে আজ তারা তাদের মনে জমে থাকা "কি করে বলবো তোমায়" এর মত সব কথা যেনো এই ধোঁয়া ওঠা কফির কাপের সাথে সাথে দীর্ঘ দুবছর এর না বলা কথা কে চোখের ভাষায় বলে দেয়। কোকিলের কুহু কুহু সুরের সাথে শুরু হয় রোহান হিয়ার দুষ্টু মিষ্টি গল্প।

গল্পটা শুরু হয় হুজুগে বাঙালির প্রেমের সপ্তাহের আগে। এতদিন এর পরিচয় এর পর এই প্রথম তাদের জীবনে এই দিনটা আসে। আস্তে আস্তে তাদের কথা বাড়তে শুরু করে ও দুজন দুজনের হাত এ হাত রেখে এক নতুন অধ্যায় শুরু করে কফি হাউসের আড্ডার মধ্যে দিয়ে। রোহান তার জীবনের সবচেয়ে বড় সিদ্ধান্ত টা হিয়া কে জানায় যে সে তার দীর্ঘ ৩ বছরের I.T. জীবন ছেড়ে একটা Start up শুরু করতে চায় কলকাতায়। হিয়া কথাটা শোনার সাথে সাথে রোহান এর পাশে থাকার সিদ্ধান্ত নেয় এবং দুজন মিলে তাদের business শুরু করে। দুজন মিলে তাদের স্বপ্ন পূরণ এর পথে এগিয়ে যায়। শুরুতে খুব কম মানুষ নিয়ে তারা দুজন অনলাইন মাধ্যমে তাদের business শুরু করলেও চার বছরের মধ্যে রোহান ও হিয়ার কলকাতার সমস্ত বড়ো business man দের সাথে ওঠা বসা শুরু হয়ে যায়। এই ভাবেই ছয় বছরের মধ্যেই তারা তাদের Business Grow করে ফেলে ।

যে গল্পটা শুরু হয়েছিল হুজুগে বাঙালির প্রেমের সপ্তাহের আগে আজ সাত বছর পর সেই গল্পটা পূর্ণতা পায় ভ্যালেন্টাইন্স ডে তে। আবার ও তারা সেই কফি হাউসে আসে তাদের স্বপ্নের গাড়ি Mercedes করে। যে গল্পটা হাতে টানা রিকশা দিয়ে শুরু হলেও আজ রোহান একজন কলকাতার বড়ো Business Man। আজ তাদের গল্পটা এই প্রেমের দিনে পূর্ণতা পায়, রোহান হিয়ার সাথে সব কিছু উপেক্ষা করে পথ চলতে শুরু করে এবং যা প্রতিটা বাঙালির মনের মনি কোঠায় স্থান করে নেয়।।■

ঠিকানা ঃ Lokenath Appartment, 14 Kedar Bhattacharya 1st Bye Lane Santragachi Howrah 711104, Mobile no : 8420636125

Soliloquy of a Song : The birth of Buku hom hom kore...

● **Emon NC**

In the sublime melodic stillness of the moment, the stacks of newspapers, the multi-hued magazines and the books swayed to a silent symphony created by the pen as it slid over a writing pad. The nib guided by a delicate hand, painted words of emotive beauty drenched in subtle meaning of human labor. The descending evening had forced its way into the cluttered space laying bare the fragility of the day as it fought a losing battle with the night. But the occupant of the room was oblivious to this stir around him. He was drowned in the realms of the alphabets and words, that lyrically flowing out of his pen.

Dressed in white kurta and pajama, with his thick set of hair drawn backward and a black framed glassed resting on the ridge of his nose, Nirode Chaudhury was writing an article that would go on print in two hours' time. A faint furrow appeared on his forehead, as his eyes struggled to see through the shadows that spread over the paper. He switched on the table lamp… An inviting island of yellow warmth embraced both the writer and his writing.

As he reached the end of the third page, an incipient smile began to play on his lips. A character of a short story that he planned to write in the morning, had said something really unexpected. It would alter the original plot, but Nirode Chaudhury, being a seasoned storyteller, knew that at times he had to give a free hand to his fictional characters. There were three more pages to go before he can end this article. It was about a political developments in the US presidency. He consulted a news report and continued with his writing.

This was how Nirode Chaudhury worked. Dabbling between the multiple universes of short story, news articles, journalism, novels and novellas… writing with a creative spontaneity very few can master.

The reverie of his thought was disturbed by movement at the edge of his vision. Without raising his head, he said "What do you want?"

There was no reply.

Annoyed, Chaudhury looked up. A boy around twelve years of age, stood at the doorway. Nirode Chaudhury repeated the question.

There is someone waiting for you" the boy replied.

"Where?" asked Nirode Chaudhury.

"Just across the street."

Who would have the audacity to do something like this, wondered Nirode Chaudhury, disturbing him at his work. His friends, colleagues and well-wishers knew very well that he doesn't entertain visitors at this hour.

"Go back and tell him to come tomorrow"

The boy hesitated and then left.

Nirode Chaudhury shook his head in disgust and began to write. A few minutes

lapsed before the boy again appeared. This time he carried an empty cigarette packet. He handed it to Chaudhury. On the white space over the tobacco company's logo, the name "Nirode" written in neat curvy Assamese.

Nirode Chaudhury stood up, took a sip of his honey bee brandy and rushed outside. In the land across the press building in Chandamari, the construction of the Chief Engineer's office, (Public Works Department) was going on in full swing. The place had been dug up and heaps of loose soil, stone, and bricks were scattered all over. Steel rods protruded from the ground, carrying a vague sense of the structure it was to become.

Seated atop a pile of rusting iron rods, was a lone lean figure, dressed in a white shirt, gray trousers, and a Gurkha cap. His eyes, distant and dreamy seemed to transcend the bounds of the horizon…he exuded a vibe of extreme calmness…a calmness that holds a storm in its womb.

"Bhupen da" said Nirode Chaudhury.

Bhupen Hazarika turned "Sorry to disturb you…carry on with your work … will wait for you here" he said. " You can sit in my office" Nirode Chaudhury made a halfhearted request.

In the next half an hour, Chaudhury finished the article, gave direction to the artist about the layout and wrote two small briefs for the cinema page. The red of the sun had almost disappeared and the sky took on a faint blue tone as both Bhupen Hazarika and Nirode Chaudhury walked along the pavement.

"Where are you headed Nirode ?" asked Bhupen Hazarika.

"To my sisters place in Maligaon" Nirode Chaudhury replied.

" I think we should take a Taxi"

Given the distance to be traversed, it took quite a bit of convincing on the part of Chaudhury to make a rickshaw puller to agree to go to Maligaon.

In the entire way, it was Bhupen Hazarika who spoke and Chaudhury listened. From his new projects in Kolkata, to the state of world affairs, to the a film he had recently watch, …everything under the sun or rather under the star lit night sky. On reaching Maligaon, Hazarika insisted that they take another rickshaw back to Pan bazar. It was next to impossible for Chaudhury to refuse him. So, both men hopped on a rickshaw and resumes their journey.

When the rikshaw reached station road in Panbazar Nirode Chaudhury said "Bhupenda…you should go to Shillong…it will freshen you up"

"You think so…" said Hazarika with a smile.

The rickshaw had come to a halt near a Dak Bungalow at the traffic crossing. It then stood at the place where later on the Reserve Bank of India was to be build. Bhupen Hazarika got down and slowly walked away. A restlessness simmering in his being.

When Nirode Chaudhury, visited the bungalow the next morning, the care taker informed that Hazarika had already left. For the next

three days there was no news of his whereabouts. On the fourth day an in-land letter was waiting for Chaudhury in his room. It was from Bhupen Hazarika. A single sentence was written across the page. "Shillong or prakriti dekhi…nostalgia hoi…buku mur hom hom kore kio baru Nirode?" (Why does the beauty of Shillong, make me nostalgic…and my heart go hom hom…Nirode?)

That was the first time Bhupen Hazarika had used the word Buku Hom Hom kore.

A week later, crouched on the bathroom floor, pouring water over a pile of cloths Bhupen Hazarika said " Nirode I have written a new song…I still have to work on the lyrics but the tune is almost done" He began to sing Buku ham ham kore.

The song pierced through Nirode Chaudhury's heart, scattering and assimilating a million emotions. He closed his eyes… drowning himself in the fervent rhythm of the moment. He knew then and there that he was in the midst of history in making.■

The Sculptor's Devotion

● Pranit Baruah

In ancient times, in the sacred city of Kashi, there lived a talented architect and sculptor named Shambhu. He was deeply devoted to Lord Vishwanath and had one heartfelt dream—to create a magnificent statue in His honour.

One day, gathering his courage, Shambhu went to the King of Kashi and expressed his desire. The king, pleased by his devotion, granted permission and support for the grand creation.

Shambhu poured his heart and soul into the work. He crafted the statue with unmatched skill, adorning it with precious rubies and pearls. When it was finally completed, the statue looked divine—radiant, elegant, and full of life.

Soon, travellers from distant lands began visiting Kashi just to witness this masterpiece. The king was proud, and for a long time, peace and admiration filled the kingdom.

But one day, a traveller arrived at the palace and remarked dismissively,

"What is so special about this statue?"

The king, stung by the comment, grew angry. In his pride, he summoned Shambhu and ordered,

"Build another statue—greater and taller than this one!"

The queen, noticing the king's fury, asked what had happened. After hearing the matter, she suggested a harsh and cruel idea:

"If he fails, you should cut off both his hands."

Shambhu was horrified, but he had no choice except to obey the king's command.

The next day, he was brought before the court. As the punishment was about to be carried out, the sky suddenly roared. A powerful presence filled the air—Lord Shiva Himself appeared before them.

"O King of Kashi," Lord Shiva said in a thunderous voice,

"for your arrogance and cruelty, I curse you. In your next life, you shall meet your death at the hands of Ravana, the demon king of Lanka."

With these words, Lord Shiva vanished.

The king was shaken with fear and regret. Realizing his grave mistake, he immediately apologized to Shambhu.

Kind-hearted Shambhu forgave him and said gently,

"Do not grieve, my king. In your next life, you will also be born as a great devotee of Lord Vishnu."

And so, the story ends with a question—

Can you guess who the King of Kashi became in his next life?■

Address : B1/7C, Purti Star, "Rajarhat Main Road Kolkata - 700135

Phone No.:+91 9917404290"

Banaras - A Rejuvenation

● **Rajdeep Satta**

Older than history, older than tradition, older even than legend, and looks twice as old as all of them put together
– 'Mark Twain'

These words indeed resonate deeply as you begin treading through the ghats and the very narrow lanes of Banaras. With temples established every quarter of a kilometre, scent of fresh flowers and incense sticks, drama of light and shadows captivating the alleys and frequent chants of 'Har Har Mahadev', the city is no less a portal. Portal to a meditative space that offers A reflection on our attachment to the divine, clarity on the difference between need and want and a bright light that clears the haze surrounding our purpose in life.

It presents a striking and incomparable portrayal of the coexistence of life and death, where the warmth, vibrance, and spiritual uplift of Ganga Aarti unfolds alongside the sombre hush and lingering smoke emanating from the countless cremations at Manikarnika Ghat.

At Manikarnika Ghat, one does not shed tears over death; instead, farewells are offered with as much composure and acceptance as the heart can hold. For it is believed that the departed soul attains *Moksha* - liberation from the endless cycle of rebirth and finally breaks free from the sombre chains of existence.

There is also a deep-rooted belief that Lord Shiva himself whispers the *Taraka Mantra* into the ears of the deceased, guiding the soul toward salvation. Visitors often recount how they sit for hours, gazing at the burning pyres, losing all sense of time as they become absorbed in the profound stillness of the moment.

What this ghat ultimately reveals is the stark truth of existence: all our ego, pride, fortunes, and achievements dissolve into insignificance in the face of death. It stands as a powerful reminder that, in the end, death alone remains the ultimate truth.

Flowing parallel to the city's spiritual essence is an irresistible trail of relishing, mouth-watering aromas from its local delicacies. From the tangy *Tamatar Chaat* and *Kachori Sabji* to the delicate sweetness of *Malaiyyo* and the crisp delight of *Palak Chaat*, one simply cannot resist indulging in them almost every day.

Banaras is not merely a city—it is an experience that transcends time, emotion, and understanding gently dissolving the boundaries between life and death, devotion and detachment, simplicity and indulgence. As you leave the city, you carry with you more than memories of the ghats and winding alleys —you carry a muted introspection, a softened ego, and a deeper awareness of life's fleeting yet meaningful nature. In its chaos lies calm, in its rituals lies reflection, and in its timelessness lies a truth that stays with you long after you are gone.■

An essay on AI and its impact on the Indian economy

● Akash Baruah

AI is a very serious and a tangible technology which is going to be, if not already, ubiquitous in our lives. The impact of the technology is real, and it has through its generative AI platforms like ChatGPT, Grok, Gemini etc started to make our lives easier. I have subscribed to the Rs 700 per month model of Grok as I cannot no longer ignore it. Grok as a platform has helped me a lot in my day-to-day decision making, researching, drafting, doubt clarifying while preparing for my law exams, practicing communication skills, to seeking friendly advice, and the list goes on and on. When I compare this with all the OTT subscriptions that I have, the investment decision was not difficult at all. Everything that I described just now is what we can do to make our personal lives more productive, but productivity will soon be visible in other aspects of our economy as well because of AI. Coding is now being executed by AI. Infact, Generative AI models are now helping to build other Generative AI models. The technology is evolving super-fast with capabilities of running tasks with little prompts being a reality now. It is just a matter a time when we see the technology being adopted in machines that perform jobs that were earlier done by humans. Therefore, all the capital expenditure that we see being deployed by NVIDIA, Google, Microsoft, Anthropic, Open AI etc are not darts thrown in the dark, but an imperative necessity. This is the technology which will dominate our future and one cannot, for any reason, afford to be behind the curve. Companies which cannot innovate and capitalize on this start will not survive at all. Hence, are the trillion-dollar investments a stretch? Not at all when I see that my very existence depends on it. The stock valuations of these technology firms have no correlation with the efficacy and the reality of the AI technology per se. Therefore a bubble in the stock prices might be the case but certainly not a bubble in the technology. Everyone is betting on everyone, but in the end only a few will survive.

The technology in the short to medium term will lead to job loses. Historically, when the Steam Engine, the car, electricity, computers and the internet were developed, there were job loses till the next thirty years from the time of the first invention. But, as we see, every invention created multiple new industries that generated many more jobs than it destroyed. Only the nature of the jobs changed which required massive reskilling of the manpower. Lets, take the example of the car. Since its invention, for sure, certain horse carriage drivers lost their jobs, carpenters making those coaches lost their jobs and people repairing the wheels also got out of business. However, If I look at what the car industry delivered to mankind over the last 70 years, despite of the initial job losses, is simply phenomenal. There was massive productivity gains

as people were able to travel faster, transportation of goods became faster, and people could do more stuff within that same limited amount of time. This allowed the economy to gallop. On the job creation front, the production of cars increased, the music system required inside the cars evolved, good quality tires on the car were necessary, there was a need for different kinds of fabrics for seats inside the car, also we required workshops and mechanics for repairing the car. Every aspect of the car created a whole new industry of its own and added to the creation of jobs. Adjustment was never linear and neither will it be now. Nevertheless, the playbook will remain the same. Jobs losses in the short term and productivity gains along with new job creation in the medium term.

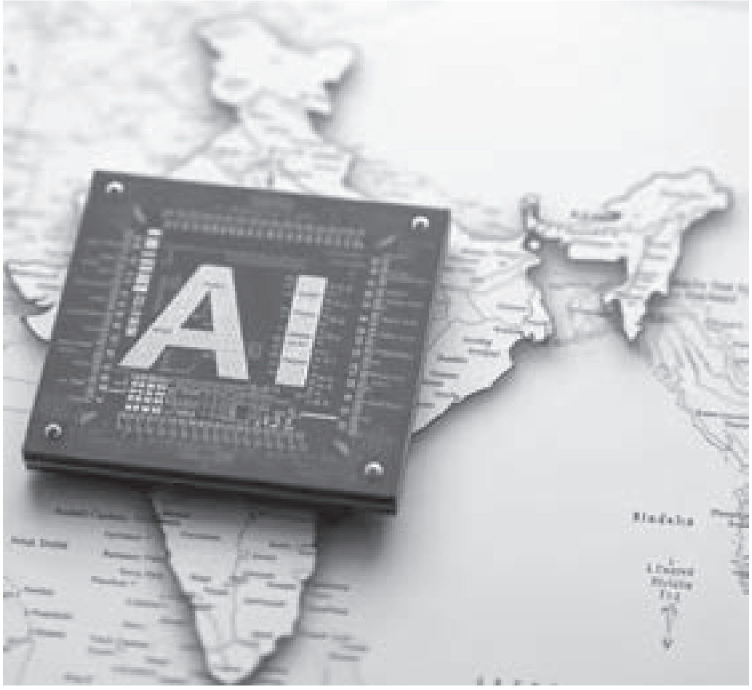

How will AI impact India and what should we do?

There is no doubt that we must create jobs and good quality jobs for the roughly 50 lakhs young graduates each year. Currently we have a deficit of roughly 20 lakhs jobs each year. When AI is adopted by the world, India has to do the same otherwise it will become uncompetitive. If a factory in China adopts AI to keep its cost of production of a radio at Rs 1,000, India too must adopt the same technology to keep its cost down or else go out of business. Amidst this inevitability, India must find its new competitive advantage and imbibe an entrepreneurial mindset. At the macro level, some of the areas where an average Indian can focus on are high value agriculture, travel and tourism, trading or investing in the stock market, high quality services export such as online teaching, online accounting services etc. India is a country with a vast landmass, and we have to utilize it. Agriculture which includes animal husbandry, must be prioritized. Look for markets where higher quality agricultural produces, fish, meat etc can be exported. Fruits such as Yubari King Mellon, Ruby Roman Grapes, Tamago Mango are highly priced in the international markets. Vegetables such as Yamashita Spinach, La Bonnotte Potatoes etc are epitomes of high-quality agricultural produces. Japan, not surprisingly, leads in this high value agriculture space. I am not saying that we have to go to this extreme, but we must focus on a reasonably high standard of agriculture. India also has an abundance of culture, heritage and beautiful landscapes. We need to capitalize on this and create businesses around it. Young travel companies which deliver unique experiences to people is a tangible opportunity. Let the world come and experience us. Apart from this we can leverage the power of the internet and create online teaching materials for the world. Indians are good in math. If so, then why not create meaningful content and sell it through platforms such as Udemy, Coursera, Youtube and others? Similarly, people can start trading in the stock markets. Something which has a very low barrier to entry and with some basic training, people can seriously start earning money. It involves risks, but we already are in a risky territory in terms of the employment situation. India needs to adopt an unconventional strategy and prime its young people accordingly, otherwise we will only be harboring a fake dream.■

Address - E5C, Ideal Aqua View, Mahisbatan,
Sector V, Salt Lake City,
Kolkata - 700102
Phone - 9706984958

A Wondrous Sight

● Orgha Goswami

A few weeks ago, my family and I went to Bali, Indonesia. Bali, a province of Indonesia, is an exquisite island with stunning beaches and mountains alike. We visited numerous places there, but the trip's main highlight, in my opinion, was Jatiluwih. It is around 2 hours away from Denpasar, the capital city of Bali. Jatiluwih is a place with a view of many hectares of land used to cultivate rice in the heart of the Tabanan Regency in Bali. A line of volcanoes covers the landscape of Bali, which, along with Bali's "wet tropical climate" provides fertile and cultivable land. According to me, the Jatiluwih rice fields are one of the best examples of charming sceneries that represent the "Subak System" of Bali. The Subak system is a type of irrigation system used specifically in Bali, dating back to the 9th century. In June 2012, the Rice Terraces of Jatiluwih were marked as a UNESCO World Heritage site owing to its cultural importance and heritage.

Jatiluwih, as a tourist spot, only became popular in the late 20th century when Bali became a popular holiday destination. Before that, most of its inhabitants depended on agricultural means for their livelihood, but now, since it is quite a well-known tourist place, there are quite a few cafés and restaurants which provide several food options, including traditional Balinese cuisine. At first, my family and I were completely in awe of the scenery around us, and we took many pictures. We then purchased tickets to visit the roads that went through the rice fields and disappeared in the greenery! Since Jatiluwih was a popular tourist spot, the roads built inside the rice fields for tourists to travel on, were well-built. The roads were curvy with a turn here and a turn there. Overall, it was quite an enjoyable experience for me. On the way, we saw a beautiful little shop that sold coconut water, pineapples, and Balinese souvenirs. Since we had been walking for quite some time, my family decided to drink coconut water. This was when we realised that it was almost lunchtime! We slowly started our journey back to the entry gate and, of course, took pictures along the way. The farmers were taking care of their paddy fields and little children were running around them. The place had a serene atmosphere which gave my mind a sense of calm. Eventually, we made it back to the gate. Finding lunch wasn't a problem as there were several options to choose from, ranging from cafés serving continental food to traditional Balinese restaurants.

Even from the restaurant we chose, the rice fields could still be seen even though we were about a kilometre or two away. We decided on a heavy lunch since we still had many places left to visit. As we ate, I noticed that the number of tourists also decreased, and by the time we were about to leave, the sun was already starting to set. The sky turned into a blend of yellow, orange and pink and the wind was starting to get breezy. I was completely engulfed in looking at the mesmerising beauty of Jatiluwih. We then started our journey back to visit another beautiful tourist spot, but that's a story to tell another time. Till the next time, goodbye!

Address : Birla High School, Mukundapur Kolkata

Chandramita Kakoti
Kasba, Kolkata

The Creation by Aasin Joonak
Class VIII, VKV, Majuli
Acrylic on Canvas, 19 cm x 25 cm

Prisha Bhattacharjee
Class VIII D
Mahadevi Birla World Acedemy

Miher Doley
Class 6
St. Francis Academy, New Town, Kolkata

Tonay Payeng
Class VI
V. K. V. Majuli

Mezangkori Ngatey
Class IV
SBOA public school, Guwahati

The Nature By Miihin Jyotish
Class III, VKV, Majuli
Oil Pastel on Art Paper
18 cm x 18 cm

Aepahi Aicheng
Class Bal Vatika 3
Kendriya Vidyalaya
CRPF Amerigog

গল্প-চ'ৰা

নীতা আস্বানী

● অপু ভৰদ্বাজ

অতিশয় বিশৃংখল আৰু লেতেৰা বাৰ হাত বৰ্গৰ ৰুমটোত ৰ'দৰ এডাল ৰেখা, সতেজ হাৱাৰ সৰু এটা টৌ সোমোৱাৰ বাবে বেজীৰ বিন্ধা এটাও নাই। খিৰিকীৰ নামত পূৰ্বতে যি এটা ব্যৱস্থা আছিল— সেয়া এতিয়া নিশ্চিহ্ন। কে আৰ টি চাউলৰ প্লাষ্টিক বস্তা এটা তাত দুই ডজনমান গজাল মাৰি লগাই দিয়া হৈছে। ইয়াৰ অকলশৰীয়া বাসিন্দাজন মূল দৰ্জাখনৰ এপাত্তা খুলি সৰকি বাহিৰ ওলায় অথবা সোমায়— অন্যথা চিৰৰুদ্ধ। এশ ৱাটৰ এটা বাল্ব ওলমি থাকে মকৰাজালৰ মেৰত। ফলত হালধীয়া পৰি সেই একমাত্ৰ জ্যোতি-উৎসৰ কাৰ্যকাৰিতা ক্ৰমহ্ৰাসমান। ৰন্ধন-ভোজনৰ ব্যৱস্থা নাই। ৫০০ এম. এলৰ মিনাৰেল ৱাটাৰৰ বটল এটা আৰু লিট্‌ল হাৰ্টৰ পেকেট একোটা টুল এখনত পৰি থাকে। বাল্বটোৰ তলতে চিৰস্থায়ী আঁঠুৱাসহিতে এখন বিছনা। অ'ত-ত'ত কিতাপৰ দ'ম— বেছিভাগ সমাজতত্ত্ব বিষয়ক। দৰ্জাখনত এখন এংগেল্‌ছৰ আৰু এখন মুছলিনিৰ কাৰ্টুন পৰ্টেইট। পিছে মুছলিনিৰ ফটোখন আন এখন পুৰণা কাকতৰ ওপৰত লগোৱা। ফলত এটা ফালে নৰেন্দ্ৰ মোদীৰ মুখৰ আধা অংশ প্ৰকট হৈ আছে। ৰুমটোৰ একমাত্ৰ বাসিন্দাৰ মনৰ ভাব— 'এই সংসাৰ অসাৰ'। তৎসত্ত্বেও কিছুমান ফাইল তেওঁ কিয়বা জীৱনৰ অমূল্য সম্পদ বুলি ভাবিবলৈ আৰম্ভ কৰি দিছে, সেইটোহে বিচাৰ্যৰ বিষয়। চিলিঙত ৰছী বান্ধি তেওঁ চাং এখন পাতিছে আৰু তাত জাপিছে মুঠ চল্লিশটা ফাইল। প্ৰায় ওফন্দি পৰা সাতাইশটা ফাইলত কেইবাদশকৰ কিছুমান দুৰ্নীতিৰ বাতৰিৰ পেপাৰকাট। বাকী তেৰটা ফাইল আৰ. টি. আইৰ নথিৰে ভৰ্তি। স্বাভাৱিকতে প্ৰশ্ন হয়— এইবোৰেৰে তেওঁ কৰে কি? উত্তৰ ঃ একো নকৰে। ভোৰ্‌ভোৰাই, গুৱালগালি বৰষে আৰু সুযোগ পালে গোটেই সমাজব্যৱস্থা গেলি-পচি গৈছে বুলি ক্ষোভ উজাৰে। 'গোল্লাই গ'ল, গোল্লাই গ'ল'— ওঁঠ বিকটাই, মুখ বিদৰাই সঘনে বিৰ্‌বিৰায় তেওঁ। তেওঁৰ এই বে-ফিকৰ, নিৰ্ভীক, অসন্তুষ্টি প্ৰকাশৰ লাভাসদৃশ ভাষাত কিছুমান শব্দ ভক্‌ভক্‌কৈ উতলি থাকে। ভ্ৰষ্টাচাৰ, দুৰাচাৰ, পুঁজিপতিৰ হাতোৰা, শ্ৰেণীদ্বন্দ্ব, মেহনতী জনতাৰ অধিকাৰ, শোষণ-নিষ্পেষণ, বিশ্বায়নৰ প্ৰলয়— এইবোৰ শব্দ তেওঁৰ জিভাত জঁপিয়াই থাকে। আচৰিত ধৰণে সকলো তথ্য, সংখ্যা, চন-তাৰিখ তেওঁৰ নিৰ্ভুলভাৱে মনত থাকে। প্ৰাসংগিক বিষয়ৰ পৰ্যাপ্ত তথ্য তেওঁ গোটাই পেলায়। সেই পৰিশ্ৰম তেওঁ আগ্ৰহেৰে কৰে। প্ৰায়ে কিবাকিবি লিখে তেওঁ আৰু মানুহক কয়— 'আৰ্টিকল এটা লিখি আছোঁ, নিৰপেক্ষ বাৰ্তা কাকতত ওলাব।' পিছে নোলায়। সম্পাদকৰ মতে তেওঁৰ ৰচনাত আৱেগ আৰু উষ্মাৰ পয়োভৰ বেছি। আৰু বোলে বানানো এপাচিমান ভুল। নোলালেও তেওঁৰ কোনো খেদ নাই। সম্পাদককো তেওঁ ভ্ৰষ্টাচাৰী-দুৰাচাৰীৰ আওতাত সুমুৱাই থয়।

আগতে কিছুমান তথাকথিত প্ৰতিবাদ-আন্দোলনত তেওঁ স্ব-ইচ্ছাই জঁপিয়াই পৰিছিল। বিষয়, দাবী যিয়েই নহওক, লোকে শ্লোগান দি থকাৰ মাজতে ভাষণ এটা তেওঁ যুগুত কৰি পেলায় আৰু মাইক্ৰ'ফোনটো ছলে-বলে হাত কৰাৰ সুযোগ বিচাৰি থাকে। প্ৰতিবাদকাৰী এই অনাহূত নেতাক লৈ বিপাঙত পৰে— না তেওঁ হস্তগত মাইক্ৰ'ফোনটো আঁজুৰি আনিব পাৰে, না তেওঁক ভাষণ জাৰি ৰাখিবলৈ উচটাব পাৰে! ফলত কেতিয়াবা কাৰ্যসূচী সফল হয় আৰু কেতিয়াবা সব পানীকৃত্য হৈ পৰে। সফল আন্দোলনৰ দিগ্‌গজ নেতা হৈ তেওঁ বিবৃতি দিয়ে আৰু বিফল আন্দোলনৰ পাছত তেওঁ চাতুৰ্যৰে পলায়ন কৰে। বিভিন্নজনে প্ৰশ্ন কৰে— নাম কি তেওঁৰ? আগেয়েতো দেখা নাই! প্ৰথম অৱস্থাত সহস্ৰজনে নজনা এই প্ৰশ্নৰ তাৎক্ষণিক জবাব দিছিল ক'ৰবাৰ পৰা ভুটুংকৈ ওলোৱা কোনো 'আম আদমী'য়ে—

— তেওঁ ড° পাপু।

— উপাধি?

— নাজানো।

— এইটোৱেই কি আচল নাম?

— নাজানো।

— সঁচা ডক্টৰেট?

— নাজানো।

পাছলৈ মানুহে জানিছিল যে একালৰ চোকা ছাত্ৰ ড° পাপুৱে দীৰ্ঘদিন ধৰি কলেজত সমাজতত্ত্ব পঢ়ুৱাইছিল। এতিয়া সমাজচ্যুত। অন্যায়-অবিচাৰ, ষড়যন্ত্ৰ, পাৰিবাৰিক তুফান আদিয়ে তচ্‌নচ্‌ কৰা তেওঁৰ জীৱন। তেনে হাজাৰ গল্পৰ মাজেৰে সৰকি অহা ড° পাপু আজি এক প্ৰকাৰৰ অহৌবলিয়া— অকলশৰীয়া, নিৰানন্দ, হতাশ।

তেওঁৰ কাম বুলিবলৈ একো নাই। ৰোজগাৰৰ নামত নাৰ্ছাৰীৰ বাচ্ছা কেইটামানক স্মল আৰু কেপিটেল কাৰ্ছিভ শিকায়। পাছলৈ মানুহৰ ঠাট্টা-বিদ্ৰূপৰ হনা-খোঁচা খাই খাই ড° পাপুৱে ক্ৰমশঃ

সামাজিক প্ৰেক্ষাপটৰ পৰা পলায়ন কৰিলে। হঠাৎ বাটত কোনোবাই কিৰীলিয়াই দিয়ে, হঠাৎ টিট্‌কাৰি। ড° পাপুৰে লুকাই লুকাই ঘূৰা-ফুৰা কৰিবলৈ ধৰিলে। ৰাতি দেৰিকৈ ফুটপাথত টহল দিয়ে। পকা দাড়িকোছা লম্বা হ'ল। মানুহে তেওঁক পাহৰিলে আৰু তেৰোঁ কাকো মনত ৰাখিব নুখুজিলে। নাৰ্ছাৰীৰ বাচ্ছাকেইটা আৰু সিহঁতৰ চটাইপাখৰী মাককেইজনীৰ বাদে তেওঁৰ আন কোনো গণসংযোগ নাই।

পিছে যোৱা কেইমাহমানৰ ভিতৰত ড° পাপুৰ জীৱনত কিছুমান সাল-সলনিয়ে দেখা দিছে। কাৰণ তেওঁৰ বিৰাগ আৰু এলাস্যৰ চোকোৰা ভাঙি জীৱনলৈ খলকনি এটা হৈ আহিছে নীতা আম্বানী। এই মহিলাক তেওঁ বৰ পছন্দ কৰে। ইয়াৰ মূলতে আছে এই মহিলাৰ নাম আৰু কাম— তাতেই ড° পাপুৰে বিচাৰি পালে এটা মজাদাৰ কৌতুক। তাতেই তেওঁ বিচাৰি পালে শ্ৰেণীদ্বন্দ্বৰ গোন্ধ, অৰ্থনৈতিক অসমতাৰ কৰুণ ছবি, শোষক-শোষিতৰ পুৰাতন ৰামটোঙোন আৰু চেপা ক্ৰন্দন, ভোগ আৰু ভোকৰ লীলাখেলা। তাতেই হয়তো তেওঁ বিচাৰি পালে ক'ৰবাত কাৰ্ল মাৰ্ক্সক কিম্বা ক'ৰবাত মাও জে ডঙক। মাৰ্টিন লুথাৰে তেওঁৰ সোঁকাণত যেন ফুচফুচাই কিবা কৈ গ'ল, ভূপেন হাজৰিকাই যেন তেওঁৰ বাঁওকাণৰ কাষত 'জিকমিক দেৱালীৰ বন্তি জ্বলে...' বুলি গাই থৈ গ'ল।

মুঠতে অদ্ভুত এটা শিহৰণ জাগিল ড° পাপুৰ মগজুত। এইবোৰ লৈ তেওঁ আৱেগিক লেখা এটাও লিখিছিল। কিন্তু সেইটোও কাকত কৰ্তৃপক্ষই নছপালে। হ'লেও 'তহঁতে কি বুজিবি বাছাহঁত' বুলি কথাটো তিমানতে এৰি ড° পাপুৰে নীতা আম্বানীৰ সৈতে সখিত্ব অটুট ৰাখিলে।

চহৰখনৰ এটা ব্যস্ত পথৰ এটা ৰ'টাৰীৰ চৌপাশে ঘূৰিপকি ফুৰিছিল নীতা আম্বানী। গা আটিল, মুখখন কলডিলীয়া, দেহবৰ্ণ বাদামী, চুলি কুটকুৰা, নিৰুদ্বেগ দৃষ্টি, কথা মিঠা আৰু ভাগৰুৱা আহন-যাহন। কুৰ্তা-দুপাট্টাৰ ওপৰত চাৰিটা জেপযুক্ত চোলা এটা পিন্ধে নীতা আম্বানীয়ে আৰু তাত গুঁজি থোৱা থাকে নানাৰঙী চিএগ্ৰাহীৰ, সুকীয়া গুণবিশিষ্ট, পৃথক পৃথক দামৰ এসোপা কলম। ট্ৰেফিক আৰক্ষীৰ হাতৰ ইছাৰাত বৈ যোৱা গাড়ী-বাইকৰ আৰোহীৰ আগত কলম এমুঠি মেলি ধৰি ক্ৰয়ৰ বাবে বিনম্ৰ উচটনি দিয়ে নীতা আম্বানীয়ে। কিবা কয়, কি কয় নুশুনি। বেপাৰ ভাল নচলে। এনেদৰে ঘূৰি ফুৰা নীতা আম্বানীক সেই ৰ'টাৰীটোতে সঘনে দেখে ড° পাপুৰে। এদিন তেওঁ নীতা আম্বানীৰ সৈতে পৰিচয় হ'ল আৰু কলমৰ বেপাৰটো আকৰ্ষণীয় তথা লাভদায়ক কৰি তুলিবলৈ কিছুমান বাণিজ্য-আঁচনি তৈয়াৰ কৰাৰ কথা উপযাচি ক'বলৈ ধৰিলে। ড° পাপুৰ সেই আঁচনি এনে— (১) বিক্ৰেতাই লাজ-মান কাতি কৰি ক্ৰেতাক মুহিবলৈ নানা কাৰচাজি কৰিব লাগিব, (২) বিক্ৰেতাই কেতিয়াবা মিঠাকৈ মিছাও মাতিব লাগিব, (৩) নতুন ক্ৰেতাক বশীকৰণৰ নিমিত্তে ৫টা কলমৰ লগত এখন খনীয়া তামোল ফ্ৰী দিব লাগিব, আৰু (৪) ক্ৰেতাক ক'ব লাগিব যে এটা কলমৰ সৈতে ৰিফিলডাল আৰু সাঁফৰটো বিনামূলীয়া।

এইসমূহ বাণিজ্যনীতিৰ সৈতে নীতা আম্বানীয়ে কলমবোৰ হাতৰ মুঠিত নচুৱাই নচুৱাই গাবলৈ কেইটামান দুশৰীয়া পদ ৰচিলে ড° পাপুৰে। উদাহৰণস্বৰূপে—

সোপাসোপে কলম কিনক
আৱেদন আৰু এফ আই আৰ লিখক
কামত আহক নতুবা নাহক
কলম চলাওক ঝক ঝকা ঝক।

কলমৰ দাম পাঁচ টকা
কলমজীৱীৰ ফটা কঁথা
এই কলমৰ আখৰ বাখৰ
জনতাৰ টিকাত টোপা খৰ।

নীতি আম্বানী আভুৱা লাগিল। কেনে মানুহ, কি মতলব— একো বুজিব নোৱাৰিলে। ড° পাপুৰে কিন্তু নিজা বাণিজ্য-আঁচনিখন সবিস্তাৰে বুজালে। প্ৰয়োগবিধি সম্পৰ্কেও ক'লে। নিজৰ আচৰণৰ বিশেষ উৎকৰ্ষসাধন কৰিব নোৱাৰিলেও নীতা আম্বানীৰ মিঠা মাতত পদকেইফাঁকিয়ে অবিশ্বাস্য জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিলে। কলমৰ বিক্ৰী বাঢ়িল, নতুন নতুন পদ কৰি গ'ল ড° পাপুৰে।

এনেকৈয়ে এদিন ড° পাপুৰ কাষৰ কোঠা এটা ভাৰালৈ লৈ বসতি আৰম্ভ কৰিলে নীতা আম্বানীয়ে। ইয়াকে কয় ৱালমেট— দুটা কোঠা, দেৱাল এখন ছেদক। দেৱালৰ এই পাৰৰ পৰা ড° পাপুৰে সোধে—

— 'ঐ অসমীয়া নীতা, গুজৰাটী আম্বানী কেনেকৈ হ'লি?'

— 'মতাটো গুজৰাটী মিঠাইৱালা আছিল, মাৰা গেছি লিভাৰৰ বেমাৰত'— নীতাই তাতকৈ বেছি একো নকয়।

— 'টকা জমাইছনে নাই?'

— 'পোচ অফিচত চাইচ্ছ তিৰিছ টাকা আছে।'

— 'তোৰ আচলতে ডাকঘৰত কিমান জমা হ'ব লাগে জান? তিনি বিলিয়ন ইউ এছ ডলাৰ, মানে ধৰ প্ৰায় ২৪৮ কোটি। সঁচাই কৈছোঁ, কিছুমান মহিলাৰ এইখিনি জমাধন থাকেই।'

— 'খুৰা, আপুনি পাগ্‌লা হৈছি।'

— 'শ্ৰমৰ মৰ্যাদা, শ্ৰেণীবৈষম্য, সম্পত্তিৰ সমবিতৰণ... সব খাই দিলে। ৰজাঘৰীয়াই কোলাত ল'লে অনিয়ম হৈ পৰে ধন চপোৱাৰ সহজ পথ। সেইসব বাদ, তই বিহ খা। ফট্‌কে নমৰ, মৌজ-মস্তি কৰি কৰি লাহে লাহেহে মৰিবি। তোৰ সন্তান মৰিব, নাতি মৰিব একে কাৰণতে। তাতে তোৰ কি আহে-যায়। তইতো সেইবোৰ দেখিবলৈ জীয়াই নাথাক।'

— 'কি কয় এ, মৰ বিহ খাবাক লেগি কি দৰকাৰ পচ্ছি।'

— 'তই হিতাধিকাৰী হৈ যা।'

— 'মানে?'

— 'এই হ'লে কাম-চাম কৰিব নালাগে, এনেয়ে পইচা পায়। আৰু ভবা-চিন্তা কামটোতো একদম নায়েই। ফাগুনত পইচা, চ'তত পইচা, ব'হাগত পইচা— মুঠতে বাৰ মাহেই পইচা। চৰকাৰে দেশৰ কিডনী বিক্ৰী কৰি হ'লেও তোক পইচা দিব।'

— 'হইনা, ভালেচোন, হ'ম দে খুৰা।'

— 'চাব্বাচ। ফট্‌কৈ ৰাজী হৈ গ'লে ৰজাঘৰীয়াৰ কষ্ট কমে দেচোন। নহ'লে তোৰ দৰে ৰাজসিংহাসনৰ খুৰাবোৰত কোমলকৈ গজালটো মাৰিবলৈ ৰজাঘৰীয়াই কমখন ভেৰাকুটি দেখুৱাব লাগেনে। তদুপৰি এশ-এবুৰি শিয়ালবুধি পাঙোতে কপাল জৰ্জৰ্কৈ নাঘামে জানো? বাৰু যাক, কাইলৈ তই 'ফল খা, গুটি নুখুজিবি' আঁচনিৰ ফৰ্ম ফিলাপ কৰ। এতিয়া শুই যা, গুডনাইট।'

বেৰাখন মাজত লৈ দুয়ো শুবলৈ গ'ল।

ভাগ্য ভাল, দুদিনমানৰ পাছতে তেল-সেন্দূৰৰ ফোঁট লোৱা মানুহ দুটামান আহি নীতা আম্বানীক আঁচনিভুক্ত কৰি থৈ গ'ল। তাই সুধিলে— 'পইচা কি এনাই দিব?'

— 'এনেয়ে দিব।'

— 'কিয়া দিছি এনাই?'

— 'দুখীয়া মানুহক সহায় কৰিছে।'

— 'বস্তুগিলাখানৰ বাপ্পাহাৰে কি দাম বাহ্‌ছি, নাখাই মাৰাৰ অৱস্থা হইছি, সেই কাৰণে চৰকাৰৰ দুখ লাগ্‌ছি না ছাৰ?'

— 'অ অ, সেই কাৰণেই দিছে। ঠেংগাটোত চিঞাহী লগাই ইয়াত ছাপ দিয়ক, জয় শ্ৰীৰাম।'

মানুহকেইটাই নীতা আম্বানীৰ নাম সুধিলে, আতা-পাতা সুধিলে। নাম শুনিয়ে সিহঁতৰ চকু থৰ, উপলুঙাসূচক খিক্‌খিক্ হাঁহি আৰম্ভ। এই কথাটোকে নীতা আম্বানীয়ে বুজি নাপায়। নামত কি মাহাত্ম্য? কোনেও সন্মান নকৰে, চৰ শোধাই গালি-গালাজ নকৰে, একো ফঁহিয়াই নকয়ো। উপলুঙা কৰে মাত্ৰ।

'ফল খা, গুটি নুখুজিবি' আঁচনিৰ ফৰ্ম পূৰা কৰি দিয়াৰ দিনা ৰাতি দেৰিকৈ ঘৰ সোমাইছিল ড° পাপু।

— 'আইছি খুৰা? দেৰি হ'লচোন?'

— 'হুঁ, আহিলোঁ দে। কংগ্ৰেচুলেশ্যন হিতাধিকাৰী। নাম-ধাম, একাউণ্ট নম্বৰ, পেন, আধাৰ সব ঠিকে দিছতো?'

— 'দিয়া গেছি। কিন্তু এটা কথা সুধ্‌বাক লেগি ৰখি আছোঁ। এই মানুহগিলাই মৰ নামটু কলিয়ে কিয়া হাইভা ধৰে এ খুৰা?'

— 'এই দেশত আজিৰ ডেটত শতকৰা ৩জনৰে কোনো উপাৰ্জন নাই জাননে। ২০ৰ পৰা ২৪ বছৰৰ ভিতৰৰ যুৱপ্ৰজন্মৰ ৪৪ শতাংশৰে কোনো সংস্থাপন নাই। টকা কেইটামান হাতলৈ অহাৰ সকলো বাটেই তেওঁলোকৰ বন্ধ। অন্ধকাৰ ভৱিষ্যৎ এটা লৈ তেওঁলোকে হাহাকাৰ কৰি ঘূৰি ফুৰে। চুৰি কৰে, ছুইচাইড কৰে, নিচা খায়, নিচেই কম নিৰিখত শ্ৰম বিক্ৰী কৰিবলৈ ৰাজী

হয়, বেশ্যা হয়। কিন্তু এই দেশত এনেকুৱা তিৰোতাও আছে, যাৰ গিৰীয়েকৰ এদিনৰ উপাৰ্জনেই ১৬৩ কোটি। মই এইকেইটা কথা কৈ শেষ কৰা সময়খিনিতে তেওঁৰ উপাৰ্জন ১০-১৫ লাখ।'

— 'সঁচাইনা খুৰা, ইমান টাকা ইনকাম?'

— 'হুঁ'

— 'হলাকেই যেন্‌বা, মক কিয়া হাইভা লাগে?'

— 'তই যে খাবলৈ নাপাই হিতাধিকাৰী হৈছ, আৰু সেই যে তিৰোতাজনীৰ গিৰীয়েকৰ ইমান টকা, তাকে ৰিজাই চাই সিহঁতৰ হাঁহি উঠি গ'ল চাগে। বাৰু বাদ দে সেইবোৰ, শুই থাক যা।'

* * * * *

খাদ্যৰ অভাৱত মৰা শিশুবোৰ ৰাতিৰ অন্ধকাৰত হাঁহে/সিহঁতৰ হাঁহিৰ খলকনিত, কঁপি যায় ৰাতিৰ গম্বুজ... সিহঁতৰ হাঁহিৰ গোন্ধত ওলাই আহিব খোজে পেটৰ নাড়ী-ভুঁৰুবোৰ/ দেখি থিয় হৈ যায় বুকু/ শেঁতা পৰে দ্বাদশীৰ কোমল জোনাক/শুকান গছৰ ডালত বহি হুদুৰোৱে সোধে/কি নাম তোমালোকৰ কি নাম???/তলৰ কবৰৰ পৰা খিল্‌খিলাই জবাব আহে/ইথিওপিয়া/তৃতীয় বিশ্ব। — সমীৰ তাঁতী।

সঁচাকৈ এই দেশত একবিংশ শতিকাতো লক্ষাধিক নাঙঠ, আধানাঙঠ শিশুৱে এটুকুৰা ভেঁকুৰা ছেণ্ডউইচৰ বাবে ডাষ্টবিনত

জঁপিয়াই দবৰা-দবৰি কৰে। ডিঙিলৈকে ধাৰৰ বোজা লৈ হাজাৰ খেতিয়কে কীটনাশক খাই উভতি নহাৰ বাটে গুচি যায়। সহস্ৰ মানুহ শোৱে ফুটপাথত। নৈৰ পাৰত, জোপোহাৰ আঁৰত, বাঁহতলত শৌচ কৰে।...

এইখিনিলৈকে লিখি, কলম কামুৰি, লেখাটো কোন কাকতলৈ পঠিওৱা ভাল হ'ব সেই বিষয়ে ভাবিবলৈ ধৰে ড° পাপুৱে। সদায় এনেকুৱাই হয়। এই ভাবনাটো অহাৰ পাছতে তেওঁৰ সম্পাদকসকলৰ মুখবোৰ মনত পৰে। তাৰ পাছত ওখ খলপলৈ উঠা সাংবাদিকসকললৈ। পৰ্যায়ক্ৰমে কোনে ভেটী খাই কলম বন্ধকত থৈছে, কোনে বিয়াগোম নেতাৰ দুষ্কাৰ্যত ঢাকোন মাৰি চুপচাপ মহামহন্তটো হৈ বহি আছে। কোনে টিভি ৰিম'টৰ বেটাৰী কিনিবলৈকো দুৰাচাৰী নেতাৰ কাষলতি লেহন কৰি টকা চুঁচিছে— সকলো পাগুলিবলৈ আৰম্ভ কৰি দিয়ে ড° পাপুৱে। আৰু শেষত প্ৰবন্ধটো আৱেগ-উত্তেজনাৰ পোতাপুখুৰী হয়গৈ। পিছে আজি নিজক নিয়ন্ত্ৰণ কৰি তেওঁ লিখিবলৈ ল'লে। কিন্তু কলমে ল'লে অসহযোগ পন্থা— ৰিফিল শেষ। তেওঁৰ মনত পৰিল, এই আশংকা কৰি দুদিন আগতেই ভাল দুটা কলম দিবলৈ নীতা আম্বানীক ধন দি থৈছিল। কিন্তু নীতাৰ আজিকালি সেইবোৰত কাণসাৰ নাই। বেপাৰো কৰে ছেগা-চোৰোকাকৈ। কোনোবা পাহাৰৰ টিংখোপত গিৰীয়েকৰ ১০ লেচামান মাটি আছিল। তাতেই এটা ঘৰ বান্ধিবলৈ লাগিছে। কোনোবাই ছলাহ দিলে যে চৰকাৰে ঘৰ দি আছে, কিছুমান মানুহক খাতিৰ কৰিলে লিষ্টত নাম সোমাই যাব। আক-তাক সুধি নীতা আম্বানীয়ে সেই মানুহবোৰক চিনি উলিয়ালে আৰু খাটনি ধৰাৰ ফৰ্মুলাবোৰ বুজি-বাজি লৈ আখৰাও কৰিলে। এদিন যাৱতীয় সকলো লৈ, ধুন-পেঁচ কৰি নীতা আম্বানী চৰকাৰী অফিচ ওলালেগৈ। নাম ক'বলৈহে পালে, কাহানিও মূৰ তুলি হিতাধিকাৰীৰ মুখ নোচোৱা কেৰাণীয়ে কলমৰ সাঁফৰ লগাই চকীত হেলান দি ঘেট্‌ঘেটাবলৈ ধৰিলে। কাৰোবাক চিঞৰিলে— 'ঐ, নীতা আম্বানীক ঘৰ ছেংচন কৰি দিব লাগে।' দুজনমান নিজৰ ঠাইৰ পৰা উঠি আহিল।

এজনে ক'লে— এনটিলা ভাৰাত দিবা?

এজনে ক'লে— এনটিলাৰ মালিকনী বে।

এজন ক'লে— এনটিলাত কি জাগা কম হৈছে?

কোৱাই নহয়, গোটেইজাকৰ গিৰ্জনি তোলা হাঁহিত অফিচ একেবাৰে জমজমাত হৈ পৰিল। লাজে-ঘামে ৰঙাচিঞা পৰি সেইদিনাও নীতা আম্বানী ঘৰ পালেহি।

ৰাতি টিউচন কৰি আহি ড° পাপুৱে কেৰেককৈ দৰ্জাখন মেলি ঘৰ সোমাইছিলহে, নীতাই সিফালৰ পৰা মাত দিলে—

— 'খুৰা আইহ্‌লাক, আজি ডাঙাৰ কথা হলাক এ।'

— 'কিনো ডাঙৰ কথা হ'ল?'

— 'ঘৰ বিচ্‌ৰিবাক গেলি অফিচত গেই ছিলু, সেহাঁতমাখাইচোন কিবা এনটিলা না চেনটিলা বুলি কৈ কৈ ঠাট্টা কৰে।'

— 'অ' সেইটোহে। মুম্বাই চিটীত এটা মস্ত ডাঙৰ ঘৰ আছে বুজিছ? ১৭০ ফুটমান ওখ হ'ব। সেইটোৰ নামেই এনটিলা।'

— 'তাতে কি হলাক?'

— 'অ' নহয়, ঘৰটো বনাওঁতে কিমান টকা লাগিছে জান? মই অংক কৰি কৈ আছোঁ... ষোল হাজাৰ ছশ বিৰান্নৈ কোটি সাতসত্তৰ লাখ।'

— 'বাপ্পা হাৰে, ইনাম টাকা খৰচা কচ্ছি, ওপ্‌ৰত দামী টিনপাত গাজালিছে বধহয় তাহুন।'

ড° পাপুৱে এই ৰসকণ পাবলৈকে এইবোৰ বকলা মেলে। গুৰিকথাটো ভেদ ভাঙি নকয়।

— 'কিন্তু মান্‌হুগিলাই মক কিয়া ঠাট্টা কৰে এ খুৰা?'

— '২০১১ চনতে চৰকাৰে হিচাপ এটা কৰি চাইছিল যে গোটেই দেশত প্ৰায় ১৭ লাখ মানুহৰ ঘৰ-চৰ নাই। য'তে-ত'তে কিবা উপায় কৰি থাকে। অস্থায়ীকৈ টিনৰ চালি দিয়ে, পানীকাপোৰ বা মাটিকাপোৰ তৰি লয়। সেইবোৰতে মাটিত পাটী পৰি শোৱে। মহে-ডাঁহে খায়। সাপ, বেং, পঁইতাচোৰা, বিছা, চেলাই নাকনি-কাণনি কৰে। ৰাজধানী দিল্লীৰ শ্লাম এৰিয়াত জুলাই মাহৰ পঞ্চলিছ ডিগ্ৰী গৰমতো সেই চাপৰ ঝুপ্‌ৰিবোৰত এপাল এপাল মানুহ সোমাই থাকে। শেহৰাতি ফুটপাথত কুকুৰৰ দৰে পৰি থাকেহি দেহা জুৰ পেলাবলৈ। ধাৰাসাৰ বৰষুণত গু-মূত-খেকাৰ-পূঁজমিহলি ড্ৰেইনৰ পানী হো-হোৱাই সোমায় সেই ঘৰবোৰত। তক্তাৰ ওপৰত উঠি থাকে মানুহ।

— 'আৰামচে বাগাৰ দিবাও পাৰবাক নাই না খুৰা?'

— 'আৰামচে? হুহ! উচ্ছেদৰ ভয়তে পাৰ হয় প্ৰতিদিন। কোনো নটিচ-ফটিচ নাই, কেতিয়া পুলিচ-এস্কেকেভেটৰে সিহঁতৰ ঝুপ্‌ৰিবোৰ মথিমূৰ কৰি নিয়ে কোনো ঠিক নাই। কি ছেফ্‌টি আছে? সেই ঝুপ্‌ৰিবোৰৰ কিমান ছোৱালী ৰেপ হয়, ৰাতিৰ ভিতৰত ক'ৰ মানুহ ক'ত চালান দিয়া হয়— তাৰ কি ৰেকৰ্ড আছে! আনকি মেডিকেল ভিক্টিম হয় এইবোৰ মানুহেই। কিডনীপৰ্যন্ত কাটি লৈ যায়।'

— 'বিৰাট ভয় লাগা কথাচোন এ খুৰা।'

— 'না, সদায় বেয়াকে নেদেখিবি, বেয়াকে কৈ নাথাকিবি। এনটিলাটো এই দেশতেই আছে ন! কেইদিনমানৰ আগতে কিবাকিবি ডে'টা ছাৰ্চ কৰোঁতে পালোঁ, ৪ লাখ স্কোৱেৰ ফুটৰ এই অট্টালিকাত নাই কি! ১৭০খন গাড়ীৰ পাৰ্কিং প্লেচ, তিনিখন হেলিপেড, পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ বিলাসী ডাইনিং হল, স্পা ৰুম, মন্দিৰ, জিমখানা, বাথৰুম, চিনেমা হল— কি ক'বি! বাথৰুমত গা ধুলেও গছ-গছনিৰে ভৰা পাহাৰৰ মাজেৰে বৈ অহা জুৰিৰ পাৰত ধোৱা যেন লাগে। কোনোবাটো ঘৰত আকৌ বৰফ পৰে, তোৰ একেবাৰে কাশ্মীৰত থকা যেন লাগিব।'

— ‘কিনো কয় এ খুৰা? বাৰু এনাম ফেচলিটী থকা ঘৰ বনালাকেই যেন্‌বা কুম্বাই, মক কিয়া ঠাট্টা কৰ্‌বা লাগে।’

— ‘তই ফৰ্ম পূৰাবি লাইন পাতি, লাক থাকিলে টকা কেইটামান যেনিবা পালি। তাৰে তিনি ইঞ্চি ৱাল গাঁথি দুটা ৰুম আৰু ওপৰত টিনপাত। সেইটো হৈ গ’ল তোৰ এনটিলা। এটা চুকত ৰান্ধ, এটা চুকত খা। এটা চুকত শো, এটা চুকত আলহী বহা, এটা চুকত ল’ৰাই পঢ়ক, এটা চুকত গিৰি-ঘৈণীয়ে কাজিয়া কৰক। চলি যায় আণ্ডাৰ প’ভাৰটীৰ লাইফ। সময়ত আক’ তোৰ এনটিলাটো হৈ নুঠিলে টকাফেৰৎ, পুলিচী ঝামেলা আছেই। এইবোৰকে যুকিয়াই-মুঠিয়াই অফিচৰ কেৰাণী-পিয়নকেইজনে হাউচতে কিবা এটা কৈ জোকালে আৰু। বাদ দে, সেইবোৰ ধৰি নাথাক।’

নীতা আম্বানীৰ মগজুৰে কথাবোৰ ঢুকি নাপায়। তাই ভাবে, ড° পাপুৰে ক’ত এই খবৰবোৰ পায়! ঠাট্টাৰ সুৰত কথাবোৰ কিয় কৈ থাকে মানুহটোৱে। কেতিয়াবা কিবা ভোৰ্‌ভোৰায়ো থাকে, কেতিয়াবা মিলাই মিলাই পদ্যও গায়। কেতিয়াবা হঠাৎ এনেয়ে কৈ দিয়ে— মাইক টাইছন সত্ৰীয়া একাডেমী, মহাত্মা গান্ধী কুংফু স্কুল। কৈ আক’ নিজেই হাঁহে।

তথাপি ড° পাপুক নীতা আম্বানীয়ে বেয়া পাব নোৱাৰে। বহু সময়ত ড° পাপুৱেই অসহায় নীতা আম্বানীৰ বাবে ভাৰসাৰ মমবাতি। কম পইচাতে পাই ৰুমটো ভাৰাত লোৱাৰ দিনা এটা ঘটনা ঘটিছিল। চৰকাৰী ৱাটাৰ ছাপ্লাই সেইদিনা নাছিল। পানীটেপৰ মুখত ৩২গৰাকী তিৰোতাৰ শাৰী, শেষত নীতা আম্বানী। এসময়ত খালী বাল্টি, কলহ, গেলন লৈ উভতিছিল সকলো। সেইদিনা পিবলৈ পানী এবটল যোগাৰ কৰিব নোৱৰা নীতা আম্বানীক ড° পাপুৰে ধাৰলৈ দিছিল এটা ভৰ্তি মিনাৰেল ৱাটাৰৰ বটল। আৰু কৈছিল— ‘যিখন দেশত হাৰ্ডৱেৰ দোকানৰ নাম ৰাখে অন্নপূৰ্ণা, তাত বিচিত্ৰ কথাৰ কি অভাৱ। কৌতুকময়, ফানী। দেশজুৰি নদীয়েই নদী, পুখুৰী, হ্ৰদ, বিল, উত্তৰে বৰফৰ হিমালয়, তিনিও ফালে সাগৰ। কিন্তু এই দেশত ৬০০ নিযুত মানুহে পানীৰ অভাৱত হাহাকাৰ কৰিছে। লেতেৰা পানীৰ দোষত বছৰি মৰিছে ২ লাখ মানুহ। টেংকিত লাগিলে গেদ, মৰা ভেকুলী থাকক, কাউৰীয়ে গা পখালক, মাত্ৰাধিক ব্লিছিং-ফিটকিৰি মিহলাই দিলেই দায়িত্ব খতম। তোৰ ভাগ্য ভাল এক বটল পানী তোক মই ফ্ৰী দি দিলোঁ।’

— ‘বেয়া পালাক নেকি খুৰা?’

— ‘ধুৰ, বেয়া কিয়, মোৰেইতো ভাগ্য। নীতা আম্বানীৰ ৭৫০ মিলিলিটাৰ পানীৰ দাম প্ৰায় ৪০ লাখ টকা। সোণৰ বটলত সোণৰ পানী। তাৰ একাপ পানীৰ দাম মই ভৰোঁতে মোৰ এযুগ লাগি যাব।’

— ‘কিবা ঠাট্টা কৰি মকেই ক’লাকচোন খুৰা?’

— ‘ঠাট্টা নহয় সঁচা, কাইলৈ চৰকাৰী টেপত ব্লিছিং-ফিটকিৰি মিহলোৱা চৰবতকণ অহালে মোৰ পানীৰেই নেলুটো ভিজাই থ। অন্ততঃ জী থাক।’

সেই তেতিয়াৰ পৰা একপ্ৰকাৰ বাৰেবিংকৰা, দুৰ্বোধ্য কথা কোৱা মানুহটোক নীতা আম্বানীয়ে আপদে-বিপদে এৰি দিয়া নাই। এবাৰ আহাৰমহীয়া চৌফলীয়া ৰ’দত তিনি ঘণ্টা শুনিছিল নেতাৰ ভাষণ, সেই ভাষণ মুগ্ধ হৈ শুনাটো দূৰৰে কথা, আধা-আধি কথা বুজিবলৈকো অপাৰগ নীতা আম্বানী। কিন্তু তিনি ঘণ্টাৰ এই সাধনা, কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ উদ্দেশ্য আছিল সভাৰ শেষত বিলোৱা এখন আঁঠুৱা। পিছদিনা কোনোবা পেপাৰত ফটোসহ বাতৰি ওলাল— ‘নীতা আম্বানী’ক মন্ত্ৰী ঠগীৰাম হাতীমূৰীয়াৰ আঁঠুৱা অৰ্পণ। নীতা আম্বানীত ঊৰ্ধ্বকমাৰ বন্ধনী চিন। কাকতখন পাই নীতা সেইদিনাও দৌৰি আহিছিল ড° পাপুৰ ওচৰলৈ। গোটেইজনী উতনুৱা, ঢপলিয়াই আহি ফোঁপাইছে।

— ‘এ খুৰা, নিচপেপাৰত মৰ ফটো ওল্‌চি চাক, দেখ্‌ছি, মন্ত্ৰীতুই মহৰিখান দিলাক যে, কুম্বাই ফটো উঠাই নিচপেপাৰত দিছি।’

ড° পাপুৰে কাকতখন মনোযোগেৰে চালে। নীতা আম্বানীৰ নামটোত ঊৰ্ধ্বকমাৰ বন্ধনী দি সাধাৰণ এগৰাকী দৰিদ্ৰ খাটিখোৱা তিৰোতাক ভদ্ৰভাৱে অপমান কৰা হৈছে— সেই কথা ড° পাপুৰে বুজে। বন্ধনীৰ ভিতৰৰ সেই নাৰী সোণ-ৰূপ-মুক্তাখচিত ৪০ লাখটকীয়া শাৰী পিন্ধা নাৰীগৰাকী নহয়। তাই ডেৰশটকীয়া আঁঠুৱা এখন পাম বুলি দিনটো দেহাটো ৰ’দত পুৰিছে, আধা কোমলা বুট একাঁজলি চোবাই ভোক হেঁচি থৈছে। খুদ খাবলৈ দি লাখ লাখ এনে মহিলাক এতিয়া মতলীয়া কৰা হৈছে। সন্মান-স্বাভিমানক দলিয়াই দিবলৈ বাধ্য কৰোৱা এই অশিক্ষিত-অৰ্ধশিক্ষিত গাঁৱৰ গৃহিণীয়ে ‘জিন্দাবাদ’ শব্দটোৰ বাদে এতিয়া একো নাজানে। কোন ‘জিন্দাবাদ’, কিয় ‘জিন্দাবাদ’ এইবোৰ ভবাৰ অৱকাশেই বা ক’ত! লাভ-লোকচানৰ অংকটো জটিল কৰি সুবিধাবাদীয়ে সত্যক ঢাক মাৰি থৈছে। সেউজীয়া চছমা পিন্ধাই খেৰ খাবলৈ দিয়া হৈছে। ঊৰ্ধ্বকমাৰ বন্ধনীত থকা সেই নীতা আম্বানী সেইগৰাকী নহয়, যি জীৱনত কোনো এযোৰ কাপোৰেই দুবাৰ পিন্ধা নাই। সেই নীতা আম্বানী ভয়াৱহ দৰিদ্ৰতাৰ কবলত পৰি বাৰাংগনা হোৱা দেশৰ ২০ লাখ নাৰীৰ প্ৰতিনিধি হ’ব পাৰে। দেহৰ অবৰ্ণনীয় কষ্ট সহি পুৰুষৰ সমানে মজদুৰি কৰা কোটি কোটি মহিলাৰ প্ৰতিনিধি হ’ব পাৰে।

কিন্তু ড° পাপুৰে সেইদিনা সকলো বুজিও একো নক’লে। ইহঁতৰ জীৱনত মিছাকৈ হ’লেও কাচিৎহে সুখৰ অনুভৱ হয়। তাৰ পৰাও বঞ্চিত কৰা আসুৰিক তৃপ্তি তেওঁ ল’ব নোৱাৰে। সেয়ে তেওঁ হাঁহিলে, চকু-মুখ উজলি উঠাকৈ। ক’লে— ‘বাঃ বঢ়িয়া, আঁঠুৱাখন ভালকৈ তৰিবি, যাতে মহে আৰু তোৰ তেজ পিব নোৱাৰে।’

এইবোৰ সৰুসুৰা ঘটনা ঘটি থকাৰ মাজতে দেখা গ'ল যে নীতা আম্বানীয়ে সৰু ঠাইটুকুৰাত এটা বিশেষ পৰিচিতি লাভ কৰিছে। বি ডি অ'ৰ পৰা গাঁওপ্ৰধানলৈ, গাঁও পঞ্চায়তৰ সভাপতিৰ পৰা ডাকঘৰৰ কেৰাণীজনলৈকে সবেই নীতা আম্বানীক জানে। কলমৰ বেপাৰ বাদ দি অফিচে অফিচে চৰকাৰী সা-সুবিধা বিচাৰি ঘূৰি ফুৰা, ৰ'দে পোৰা চেহেৰা আৰু কুটকুৰা চুলিৰে সেই হিতাধিকাৰীক আটায়ে চিনে আজিকালি। তাই একো আওভাও নোপোৰা কিবাকিবি কৈ জোকায়। বুজিব নোৱাৰিলেও আজিকালি নীতা আম্বানীয়ে সেইবোৰত গুৰুত্ব নিদিয়ে। তাই এটাই বুজি পাইছে যে কিবা কাৰণত তাই বিশেষ। নামজাদা চোকা-চালাক মানুহো বিশেষ, অতিপাত আঁৰিকুঁজা মানুহো বিশেষ। কিন্তু নিজে ভালেৰে বিশেষ নে বেয়াৰে বিশেষ, সেই তত্ত্ব তাইৰ দুৰ্বোধ্য। সদ্যহতে নীতা আম্বানীয়ে এসোপা এসোপা চাউলো পাবলৈ ধৰিছে। তাৰে ভাত খায়, পিঠাগুড়ি খুন্দে, পচাখিনি শালিকাক খুৱায়, অলপমান বেচে। এদিন আধাকেজিমান চাউল ড° পাপুকো দিব খুজিলে নীতা আম্বানীয়ে— 'খুৰা, ৰেচনৰ চাল আধাকেজি লক্।' কথাটো সোধাৰ কাল-ক্ষেত্ৰ সঠিক নাছিল। কিবা ভাবনাত বাউল, হঠাতে ওলাল চাউল, লাগি গ'ল আউল আৰু ড° পাপু জাঙুৰ খাই উঠিল— 'খাই শৌচ কৰিবলৈহে এই চাউলকেইটা দিছে। সিঁচিলে গছতো নগজে। কৰি খোৱা জাতিয়ে আজি খৰি চোবাই দাঁতৰ আলু উখহাইছে। কাৰখানাৰ মালিকক মাটি বেচিবলৈ নাচি নাচি যায়। কোৰ এচাব মাৰিলে হয় সিৰা টানি ধৰে, নহয় নাল খোল খাই লৰ মাৰে। ফৰলে'নত নিজৰ বাৰীৰ মাটি যাওক বুলি নামঘৰত চাকি দিয়ে। খেতিলৈ পানী নাই, সঁচ নাই, কাম্‌লা নাই, ৰোৱণী নাই, বজাৰ নাই— থাকিলেও দাম নাই— চৈধ্য কুৰি বাহানা। পিৰালিত পোৱাল বেঙেনা দুজোপা ৰুই খেতিয়ক হয়। পাঁচটা ব্ৰইলাৰ মুৰ্গীৰ পোৱালিক দানা খুৱাই হয় পামৰ মালিক। ৭-৮ লাখ পৰিয়াল আজিৰ তাৰিখত স্ফীত খোৰা, ধোদ, বুদ্ধিভ্ৰষ্ট আৰু দায়িত্বহীন।

সেইদিনা হাউ হাউকৈ কান্দিলে নীতা আম্বানীয়ে। সোঁত টানি টানি ভাগৰ লাগিলত এন্ধাৰে-মুন্ধাৰে শুই থাকিল। পাছত ড° পাপুৰো মনটো বেজেৰুৱা হৈ পৰিল। তেওঁ চুৰট এটা হুপি হুপি ফিল্ড এখনৰ ৰেলিঙত বহি বাটেৰে যোৱা মানুহবোৰ চাই থাকিল। কত যে কথা মনতে পাগুলিছে ঠিক নাই। এটা সময়ত ড° পাপুৰ বোধ হ'ল যে নীতা আম্বানীৰ দৰে মানুহবোৰ লাহে লাহে কাৰোবাৰ বাবে আঙতি-ভাঙতি দেখুওৱা পুতলা বেবুন হৈ পৰিছে। সকলো হেৰুৱাই ইহঁতে যেন কাৰোবাৰ মন যোগাইছে। কিন্তু এই লীলাখেলাৰ ম্যাদ কিমান? এদিন ইহঁতে উলংগ হৈ বগুৱা বাই বাই ডাষ্টবিনৰ পৰা ওলাই আহিবলৈ চেষ্টা কৰিব। কথা ক'লে জৰিমনা ভৰিব লাগিব, উশাহ ল'লৈ কৰ দিব লাগিব। নাই, ইহঁতক বচাব লাগিব— ড° পাপু চঞ্চল হৈ উঠে। কিন্তু ইমান মানুহে ইমান নিচা খাই বলিয়া হৈ নাচি আছে যে সকলো যেন নিয়ন্ত্ৰণৰ বাহিৰত। কিন্তু নীতা আম্বানীক বচাব পৰা যায়— ড° পাপুৰে সিদ্ধান্ত লৈ পেলালে।

সন্ধিয়া কেতিয়াবাই ভাগিছে। তেওঁ উঠিল, স্বগতোক্তি কৰিলে— নীতা অ', গোবৰ আৰু আকবৰ একে নহয়।

তাৰ ঠিক দুদিন পাছত ফুটপাথৰ এখন চাহ দোকানত এটা ঘটনা ঘটিল। ভৰদুপৰীয়া পঁইত্ৰিশ কেজি ৰেচনৰ চাউলৰ মুখ বন্ধা বস্তা এটা হেপোটেপোকৈ দাঙি নি চাহ দোকানখনত ৰৈছেগৈ নীতা আম্বানী। 'চাহ হ'ব'— নীতাই দোকানদাৰক সুধিলে। এটা ডিছ্‌প'জেব্‌ল কাপত মাত্ৰাধিক আইৰন থকা দমকলৰ পানী আৰু ইতিমধ্যে কেবাবাৰো সিজোৱা পুৰণা চাহপাতেৰে বনোৱা ক'লা বৰণৰ উগ্ৰ মিঠা চাহ একাপ যাচিলে দোকানদাৰে। লগত উৰি আহিল দুটামান মাখি। নীতা আম্বানীয়ে ফুৰাই ফুৰাই শোহাটো মাৰোঁতেই ধম্‌ধমাই দুই যুৱক সোমালেহি। হঠাৎ তাৰে এজনে ম'বাইলৰ ভিডিঅ' কেমেৰা চালু কৰিলে আৰু আনজনে সপ্তমত চৰা মাতেৰে ক'বলৈ আৰম্ভ কৰি দিলে— হেল্ল' ভি উৱাৰ্ছ, আজি আপোনালোকক আমি লৈ আহিছোঁ এগৰাকী বিশেষ ব্যক্তিৰ কাষলৈ, যাৰ নামটো পৃথিৱীৰ চুকে-কোণে বহু মানুহেই জানে। তেওঁ হৈছে নীতা আম্বানী। ১১৫ বিলিয়ন ইউ এছ ডলাৰ মূল্যৰ সম্পত্তিৰ গৰাকী, উদ্যোগপতি মুকেশ আম্বানীৰ পত্নী তেওঁ। নীতা আম্বানীৰ কথা নাজানে কোনে! সোণপানী চৰোৱা তেওঁৰ ক'মড্, বাথটাব। তেওঁৰ একাপ চাহৰ দাম ৩ লাখ টকা। কিন্তু... কিন্তু আমাৰ কেমেৰাপাৰ্ছনে দেখুৱাব এই মুহূৰ্তত নীতা আম্বানীৰ হাতত থকা সেই চাহকাপ...।

মানুহৰ উৎকণ্ঠা আৰু আগ্ৰহ বঢ়াই বঢ়াই হঠাৎ অনাহূত কিবা দেখুৱাই দিয়াৰ যিটো চিচিংফাক চালাকি, তাকে কৰিব খুজিছিল চাগে সিহঁতে। এই উদ্দেশ্যৰেই ম'বাইল কেমেৰাই ক্ল'জ কৰি চাহৰ কাপটো দেখুৱাবলৈ চেষ্টা কৰোঁতেই আচম্বিতে আহি ওলাল ড° পাপু আৰু জপটিয়াই ধৰিলে কেমেৰামেনক। হুলস্থূলীয়া কাণ্ড এটা ঘটি গ'ল। হতাহতি, বগীয়াবগি, দুই-এটা বতাহতে নিষ্ক্ৰিয় হৈ পৰা থাপ্পৰ। চাউলৰ বস্তাটো চোঁচৰাই চিঞৰি চিঞৰি পিছুৱাই পলাব খুজিছে নীতা আম্বানী— 'গুচি আহক খুৰা, আপ্‌নি পাগ্লা হৈছি নেকি? মাৰ্‌ব ইগ্লাই। আপ্‌নি বুৰাটুই কি কৰ্‌বা পাৰ্‌বো।'

এইবোৰ চলি থকাৰ মাজতে যুৱক দুটা উধাও। ড° পাপুও দোকানখনৰ বেঞ্চতে বহি পৰিল। নীতা তেতিয়াহে চাউলৰ বস্তাটো এৰি কাষ চাপি আহিল। ড° পাপুৰে কিছু সময় ঘন ঘনকৈ উশাহ ল'লে। বহুপৰ নীৰৱতাৰ পাছত ড° পাপুৰে তেতিয়াও ভীতিগ্ৰস্ত হৈ থকা নীতা আম্বানীক ক'লে— 'বেছ, তোৰ নাম নীতা আম্বানী। ৪০ লাখটকীয়া শাৰী পিন্ধা, সোণ মিলোৱা পানী পান কৰা নীতা আম্বানী সুলভ এণ্টাৰটেইনমেণ্ট। আৰু এজনী ভিকহুৰ নাম নীতা আম্বানী হোৱা বাবে তোকো সিহঁতে এণ্টাৰটেইনমেণ্ট হিচাপে প্ৰক্ষেপ কৰিব— ই কথা ক'ব নোৱাৰে। তই সেইবোৰ নুবুজিবি।

য'তে-ত'তে শৌচ কৰাটো বেয়া— এই কথাটো যিখন দেশৰ মানুহক বুজাওঁতেই শ শ বছৰ বাগৰি যায়, তাত তোৰ নিৰ্বোধিতাক মই তাচ্ছিল্য কৰিব নোৱাৰোঁ।'

যদিও ড° পাপুৰে নীতা আম্বানীৰ মুখলৈ চায়েই কথাখিনি কৈছিল, আচলতে সেইখিনি আছিল তেওঁৰ অব্যক্ত ক্ষোভৰ অসংযত বহিৰ্প্ৰকাশ।

পাছৰ দিনা জোৰ কৰি নীতা আম্বানীক লৈ ড° পাপু পুলিচ থানাত হাজিৰ হ'ল। লগত এখন সুদীৰ্ঘ আৱেদন। যোৱাৰাতি ড° পাপুৰে নীতা আম্বানীক ক'লে এনটিলাৰ সেই আচল গৃহিণীৰ কীৰ্তিকলাপ। সাধাৰণ মানুহে কল্পনাৰেও ঢুকি নোপোৱা বিলাসিতাৰে বাস কৰা সেই সৰ্বজনপৰিচিত সুন্দৰী নাৰীৰ জীৱনচৰ্যাৰ কথা ক'লে ড° পাপুৰে। সাধুৰ দৰে কথাবোৰ শুনি গ'ল নীতা আম্বানীয়ে। ক্ৰমশঃ তাইৰ চকুৰ সন্মুখত সকলো ফটফটীয়া হৈ পৰিল। তেতিয়াহে মানুহবোৰৰ তামাচা, উপলুঙা, টিট্‌কাৰিৰ ভেদ ভাঙিব পাৰিলে নীতা আম্বানীয়ে।

থানাৰ পৰিৱেশ ব্যস্ত। ড° পাপুৰে নীতা আম্বানীক লৈ অফিচ ইনচাৰ্জৰ টেবুলত গা ঘেলাই ঠেলেঙা-ঠেলেঙিকৈ ৰৈ থাকিল। এপাকত ব্যস্ততাৰে সুধিলে অ'চিয়ে— কি আছিল?

— 'মই ড° পাপু।'

— 'জানো, ছ'চিঅ'লজীৰ প্ৰফেছাৰ আছিল। তাৰ পাছত দাংগা-হাংগামাত টাইম ৱেষ্ট কৰিলে। এতিয়া পিছে কিহত ব্যস্ত?'

— 'এটা হাম্‌বল ৰিকুৱেষ্ট, নীতা আম্বানীয়ে নিজৰ নাম সলাব লাগে— এইটো আমাৰ দাবী।'

— 'কি? হাঁ কি কি, নাম সলাব লাগে নীতা আম্বানীয়ে? মানে ৰিলায়েঞ্চ গ্ৰুপৰ অ'নাৰ মুকেশ আম্বানীৰ মিছেছ? বাট হোৱাই?'

— 'কাৰণ মোৰ কাষৰ ৰুমৰ এইৰ নামো নীতা আম্বানী আৰু কোটিপটি সেই মহিলাৰ চখ আৰু প্ৰাচুৰ্যই এইক একপ্ৰকাৰ উপহাসৰ পাত্ৰ কৰি তুলিছে।'

— 'কেনেকৈ?'

— 'কেনেকৈ মানে, এই ধৰক নামটো কোৱাৰ লগে লগে য'তে-ত'তে আৰম্ভ হৈ যায় তুচ্ছ-তাচ্ছিল্য, ফিচিঙা-ফিচিঙি। কাৰণ এইৰ অৱস্থাটো তেনেই লাওলোৱা। আনকি মিডিয়াৰ চিকাৰ হ'বলৈ লৈছে লাহে লাহে। এগৰাকী কেপিটেলিষ্ট মহিলাৰ নামটোৰ বাবে এগৰাকী দৰিদ্ৰ মহিলা যদি আতিশয্যৰ সন্মুখীন হয়, তেন্তে মোৰ দৃষ্টিত এইটো ন্যায়সংগত নহয়।'

— 'আ-ৎ-ছা-ছা। কিন্তু চাওক প্ৰফেছাৰ, ঘণ্টাত এটা নতুন নাম ল'লেও নীতা আম্বানী ইজ নীতা আম্বানী। ন' কম্‌পেটিং। কিন্তু ইহঁতবোৰৰ নাম ৰাধাই হওক বা ধাৰাই হওক, কেটেগৰী এটাই। এগৰাকীয়ে চলায় আই পি এল, ইহঁতবোৰ বি পি এল... হাঃ হাঃ হাঃ।'

— 'কিন্তু নামটো নীতা আম্বানী হোৱাৰ বাবেই এই যে হাৰাশাস্তিৰ সন্মুখীন হৈছে, তাৰ বাবে আপুনি কিবা নহয় কিবা একশ্যন লওক।'

— 'নাম চেঞ্জ, প্ৰব্লেম ছ'ল্‌ভ।'

— 'নাই, নাম সলাব লাগিব এনটিলাৰ গৃহিণীয়ে।'

— 'চাওক প্ৰফেছাৰ, আপুনি একদম ল'ৰামতীয়া কথা এটাত লাগি আছে। এইটো এটা হাস্যকৰ কথা উলিয়াইছে আপুনি। কাহা ৰাজা ভোজ, কাহা গংগু তেলী! বাদ দিয়ক বুইছে এইবোৰ। আন নালাগে নীতা আম্বানীৰ লাইফ ষ্টাইলক লৈয়ে ইউটিউবত গণ্ডাই গণ্ডাই ভিডিঅ' আছে। এই, এই ম'বাইলত চাওক... এয়া দেখিছে, এইটো ভিডিঅ'ৰ ভিউৱাৰ্ছ ১.৮ M। মানে... মানে ধৰক ১৮ লাখ। গতিকে নীতা আম্বানী দেশৰ এগৰাকী মৰ্যাদাসম্পন্ন মহিলাই নহয়, একপ্ৰকাৰ এণ্টাৰটেইনমেণ্ট।'

— 'এণ্টাৰটেইনমেণ্ট ক্ৰিয়েট কৰাটো তেনেই ইজী।'

— 'ইজী? বাট আপোনাৰ লগত অহা এইগৰাকীক মানুহে গুৰুত্ব দিবই বা কিয়?'

ড° পাপুৰে আৰু একো নক'লে। নীতালৈ চালে— 'ব'ল নীতা।'

দুয়ো ওলাই আহিল আৰু পূৰ্বপৰিকল্পিতভাৱে ভিৰ-ভাৰ হোৱা ঠাই এটুকুৰাত এখন প্লেকাৰ্ড লৈ বহি গ'ল।

'নীতা আম্বানীয়ে নাম সলাওক'— প্লেকাৰ্ডত ডাঙৰ ডাঙৰকৈ লিখা আছে। নীতা আম্বানীৰ হাতত সেইখন দি ড° পাপুৰে যথেষ্ট উচ্চ কণ্ঠৰে ভাষণ আৰম্ভ কৰি দিলে। যান-বাহনৰ গোঁ-গোঁ, ভোঁ-ভোঁ, হৰ্ন, মানুহৰ কোলাহল সকলো চেৰাই তেওঁৰ মাত সপ্তমত চৰিল—

'ৰাইজ, আপোনালোক একগোট হওক, পুঁজিপতিৰ হাতোৰাই সৰ্বহাৰাৰ নেলু চেপি ধৰিছে। আজি ন্যায় কেৱল পুঁজিপতিৰ পক্ষত। আপোনালোকৰ সন্মুখত এই দুৰ্ভগীয়া মহিলাই আজি নিজৰ নামটোৰ বাবে লজ্জানত হ'ব লগা হৈছে, বেইজ্জতি হৈছে। তেওঁৰ নাম নীতা আম্বানী, কিন্তু সেই নামে তেওঁক হাঁহিয়াতৰ পাত্ৰ কৰি তুলিছে। কেতিয়াবা ৰগৰ, কেতিয়াবা ঠাট্টা, কেতিয়াবা বিদ্ৰূপৰ সন্মুখীন হ'ব লগা হৈছে এই নাৰী। কাৰণ তেওঁৰ নাম নীতা আম্বানী। আনকি আৰক্ষী প্ৰশাসনৰ ওচৰতো তেওঁ নিৰাপত্তা বিচাৰি হতাশ হৈছে। সৰু সৰু মানুহ জীয়াই থাকিবলৈ হ'লে সৰু সৰু মানুহবোৰ একমুঠ হ'ব লাগিব...।'

ড° পাপুৰে কৈয়ে থাকিল, কৈয়ে থাকিল। সদায় ঘটাৰ দৰে আজিও যুক্তি-ভিত্তিতকৈ প্ৰাধান্য পালে আৱেগ আৰু উত্মাই। কিছু সময়ৰ ভিতৰতে শতাধিক মানুহ গোট খাই গ'ল। বিশেষকৈ নীতা আম্বানীৰ নাম সলনিৰ দাবীজাতীয় প্ৰতিবাদী কাৰ্যসূচী তেওঁলোকে এয়ে প্ৰথম দেখিছে। 'চাওচোন ক'ৰ পানী ক'লৈ যায়' জাতীয় মনোভাব এটা লৈ মানুহবোৰ জুম বান্ধি থাকিল। সংখ্যা ক্ৰমশঃ

বাঢ়িহে গ'ল। এটা সময়ত সৃষ্টি হ'ল ব্যাপক যানজঁটৰ। টি আৰ পি বঢ়াব পৰা মজাৰ বিষয় এটা পাই মিডিয়াৰ মানুহ সা-সৰঞ্জাম সহিতে উপস্থিত হ'ল। বহুকেইটা বুম ড° পাপুৰ দিশে আগবাঢ়ি গ'ল— 'আপোনালোকৰ এই দাবীৰ কাৰণ কি?'

— 'চাওক, অগাধ সম্পত্তিৰ গৰাকী নীতা আম্বানীয়ে কি খায়, কি পিন্ধে, ক'ত শোৱে, ক'ত গা ধোৱে— এইবোৰ আমাৰ দেশত খুব বেছি চৰ্চা হয়। কাৰোবাক উপহাস কৰিবলৈ, দুৰ্দশাগ্ৰস্ত সমাজখনৰ অৱস্থাক দুৰ্কপাল বুলি সিদ্ধান্ত দিবলৈ সচৰাচৰ আড্ডাত আমি ধেমালিৰ চলেৰে নীতা আম্বানীক টানি আনো। ফিলানথ্ৰপিষ্ট নীতা আম্বানীৰ চৰ্চা একেবাৰেই সুলভ নহয়। কিয়? কাৰণ এই দেশত বহু কোটি মানুহ দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলত বাস কৰে। মধ্যবিত্ত বা নিম্ন মধ্যবিত্ত মানুহৰ জীৱনতো ধন-কড়ি লৈ হাহাকাৰ জানো কম! গতিকেই নীতা আম্বানীৰ বিলাসিতা সম্পৰ্কত চৰ্চা এই দেশত একপ্ৰকাৰ এণ্টাৰটেইনমেণ্ট। কিন্তু সেই এণ্টাৰটেইনমেণ্টৰ বিপৰীতে একে নামধাৰী এগৰাকী দৰিদ্ৰ নাৰী আজি উপহাসৰ পাত্ৰ হোৱাটো কেতিয়াও সহ্য কৰা নহ'ব।'

ইতিমধ্যে পৰিস্থিতি অলপ বেয়ালৈ ঢাল খাইছে। ছেটেলাইট চেনেল, প'ৰ্টেল আদিত বাতৰিটো মহামৰ্যাদাৰে প্ৰচাৰ কৰা হৈছে। দায়িত্ব বুজি এসময়ত থানাৰ অ'চি চিপাহী-চন্তৰী লৈ আহি ওলাল। ড° পাপুৰে তেওঁৰ কাণৰ কাষলৈ আহি ক'লে— 'দেখিলে ছাৰ, মানুহে ক'ত আমোদ পায়, এণ্টাৰটেইনমেণ্ট ইয়াকে কয়। এইটো যিকোনো প্ৰকাৰে যিকোনো মানুহেই কৰিব পাৰে।'

নিশা দহ বজালৈকে ড° পাপু আৰু নীতা আম্বানী থানাৰ বেঞ্চ এখনতে বহি ৰ'ল। জনোৱা হৈছে অ'চিৰ অনুমতি অবিহনে গৃহযাত্ৰা বাৰণ। এসময়ত অ'চি আহিল, চহী দুটা ল'লে আৰু যোৱাৰ অনুমতি দিয়া হ'ল। তেতিয়া নিশা এঘাৰ। বাট-পথ উদং। ফুটপাথে ফুটপাথে ড° পাপু আৰু নীতা আম্বানী ভাৰাক্ৰমলৈ আগবাঢ়িল। ভাগৰুৱা খোজ। কথা বিশেষ নাই। মাজতে ড° পাপুৰে ক'লে— 'কলমৰ বেপাৰটো আকৌ ষ্টাৰ্ট কৰি দে, পদ্য এটা ৰচিয়ে থৈছোঁ।'

— 'গাকচোন খুৰা।'

— 'কলম কিনা কলম কিনা
কলম কিনা ভাই
ভাল ল'ৰাই কলম কিনে
গণ্ডাই গণ্ডাই।'

দুয়োৰে উচ্ছল হাঁহি— মাজনিশা— ৰাজপথত।■

গল্পকাৰৰ ঠিকনা : গুৱাহাটী, অসম
ফোন : ৯১০১১-১৫১৬৭

জীৱন-নিৰ্জীৱনৰ দহ দিন

● নয়নজ্যোতি শৰ্মা

মই দিবাকৰৰ হাতত খামুচি ধৰি আছোঁ। অতি কোমলকৈ, অনুচ্চাৰিত শব্দৰ দৰেই আলফুলে। কাহানিও হেৰুওৱাৰ ভয় নথকা মানুহৰ হাতত যিমানখিনি জোৰেৰে ধৰা হয় ঠিক সিমানখিনি জোৰত। আমি নদীৰ বালিত খেলা কৰিছোঁ। নদীখন চিনাকি, অথচ অদেখা, যেন মনৰ গভীৰতাৰে বৈ যোৱা অপ্ৰকাশ্য বেদনাৰ ধাৰা। কিছু দূৰেৰে বৈ যোৱা নদীখনৰ আনটো পাৰ এক সুৱৰ্ণৰেখা হৈ উদ্ভাসিত হৈছে। সিপাৰৰ বাঁহনিত বতাহৰ ৰি-ৰি শব্দই স্মৃতিময়তাৰ ভাৱ কঢ়িয়াইছে। ইপাৰৰ প্ৰতিডাল ওখ গছৰ ফেৰেঙনিত লাগি ৰৈছে একোটাকৈ বেলি আৰু আমি তেতিয়াও উদযাপন কৰি আছোঁ ঈশ্বৰৰ অসীম ঔদাৰ্যই প্ৰদান কৰা শৈশৱৰ আশীৰ্বাদ। আমাৰ থুঁতৰিত তেতিয়াও যৌৱনৰ গৌৰৱ ক'লা ক'লা ফুট হৈ থুতিওৱা নাই। পূজাৰ বেদীত থাপিবলগীয়া মৃন্ময় ভগৱৎ মূৰ্ত্তিৰ দৰেই আমাৰ শৰীৰৰ মসৃনতা জিলিকিছে। কোমল গালত পশ্চিমৰ বেলি আহি উজুতি খাইছে আৰু দুয়োৰে মুখত হাঁহিৰ সোণালী চানেকি উজলিছে।

হওতে এইটো এক সপোন হ'ব পাৰে, কিন্তু ঠিক এনেকুৱা বয়সতে মই দিবাকৰক লগ পাইছিলোঁ। পুৰণি গাঁও এখনৰ ধূলি-মাকতি, কাৰেণ্ট গৈ নোপোৱা ৰাতিৰ অন্ধকাৰবোৰ, ৰাতি-বিয়লি অবাঞ্চিত শব্দ আৰু অসভ্য কৰ্মকাণ্ড কিছুমান কৰি অপস্মৃতিৰ ঘৰ বান্ধিবলৈ ধৰা চুবুৰীয়াবোৰৰ পৰা উদ্ধাৰ পাবলৈ আমি নগৰলৈ অহা ঔষধ পালি খাইছিলোঁ। কিন্তু কাঢ়া ঔষধে পেটৰ ভাল অণুজীৱবোৰকো মাৰি পেলোৱাৰ দৰে আমাৰ হাতৰ পৰাও হেৰাইছিল গৰু দৰখ দি অহা একোটা ৰাতিপুৱা, আবেলিৰ অন্যমনস্ক আকাশখন, ৰাতিৰ ৰাতিটো নদীৰ পাৰত আৰু পথাৰখনত ঘূৰি ফুৰা জোনাকী পৰুৱাবোৰ। আৰু নতুন স্কুলখনত আহি পঞ্চম শ্ৰেণীত নামভৰ্তি কৰাৰ পিছত ভইচ চেঞ্জ কৰিব নজনা বাবে ইংৰাজীৰ বাইদেৱে সকলোৰে আগত লাজ দিয়াৰ সময়ত মোৰ হাতত আহি আলফুলকৈ খামুচি ধৰা ল'ৰাজনেই আছিল দিবাকৰ।

দহদিন আগত যেতিয়া প্ৰাইভেট হস্পিতালখনৰ ভিতৰলৈ সোমাই গ'লোঁ, কিহবাই যেন মোক পিছলৈ টানি থাকিল। মই যিমানেই আগুৱাই গ'লোঁ, বাটটো সিমানেই দীঘলীয়া হৈ গৈ থাকিল। ওপৰলৈ উঠি যোৱা চিৰিবোৰ যিমানেই বগালোঁ, অন্তহীন জখলা এডালৰ দৰেই সি এঢাপ দুঢাপকৈ অসীমলৈ বিস্তৃত হৈ থাকিল। ভাব হ'ল, অথবা মই প্ৰাৰ্থনা কৰিলোঁ, যে এই চিৰিবোৰৰ অন্ত নপৰক কাহানিও। বোধহয় সেয়া এক ধৰণৰ ভয় আছিল, চিনাকি মানুহ এজনক সমুখত দেখিও চিনি নোপোৱাৰ ভয়। কিছুমান বস্তু বিচাৰি থাকি নোপোৱাতকৈ সদায় আছিল, সদায় আছে বুলি ভাবি থকাৰ ভ্ৰমটিও এক প্ৰকাৰৰ সুখ, সুখ নহ'লেও অন্ততঃ স্বস্তি। কিছু সময় পিছত যেতিয়া অলপ সাহস গোটালোঁ, মই নিজকে আই চি ইউৰ সমুখত থিয় হৈ থকা দেখা পালোঁ। সেউজীয়া ৰঙৰ গাউন এটা পিন্ধি বিচনাখনত শুই থকা তাৰ নামেৰে সৈতে একে নামৰ মানুহজনৰ হাতত যেতিয়া মই ধৰিলোঁ সি চকু মেলি চোৱা নাছিল। মই দেখিলোঁ তাৰ মুখখন সলনি হৈছে। আই চি য়ুৰ দুৰ্বিনীত, একপ্ৰকাৰ অসহ্যকৰভাৱে উজ্জ্বল পোহৰতো তাক তেনেই অনুজ্জ্বল, মানুহৰ আকৃতিৰ ছাঁ এটা যেন লাগিছে। মই তাৰ গালখন ছুই চোৱাত সি চকু মেলিলে, কিছুসময় মোলৈ চালে আৰু আচৰিতভাৱে মোক চিনি পালে। কোনো আত্মীয়ক শয্যাশায়ী অৱস্থাত দেখা পোৱাৰ দৰে দুৰ্ভাগ্য মানুহৰ জীৱনত খুব কমেইহে আছে। আনকি নিজৰ বেমাৰো কেতিয়াবা কামনা কৰা যায়, অথচ এনে দুৰ্ভাগ্যৰ আশংকা মনত পালি ৰখা নাযায়। সি মোৰ ফালে চাই হাঁহিলে, লগে লগে সুধিলে 'আহিছ? ভালে আছনে?' সুধিলে নহয়, আচলতে সুধিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। তাৰ মাতটো ভালকৈ ফুটি উঠা নাছিল। নিজে উশাহ-নিশাহ ল'বলৈও সি অপাৰগ আছিল। তাৰ ডিঙিত এটা ফুটা কৰি এডাল পাইপ ভৰাই মেচিনত লগাই থোৱা আছিল আৰু কথা ক'বলৈ যিখিনি বতাহ ডিঙিত জমা হোৱা দৰকাৰ, সেইখিনিও সি ধৰি ৰাখিব পৰা নাছিল। দুদিন আগতে জালুকবাৰীৰ ওচৰতে এটা ক্ৰছিঙত এখন বিলাসী গাড়ীয়ে যেতিয়া তাৰ দুচকীয়া বাহনখনত পিছফালৰ পৰা খুন্দিয়াইছিল, সি কেটেপাৰ গুটিৰ দৰে ওপৰলৈ ছিটিকি গৈছিল। তাৰ ডিঙিৰ তিনিডাল হাড় ভাঙিছিল আৰু কেবাডালো স্নায়ু ঘূণীয়া হৈছিল। মই তাক কিছু মিছা সান্ত্বনাৰ বাণী শুনালোঁ। এই অৱস্থাটো অতি সাময়িক, অতি সোনকালে ডিঙিৰ পাইপটো খুলিব, অলপ আৰাম কৰিলেই সকলো ভাল হ'ব। হয়তো হাতৰ ভঙা হাড়ডাল আৰু ভৰিৰ কলাফুলৰ দুটুকুৰা হৈ যোৱা দুয়োডাল হাড়েৰেই দুটা অপাৰেশ্যন লাগিব, বাকী সকলোখিনি 'চুটকী কা খেল' ইত্যাদি কথা ক'লোঁ। অথচ তাৰ ক্ৰমাৎ পৰি অহা তেজৰ পৰিমাণ, কমি আহি থকা প্ৰস্ৰাৱৰ মাপ, দিনেপতি লাখৰ ঘৰত বাঢ়ি থকা হস্পিতালৰ বিলৰ কথা ভাবি মোৰ সেই কথাত আশ্বাসৰ উত্তাপ আৰু প্ৰত্যয় নাই বুলিয়েই ক'ব পৰা হৈছিল। কিছু ফুলি উঠা তাৰ শৰীৰটো মই পিটিকি চাই তাক কিবাকিবি সুধিলোঁ। বুকুৰ মাজৰ

অংশৰ পৰা তললৈ তাৰ স্পৰ্শৰ সংবেদন নাছিল। তথাপি সি হাঁহিলে। প্ৰচুৰ বুদ্ধিৰে ভৰপূৰ তাৰ মগজটোৱে সেই কথাবোৰ বিশ্বাস কৰিয়েই হাঁহিলে নে মিছা আশ্বাসৰ প্ৰতিশ্ৰুতি শুনিয়েই হাঁহিলে সেয়া জানিবৰ মোৰ বৰ মন আছিল। মই তাক আৰু কিছু কথা ক'ব খুজিছিলোঁ। কিছুমান কথা মুখ ফুটাই ক'বলৈ সদায় পাহৰি থকা যায়। সেইদিনা মোৰ মনত আছিল, মই ক'বলৈ সাজু হৈ আছিলোঁ। কিন্তু মই থিয় হৈ আৰু কিছু ওচৰ চাপি যোৱা সময়তে মোক অধিক আচৰিত কৰি সি সেই বন্ধ হৈ থকা কণ্ঠটোৰেই সুধিলে, 'বিয়াখন কেতিয়া পাতিবি তোৰ? সোনকালে পাত।' তাৰ পিছত সি শুই পৰিল আৰু মই বাহিৰলৈ ওলাই আহিলোঁ।

পঞ্চম শ্ৰেণীৰ পৰা দশম শ্ৰেণীলৈ প্ৰতিবাৰেই সৰস্বতী পূজাত, তাৰ জন্মদিনত, ৰাসৰ সময়ত ৰাতি চাইকেল থ'বলৈ আৰু হকে-বিহকে, সময়ে অসময়ে বহুদিন বহুবাৰ মই তাৰ ঘৰলৈ গৈছিলোঁ। প্ৰতিবাৰেই তাৰ ঘৰলৈ গৈছিলোঁ আৰু তাৰ মা, ভণ্টি, আইতা, মহা-মাহী, মামা আৰু সম্বন্ধীয় দাদাহঁতৰ তালৈ আৰু আমালৈ মৰম দেখিছিলোঁ। ঘৰখনৰ আনন্দ আৰু গৌৰৱ তাৰ মাজতেই কেন্দ্ৰীভূত হৈ আছিল। মাৰ মুখত কিছু ভাৱৰ বলিৰেখা স্পষ্ট হৈছিল, হাঁহি আৰু মমতাৰে দুচকু উজলি থাকিলেও অন্তৰ্হিত বিষাদ পূৰ্ণচন্দ্ৰৰ দাগৰ দৰেই প্ৰথম দৃষ্টিত ধৰা দিয়া এক বৈশিষ্ট্য আছিল। কিন্তু বেদনা আৰু ত্যাগ মা-সকলৰ স্বভাৱেই আছিল, অন্ততঃ আমাক তেনেকৈয়েই শিকোৱা হৈছিল। আৰু সেই পৰ্যবেক্ষণৰ ব্যাখ্যা মনত ধাৰণ কৰিবলৈ অথবা তাক গভীৰভাৱে ল'বলৈও মোৰ অনুভৱ তেতিয়াও পৈণত হোৱা নাছিল। অৱশ্যে তেতিয়াও কিছু প্ৰশ্ন জাগিছিল। দিবাকৰৰ ঘৰত খুড়া-খুড়ী, পেহা-পেহী কিয় নাছিল? দেউতা কিয় নাছিল? সেই কথা অৱশ্যে মই তাক পোনপটীয়াকৈ কাহানিও সোধা নাছিলোঁ। অন্ততঃ সেইখিনি বিবেচনা, বন্ধুজ্ঞান মোৰ আছিল।

আই চি য়ুৰ বাহিৰত ৰৈ থকা মানুহকেইগৰাকীৰ মুখামুখি হোৱাৰ সাহস গোটাবলৈ মোৰ বহু সময় লাগিল। দুটা চিৰিৰ মাজত থকা খিৰিকীখনেৰে মই পাহাৰৰ পিছফালে ডুব যাবলৈ উদ্যত হোৱা তেজাল সূৰ্যটোৰ ফালে কিছুপৰ চাই ৰ'লো। ইতিমধ্যে মোৰ বুকুৰ ভিতৰত এটা অতল, অন্ধকাৰ খালৰ সৃষ্টি হ'ল য'ত সমস্ত পোহৰৰ পৰা আঁতৰি লুকাই থকাৰ ইচ্ছা হ'ল। এটা এটা জ্যোতিষ্ক, বৃহৎ নক্ষত্ৰ মণ্ডল, দৃষ্টিয়ে আৱৰা সমস্ত আকাশ সেই খালৰ লিকটা অন্ধকাৰত ডুবি মোৰ জ্ঞানৰ অতীত হ'ল আৰু সকলো শেষ হোৱাৰ পিছত এক সেই হৰ্ষ-বিষাদৰ চিৰন্তন অভিব্যক্তি সামৰি ৰখা চন্দ্ৰাকৃতি মোৰ সমুখত প্ৰতিভাত হ'ল। মোক দেখাৰ লগে লগে তেওঁ মোক সাবটি কান্দিবলৈ ধৰিলে। মাতৃত্বৰ এক চিৰ পৰিচিত গোন্ধ আহি মোৰ সমস্ত ইন্দ্ৰিয়ক ব্যাকুল কৰি পেলালে। মোৰো কান্দিবলৈ মন গ'ল।

'সি ভাল হ'বনে? সোণটি ভাল হ'বনে?' তেওঁ মোলৈ চাই সুধিলে। জীৱনত শোক আৰু প্ৰতিকূলতাৰ অন্য এখন পৃথিৱী সমান্তৰালভাৱে জীয়াই অহা মানুহগৰাকীৰ বাবে জীৱনৰ সমস্ত অভীপ্সা হৰণ কৰিব পৰা অন্য এক কৃষ্ণগহ্বৰৰ দ্বাৰ ধীৰে ধীৰে মুক্ত হ'বলৈ ধৰা কথাটো তেওঁক ক'ব পৰা সাহস মোৰ নাছিল, কাৰোৰেই নাছিল।

'হ'ব, নিশ্চয় হ'ব। মোৰ সৈতে ইমান ভালকৈ কথা পাতিছে সি। চাই থাকক, হয়তো কিছুদিন লাগিব, কিন্তু আগৰদৰে হৈ পৰিব সি,' মই ক'লোঁ। সেই সময়ত মোৰ নিজকে পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ দোষী মানুহজন যেন ভাব হ'ল। মোৰ স্বাস্থ্যখণ্ডৰ অভিজ্ঞতাই মাজে মাজে মোক অবাঞ্চিত কুটিলতাৰ মাজলৈ নিক্ষেপ কৰিছিল। চিকিৎসাৰ ক্ষেত্ৰত চিনাকি পৰিজনে মোৰ কথাক প্ৰামাণিক হিচাপে ভাবিবলৈ লৈছিল। বহুসময়ত তেনে সৈদ্ধান্তিক জটিলতা আৰু মোৰ প্ৰত্যাখ্যান কৰিব নোৱৰা মানসিকতাৰ বাবে মই বিপদতো পৰিছিলোঁ। কিন্তু দিবাকৰৰ অৱস্থাৰ সংকটক মই তেওঁৰ আগত প্ৰকাশ কৰিব পৰা নোৱাৰিলোঁ। হয়তো ভণ্টিয়ে আচল কথাবোৰ জানিছিল। তাই মুখ লুকাই পিছফালে উচুপিবলৈ ধৰিলে। দিবাকৰৰ অশীতিপৰ আইতাও সেইদিনা পিছফালে থিয় দি আছিল। জীৱনে ধাৰাল নখেৰে আঁচুৰি বলিৰেখাৰে সমৃদ্ধ অথবা জৰ্জৰ কৰি থৈ যোৱা আইতাৰ স্থিতপ্ৰজ্ঞতা মোৰ বাবে কিছু আচৰিত লাগিল। হয়তো তেওঁ একোৱেই বুজি নাপাই নিৰুদ্বেগ চিত্তে দিবাকৰ পিছ মুহূৰ্ততে খোজকাঢ়ি উঠি আহিব বুলি ভাবি আছিল, অথবা সকলো বুজি পাই আহিবলগীয়া আয়ুঘ্ন মোক্ষম আঘাত এটিৰ বাবে নিজকে সাজু কৰি তুলিছিল।

নৱম শ্ৰেণীত থাকোঁতে আমি এবাৰ মোৰ মামাহঁতৰ গাঁৱত হোৱা কুইজত ভাগ ল'বলৈ গৈছিলোঁ। সি দিয়া আটাইকেইটা উত্তৰ শুদ্ধ হৈছিল। মোৰ এটা শুদ্ধ আৰু এটা ভুল হোৱাত নম্বৰ কটা গৈছিল। আমি সেইদিনা দ্বিতীয় স্থান পাইছিলোঁ আৰু পলম হোৱাত নিশা মামাহঁতৰ ঘৰত থাকি পিছদিনা পুৱা ঘূৰি আহিম বুলি ঠিক কৰিছিলোঁ। ৰাতি ভাত পানী খাই আমি এবাৰ পদূলিলৈ ওলাই গৈছিলোঁ। জোনৰ পোহৰত সমস্ত পৃথিৱীখন ক'লা বগা ছবিৰ ৰূপালী দৃশ্য হৈ পৰিছিল। বাটৰ ধূলিবোৰ ৰূপালী আছিল, ঘাঁহবোৰ আছিল ক'লা। বকুলজোপাৰ গাটো ৰূপালী আছিল, বুঢ়া ছালবোৰ আছিল ক'লা। আকাশখন ৰূপালী আছিল, আকাশ ছানি ধৰা গছৰ ডাল আৰু পাতবোৰ আছিল ক'লা।

'তোৰ আচৰিত নালাগেনে, মোৰ মুখত যে দেউতাৰ কথা কেতিয়াও শুনা নাই?' কোনো ভনিতা নকৰাকৈয়েই সি কৈছিল। এনে ধৰণৰ স্পৰ্শকাতৰ কথা আমি কেতিয়াও পতা নাছিলোঁ। সেয়েহে সেইখিনি সময়ত মই একো কোৱা নাছিলোঁ। আচলতে কিবা ক'ব লাগে নে নালাগে ভাবি পোৱা নাছিলোঁ। সকলোফালে নিস্তব্ধতা আছিলেই। কেৱল তৰাবোৰে আকাশত ইমানেই প্ৰচণ্ড শব্দৰে ৰি-ৰিয়াই আছিল যে সেই শব্দ আমি শুনিব পৰা নাছিলোঁ।

‘মোৰ দেউতা ভাল মানুহ নাছিল,’ সি পুনৰ কৈছিল, ‘মোৰ জন্ম ইয়াত হোৱা নাছিল। আমাৰ ঘৰ আছিল বঙাইগাঁৱত। মায়ে পিছত কৈছিল, প্ৰথমতে মানুহজন ইমান অত্যাচাৰী নাছিল। আগতেও উৎপাত কৰিছিল যদিও সেয়া সহ্য কৰি থাকিব পৰা ধৰণৰ আছিল। ভণ্টি কোলালৈ অহাৰ পিছৰে পৰা মানুহজন অসুৰৰ দৰে হৈ পৰিল। ঘৰৰ মানুহবোৰেও একো সহায় নকৰাত মা নিৰুপায় হ’ল আৰু আমাক দুয়োকে লৈ ঘৰলৈ উভতি আহিল।’ তাৰ কথাবোৰত লাহে লাহে প্ৰৱল অনুৎসাহ স্পষ্ট হৈ পৰিছিল। চৌপাশৰ নিৰৱ অকথা অন্ধকাৰৰ দৰে বাঢ়ি আহিছিল। সেই অকথা অসহনীয় হৈ আমাক গিলি পেলোৱাৰ আগতে মই কৈছিলোঁ, ‘মা অতি সাহসী। এই কাম সকলোৱে কৰিব নোৱাৰে।’

‘হুমম’, সি হাঁহিছিল, লগে লগে ৰাতিটো আৰু অধিক ৰূপালী হৈছিল, জিলিয়ে কোনোবাপিনে ৰৈ ৰৈ মাতিবলৈ ধৰিছিল আৰু সি কৈছিল, ‘মোৰ মা পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ সাহসী মানুহ, মোতকৈও।’ বকুলজোপাৰ ওখ ডালৰ পৰা বাদুলীৰ আন্ধাৰ ছায়া এটা ধপধপাই পাখি কোবাই উৰি গৈছিল। দূৰৈত দেখিছিলোঁ মূল বাটেৰে আহি থকা বাটৰুৱা এজনে টৰ্চ লাইটৰ পোহৰত পথাৰৰ মাজেৰে চমু ৰাস্তা এটা বিচাৰি লৈ সাহসেৰে বাট পোনাইছিল। মই তাক কিবা এটা ক’ব খুজিছিলোঁ। কিন্তু কিয় জানো ৰাতিটো আৰু অধিক গভীৰ হোৱালৈ মই ৰৈছিলোঁ। অলাগতিয়াল কথা কিছুমান কৈ মই মূল কথাটোলৈ অহাৰ সুযোগ এটা বিচাৰি আছিলোঁ। সেই বাটৰুৱাজনৰ দৰেই ময়ো এটা বাটৰ সন্ধান কৰি আছিলোঁ, কেৱল মোৰ হাতত এটা টৰ্চলাইট নাছিল, আছিল এডাল অলপ ধতুৱা দিয়াচলাই কাঠী। তেতিয়াই সি আমাৰ লগৰ একে ক্লাছৰে মৌচুমীক ভাল লাগিবলৈ ধৰা বুলি কৈছিল। টিউশ্যনলৈ যাওতে সি তাইৰ বাবে ৰৈ থকাৰ কথা কৈছিল। সি কোৱা মতে কেতিয়াবা তায়ো তাৰ বাবে ৰৈছিল। মই কিছু আচৰিত হৈছিলোঁ কিয়নো ক্লাছত ল’ৰা আৰু ছোৱালীবোৰৰ মাজত কি জানো এক গভীৰ শত্ৰুতা আছিল। কোনোৱে কাকো ভালকৈ মাতবোলেই নকৰিছিল। মোৰ হাতৰ কাঠীৰ শিখা লুপ্ত হৈছিল, সি হাতৰ পৰা সৰি পথাৰত হেৰাই গৈছিল।

‘প্ৰেম পীৰিতি পিছত হ’ব, আগতে মেট্ৰিকটো দি ল। মেট্ৰিকেই আচল পৰীক্ষা। তাৰ পিছত বাকী যি কৰ কৰিবি,’ মই আন্ধাৰৰ ফালে চাই তাক উপদেশ দিছিলোঁ আৰু সি হাঁহিবলৈ ধৰিছিল।

মানুহে কোৱাৰ দৰে মেট্ৰিক, হায়াৰ চেকেণ্ডাৰী, এণ্ট্ৰেন্স একোৱেই আচল পৰীক্ষা নাছিল। আচল পৰীক্ষা আছিল সেইটো যিটো সি শৈশৱতে পাছ কৰি আহিছিল। আচল পৰীক্ষাটো আছিল সেইটো যিটো সি এতিয়া দিবলৈ গৈ আছিল।

পাঁচদিন আই চি ইউত থকাৰ পিছতো সি কথা ক’ব পৰা নহ’ল। তাৰ হাত-ভৰিত বল নাহিল। আঠুৰ ওপৰে তলে ভৰি দুখন ফুলি টান হৈ ৰঙা হৈ পৰিল। পইছাৰ যোগাৰ কিছু হৈছিল, কিছু হোৱা নাছিল। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সতীৰ্থ, বন্ধু-আত্মীয়ৰে হস্পিতাল ভৰি পৰিল, সকলোৱে যেনেকৈ পাৰে তেনেকৈ সহযোগিতা কৰিৰ্লে। বৰঙনি গোট খুৱাবলৈ ৰাজপথত সৰু মিছিল এটা ওলাল, ছ’ছিয়েল মিডিয়াতো গোঁহাৰি চলিল। কিন্তু হস্পিতালৰ বিল প্ৰতিদিনেই দুই তিনিগুণকৈ বাঢ়ি গ’ল আৰু সেই অনুপাতে ৰোগীৰ স্বাস্থ্যৰ উত্তৰণ নঘটিল। তেওঁলোকে ক’লে, এতিয়াই একো ক’ব পৰা হোৱা নাই। আমি দেখিলোঁ, তাৰ অৱস্থাটো ভাল হোৱা নাই বৰঞ্চ বেয়াৰ ফালেহে গৈ আছে। তেওঁলোকে ক’লে কিছুদিন পিছতহে ভালকৈ গম পোৱা যাব। আমি বুজিলোঁ ইয়াৰ পৰা উলিয়াই অন্য হস্পিতাল এখনলৈ নিলেহে সি বাচিব। সেইমতেই তাক ডিঙিত পাইপ লগোৱা অৱস্থাতেই মেডিকেল কলেজলৈ নিয়া হ’ল। সেইদিনা দুৰ্ঘটনাটো হোৱাৰ ছয় নম্বৰ দিন আছিল। বাচিবও পাৰে, কোনো কোনোৱে কৈছিল। আশা দেখা নাই, দুই একে কৈছিল। মই তাৰ ওচৰলৈ যাব পৰা নাছিলোঁ। ঘৰৰ মানুহলৈ মাজে মাজে ফোন কৰি খবৰ লৈছিলোঁ।

হাইস্কুলৰ সময়বোৰ যে কেনে আচৰিত আছিল! প্ৰৌঢ় আৰু যুৱ শিক্ষকসকল সদায় কিশোৰ হৈ পৰিছিল, বন্ধু কিশোৰবোৰ শিশু হৈ পৰিছিল। দিবাকৰ আৰু মোক মানুহে কেতিয়াবা নাম ভুল কৰি মাতিছিল। সি ইংৰাজীত বৰ ভাল আছিল, ভাল বেডমিণ্টন খেলিছিল আৰু তাৰ চুলিবোৰ আঙুলি ফুৰাই সেওঁতা ফালিব পৰাকৈ নিমজ আছিল। আমাৰ মাজত থকা প্ৰতিযোগিতা, অভিমান, কৌতুক আৰু চুলিয়া-চুলি পৰ্যন্ত, প্ৰতিদিনে ৰাতিপুৱা আৰম্ভ হৈ আবেলি শেষ হৈছিল। অৱশ্যে হাইস্কুল এৰাৰ পিছত দুয়োৰে মাজত বৈশ্বিক ব্যৱধান বাঢ়িছিল। নতুন লগ-সংগয়ো দুয়োজনকে আহি সমৃদ্ধ কৰিছিল। বিশ্বায়নে দূৰৰ মানুহবোৰক ওচৰলৈ আৰু ওচৰৰ মানুহবোৰক দূৰলৈ নি আছিল। ঘৰলৈ গ’লে তাক লগ পাইছিলোঁ। মাজে মাজে ফোন আৰু মেছেজো কৰা হৈছিল। বিশ্ববিদ্যালয়লৈ অহাৰ পিছত সি আকৌ ওচৰলৈ আহিছিল। পাহাৰ এখনৰ সিপাৰে সি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ নিৰ্বাচন খেলিছিল, নাটক কৰিবলৈ শিকিছিল, গান গাবলৈ লৈছিল আৰু জনপ্ৰিয় হ’বলৈ ধৰিছিল। ইপাৰে মই শৱদেহ কাটিবলগীয়া হৈছিল, মানুহৰ হাড়-মূৰৰ কাল্পনিক নামবোৰ মুখস্থ কৰিবলগীয়া হৈছিল, তেজ-পূঁজ আৰু বিষ-বেদনাৰে দিনবোৰ আৰম্ভ আৰু শেষ হৈছিল। পাহাৰখনে সকলোবোৰ দেখা পাই হাঁহিছিল আৰু কোমল অন্তৰৰ মাজেৰে আমাক লগ হ’বলৈ বাট মোকলাই দিছিল। সি মোক আহি হোষ্টেলত হোৱা নতুন অভিজ্ঞতাবোৰৰ কথা কৈছিল। নতুনকৈ লগ পোৱা দেৱযানীৰ কথা কৈছিল। লাহে লাহে তাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বৰ্ণিল জীৱনটো সামৰণিৰ দিশলৈ আগবাঢ়িছিল। সি ছিভিল ছাৰ্ভিছৰ বাবে পঢ়া-শুনা আৰম্ভ কৰিছিল। প্ৰথমবাৰ প্ৰিলিমছৰ বাবে বাচনি নোহোৱাত সি এবাৰ মোৰ ওচৰলৈ আহিছিল।

তেতিয়া সি জুনিয়ৰ কলেজ এখনত কাম কৰি আছিল।

'ভুলবোৰ মই বুজি পাইছোঁ,' সি কৈছিল, 'এইবাৰ পুৰা আণ্ডাৰগ্ৰাউণ্ড হৈ যাম। কাম কৰি কৰি পঢ়া চিষ্টেমটো যে, নট গুড এনাফ। অহা বাৰ ক্লীয়েৰ কৰি দিম, বিদ্যা শপত।' আমি বিজয়দাৰ দোকানত চিকেন চপ আৰু গাখীৰ চাহ খাইছিলোঁ। তাৰ পিছত তাক বহুদিন, প্ৰায় এবছৰতকৈও বেছি সময় লগ পোৱা নাছিলোঁ। এ পি এছ ছিৰ প্ৰিলিমছৰ ৰিজাল্ট দিবৰ দিনা তাৰ ফোন আহিছিল। তাক সেইদিনা মই আটাইতকৈ সুখী হোৱা যেন অনুভৱ কৰিছিলোঁ। তাৰ পিছৰে পৰা সি আৰু বেছি সময় দি পঢ়িম বুলি কৈছিল। তাৰ আত্মবিশ্বাস দেখি মোৰ মন ভৰিছিল। সিদিনাও গোটেই ৰাতিটো পঢ়ি সি চাৰিআলিৰ ফালে চাহ একাপ খাবলৈ ওলাই আহিছিল। উপপথটোৰে আহি হাইৱেত উঠা সময়তে এখন বিলাসী গাড়ীয়ে তাক খুন্দিয়াই বেগাই আঁতৰি গৈছিল। সেই গাড়ীখনক আৰু কোনেও বিচাৰি উলিয়াব পৰা নাছিল।

তাক মেডিকেল কলেজৰ আই চি ইউত ভৰ্তি কৰাৰ পিছত সিহঁতৰ ঘৰৰ মানুহখিনি হস্পিতালৰ ওচৰৰে ভাড়াঘৰত থাকিবলৈ ল'লে। সাত আৰু আঠ নম্বৰ দিন দুটা বৰ ভালকৈ পাৰ হ'ল। সি মাকে ৰান্ধি নিয়া ভেদাইলতা আৰু নৰসিংহৰে ৰন্ধা শ'ল মাছৰ জোলেৰে অকণ ভাত খালে। এটা দুটা কথা ক'বলৈ চেষ্টা কৰিলে। পিছদিনা দুপৰীয়া তাৰ গা বেছিকৈ বেয়া হ'বলৈ ধৰিলে। দহ নম্বৰ দিনা ৰাতিপুৱাৰে পৰা বাহিৰৰ পৃথিৱীখনৰ আয়োজন আৰু চেষ্টাক যেন ক্ৰমে সি মোহ-মায়া বুলি ভাবিবলৈ ধৰিলে আৰু নিদ্ৰিত চকু, নিমগ্ন চিত্তৰে নিজৰ পৃথিৱীখনত নিজকে সমৰ্পণ কৰিলে। এক সুস্থিৰতম আৰু দুৰ্ঘোৰ টোপনিত লীন যাবলৈ সি সাজু হ'ল। সন্ধিয়ালৈ সি ধ্যানত সিদ্ধি লাভ কৰিলে। তাৰ প্ৰাণ সকলো বন্ধনৰ পৰা মুক্ত হ'ল।

এই পৃথিৱীখনৰ হেজাৰ অনিশ্চয়তাৰ মাজত অস্তিত্বৰ অনিশ্চয়তা কি আটাইতকৈ বেছি? পখিলা এটাই এক চেকেণ্ড পিছুৱাই পাখিখন বন্ধ কৰিলে পৃথিৱী সলনি হৈ যাব পাৰে নেকি? দুৰ্ঘটনাবোৰ যে হয় তাৰ কিবা নিৰ্দিষ্ট সাজোন আছে নেকি? সেই আকস্মিক ধ্ৰুৱকৰ লগত কিবা পৰিৱৰ্তনশীল চলক সংযুক্ত হৈ আছে নেকি যাৰ দ্বাৰা মূল ঘটনাত কিবা সালসলনি আনিব পাৰি! তাৰ লগত হোৱা ঘটনাটো মোৰ লগত হোৱা হ'লে! তাৰ সলনি মোৰ দেহৰ হৰণ ভগন হ'বলৈ হ'লে! তাৰ ঠাইত মই নাইকিয়া হৈ গ'লে! অথবা আমি দুয়োজনেই যদি অক্ষয় হৈ থাকিলোহেঁতেন আৰু অন্য কোনোবা এজন মৃত হ'লহেতেঁন তেন্তে সেই দুৰ্ঘটনাটো নোহোৱা কৰিব পৰা গ'লহেতেঁন নেকি! কোনোবাই এইবোৰ কথা আৱিষ্কাৰ কৰি পেলোৱা হ'লে!

ডিঙিত লাগি ধৰা কাঁইট এটুকুৰাৰ দৰে শ্মশানৰ সেই ৰাতিটোত দূৰৰ পৰাই সকলোবোৰ চাই মই এইবোৰেই ভাবি থাকিলোঁ। ফুলেৰে সজোৱা স্বৰ্গৰথখনৰ পৰা এটা প্লাষ্টিকৰ দীঘল টোপোলা নমোৱা হ'ল। তাৰ ভিতৰত এটা শৰীৰ আছিল। পৰিয়ালৰ কেইজনমান মতা মানুহ আৰু লগ-সমনীয়াই কাঠ-খৰিৰ বিছনাখনত শৰীৰটোক শুৱাই দিলে। পুৰোহিতৰ নিৰ্দেশ অনুযায়ী ভণ্টিয়ে হাতত জুই একুৰা লৈ কথমপি খোজ কাঢ়ি তাক প্ৰদক্ষিণ কৰিবলৈ লওতেই মই আঁতৰি আহিলোঁ। কিবা কাৰণত মই সেয়া চাব পৰা নাছিলোঁ।

এতিয়াও মই ভিৰৰ মাজত তাক বিচাৰি ফুৰোঁ। এই অভ্যাসটো মই এৰিব পৰা নাই। এদিন তাক আৱিষ্কাৰ কৰি সকলোকে দেখুৱাই দিবলৈ মন যায়, চোৱা চোৱা, ইমানদিনে বিচাৰি থকা মানুহজনচোন এয়া, আজি মই তাক বিচাৰি আনিছোঁ। হয়তো সদাই মই তেনেকৈয়েই ভাবি থাকিম। জোনাক ওলোৱা ৰাতিবোৰত মই প্ৰতিদিনেই তাৰ কথা ভাবিম। ৰে'ল লাইনৰ ক্ৰছিংবোৰত, পদপথৰ ওপৰেৰে খোজ কাঢ়ি যাওতে হেলমেট পিন্ধি পাৰ হোৱা প্ৰতিজন আৰোহীৰে মুখখনত মই তাৰ মুখখন বিচাৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিম। তাক ক'বলৈ বৈ যোৱা কথাবোৰ বাৰে বাৰে পাগুলিম। আৰু এইবাৰ লগ পালেই সকলোবোৰ পোনছাটে কৈ পেলাম। পঞ্চম শ্ৰেণীত সি আহি হাতত ধৰা দিনটোৰেই যে মোৰ জীৱনত আজিও সাহস হৈ আছে সেয়া স্বীকাৰ কৰিম। সকলো কঠিন সময়ত যে সেই দিনটো মনত কৰি মই আগুৱাই যাবলৈ শক্তি পাওঁ সেই কথা তাক ক'ম। গোটেই জীৱনটো মই তাৰ দৰে হ'ব বিচাৰি থাকিলোঁ সেয়া ক'বলৈও নাপাহৰোঁ। যিটো কথা সদায় ক'বলৈ বৈ গ'ল, যিটো সি জনা দৰকাৰ আছিল, সেয়া ক'বলৈ মই আৰু সংশয় নকৰোঁ।

মৃত্যু সত্য বুলি জানো। কিন্তু আমি যাক নিজৰ দৰেই চিনি পাওঁ, সেই মানুহবোৰ কেতিয়াও নমৰে।

মৃত্যুক মই দহ দিন দি চালোঁ।

বাকী থকা জীৱনটো মই প্ৰতিদিন তাৰ মৃত্যুক অস্বীকাৰ কৰিয়েই কটাম।■

কাঞ্চন নে কাৰ্বন

● জুৰি বৰুৱা

মিগমে চাব ৰেৰে হস্পিটেললৈ যোৱাৰ দীঘল বাটটো ল'লে। দীঘল হ'লেও এই বাটটো তাৰ প্ৰিয়। বিশেষকৈ এই সময়খিনিত। কাঞ্চন ফুলাৰ সময়খিনিত। বেলি ডুবু ডুবু হোৱা আকাশৰ সৈতে কাঞ্চনবোৰৰ ৰং মিলি যোৱাৰ সময়খিনিত। ৰাস্তাটোৰ দুয়োপাৰে থকা শাৰী শাৰী গছবোৰত এই সময়তে কাঞ্চনবোৰ ফুলে। চহৰৰ ওপৰৰ আকাশখন দোঁ খাই পৰো যেন কৰে। ফুটপাথত সৰি পৰা ফুলবোৰ দেখিলে মিগমৰ ৰুণুলৈ মনত পৰে। অথচ গাঁৱৰ নৈপৰীয়া বাটটোৰে খোজ কাঢ়োতে মিগমে কাঞ্চন ফুলবোৰলৈ ইমান মনোযোগেৰে চোৱাই নাছিল। সি চাইছিল সৰি পৰা ফুলবোৰ বুটলা ৰুণুলৈ। তাইৰ কিচকিচিয়া দীঘল চুলিকোচাৰ সৈতে বতাহে কৰা ধেমালিলৈ। আৰু সেই ধেমালিৰ পৰা বাচিবলৈ কাঞ্চন ফুলবোৰ ৰুণুৱে পাজকৰ আঁচলত সাৱটি লোৱা মৰমলৈ।

কাঞ্চন ফুলবোৰৰ দৰে স্মৃতিৰ বৰণ থকা হ'লে! স্মৃতিৰ কোনো বৰণ অথবা আৱৰণ নাথাকে। স্মৃতিৰ থাকে কেৱল আৱেগ। যিমান দূৰলৈকে মনত পেলাব পাৰি সিমান দূৰলৈকে ঢুকি পোৱা আৱেগ। স্মৃতিয়ে মেৰিয়াই লৈ ফুৰে ঋতুৰ আলৈ আথানি নোযোৱাকৈ কঢ়িয়াই ফুৰা আয়ুস। আৰু কিছু ক্ষোভ। পুৰণি বন্ধু হেৰুৱাৰ দৰে। পুৰণি প্ৰেমাস্পদক এলাগী কৰাৰ দৰে।

মিগমে প্ৰায়ে স্মৃতিত লুইতৰ মৰা সুঁতিটো দেখে। আৰু দেখে ঢেলা চাবোনৰ ফেনবোৰ ব্লডাৰৰ পৰা ফিচিকি গৈ পানীত বুৰবুৰণি তুলি ৰুণুৰ ভৰিৰ কেঞা আঙুলি চুই যোৱা । স্মৃতিত পনিয়ল এজোপা হৈ কথা পাতে নদীয়ে খহোৱা মানুহবোৰে। এৰাবাৰীৰ পুখুৰীৰ জাল এখন হৈ জিকাৰ খাই উঠে পিছ চোতালৰ কলগছ কটা গড়ডালে। স্মৃতিত নামঘৰৰ সিপাৰৰ মেটেকাডৰা ফুলে।

গোটেই ৰাতি তাত জোনাকী পৰুৱাবোৰে মেল পাতে ।

ডবাৰ শব্দত পাৰৰ চন্দন গছৰ গুটিবোৰ অ'ত ত'ত চিটিকি পৰে। স্মৃতিত, কেৱল স্মৃতিত।

স্মৃতিত নৈৰ সিপাৰৰ আলু খেতিডৰা পাৰ হৈ সিমান দূৰলৈকে গুছি যাব পাৰি য'ত কাঞ্চনবোৰ ভেবা লাগি ফুলে। বৰ নেওঁতা মুখস্থ নোহোৱাৰ ভয়ে আৰু খেদি নুফুৰে। পলসত চাপ লোৱা শৈশৱে জাৰক সাৱটি সাৱটি উচুপে। স্মৃতিত প্ৰায়ে লুইতৰ মৰা সুঁতিটো বৈ যোৱা দেখি। অকলে অকলে।

কথাবোৰ মনত পেলাই মিগমে ৰ লাগি কাঞ্চনবোৰলৈ চায়।

চহৰৰ কাঞ্চন কোনেও বুটলি নলয়। চেলফি আৰু ৰীলতে 'চেভ' কৰি লয়। সাৱটি লোৱা আৰু 'চেভ' কৰাৰ মাজত যেন কিবা পাৰ্থক্য আছে। ঠিক ইমজি আৰু চাৱনিত থকা পাৰ্থক্যৰ দৰে। মিগমে এই কথা বুজিলে ৰুণুৰ শেষ মাতষাৰ শুনাৰ পৰা। ৰুণুহঁতৰ ঘৰ আকৌ এবাৰ বানে খহালে। গোটেই চুবুৰীটোৰ বাবে শেষ আশ্ৰয় হ'লগৈ মথাউৰিটো। বাহিৰৰ দুনিয়াৰ বাবে এয়া কোনো ডাঙৰ ঘটনা নহয়। প্ৰতিবছৰে হৈয়ে থাকে।

তাৰ পাছৰ কাহিনী মিগমৰ বাবেও নতুন নহয়। মাহৰ পাছত মাহ মথাউৰিত থকাৰ পাছত আকৌ নতুন ঘৰ এখন সজাৰ কথা এই চহৰৰ ওখ বেলকনিত বহি গছবোৰৰ গাত জ্বলা ৰঙা নীলা হালধীয়া লাইটবোৰতে আনন্দ পোৱা মানুহবোৰৰ বাবে সপোনৰো অগোচৰ। সন্ধিয়া হ'লেই সেইবোৰ জ্বলি উঠে আৰু কাঞ্চনবোৰৰ শোভাত আউল লগায়। বান আৰু খহনীয়াৰ পাছত অহা উপঢৌকনবোৰে গাঁৱৰ সৰল মনবোৰক লগোৱা আউলৰ দৰে।

চহৰলৈ মানুহ কিয় আহে তাৰ উত্তৰ মিগমৰ ওচৰত আছে।

গাঁৱলৈ কিয় উভতি যাব নোৱাৰে তাৰ কোনো স্পষ্ট উত্তৰ কিন্তু তাৰ ওচৰত নাই। সেইদিনাও নাছিল। ৰুণুৰ শেষ মাতষাৰ শুনাৰ দিনাও।

-তই আহিব পাৰিবিনে লৃগাংত?

-চুটি পাম নে নাই বাহু ভাবি চাব লাগিব।

-ঘৰত মানে বিয়াৰ কথা চলিছে।

তাৰ পাছত কেই ছেকেণ্ডমান নিৰৱতা।

-তাত কিবা কাম পাম নেকি ?

ৰুণুৰ মাতষাৰত ভৰষাৰ অনুৰোধ সেয়া। কিছু সময় মৌন হৈ থকাৰ পাছত সি ফোনৰ লাইন কাটি দিলে।এই মৌনতাতে যেন দুয়ো দুয়োকে শুনিলে। চিকিউৰিটি গাৰ্ডৰ ডিউটি কৰি, দুদিন অফ পালে উবেৰ চলাই কোনোমতে এটা সৰু কোঠাত পাঁচজনকৈ থকা ৰুমটোত ৰুণুক ৰখাৰ মিছা প্ৰলোভন দিয়াৰ সাহ মিগমৰ নাই।

কাঞ্চনবোৰ দেখিলে সেয়ে মিগমৰ মন যায় ৰুণুৰ খবৰ এটা ল'বলৈ। কিন্তু পাছ মুহূৰ্ততে এনে লাগে তাই তাক জানো ক্ষমা কৰি দিব পাৰিছে! ৰুণুৰ বিয়াৰ দিনা শেষ ৰাতিলৈ মিগমে উবেৰ চলাইছিল। আচলতে সি পলাই ফুৰিব বিচাৰিছিল নিজৰ পৰাই। এই চহৰত উইকেণ্ডৰ ৰমক জমক পাৰ্টীবোৰৰ শব্দত তাৰ কলিজাৰ বেজাৰ কোনেও শুনা নাছিল। সি আনকি ৰুমলৈও উভতিব খোজা নাছিল।

ঠিক তেতিয়াই তাৰ গাড়ীত উঠিল এটি পৰিয়াল। লগত কিশোৰী জী।দেউতাকক মিগমে অলপ চিনিব পাৰিলে। অসমৰ টক শ্ব'ত ওলাই থকা মুখ। পাৰ্টী সলাইছে।তাৰ বাবে বহুত সমালোচনাৰো পাত্ৰ হৈছে। ইচ্ছা কৰিয়ে মিগমে নিজৰ চিনাকি নিদিলে।

-"অলপ হিন্দু মুছলিমতো বেছি কৰাহে। মানুহবোৰ নহ'লে আচল ইচ্যুবোৰত লাগিবলৈ ধৰিছে। বাৰে বাৰে গায়কজনৰ ন্যায় বিচাৰি হাল্লা কৰি থাকিলে কেনেকৈ হ'ব? এনেকৈ হ'লেতো তোমাৰ টিকট পোৱাৰ বাট বন্ধ হোৱাটোৱে খাটাং।"

ফোনতে মানুহজনে কাৰোবাক ক'লে। গোটেই বাটটোৰ আধাতকৈও বেছি সময় মানুহজন ফোনতে থাকিল। তেওঁৰ পত্নী আৰু জীৰ অসন্তুষ্টিৰ মুখ দেখা গ'ল সমুখৰ মিৰ'ৰত। হঠাত মিগমৰ এনে লাগিল এই মানুহজনক মিগমে বহুত বছৰ আগতে দেখিছে। হয় সি খাটাং। বহু বছৰৰ আগতে তেওঁলোকৰ পুৰণি সংগঠনৰ হৈ খোজেৰে সিহঁতৰ গাওঁবোৰ ঘূৰোতে মিগমহঁত কিশোৰ। সিহঁতেও সেই মিটিংবোৰলৈ চাইকেল চলাই গৈছিল। খহনীয়াপিড়ীত মানুহবোৰৰ হকে কথা ক'বলৈ বহুতো বক্তা আহিছিল। তাৰ মাজত এখেতো আছিল।

তাৰ কিছু বছৰৰ পাছত তেওঁ সংগঠন এৰাক লৈ বিতৰ্ক আৰম্ভ হ'ল। গাড়ী চলাই থাকোতে মিগমৰ সকলোবোৰ কথা জলজলপটপটকৈ মনত পৰিল।

নদী বান্ধ বিৰোধী আন্দোলনত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ স্থানীয় নেতৃত্বৰ লগত মিগমহঁত গুৱাহাটীলৈ প্ৰথম আহোতে চফল ডেকা। গুৱাহাটীও সিহঁতৰ বাবে শাৰীৰিক লয়লাসেৰে পৰিপূৰ্ণ আধুনিক যুৱতী। চিটি বাছত গুৱাহাটী ঘূৰাই সিহঁতৰ বাবে তেতিয়া আৰেদনময়ী কাম। আৰু এদিন বাছ ষ্টপেজত ৰৈ থকা খিৰিকীৰে মিগমে দেখা পালে এই নেতাজনক। তেওঁৰ এখন হাতত এটা স্কুল বেগ। আনখনত ইউনিফৰ্ম পৰিহিতা ছোৱালীজনী। ৰাস্তাৰ কাষৰ দোকানবোৰ দেখুৱাই তাই অনৰ্গল কিবাকিবি কথা কৈছে। কিন্তু নেতাৰ মুখত কোনো অভিব্যক্তি নাই । তেওঁৰ মুখ বিবৰ্ণ। হতাশ। ভাগৰুৱা। যেন চৌপাশৰ হৈ হাল্লাই তেওঁক চুব পৰা নাই ।অজস্ৰ বিতৰ্কত থকাৰ পাছতো সেইদিনা ফুটপাথেৰে খোজ কাঢ়ি গৈ থকা এই নেতাজনলৈ মিগমৰ সহানুভূতি উপজিছিল।

-দেতা তুমি আৰু কিমান হিন্দু মুছলমান কৰি থাকা? মই বৰ লাজ পাওঁ ।

মিগমে ঠিক ইউ টাৰ্ণ লওঁতেই ছোৱালীজনীয়ে দেউতাকক ক'লে ।

- লাজ পাবলৈ কি আছে! পলিটিক্সত এইবোৰ সব চলে মাজনী। এইবোৰ তোমালোক জেন জি বোৰে নুবুজিবা। খিৰিকীৰে চহৰখন চোৱা ।বাট পথবোৰ চিনি লোৱা।

- বাট চিনিনো কি হ'ব কোৱা? তোমালোকে যদিহে এইবোৰ কথাকে পাতি থাকা ।অনবৰতে হিন্দু মুছলমান কৰি থকা? তাতকৈ তুমি 'পলিটিক্স নকৰিবা বন্ধু' গানটো শুনিবা ।

কিশোৰী ছোৱালীজনীলৈ কিবা এটা মৰম উপজিল মিগমৰ। দেউতাকে জীয়েকৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ নিদিলে। নিজৰ সন্তানক সকলো বিপদৰ পৰাই দেউতাকবোৰে সুৰক্ষিত কৰিব বিচাৰে। বোধকৰো জীয়েকৰ প্ৰশ্নত তেঁৰো অলপ চিন্তিত হৈছে। বোধকৰো হোৱা নাই। বোধকৰো তেওঁৰ ভাল লাগিছে জীয়েকে কথাবোৰ ভাবিব পৰা হৈছে। প্ৰশ্ন কৰিব পৰা হৈছে। মাত্ৰ চিন্তা এইটোৱে যাতে এইবোৰক লৈ তাই দেউতাকৰ বিৰুদ্ধে পাছত বিদ্ৰোহী হৈ নুঠে। দেউতাকবোৰৰ ভয় তাতেই ।

মিগমৰ আবুৰো ভয় তাতেই হৈছিল। দল সংগঠন কৰি ল'ৱাবোৰ ব্যস্ত হৈছিল সঁচা। কিন্তু সেইবোৰেৰে যে ঘৰখন চলাব নোৱাৰি। নিজক চম্ভালিব নোৱাৰি। তাকেই বুজাইছিল মিগমক। লাহে লাহে মিগমেও বুজিলে পকেটত টকা নহ'লে আন্দোলনো কৰিব নোৱাৰি। নিউজ চেনেলৰ বুমৰ আগতো ওলাব নোৱাৰি। ম'বাইলৰ ডাটাও ভৰাব নোৱাৰি। মাত্ৰ নিৰ্বাচনত ভোট দিবলৈ শাৰী পাতিব পাৰি। বাওঁফালৰ তৰ্জনী আঙুলিত চিয়াঁহীৰ চিন লৈ মেচিনত টিপিব পাৰি পচন্দৰ বুটন। নেতা সলনি হ'লে পৰিৱৰ্তন হোৱা যেন লাগে। নিজৰ পচন্দৰ নেতা জয়ী হ'লে আনন্দত আৰু বেছি সলনি হোৱা যেন লাগে। কিন্তু তাৰ পাছতো সব একেই

থাকে। এই কথাই বুজিলে সোনকালে মিগমহঁতে।

কাম বিচাৰি সৰু সৰু দল বান্ধি ল'ৰাবোৰ তেতিয়ালৈ বাংগালুৰ এক্সপ্ৰেছত উঠিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। ষ্টেচনত বিদায় দিবলৈ অথবা ঘৰৰ ল'ৰা ঘৰতে থাক বুলি উভতাই আনিবলৈ কোনো দল সংগঠনৰ মানুহ নাহিল। ঘৰৰ পৰা বহু দূৰলৈ কামৰ সন্ধানত যোৱা এই ডেকাবোৰে কিন্তু এসময়ত নিজৰ ঠাইতে সৰুকৈ হ'লেও সন্মানৰ কাম এটা কৰি ৰৈ যাব খুজিছিল। খহনীয়াত খেতিৰ মাটি হেৰুৱাই পেলোৱাৰ পাছতো মিটিঙলৈ মাতিলেই পকেটৰ ধন ভাঙি গৈছিল। কিন্তু লাহে লাহে ৰেলৰ উকিৰ দৰেই বাঢ়ি আহিল পৰিয়ালৰ বিপদ শংকা। সংসাৰ। অসুখ। সকলোতকৈ বেছি বাঢ়িল-ধাৰ।

- মাগি খাব নোৱাৰি বাবেওতো কাম কৰি খাবলৈ যাবলৈ ওলাইছো । দুখ নকৰিবি ৰুণু । ঘূৰি আহিম সোনকালে।

ষ্টেচনলৈ যোৱাৰ আগদিনা তাইক লগ ধৰোতে এনেকৈয়ে কৈছিল মিগমে। ৰুণুৰ উশাহৰ গধুৰ হুমনিয়াহ তাৰ বুকুত লাগোতে কিবা এক ধপধপনিয়ে কোঙা কৰি গৈছিল ভিতৰখন। যেন কিবা এটা নোহোৱা হৈ যাব। যেন সমুখৰ বাটৰ এছোৱা গৰা বাঢ়নি পানীত পৰি নিমিষতে মিলি যাব। হাঁয়ে বিঁয়ে কৰি কান্দিলেও উভতি নাহিব।

হঠাত মিগমৰ এনে লাগিল পাছফালৰ চিটত বহা ছোৱালীজনীৰ মাকেও গধুৰ উশাহ টানি একেই হুমনিয়াহ এৰিছে। বোধকৰো ছোৱালীজনীক অকলে এৰি যোৱাৰ চিন্তাত। নহ'লেবা গাড়ীৰ ভিতৰত স্বামী আৰু জীয়েকৰ মাজত হোৱা তৰ্কাতৰ্কিত অসন্তুষ্ট হৈ। হঠাত তেওঁ মাত লগালে-

- ট্ৰাম্পে ইজৰাইলৰ লগ হৈ গোটেই ইৰাণখন জ্বলাই আনিছে। শিশুবোৰৰ স্কুলৰ ওপৰতো মিছাইল এৰি দিছে। আৰু আমি এতিয়াও হিন্দু মুছলমান কৰি কি জানো শান্তি পাইছো!

- তুমিয়ে তাইৰ মূৰটো খাইছা ।

নেতাজনে এইবাৰ অলপ ক্ষোভেৰে ক'লে।

- আপোনাৰ দলৰ চুপ্ৰিম নেতাৰ ভাষণৰ মাজতে সাধাৰণ মানুহে গায়কৰ ন্যায়ৰ বাবে আস্ফালন কৰিছে। এইবোৰ দেখি শুনিও যদি আপুনি ভাবে মই আপোনাৰ ছোৱালীক নতুনকৈ কিবা শিকাব লগা হৈছে, তেন্তে আপুনি দুনিয়াখন দেখাই নাই ভালকৈ।

- মনে মনে থাকাহে ।

গোটেই কথাবোৰ মিগমৰ ইমান স্পষ্টকৈ মনত আছে যেন কালিহে ঘটিছে সকলোবোৰ।

- ছাৰ, আপোনালোকৰ ডেচটিনেচন।

- আৰে, তুমি অসমৰ নেকি ?

- হয় দাদা।

- ইমান দেৰি গমেই পোৱা নাছিলো নহয়। আমাৰ কথাবোৰ শুনি বিৰাট ৰস পালা মানে ন ?

- তাৰ পাছত তেওঁৰ গিৰ্জনী মৰা হাঁহি ।

- চোৱা মাজনী, অসমৰ ল'ৰাই ইয়াত আহি কাম কৰি আছে, কেব চলাইছে।

কথাযাৰ নেতাজনে ভাল ভাৱেৰে ক'লেও মিগমৰ সেয়া প্ৰশংসা যেন নালাগিল।

- ব'লা নহ'লে তুমিও আমাৰ লগত কিবা এটা খাই ল'বা।

- নালাগে দাদা, ডিউটিত আৰু খোৱা বোৱা কৰিব নোৱাৰি।

- ক'ত ঘৰ তোমাৰ ?

- চিচিবৰ গাওঁ।

- আতচা ।

নেতাজনে অনলাইন পেমেন্ট কৰিলে। গুগুল পে'ট বিপ চাউণ্ড হ'ল। বোধকৰো নেতাজনৰ মনৰ ভিতৰতো কিবাকিবি 'চাউণ্ড' বাজিল। এবাৰলৈও তেওঁ মিগমহঁতৰ গাঁৱৰ ফালে আগতে পদ যাত্ৰা কৰাৰ কথা নুলিয়ালে। মাত্ৰ সুধিলে -

- ৰাতি চেফ ন চহৰখন ?

মিগমে হাঁহি হাঁহি হয়ভৰ দিলে। অলপ বিদ্ৰূপ, অলপ ক্লান্তি, অলপ ক্ষোভৰ হাঁহি আছিল নেকি সেয়া ? মিগমে নিজকে সোধে। নিজৰ গাঁওখন এৰি চহৰৰ ভিৰ আৰু কোলাহলৰ মাজত দিনে-ৰাতিয়ে যুঁজিবলগা মানুহবোৰৰ বাবে 'চেফ' আৰু 'আনচেফ'ৰ অৰ্থ একেবাৰে বেলেগ। মিগমে কোন কাহানিবাই বুজিছে সিহঁতৰ বাবে সুৰক্ষা কোনো স্থায়ী অনুভৱ নহয়। মাথোঁ সময়ৰ সৈতে সলনি হোৱা এটা অৱস্থা। যেতিয়ালৈকে হাতত কাম থাকে, তেতিয়ালৈকে চহৰখন সিহঁতৰ বাবে কিছু পৰিমাণে 'চেফ'। কিন্তু কাম শেষ হোৱাৰ লগে লগে, সেই একেই চহৰ হঠাতে অচিনাকি। 'আনচেফ'। অস্থিৰ। আৰু সিহঁতৰ দৰে নিজৰ ঠাইৰ পৰা ইয়াত বাহৰ পতা ল'ৰাবোৰ অলাগতিয়াল।

মনত পৰে পৰিয়ালটোক তাতে এৰি মিগমে গাড়ী ষ্টাৰ্ট কৰোতে কিশোৰী ছোৱালীজনীয়ে তালৈ এবাৰ এনেয়ে ঘূৰি চাইছিল। গাড়ীত সেই নিশা 'পলিটিক্স নকৰিবা বন্ধু' গানটো সি লগাই দিছিল। শেষ নিশাৰ আকাশত বিন্দু বিন্দু পোহৰ বিয়োপোতে মিগমে বুজিছিল মানুহৰ কিয় আন্ধাৰৰ পৰা পোহৰলৈ গৈ থকাৰ হাবিয়াস জাগে। মানুহে কিয় বহু দূৰ যোৱাৰ পাছত পাছলৈ উভতি চাব খোজে। মানুহে পাছলৈ উভতি যায় দুটা কাৰণত। এৰি অহা নিজৰে নিৰ্দোষী, ইন'চেন্টজনক এবাৰ ঘূৰি চাবলৈ । আৰু সময়ৰ কটাক্ষত ক্ষত বিক্ষত হোৱা নিজকে নিজে ক্ষমা কৰি দিবলৈ।

ৰুমৰ আটাইতকৈ সৰু নিৰ্মলে খাই ভালপাব বুলিয়ে সেইদিনা সি পুৰাই চেনঞ্জট্ৰেল মলৰ সমুখত চাহ বেচা বাইদেউজনীৰ পৰা বেকাৰীৰ বিস্কুট কিনিলে। কিছুদিনৰ পৰা নিৰ্মলে খুব ঘৰলৈ মনত পৰাৰ কথা কৈ আছে। মাজে মাজে সি চাগৈ কান্দেও। নতুন চহৰত যে তাৰ মন বহা নাই সেই কথা মিগমে বুজে। সময়ো লাগে মন বহিবলৈ। নৈপৰীয়া কাঞ্চন ফুলবোৰক পাহৰিবলৈ।

হাবিয়নি বাটৰ শুকান পাতবোৰ গছকি মনে খোৱা কনেঙলৈ বাট চোৱাৰ অভ্যাস লাহে লাহে হেৰুৱাই পেলাবলৈ। নতুন চহৰত নতুন কামটোৰো ভালপাব পৰা হোৱালৈ সময় লাগে। অফিচে অফিচে টিফিন দিয়া কামটো কৰোতে তাৰ অলপ খেলিমেলি লাগিছে। সেই লৈ বচৰ গালিও খাইছে।

আনটো ৰুমমেট ৰুদ্ৰই চাগৈ তাৰ বাবে ৰৈ ৰৈ কালি হাফ এটা অকলেই খালে। কেইবাবাৰো ফোন কৰিছিল মিগমক। সি ফোন নুঠালে। আচলতে মনেই নাছিল তাৰ পুৰণি কথাবোৰ পাতিবলৈ। দুখবোৰ ভগাবলৈ। ৰুদ্ৰৰ চেণ্ডেল ফেক্টৰীৰ ভিতৰৰ সেই নন ষ্টপ বি গ্ৰেড কাহিনীবোৰ শুনিবলৈ। সেইবোৰ শেষ হ'লে সি নিজৰ এলেকাৰ সব নেতাক উধাই মুধাই অশ্লীল গালি পাৰিব। তাৰপাছত এটা এটাকৈ আটাইকেইটা ৰুমমেটকো গালিৰে ধুব । 'তহঁত সব ভয়াতুৰ বুলি ক'ব'।

আটাইতকৈ নিমাখিত ৰুমমেট অমৰে চাগৈ ভালকৈ ৰান্ধি সকলোকে খোৱাই তালৈও সামৰি থৈ দিছে । পুৱা তাৰ চাৰে সাত টাত ডিউটি আছে হোটেলৰ চিকিউৰটি গাৰ্ডৰ। সিতো উঠিব লাগে। ইমান নক কৰিছে কোনেও সাৰ পোৱা কিয় নাই ?

সি এইবাৰ এটা এটাকৈ তিনিওটাকে ফোন লগালে। নাই কোনেও নুঠায়। এইবাৰ মিগমৰ খং উঠিল। লাহে লাহে মিগমৰ সন্দেহ হ'ল। হৈছে কি ? ৰাতি মদৰ নিচাত ৰুদ্ৰৰ বাৰু গভীৰ টোপনি হ'ব পাৰে। কিন্তু ৰুদ্ৰৰ লগত খালে কাজিয়া হ'ব বুলি জানি আজিকালি তাৰ সৈতে মিগমৰ অনুপস্থিতি অমৰেও নাখায়। নিৰ্মলেতো নাখায়ে। তেন্তে ?

এইবাৰ মিগমে গাৰ সমস্ত জোৰেৰে দুৱাৰখন ঠেলিলে। এবাৰ, দুবাৰ, তিনিবাৰত দুৱাৰখন ভাঙিল। কোঠাটোত কিবা এক অদ্ভূত গোন্ধ। মজিয়াত শুদা গাৰে শুই থকা মানুহকেইটা ক'লা পৰি গৈছে। মিগমে নিৰ্মলক জোকাৰিলে । তাৰ গোটেই গা চেঁচা। সি নুঠিল। এইবাৰ সি অমৰক মাতিলে। অমৰেও তাৰ ফালে চকু মেলি নাচালে। ভয়, আতংক, অস্থিৰতাত মিগমে ৰুদ্ৰক আগতকৈও জোৰকৈ চিঞৰিলে। ৰুদ্ৰই গালি এটাও নাপাৰিলে।

খিৰিকীবিহীন কোঠাটোৰ মাজ মজিয়াত বহি সেইদিনা মিগমৰ এনে লাগিল সি কোনোবা শ্মশানত বহি আছে। কোঠাটোৰ একমাত্ৰ ভঙা দুৱাৰখনেৰে সোমাই অহা অলপ মাত্ৰ পোহৰ আৰু অলপতকৈ বেছি আন্ধাৰৰ মাজত। তিনিটা মৰাসুঁতিৰ লগত। অজস্ৰ সপোনৰ মৃতদেহৰ লগত।

***

কাঞ্চন ফুলবোৰলৈ চাই চাই মিগমে হস্পিটেললৈ যোৱাৰ দীঘল বাটটো ল'লে। বাটটো শেষ হ'লেই তাৰ ভয় লাগিব।ডিঙি শুকাই যাব। সেই ৰাতি ৰুমত ষ্টভৰ পৰা ওলোৱা কাৰ্বন মন'ক্সাইডত শুই পৰা তিনি ভাইৰ দৰে সিও চটফটাবলৈ ধৰিব। তাৰ ভৰি কঁপিব। এই চহৰ 'আনচেফ' 'আনচেফ' লাগিব।

মৰ্গত থকা তিনি ভাইৰ বাবে তাৰ হাত আজি উকা। মন কোঙা। ওঁঠ ভাগৰুৱা। সি ফুটপাথৰ পৰা লাহে লাহে সৰি পৰা কাঞ্চন ফুলবোৰ বুটলিলে। চাৰ্ট আৰু পেন্টৰ পকেটত আলফুলে যিমান পাৰে সিমান ভৰাই ল'লে।

******

কবিতা-চ'ৰা

বহুত কোটি নক্ষত্ৰৰ ভৱিষ্যতৰ ভ্ৰমণ

● চেনীৰাম গগৈ

মই এদিন মাজৰাতি গান এটা গাইছিলোঁ
গানটোৰ গল্পত বৰষুণে ধুই দিছে
জীৱনৰ গছজোপা আৰু তাৰ শিপা
মই তেতিয়া জনা নাছিলোঁ চৰাই সদায় স্বাধীন
আৰু চৰাই সদায় সুখী
মই তেতিয়া জনা নাছিলোঁ বৰষুণ হয় মেঘ
মোৰ বুকুত গোপন আছিল এটা বিশাল আকাশ-চিন্তা
বহুত কোটি নক্ষত্ৰৰ ভৱিষ্যতৰ ভ্ৰমণ

এদিন মই অকস্মাৎ ঘৰ এৰি গুচি গ'লোঁ
মোৰ এই যাত্ৰাত মোৰ স'তে গুচি গ'ল
বিতৰ্কিত নদী আৰু বিতৰ্কিত বতাহ
নদীয়ে মোক মনে মনে শিকাই দিলে প্ৰেমৰ তত্ব
বতাহে মোক কৰি ল'লে এজন কালৰ কবি
মোক কোনেৱে কোৱা নাই মই বৰ অশালীন
ময়ো কাকো কোৱা নাই প্ৰেম তেনেই সহজ

এদিন মই গান লৈ এইবাটে উভতিম
মোৰ স'তে সেইদিনা দেশে দেশে উভতিব
ঘৰ এৰি গুচি যোৱা অগনন শিশু
ফুলক সিহঁতে ক'ব ফুল তুমি দূৰণিত হোৱা এখন হাবি
গছক সিহঁতে ক'ব গছ তুমি শোধন কৰা
আমাৰ বিষৰ বতাহ

মোৰ বুকুত গোপন আছিল এটা বিশাল আকাশ-চিন্তা
বহুত কোটি নক্ষত্ৰৰ ভৱিষ্যতৰ ভ্ৰমণ ■

গালিব

● ভূষণ কলিতা

আজি ঘৰলৈ ঘূৰি নাহিল গালিব
বননিৰ মাজত
ফুলনিৰ মাজত
পাৰ কৰিলে ৰাতি গুলপীয়া হৈ
যাওঁ বুলি গুচি যায় কেতিয়াবা ঘৰ এৰি গালিব
কেতিয়াবা দিনৰ দিনটো
লুকাই থাকে ঘোপ মৰা কোঠাত

কোনোৱে কয়
অনবৰতে মাতাল হৈ থাকে গালিব
গালিবৰ পত্নীয়ে সকলোকে কয়
চয়তানৰ লগত সংসাৰ কৰিছোঁ

গধূলি হ'লেই
আলহী আহি
ভিৰ কৰে গালিবৰ ঘৰত
চাম
ধাৰ কৰি হ'লেও
খুৱায় খানা
লুকুৱাই যাতনা

দিয়াতকৈ ৰোজাৰ মাহতো
তিম
চয়তানৰ লগত ৰাতি কটায় গালিবে
মৌলবী আহি কয়
ৰোজাৰ দিনত
তলা মাৰি থব্বৰ লাগে চয়তানক
কোনোবাই বাৰে বাৰে সুধিলে কয়-
ময়েই চয়তান ■

জানো, ফাগুন আহিছে

● গংগামোহন মিলি

কোনেও আহিব বুলি
মনৰ পদূলিত ৰৈ থকা নাই
তথাপি ফাগুন আহিছে...

তোমাৰ উৰণীয়া চুলি
কাজলসনা দুচকুৰ হাঁহিয়ে
ফাগুন অহাৰ কথাকে কয় !

আকাশত মাজে-সময়ে
দিনে-ৰাতিয়ে
মঘাই ওজাৰ ঢোলৰ মালিতা।

নৈপাৰৰ চঞ্চল সমীৰৰ স্পৰ্শত
বুকুৰ উম বিচাৰি
কুকুৰা পোৱালিৰ দৰে
কায চাপি আহে
ভোকে-লঘোণে মৃতপ্ৰায় শব্দ।

জানো, ফাগুনে তাহানিৰে পৰা
বলিয়া কৰি আহিছে প্ৰেমিক কবিক
শব্দৰ চিৰন্তন আকুতি
কবিয়ে শব্দৰ যাদু জানে
ৰূপ-ৰস ঢালি
মানুহৰ হৃদয়ত
কবিতাৰ প্ৰাণ-গংগা বোৱাই
সুৰ-ছন্দৰ লহৰ তুলি
গীত এটি হৈ
নিগৰি-নিজৰি বয়।

পথাৰত শুভাৰম্ভ বীজৰ আৰাধনা
জীৱন-মধুৰ উৎসৰ উপহাৰৰ বাবে
ফাগুন, তোমালৈ শত কৌটি শুভেচ্ছা
আমাৰ কৃতজ্ঞতাৰ ভাষা নাই।

জানো, ফাগুন আহিছে...
মাটি-পানী-বায়ুৰ
অন্তৰংগ সম্পৰ্কৰ কুশল কামনাৰে
আমাৰ আকুল মিনতি... ■

সী থোৱা তৰাৰে আকাশ সদায় উদাৰ

(গাজিয়াবাদৰ হৰিশ ৰাণাৰ হাতত)

● বৰ্ণালী বৰগোহাঁই

এই অস্থিৰতাক বাঁহপাতৰ কঁপনিৰ সতে ৰিজাব নোৱাৰি

সী থোৱা তৰাৰে আকাশ সদায় উদাৰ

পাতালত তাৰ ছাঁ দেখি
আমি ওপৰমুৱা

কালি তাৰ শৰীৰৰপৰা আতৰাই দিয়া হৈছে জীৱনদায়িনী
তেৰটা বছৰ সি জী আছিলনে ঘন অৰণ্যৰ মাজত আছিল
কোনেও জনা নাছিল

উভতি আহিব বুলি কৰা সকলো আয়োজনত
সি ছাগে কিমানবাৰ জুটাপুতা খাইছিল জীৱন আৰু মৰণৰ সন্ধিত

তেৰটা বছৰ
তাৰ উশাহৰ উঠা-নমা
তেৰটা বছৰৰ মৰমযতন
এবাৰলৈও উচ্চাৰণ কৰা নাছিল মা
কোৱা নাছিল ভোক নামৰ শব্দ

এই অস্থিৰতাক বাঁহপাতৰ কঁপনিৰ সতে ৰিজাব নোৱাৰি
তৰাৰে সী থোৱা আকাশ এখন লৈ
সকলোকে ক্ষমা কৰি
সকলোৰেপৰা ক্ষমা খুজি
সি কালি এখন ইচ্ছাপত্ৰত চহী কৰিছে
যিখন সি নিজে লিখা নাই ■

মই জীয়াই থাকিব কিয় নিবিচাৰো

● নৰমালতী নেওগ চক্ৰৱৰ্তী
কলকাতা, পশ্চিমবঙ্গ

জীৱন বুলিব লৈ দৰদ আকৰ্ষণ নোহোৱা হ'ল।
জীয়াই আছো বুলি মিছাকৈ কওঁ।
কিমাননো নোচোৱাকৈ,
নেদেখাকৈ, মাতবোল নকৰাকৈ থাকিম।

ৰান্ধনী ৰ'দৰ তাপত
শুকাই খীণাই জীৱনলৈ
মোহ নোহোৱা হ'ল।

যেনি চাওঁ মিচিকিয়া
হাঁহিৰ প্ৰলোভন।

মিথ্যাচাৰ আৰু তাৰ পাছত
নিঃশেষ হৈ পৰে আশাৰ পোহৰ।

জপনাখনৰ মুখত
ৰৈ ৰৈ উভতি আহিলো।

বেলি মাৰ যাব হ'ল
আৰু কিমান পৰ ৰম। ■

মই কি কৰি আছো

● ডেনী গাম
অসম ভৱন, কলকাতা, পশ্চিমবঙ্গ

বহু মানুহেই আজিকালি মোক সোধে
মই কি কৰি আছো

ময়ো সুধো মাজে মাজে মই কি কৰা উচিত
ইমান সময় নীৰৱতাত বাস কৰি আছে এজন কবি

এই দেশৰ ৰজাই মুখা পিন্ধিছে
এই দেশৰ প্ৰজাই উৰাদিহ পোৱা নাই —
জীৱনৰ সংজ্ঞা বিচাৰি

মানুহ মৰি গৈছে
মানুহে হাহাকাৰ কৰিছে
অথচ কৰিব চকু শিলগুটিৰ দৰেই!

এই দেশ হিন্দুৰ নহয়
এই দেশ মুছলমানৰ নহয়
এই দেশ মানুহৰ

মই মানুহৰ কবি। ■

আপুনি এটা ‘নম্বৰ’ হৈ থাকি গ’ল

● পল্লৱ হাজৰিকা

আপুনি নগ্ন হৈ গৈছে মহাৰাজ
তোষামোদকাৰী আৰু প্ৰশংসকৰ আৰেষ্টনীতো
ধৰা পৰি গৈছে আপুনি

আপোনাৰ নীলা তেজৰ
পিটনিত
নিজেই কিলবিলাই থকা এটা পোকৰ দৰে
দেখা গৈছে আপোনাক

ঘৃণা
সাম্প্ৰদায়িকতা আৰু
সন্ত্ৰাসৰ বজাৰখনৰ ক্ৰেতায়ে আপোনাক চিনিছে
আপুনি এটা কৌতুক হৈ পৰিছে ক্ৰমশঃ

নদীবোৰক
গাঁওবোৰক
পথাৰবোৰক
গছবোৰক
ছলনাৰে ভোগ কৰিবলৈ যাওঁতে

চৰাইবোৰে
ধানৰ ঠোকবোৰে
আপোনাক নিন্দা কৰি গুচি গ’ল
আপুনি আপোনাৰ বাবে ৰাখিব নোৱাৰিলে
এটুকুৰা ভূমি
আপোনাৰ সন্তানৰ বাবেও
চাওক, তেওঁলোকৰ ব্ৰেড আৰু বাটাৰবোৰো
নীলা হৈ গৈছে

এজাক কাউৰীৰ ৰাজসভাত
আপুনি নিঃকিন ৰাজন

আপুনি জ্বলাই শেষ কৰিব নোৱাৰা
কিতাপৰ পৃষ্ঠাবোৰত
গল্পকাৰসকলে
কবিসকলে
আপোনাক কুলাংগাৰ বুলিয়েই লিখিছে
আৰু জেললৈ যাবলৈ সাজু আছে

আপুনি শূন্য হৈ গৈছে ৰাজন
হিতাধিকাৰীয়ে আপোনাক আৰু মনত নাৰাখিব

ধৰ্মৰ গেলা গেৰকনিত
আপুনি এটা ‘নম্বৰ’ হৈ থাকি গ’ল। ■

কবিতাৰ আৰ্তনাদ

● জয়ন্ত দে
শচী ভবন, এ.টি.ৰোড, যোৰহাট,

কবিতা ...... ?
বেলাগাম প্ৰাণহীন স্বৰ্ণালী ফসলে,
বেদুইন হাওয়াৰ অভিঘাত সৃষ্ট,
বালিয়াড়ীৰ আৰ এক নাম।

বালিয়াড়ী..... ?
তাপ জৰ্জৰিত অধৈৰ্য বাতাসেৰ
উদ্বাস্তু অস্থিতিশীল অবয়ব।

অবয়ব.... ?
বিজাতীয় স্বপ্নেৰ মানচিত্ৰ,
নিৰ্বিকল্প অভাগাৰ অণুগল্প,
কেউ শোনে না, কেউ পড়ে না;
শব্দনলীৰ অন্ধকাৰে দিশাহীন আৰ্তনাদ। ■

হে অনন্য! তোমাক প্ৰণাম

● আশা শৰ্মা কটকী

সময়ৰ অগ্ৰগতি পক্ষীৰাজত উঠি,
নতুন দিগন্তলৈ ঢাপলি মেলা
হে সুন্দৰৰ পূজাৰী মহামানৱ
তোমাৰ অমৃত সম সৃষ্টিৰেই
তোমাক জনাইছোঁ শতকৌটি প্ৰণাম!!

হে সুধাকণ্ঠ!
তোমাৰ মৌসনা কণ্ঠৰ সুধাপান কৰি অসমীয়া গৌৰৱান্বিত!
তুমি দি থৈ যোৱা গীত,সাহিত্য,
চিত্ৰ, কথাছবি আৰু কবিতাৰ
অমূল্য ভাণ্ডাৰে মহিমামণ্ডিত কৰিছে
আই অসমীৰ সংস্কৃতিৰ বৰ মজিয়াৰ ৰূপৰাশি!

হে যুগস্ৰষ্টা,সমাজ সংস্কাৰক
সমন্বয়ৰ মহাতীৰ্থ
মহাবাহুৰ জলৰাশিত স্নান কৰি
তাঁহানিতেই তুমি সকিয়াইছিলা..
"আজিৰ অসমীয়াই নিজক নিচিনিলে অসমতে মগনীয়া হ'ব।"

হে আজন্ম প্ৰেমিক ভূপেন দা!
গীতৰ মাজেৰে যৌৱন প্ৰেম,
দেশপ্ৰেম আৰু বিশ্বপ্ৰেমৰ আৰাধনাৰে মন্ত্ৰমুগ্ধ কৰিছিলা
সকলোকে তুমি,
মহান মানৱপ্ৰেমেৰে মহীয়ান হৈ
তুমি গাইছিলা
"মানুহে মানুহৰ বাবে
যদিহে অকণো নেভাবে
অকণি সহানুভূতিৰে
ভাবিব কোনেনো কোৱা সমনীয়া"।

হে মহীৰূহ, চিৰ নমস্য!
আজি তোমাৰ অবৰ্তমানত
তোমাৰ সৃষ্টিৰ অসীম সত্তাই
আৱৰি ৰাখিছে আমাক
বটবৃক্ষৰ দৰে,
এই অসীম সত্তা যুগ যুগলৈ
প্ৰসাৰিত হৈ অমৰ হওঁক
অপাৰ সম্ভাৱনা লৈ
নৱ সৃষ্টিৰ প্ৰেৰণাৰে,
আকৌ নতুন বীজ অঙ্কুৰিত হওঁক!! ■

অগনিৰ পানীগছা

(যুদ্ধৰ বিৰোধত)

● মুনীন্দ্ৰ মহন্ত

আকাশখন থাকে
আকাশ নীলা
নীলাকাশত অগনিৰ পানীগছা

আকাশৰ তলত মাটি
মাটিত শ্মশানৰ ঘৰ
শাৰী শাৰী কবৰ

অগনিৰ পানীগছা আকাশত
মাটিত ভুত প্ৰেত যখিনী
জ্বলা-পোৰা বন-বিৰিখ
পথাৰৰ দলিচপৰাত তেজ

ৰক্ত ৰঙা নদী
উশাহ হেৰুওৱা খোজ

মাটিত কবৰ
আকাশত অগনিৰ পানীগছা

মাটিত মাতৃৰ বিননি
আকাশত জয়ৰ উল্লাস

যুদ্ধ জয়
সাগৰো মৰুভূমি হয় ■

অস্তিত্বৰ শিখা

● তুষাৰ কুমাৰ শৰ্মা

শুণা, বসন্ত জানো পুনৰ আহিল ?
উন্মাদনা যেন আজি ক'ৰবাত হেৰাল।
সেই কুলিৰ মাত, সেই স্নিগ্ধ সুবাস,
আৰু মাদকতাভৰা বিহুৰ গান-
সকলো যেন অতীতৰ বুকুত বিলীন হ'ল।
জীৱনৰ কোলাহলত আমাৰ কণ্ঠ স্তব্ধ,
সময়ৰ গতিত সকলো যেন পৰিৱৰ্তনশীল।
কিন্তু কেতিয়াও স্তব্ধ নহয়-
সেই ঈশ্বৰপুত্ৰৰ পবিত্ৰ আলাপ,
যিয়ে আমাৰ হৃদয়ত সদায় আমাক জিকাই ৰাখে।
আমি অসমীয়া, আমাৰ পৰিচয় অজেয়।
আজি হয়তো সময় কিছু নিস্তব্ধ,
তথাপি আমি পোহৰৰ একোছি গছি চাকি;
আমি জ্বলাম, নিশ্চয় এদিন জ্বলাম-
আন্ধাৰ ফালি পুনৰ পোহৰ বিলাম। ■

প্ৰেম পোহৰ আৰু প্ৰাৰ্থনা

● ৰুনুমনি বৰা

প্ৰেম জোনাকৰ দৰে
নিস্তব্ধ ৰাতিৰ কোমল উশাহ
তোমাৰ হাঁহিত ফুলা পুৱাৰ ৰ'দ
যেতিয়া তুমি মোৰ দুখৰ কাষত বহা
মোৰ নিঃশব্দতাও হৈ পৰে এক কবিতা

প্ৰাৰ্থনা হ'ল তোমাৰ নামত!
চকু মুদি ৰোৱা এটা মুহূৰ্তৰ গান
প্ৰেম যেতিয়া পোহৰ হৈ জ্বলে!
প্ৰাৰ্থনা হৈ পৰে বুকুৰ কোমল জুই
যি দুখন হৃদয় একাকাৰ কৰে

কেতিয়াবা প্ৰেমে পুৰিব খোজে
কেতিয়াবা পোহৰে দুচকু কঁপায়!
কেতিয়াবা প্ৰাৰ্থনা হয় কেৱল এটি দীঘল উশাহ

প্ৰেম অবিহনে পোহৰ অন্ধ
পোহৰ অবিহনে প্ৰাৰ্থনা বোবা
আৰু প্ৰাৰ্থনা অবিহনে জীৱনটো!!
এখন ঈশ্বৰৰ পৰা হেৰাই যোৱা চিঠি
সেয়েহে,
প্ৰেমেৰে পোহৰ জ্বলাওঁ
পোহৰেৰে প্ৰাৰ্থনা গাঁথো
যাতে এদিন যেতিয়া আমি নাথাকিম
আমাৰ বাবে কোনোবাই ক'ব
"তেওঁলোকে জীয়াই থাকিব জানিছিল।" ■

চাকনৈয়া

● শ্যামন্ত পায়েং

মোৰ পূৰ্বজে নদীখন বুকুত থাপি ভীষ্ম শপত খাই থৈছে
যে সূৰ্য থকালৈকে নদীখনৰ ছাঁটো পিন্ধি জীয়াব প্ৰজন্ম।
এয়া শেষ টোপাল তেজ লৈ আমি নদীক খামুচি আছোঁ।
বাকীবোৰ ৰক্ত কণিকা বানপানীত উঠি গ'ল।

জীৱনটো যেন এক ৰছী টনা অথবা পাৰপানী খেল।
জিকি জিকিও হাৰি হাৰি ভটিয়াই আমাৰ আয়ুস
কত শ্ৰম, কত দুৰ্ভোগ, শ্লেগ সহন কৰিছোঁ প্ৰতিনিয়ত
এনেদৰেই প্ৰজন্মৰ পিছত প্ৰজন্মই পৰাজয়ৰ গ্লানি গিলি
সংগোপনে সমাজিকবোৰক হানি খুচি হত্যা কৰে।
অবিৰাম যুদ্ধৰ আন এটা নাম হওক নৈপৰীয়া।

নদীখনে পথাৰবোৰ উচ্ছেদ কৰে। তাত বালিঘৰ সাজে
ধাৰ কৰা আকাশৰ ৰঙেৰে বৰণ সলাই সেউজীয়া
দেউতাৰ তাগজ সোণগুটি অন্তৰ্ধান হয়। সন্তাপত,
দেউতা বৰফ হৈ গলি গলি এতিয়া মাটি হৈ পৰিল।
ইমানতো নদীৰ তপত ছাঁত আমি তিলতিলকৈ জী আছোঁ।

নদী আৰু ৰাজনীতিৰ বিশেষ তফাৎ এটাই-
নদী স্বৈৰতন্ত্ৰ আৰু ৰাজনীতিত থাকে মৃত গণতন্ত্ৰ

আহিনৰ নদীখনে জোনটো ধাৰণ কৰি দাপোনমতী হয়
তাকে দেখি মতলীয়া কবিয়ে সৌন্দৰ্যৰ দস্তাবেজ লিখে
বৰবানৰ চাকনৈয়াৰ গৰ্জনত মই নিৰ্বাক হৈ পৰোঁ। আৰু
শব্দহীন তাড়না এটাই মোৰ কাব্যিক চেতনাক চিতাত তুলে

আনকি বাৰিষাৰ ৰাতি অৰুন্ধতীক মনত পেলাই
অতীত সোঁৱৰি লিখিব নোৱাৰোঁ বিষাদ গাঁথা
অ' মোৰ আকলুৱা প্ৰেম, তুমি নিৰ্দোষী
যন্ত্ৰণাৰ উত্তপ্ত তাপত শিল হৈ যোৱা মোৰ হৃদয়ত
তুমি কেনেকৈ ফুলিবা এপাহী ৰঙা গোলাপ হৈ
এবুকু নীলাকে সাৰটি জীয়াই থাকিম দিয়া।
আমাৰ এই চুক্তি অৰধাৰিত। আমাৰ পৰম্পৰা।■

মানিবেগ

● ৰঞ্জিত পাটগিৰি

সকলো পুৰুষৰ দৰে মোৰো আছে
এটা মানিবেগ।

অন্তৰ্বাস পিন্ধা বয়সৰ পৰা পেন্টৰ পকেটত ৰখা
এটা সৰু-খীন-চেপেটা মানিবেগ।

মানিবেগটোতে সাঁচি ৰাখিছোঁ উৰলি যোৱা
দুখনমান চিঠি
কলা-বগা তোমাৰ এখন পাছপোৰ্ট ফটো,
আৰু আছে-
আধাৰ-পান-এ টি এম কাৰ্ড
দৰকাৰী কেইখনমান নথি-পত্ৰ
ভাঁজে ভাঁজে ফাটি যোৱা
পুৰণি কাগজ...

যদিও সম্প্ৰতি অনলাইন লেন-দেন
যদিও কেচ-লেচ এই সময়
জি-পেত চলিছে বিনিময়,তথাপিও
পেন্টৰ পকেটত কঢ়িয়াই ফুৰিছো
আৱেগ আৱেগ মানিবেগ।

টকা-পইচাত বাদে এতিয়া
সকলো আছে মানিবেগটোত
পুৰণি চিঠি
পুৰণি ফটো
পুৰণি নথি
পুৰণি কাগজ...

আৰু মানিবেগটোৱেই সজীৱ কৰি ৰাখিছে
স্মৃতিৰঙা মোৰ পুৰণি দিনৰ ছবি। ■

ভূপেনদালৈ অশ্রু অঞ্জলি

● দীপালী হাজৰিকা

অসমী আইৰ কোলাত জন্ম লভি ভূপেনদা
তুমি পুণ্যৰ তীৰ্থভূমি পালা
এয়া তোমাৰ মানুহক পূজা কৰা পূণ্য কাম
তুমি মানুহৰ অন্তৃতৰ জয় কৰিলা,
মানুহৰ দুখত দুখী সুখত সুখী হৈ
নিজকে মমৰ শিখালৈ কৰিলা ৰূপান্তৰ
তাৰেই নাম সঁচা ভালপোৱা
দেখুৱালা আদৰ্শ মন্দিৰত চাকি জ্বলোৱাতকৈ
মানুহৰ পূজা কৰা
হে মহান চিৰ নমস্য শিল্পী
তোমাৰ মৃত্যুয়ে অসমীয়া জাতিক কৰিলা মহান
বিশ্বৰ বুৰঞ্জীত অসমীয়া জাতিয়ে
দেখুৱালে আদৰ্শ শিল্পীক কিদৰে দিব লাগে সন্মান
অনাহাৰে অনিদ্ৰাই আহিছে শত সহস্ৰজন
বাটকুৰি তোমাক সমৃদ্ধ অঞ্জলী জনাবলৈ
ৰাম, দিলজান, হানাহ কছাৰীৰ লগতে
কুণ্ডলী পকাই থিয় হৈ আছে ৰথী-মহাৰথী।
লগত থকা নাই কোনো সশস্ত্ৰ প্ৰহৰী
তেতিয়াহে উপলব্ধি কৰিছে জনতাৰ
ঘামৰ গোন্ধত কিমান মিঠা সুবাহ আছে,
ভূপেনদা প্ৰাণৰ শদিয়া
বানক্ৰান্ত ধেমাজীক দিছিল প্ৰতিশ্ৰুতি
আক্ষেপ নাই জনতাৰ প্ৰাণভৰি ভালপোৱা
জনতাৰ অন্তৰত সোমাই দুখৰ বতৰা লয়।
নলয় আকাশী যানত উঠি
মুধাফুটা ব্যক্তিয়ে আকাশীযানেৰে
এপলক চালে জানো ক্ৰন্দনৰ ধ্বনি বুজি পায়
এৰা ভূপেনদা!
সেই উপলব্ধি ব্যক্তি বিশেষৰ মাজত আনি দিলা
ছিঙি যাবলৈ ধৰা লুইতৰ বুকুলৈ ধাৱমান হোৱা
অসমী আইৰ এনাজুৰি আশ
তোমাৰ মৃত্যুৱে আনি দিলে একতা
তোমাক আৰু পুজাৰী নেলাগে। ■

RONGALI : Reminiscence of Bihu !

● Dr. Nirza Saikia

Obstetrician & Gynaecologist, Digboi

Can you see the ripples?
The delicate twirls
under a dancing blue sky
stretched wide above.

A little girl in a yellow frock,
red bow perched,
hair tied high in a pony.
Muddy shoes,
but her steps — steady.

Bogori on her tongue,
salt tucked in her pockets,
wandering slow and happy
somewhere through the woods.

Come spring,
the kopou greet her —
lavender, purple, and pink.
She tucks one into
her lush hair,
pounds jetuka
on her palms.
The air smells of
Bohag and rain.

The water shimmers with old beauty.
The reflections whisper her name —
that little girl
lost along the trail of time.

Now,
tired feet,
aching jaws,
frail knees.

The cuckoos still call her.
The Keteki still misses her.
The green remains,
but the colours have faded.
Yet the ripples remember. ■

Pages of Adventure

● Prisha Bhattacharjee

Class VIII D,
Mahadevi Birla World Academy

Upon my shelf a doorway awaits,
To hidden lands and ancient gates,
Where dragons soar in misty skies
And daring heroes claim their prize

Through forests dark, and oceans wide,
With fearless hearts I walk beside,
Each turning page reveals a quest,
A thrilling journey, wild and blessed

From magic spells to secret caves,
To pirate ships on restless waves,
These stories lift my thoughts above,
With courage, wonder, hope and love

For in each book I clearly see-
A thousand adventures waiting for me.■

The Beauty of Riverbed

● Rajiv Lakra
Tamulpur, Assam

Smoke of fog and rains of dews
Covers the beauty underneath;
Tease me to clear and lets its beauty exhibit .
Clouds of droplets on spider web-
Makes me impatient to view his eight legs straight and long.
Calmness of nature; perfect to its climax
Throws a lasting thought of my every steps clean and clear.
The clinging sound of stream along the weeds,
Triggers my feet to roll along the pebble
Tadpoles in its water, follows all norms-
At the bottom in the morning,
at the bank in the noon and evening,
Leaves me no calm until I catch each
and let its knowledge seek.
Walks along it now and again,
More beauty and joy delivers after each seeing.
After enjoyed with my jocund company
My feet dare not to leave.
Back home and there lives alive -
A thought of beauty in tranquillity;
A thought of the tadpoles;
the smaller maybe its sick .
On the other, the spider,
"Shall it change her position of web
and my search for it become harder?"
The water and the peebles on the weed;
Sudden, a thought of care
and positively along me shatters,
To live full in its eternal beauty. ■

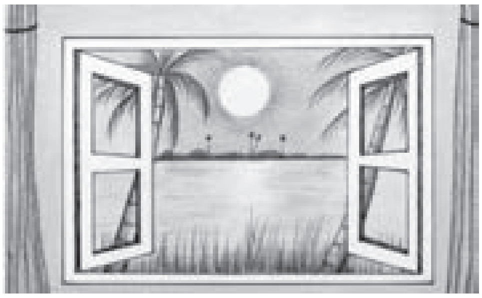

The window, The Feathers and The Eyes

● Anaya Bharali
Rajarhat Chowmatha, Kolkata

Scorned by the people with sleepless nights,
Scorching the grass where the birds take flight,
Like one who gives just to see the joy of receiving,
Comes the morning, with its heavy breath, heaving.

Blowing with the leaves and the flowers, so gentle,
Weaving through the sky like a little loom's spindle,
Carrying little trees and its little beings,
As they glide through with their parachute-like wings.

Flying towards the moon, they rise,
Towards an unknown paradise,
Where merely our vision cannot be,
Is it a place of ecstasy?

And yet only the chirp-birds know,
About the place the eyes couldn't go,
But though we've been left in the dark,
Their journey through the window will send
our hearts in sparks. ■

With Best Complients From

superhits RED FM 93.5

Bajaate Raho!

With Best Complients From

UNDER TREE
unique gifting

one stop gifting solutions

With Best Complients From

Sholo Ana *Bangali*

এসো বসো আহারে

With Best Compliments From

Cakes

With Best Compliments From

KARUKRIT®

Demattrie Hotel

Unit of Demattrie Hospitality Pvt Ltd.

Experience Comfort, Luxury & Warm Hospitality

Stay at Demattrie Hotel – Dharmatala, where elegance meets excellence.

- Luxurious Rooms & Suites
- 24x7 Concierge & Support
- Doctor on Call
- Laundry & Dry Cleaning
- Laundry & Dry Cleaning
- Travel Desk Assistance

Book Your Stay Today!

8981006215 | hospitality@demattrie.in | 12/1, Nellie Sengupta Sarani, (Lindsay Street) 1st Floor, Back Building, Kolkata- 700087

With Best Complients From

NORTHERN CARGO SERVICE

DARSHAN

BLACK STONE®

AGARBATHI

DARSHAN

BLACK STONE®

INCENSE STICKS

With Best Complients From

Enduring Value

FULFILLING ENERGY NEEDS OF THE NATION

ऑयल इंडिया
OIL INDIA

From the hills of the Northeast to the deserts of the Northwest and the seas of the Andamans, we power India's progress with resilience and innovation

OIL INDIA LIMITED
ENERGIZING THE NATION

@OilIndiaLtd @OilIndiaLtd oilindialtd oilindialtd OilIndiaLtdPR Oil India Limited / ऑयल इंडिया लिमिटेड

Corporate Office: OIL House, Plot Number 19, Sector 16A, Noida, District Gautam Budh Nagar, Uttar Pradesh 201301, India, Tel. : +91 (120) 2488 333
Registered Office: Duliajan - 786602, District - Dibrugarh, Assam, Tel. : +91 374 2804510, +91 374 2800427
Website: www.oil-india.com

CENTURYPLY®

CENTURYPLY®

CENTURYLAMINATES®

CENTURYVENEERS®

CENTURYMDF®

CENTURYPRELAM®

For any queries, **SMS 'PLY'** to **54646** or call us on **1800-2000-440** or give a missed call on **080-1000-5555**

E-mail: **kolkata@centuryply.com** | CenturyPlyOfficial | CenturyPlyIndia | centuryplyindia | Visit us: **www.centuryply.com**

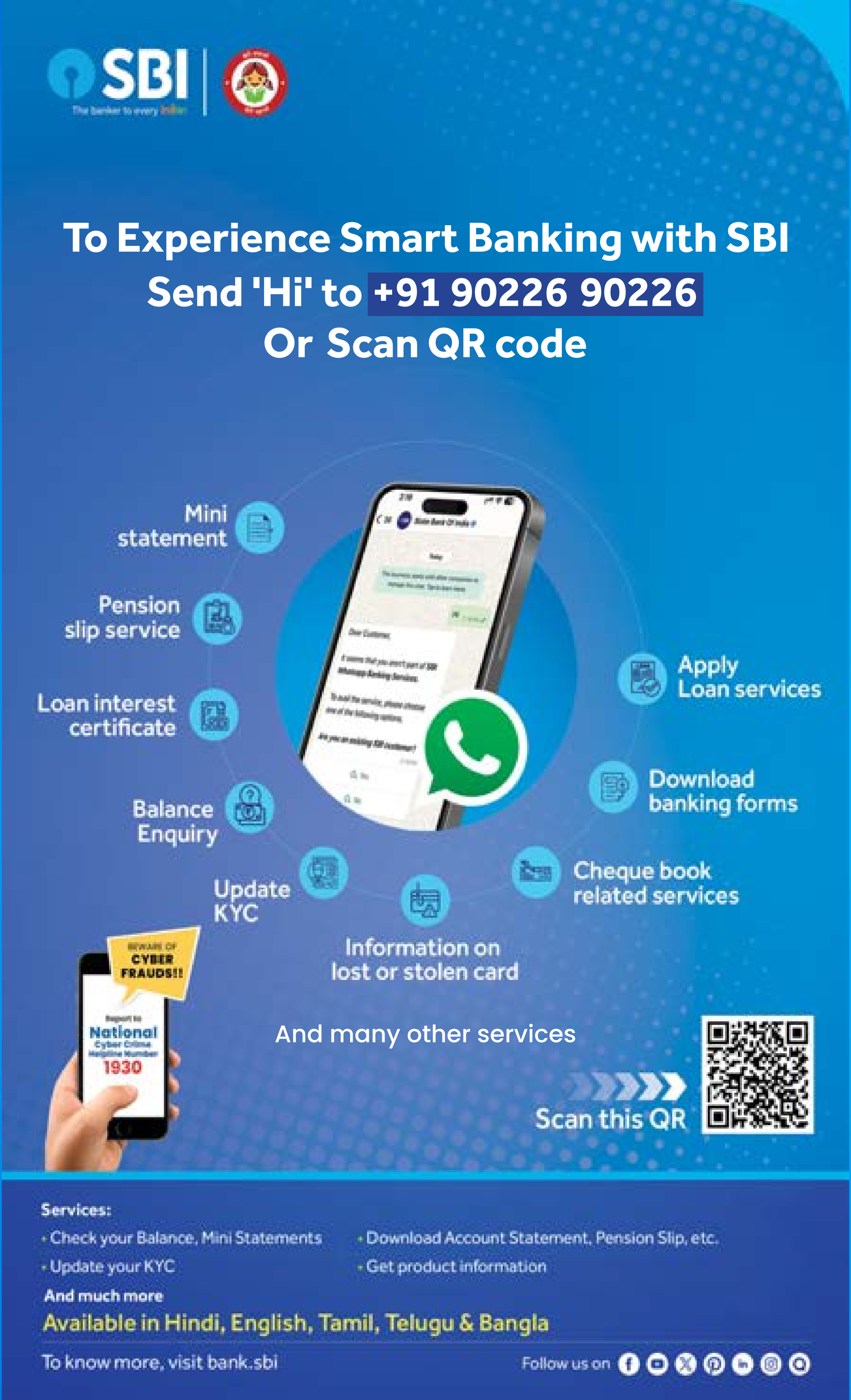

SBI
The banker to every Indian
To Experience Smart Banking with SBI
Send 'Hi' to +91 90226 90226
Or Scan QR code
Mini statement
Pension slip service
Loan interest certificate
Balance Enquiry
Update KYC
Information on lost or stolen card
Cheque book related services
Download banking forms
Apply Loan services
BEWARE OF CYBER FRAUDS!!
Report to
National Cyber Crime Helpline Number
1930
And many other services
Scan this QR
Services:
• Check your Balance, Mini Statements
• Download Account Statement, Pension Slip, etc.
• Update your KYC
• Get product information
And much more
Available in Hindi, English, Tamil, Telugu & Bangla
To know more, visit bank.sbi
Follow us on